DOBROGEA OTOMANĂ ÎN DOCUMENTE
1420-1878

OTTOMAN DOBRUJA IN DOCUMENTS
1420-1878

ARHIVELE NAȚIONALE
ALE ROMÂNIEI

MUZEUL DE ISTORIE
NAȚIONALĂ ȘI
ARHEOLOGIE
CONSTANȚA

Prezentul volum a fost realizat în cadrul proiectului cultural derulat de către Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța cu co-finanțarea nerambursabilă AFCN nr. P0199/07.02.2023, „Interferențe Culturale Româno-Turce în Dobrogea", aria tematică Patrimoniul Cultural Național

PARTENERI PROIECT:
Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale;
Facultatea de Istorie și Științe Politice din Cadrul Universității „Ovidius" Constanța;
Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion" Tulcea;
Uniunea Democrată Turcă din România

Editor: Cristian Brutaru
Traducere: Carla Beţianu, Drd Alexandra Brutaru
Design DTP: Marius Ristea

Grup Editorial: DAR DEVELOPMENT PUBLISHING office@dardevelopment.ro tel.: 0727 334 136

Editura: HERLO Verlag UG

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Turcitu, Claudiu Victor
Mototolea, Constantin-Aurel
Dobrogea otomană în documente (1420-1878)
Conține bibliografie
ISBN 978-3-948-670-97-9

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

Administrația Fondului Cultural Național

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Toate drepturile de reproducere integrală sau parțială, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al autorilor, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

Claudiu Turcitu Constantin-Aurel Mototolea

DOBROGEA OTOMANĂ ÎN DOCUMENTE

1420-1878

OTTOMAN DOBRUJA IN DOCUMENTS

Dark Publishing
Bucureşti 2023

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE 8

INTRODUCERE 10

EXPANSIUNEA OTOMANĂ ÎN BALCANI 12

CRONOLOGIA CUCERIRII TERITORIULUI DOBROGEAN 16

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ ÎN DOBROGEA OTOMANĂ 26
Secolul XVI: începuturile 26
Secolul XVII: consolidarea 44
Secolul XVIII: începutul declinului 58

VIAȚA ECONOMICĂ ÎN DOBROGEA OTOMANĂ 70
Caracteristici generale ale vieții economice
în centrele urbane și târgurile dobrogene 72
Orașele din Dobrogea 74
Viața economică în zonele rurale 80
***Ciftlik*-uri 82**
Circulație monetară 84
Dezvoltarea comerțului și meșteșugurilor 86
Rețeaua de drumuri 86
Hanuri și *menzil*-uri în Dobrogea otomană 88

POPULAȚII, DEMOGRAFIE ȘI VIAȚA SOCIALĂ 92
Colonizarea. Elemente generale 94
Secolul XVI 96
Secolul XVII 96
Secolul XVIII 98
Grupuri sociale cu statut special 102

STRUCTURA ETNICĂ 104
Populații turco-tătare în Dobrogea 104
Grupuri etnice creștine 106
Alte grupuri etnice.Țigani 106
Structura etnică în centrele urbane și târguri 108
Structura etnică în zonele rurale 110

Contents

FOREWORD 9

INTRODUCTION 11

OTTOMAN EXPANSION IN THE BALKANS 13

CONQUERING DOBRUJA – A TIMELINE 17

THE ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN OTTOMAN DOBRUJA 27
The 16th Century – the beginning 27
17th Century – The Consolidation 45
18th Century – The Beginning of the Decline 59

ECONOMIC LIFE IN DOBRUJA 71
General Characteristics of Economic Life
in Urban Centres and Market Towns 73
The cities of Dobruja 75
Economic life in rural areas 81
Çiftlik *83*
Currency Circulation 85
The Development of Commerce and Craftsmanship 87
The Road Network 87
Inns and *menzil* in Ottoman Dobruja 89

POPULATION, DEMOGRAPHY AND SOCIAL LIFE 93
Colonisation. General elements 95
The 16th Century 97
The 17th Century. 97
The 18th Century 99
Social groups with special status 103

ETHNIC STRUCTURE 105
Turks-Tatar population in Dobruja 105
Christian ethnic groups 107
Other ethnic groups. Gypsies 107
Ethnic structure in urban centres and markets 109
Ethnic Structure in Rural Areas 111

STRUCTURA RELIGIOASĂ 114
Începuturile *Islâm*-ului în Dobrogea. Heterodoxie 114
Creștini 114
Construcții cu rol cultic 116
Influența lingvistică 118

BIBLIOGRAFIE 122
Cărți și volume 122
Studii și articole 130
Webografie 166

RELIGIOUS STRUCTURE 115
The Beginnings of Islam in Dobruja. Heterodoxy 115
Christians 115
Buildings of Religious Significance 117
Linguistic Influence 119

BIBLIOGRAPHY 123
Books and volumes 123
Studies and articles 131
Webliography 167

CUVÂNT ÎNAINTE

Perioada în care Dobrogea a făcut parte din Imperiul Otoman, încă puțin cunoscută totuși, a suscitat un viu interes în rândul specialiștilor turcologi români sau din alte țări, dar și a altor categorii de cititori. În general, dată fiind specializarea sau interesele de studiu ale acestor specialiști, temele abordate sunt, mai mult sau mai puțin, punctuale (orașele – porturi dunărene, sistemul administrativ, evoluția demografică ș.a.), iar informațiile prelucrate provin, preponderent, din studiul documentelor. Această intensă activitate de cercetare nu a putut acoperi întreaga tematică, rămânând o serie de probleme nerezolvate sau cu o abordare succintă și nesatisfăcătoare, cum ar fi: politica de colonizare otomană, evoluția structurilor urbane, evoluția lumii rurale, constituirea și evoluția noului țesut social, direcții de dezvoltare a provinciei.

Volumul de față prezintă cercetătorilor interesați de această perioadă istorică, o serie de documente, în facsimil, majoritatea redactate în paleografie turco-osmană, însoţite de scurte rezumate ale conţinutului informaţional ale acestora, facilitând astfel studiul și interpretarea acestora. Temele de studiu ale documentelor se înscriu în cadrul larg al istoriei medievale târzii, și surprind aspectele complexe ce caracterizează viața economică și socială a Dobrogei sub dominație otomană, în intervalul cronologic delimitat de secolele XV - XIX.

Din punct de vedere al locului de păstrare, mărturiile documentare incluse în prezenta lucrare provin din fondurile şi colecţiile arhivistice administrate de Serviciul Arhive Naţionale Istorice Centrale, fiind atât documente originale, pe suport de hârtie, cât şi copii de documente pe suport de substituţie (microfilm). Prin conținutul lor, documentele -surse primare ale cercetării istoriei- surprind elemente diverse, oferind deopotrivă informații istorice, socio-economice sau juridice. Pentru o mai bună înțelegere a acestora, prima parte a volumului cuprinde un studiu introductiv asupra perioadei otomane în Dobrogea, în care sunt prezentate succint etapele de început și, sintetic, aspecte ale organizării și administrării provinciei în perioada secolelor precizate. Aspecte ale organizării administrative, structurilor religioase și juridice, componenței etnice, mediul urban și zona rurală, precum și evoluția lor în perioada secolelor XV-XIX, oferă cititorului posibilitatea de a înțelege în context istoric și zonal informațiile din documentele prezentate.

Desigur, lucrarea de faţă nu s-ar fi putut realiza fără aportul tinerilor noştri colegi şi studenţi, Carla Beţianu, Vlad-Marius Puflea, Antonio Baldovin, care ne-au ajutat în selecţia, traducerea rezumatelor şi digitalizarea documentelor. De asemenea, exprimăm mulţumirile noastre doamnei Velica Silica, arhivarul care, cu abnegaţie, ne-a sprijinit în identificarea şi punerea la dispoziţie a documentelor. Totodată, recunoştinţa noastră se îndreaptă şi către doamna Alexandru Brutaru, care a contribuit, prin întocmirea glosarului şi verificarea traducerilor în limba engleză a rezumatelor documentelor, la o mai bună înţelegere a informaţiilor documentare.

Volumul, realizat în parteneriat de Arhivele Naționale ale României și Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, constituie un rezultat al proiectului cultural nr. P0199/07.02.2023 intitulat *Interferențe culturale româno-turce în Dobrogea*, implementat de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța cu co-finanțarea nerambursabilă a Administrației Fondului Cultural Național, aria tematică „Patrimoniul cultural național", sesiunea I / 2023.

Autorii

FOREWORD

The period in which Dobruja was part of the Ottoman Empire, is still little known and there is a significant interest among specialists in Turcology from Romanian from Romanian and foreign specialists, as well as other categories of readers. In general, given the specialization or study interests of these specialists, the topics addressed are, more or less, focused on a few subjects like for example cities - Danube ports, the administrative system, demographic evolution, etc., and the processed information comes mainly from the study of documents. This intense research activity could not cover the entire topic, leaving a series of problems unsolved or on which there is only a succinct and unsatisfactory approach, such as: the Ottoman colonization policy, the evolution of urban structures, the evolution of the rural world, the constitution and evolution of the new social structure, development directions of the province.

The present volume presents to researchers interested in this historical period, a series of documents, in facsimile, most of them written in Turkish-Ottoman paleography, described in short summaries of their informational content, thus facilitating their study and interpretation. The study topics of the documents are part of the broad framework of late medieval history, and capture the complex aspects that characterize the economic and social life of Dobruja under Ottoman domination, organized in chronological order, in the period between XV - XIX centuries.

From the point of view of the place of storage, the documentary testimonies included in this volume come from the archival funds and collections administered by the Central National Historical Archives Service, being both original documents, on paper, and copies of documents on substitute media (microfilm). Through their content, the documents -primary sources of historical research- capture various elements, providing historical, socio-economic or legal information. For a better understanding, the first part of the volume includes an introductory study on the Ottoman period in Dobruja, in which it is presented synthetically the early stages of the Ottoman period, aspects of the organization and administration of the province during the specified time period. Aspects of administrative organization, religious and legal structures, ethnic composition, the urban environment and the rural area, as well as their evolution during the 15th - 19th centuries, offer the reader the opportunity to understand the information from the presented documents in a historical and regional context.

Of course, the present volume could not have been done without the contribution of our young colleagues and students, Carla Bețianu, Vlad-Marius Puflea, Antonio Baldovin, who were involved in the selection, translation of summaries and digitization of documents. We also express our thanks to the archivist, Mrs. Velica Silica, who supported us in identifying and making the documents available. In the same time, we express our gratitude to Mrs. Alexandra Brutaru, who was involved in the editing, by preparing the glossary and checking the English translations, thus contributing to a better understanding of the documentary information.

The volume, created in partnership by the Constanța National History and Archeology Museum and the National Archives of Romania is a result of the cultural project no. P0199/07.02.2023 entitled *Romanian-Turkish cultural interferences in Dobruja*, implemented by the Museum with the non-refundable co-financing of the National Cultural Fund Administration, thematic area "National cultural heritage", session I / 2023.

The Authors

INTRODUCERE

Prima închegare statală în care teritoriul dobrogean, într-o formulă teritorială care se suprapune parțial peste teritoriul actual, va fi sub ascultarea politică a unui singur conducător, și având o politică externă proprie, a fost cea din secolul XIV – despotatul „de extracție bizantină" întemeiat de Balică.

Până atunci, teritoriul a aparținut diverselor imperii sau state mai puternice care și-au împins stăpânirea până în aceste locuri. Teritoriul Dobrogei a fost parte componentă, din punct de vedere administrativ, din provincii frontaliere imperiale, atât în organizarea imperiului roman (provincia *Scythia Minor* sau doar *Scythia*, începând cu domnia împăratului Dioclețian) cât și a celui bizantin (*thema* Paristrion/ Paradunavon, în secolele XI-XII) și apoi a celui otoman (*sancak*-ul Silistra).

Teritoriu marginal, de graniță, rațiunea existenței și a organizării sale administrative era prioritar militară. Dealtfel, zona Dunării de Jos (regiunea de nord-est a Bulgariei, inclusiv Dobrogea danubiano-pontică) a fost un real „culoar de trecere" în timpul invaziilor popoarelor turco-mongole, respectiv hunii, avarii, protobulgarii, pecenegii, cumanii, tătarii-kıpçak, în perioada cuprinsă între secolele al V-lea și al XIII-lea. Așezările permanente ale acestor popoare au constituit bazele prezenței turcești în perioada preotomană în regiune. La începutul celei de-a doua jumătăți a secolului XIII (1263/1264) are loc instalarea în Dobrogea a unor populații anatoliene, iar către sfârșitul acestui secol este menționată de izvoare arabe prezența tătară instituționalizată în zonă. Ulterior, instalarea administrației otomane va deschide o nouă pagină în istoria regiunii, care se va încheia patru secole și jumătate mai târziu.

INTRODUCTION

The first state formation in which Dobruja, in a territorial formula partially overlapping the current territory, will be under the political authority of a single leader, and having its own foreign policy, was the one from the 14th century - the "Byzantine extraction" state organization (despotat) founded by Balică.

Up to this period, the territory had belonged to various, more powerful states and empires that had extended their ruling upon this land. From an administrative perspective, Dobruja was a component of imperial frontier provinces, being part of the Roman Empire (*Scythia Minor Province,* or just *Scythia,* starting with the reign of Emperor Diocletian), the Byzantine Empire (*thema* Paristrion/Paradunavon during the 11th-12th centuries) and the Ottoman Empire (the Silistra *sanjak).*

As frontier, marginal region, its existence and administrative organization was primarily motivated from a military perspective. Even more, the Lower Danube territories (north-eastern Bulgaria, including the Danubian-Pontic area) represented a true "passageway, during the invasions of Turko-Mongol nations, namely the Huns, Avars, Proto-Bulgarians, Pechenegs, Cumans and Kipchak-tartars between the 5th and 13th Centuries. These nations' permanent settlements constituted the first Turkish presence in the region before the Ottoman period. At the beginning of the second half of the 13th century (1263/1264), some Anatolian nations settle in Dobruja and towards the end of the century, Arab documentary sources mention official

Tatar presence in the area, later on, the installation of Ottoman administration would open a new chapter in the history of the region, one that would conclude four and a half centuries later.

EXPANSIUNEA OTOMANĂ ÎN BALCANI

Cucerirea Dobrogei devine o necesitate logică la sfârșitul secolului al XIV-lea, având în vedere dinamica expansiunii otomane în Balcani.

Stabiliți în partea de sud a Peninsulei Balcanice (1352-1354), otomanii și-au desfășurat ofensiva în trei direcții: spre centru, pe linia Edirne/Adrianopol - Plovdiv – Sofia, împotriva țaratului lui Stracimir, Serbiei și Bosniei; ca urmare, în 1382 Sofia este cucerită iar în 1386 cade Niș / spre stânga, pornind de la Ipsala către Seres și Albania, iar în sud către Grecia / spre dreapta, în direcția Stara Zagora - Karnobat - Dobrogea și Silistra; după bătălia de la Čirmen (1371) se cuceresc, între 1371 și 1375, Yambol, Karnobat și alte orașe din sudul țaratului lui Șișman[1]. După recuperarea cetății Gallipoli (1376/77) și intrarea în Adrianopol a sultanului Murad I (post 1376/77), acest proces expansionist va duce la cucerirea sistematică a unui vast spațiu geografic în zona balcanică. Otomanii ajung la Dunăre la sfârșitul anilor 1380, când Çandarli Ali Paşa a invadat țaratul bulgar de Tîrnovo și a cucerit Silistra. Campaniile otomane se îndreaptă în anii 1388-1389 spre Albania și Epir, iar în 1392 este cucerit Skoplje. În 1389 are loc bătălia de la Kosovo, unde otomanii obțin victoria împotriva trupelor balcanice aliate, sub comanda cneazului Lazăr, iar în 1390, revin la Dunăre într-o expediție de jaf comandată de Firuz bey. În 1393 otomanii reușesc cucerirea țaratului condus de Șișman, cu capitala la Tîrnovo și instalează temporar o garnizoană la Silistra, totodată organizând în nord-estul Bulgariei *uc*-ul Deliorman[2].

Forţele turco-osmane au trecut Dunărea, pentru întîia oară, în vremea lui Bayezid I (1389-1402), acesta fiind şi primul sultan otoman care a condus personal o campanie militară în teritoriul românesc[3]. Victoria otomană de la Nicopole (1396) a marcat sfîrșitul existenței țaratelor medievale bulgare Tîrnovo și Vidin, precum și a despotatului Dobrogei. Astfel, la sfârșitul secolului al XIV-lea, otomanii stabiliseră Dunărea

1 Ghiață A., *Condițiile instaurării ...*, p.59-60.
2 *Ibidem*, p.63-64.
3 Gemil T., *Romanians and ottomans in the XIVth-XVIth centuries*, București, Editura Enciclopedică, 2009, p.98.

OTTOMAN EXPANSION IN THE BALKANS

Considering the dynamic of the Ottoman expansion in the Balkans, conquering Dobruja had became a logical necessity by the end of the 14th century.

Having settled in the south of the Balkan Peninsula (1352-1354), the Ottomans carried out their offensive in three directions: towards the centre, on the Edirne/Adrianople – Plovdiv – Sofia line, against Tsar Stracimir, Serbia and Bosnia; as a result, Sofia is conquered in 1386, and Nish falls in 1386 / to leftward from Ipsala towards Seres and Albania, and in the south towards Greece / and rightward in the direction of Stara Zagora – Karnobat – Dobruja and Silistra; following the battle of Čirmen (1371), between 1371 and 1375, the conquest extends to Yambol, Karnobat and other cities south of Tsar Shishman's administration[1]. Following the retrieval of the Gallipoli citadel (1376/77) and Sultan Murad I's arrival in Adrianople (after 1376/77), this expansionist process will lead to the systematic conquest of a vast geographic space in the Balkans. The Ottomans reach the Danube at the end of the 1380's when Čandarli Ali Pasha invaded the Bulgarian tsarate of Tarnovo and conquered Silistra. During 1388-1389, the Ottoman campaigns head for Albania and Epirus, and in 1392 Skopje is conquered. The battle of Kosovo takes place in 1389, where the Ottomans are victorious over the Balkan troops allied under the command of Prince Lazăr, and in 1390 they return by the Danube in a heist expedition led by Firuz bey. In 1393, the Ottomans manage to conquer the land ruled by Tsar Shishman with its capital at Tarnovo and temporarily install a garrison in Silistra, at the same time organizing Deliorman in the northeast of Bulgaria.[2]

The Turko-Osman forces first crossed the Danube during the rule of Beyazid I (1389-1402), which also made him the first Ottoman sultan to lead a military campaign on Romanian territory[3]. The Ottoman victory in Nicopolis (1396) marked the end of the Bulgarian medieval tsarats of Tarnovo and Vidin and also of the despotic rule over Dobruja. In this way, by the end of the 14th century, the Ottomans had defined

1 Ghiață A., *Condițiile instaurării ...*, p. 59-60.
2 *Ibid,* p. 63-64.
3 Gemil T., *Romanians and ottomans in the XIVth-XVIth centuries*, București, Editura Enciclopedică, 2009, p. 98.

ca graniță nordică spre estul Serbiei[4]. Fiind adesea descrisă de cronicarii otomani la sfârșitul secolelor al XV-lea și al XVI-lea ca „râu *ghazi*”, Dunărea și-a păstrat statutul de linie de frontieră dintre creștinătate și lumea islamică până la mijlocul secolului al XVI-lea. De altfel, se consideră că ideologia *ghazi*, pe lîngă necesitatea expansiunii teritoriale și dorința de acaparare de resurse, a jucat un rol important în acest proces al expansiunii otomane, în particular, și al expansiunii islamice, în general. Termenul *ghazi*, de origine arabă, desemna ca titlu de onoare pe cei care se distingeau într-o *ghazwa*[5] „expediție războinică”, dar putând fi interpretat și cu sensul de „erou” deoarece un *ghazi* nu lupta numai pentru credința islamică, ci și pentru prietenie, glorie și bogăție[6]. Ideologia *ghazi*[7] și sistemul *beylik*-urilor de *akınci* au constituit mult timp baza expansiunii și organizării administrative otomane în teritorii nou cucerite, până la marile reforme administrative din secolul XVI, implementate de Süleyman I *Kanuni*.

4 Antov N., *The Ottoman state and semi-nomadic groups along the Ottoman danubian serhad (frontier zone) in the late 15th and the first half of the 16th centuries: challenges and policies*, Hungarian Studies, 27, 2, 2013, p.222.
5 EoI, II, 1991, p.1043.
6 Heywood C., *The frontier in Ottoman history: old ideas and new myths*, *Frontiers in Question.* În: Power D., Standen N. (eds.), *Eurasian Borderlands, 700-1700*, London: Macmillan Press Ltd, 1999, p.238.
7 Acest conglomerat de constructe ideolologice permitea sultanilor otomani să-şi justifice acţiunile şi politicile, deseori ei prezentându-se drept cei care îndeplineau îndatoririle canonice prin lupta împotriva „infidelilor”, chiar dacă aceştia erau musulmani, v. *ibidem*, p.238.

the Danube as their northern border towards the east of Serbia[4]. Often portrayed by Ottoman chroniclers as the '*ghazi* river', the Danube maintained its status as a border between Christianity and the Islamic world up until the middle of the 16th century. Even more, it is believed that beside the necessity for territorial expansion and the desire to seize resources, the *ghazi* ideology played an important role in the process of Ottoman expansion in particular, and of Islamic expansion in general. The term *ghazi,* originating from Arabic, represented an honorific title that differentiated those bearing it within a *ghazwa*[5](war expedition), while also bearing the meaning of 'hero', because a *ghazi* didn't only fight for the Islamic tradition, but also for friendship, glory and wealth[6]. For a long time, the *ghazi* ideology[7] and the *beylic* and *akunc* systems constituted the basis of Ottoman organization and administrative expansion into newly conquered territories until the administrative reforms of the 16th century implemented by Suleyman I *Kanuni-the Laws maker*.

4 Antov N., *The Ottoman state and semi-nomadic groups along the Ottoman danubian serhad (frontier zone) in the late 15th and the first half of the 16th centuries: challenges and policies*, Hungarian Studies, 27, 2, 2013, p. 222.
5 EoI, II, 1991, p. 1043.
6 Heywood C., *The frontier in Ottoman history: old ideas and new myths*, *Frontiers in Question.* În: Power D., Standen N. (eds.), *Eurasian Borderlands, 700-1700*, London: Macmillan Press Ltd, 1999, p. 238.
7 This conglomerate of ideological constructs allowed Ottoman sultans to justify their actions and politics, often presenting themselves as those who fulfilled canonical duties against the 'infidels', even if the infidels in question were Muslim, see*ibid,* p. 238.

CRONOLOGIA CUCERIRII TERITORIULUI DOBROGEAN

Intrarea Dobrogei sub control otoman a urmat o cale destul de sinuoasă, de aceea este greu de reconstituit cu exactitate începutul stăpânirii otomane în Dobrogea. Totodată, varietatea metodelor de cucerire și modalitățile de integrare a noilor teritorii în organizarea administrativă a statului otoman (și acesta aflat în plin proces de creare a unei identități proprii), dar și nivelul de dezvoltare al istoriografiei din acele timpuri, îngreunează, deopotrivă, cunoașterea etapelor. Procesul de cucerire este destul de complex la scară regională, și se întinde pe durata unui secol, începând cronologic în anii `80 ai secolului XIV și încheindu-se efectiv în ultimii ani ai secolului XV, când apar structuri organizatorice specific otomane în regiune (implementarea sistemului timariot)[8].

După cum relatează Evliyâ Çelebi „în timpul războiului dintre Bayezid și Timur-Lenk, găsind prilej, domnii Țării Românești și Moldovei au ocupat toate cetățile câte se aflau dincoace de Dunăre”[9]. În pofida exprimării destul de evazive, rezultă totuși că la acel moment, o serie de cetăți din dreapta fluviului erau sub control otoman.. Până la începutul secolului XV, însă, apartenența teritoriilor danubiano-pontice la o formă statală sau alta a fost fluctuantă, raportat la momentul apariției puterii militare osmane în Balcani.

Prima mențiune certă asupra unei expediții căreia i s-a atribuit și cucerirea Dobrogei este din 1388, cronicarii turci Neșri, Idris Bitlisi și Saad`ed-Din inserând în scrierile lor pasaje din izvoare mai vechi despre acest subiect. Două secole mai târziu, Leunclavius relatează că expediția otomană din anul Hegirei 780 (11 ianuarie - 30 decembrie 1388) a avut drept cauză imediată refuzul vasalilor sultanali Ioan Șișman și Ivanco, de a veni cu ajutoare împotriva sârbilor și bosniecilor cu prilejul bătăliei de la Pločnik[10], drept urmare fiind inițiată mai sus amintita campanie militară de pedepsire a rebelilor, condusă de marele vizir Çandarli Ali Paşa. În urma acesteia, Ivanco, urmașul lui Dobrotici, este ucis, peste jumătate din teritoriul Dobrogei cade sub dominația otomanilor, în timp ce Dobrogea de Nord rămâne în componența Țării Românești. În lumina informațiilor existente, nu se pot face alte precizări asupra situației, precum delimitări teritoriale ș.a.

A fost formulată inclusiv ipoteza statutului de *uc*[11], pentru teritoriul cucerit de otomani, și prin analogie cu zone învecinate[12], dar nu există susținere documentară sau de altă natură, în acest caz. Cel mai probabil,

8 După alte opinii, etapele cuceririi otomane a ținuturilor danubieno-pontice se întind din secolul al XV-lea până la începutul celui de-al XVI-lea, fiind organizate administrativ abia sub Süleyman *Kanuni*, v. Iosipescu S., *Invazii otomane în ținuturile carpato-dunăreano-pontice (sec. XIV-XVI)*, SMIM , 13, 1980, p.151-172.

9 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.356.

10 „... răzvrătindu-se, nu au venit; unul era *Alexandros-oğlu Susmanos*, care luase pentru fiul său pe fata craiului Lazăr, celălalt era *Dobruca-oğlu Yuvaki*”, v. Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.60.

11 Teritoriile *uc* erau acele regiuni cucerite din inițiativa *bey*-lor *ghazi* la frontiera statului otoman, având o largă autonomie, v. Popescu A., *Dobrogea otomană* ...2008, p.643, nota 43.

12 Teritoriile *uc* puteau să aparțină administrativ de *sancak*-urile vecine, dar fără a fi incluse efectiv în acestea, spre exemplu

CONQUERING DOBRUJA – A TIMELINE

Dobruja's entrance under Ottoman rule was a sinuous process, making it difficult to accurately trace its beginning. At once, the various conquering methods and the processes of integrating new territories into the administrative organization of the Ottoman state (which was also the midst of creating its own identity), and the level of historiography of those times, bring uncertainties regarding these stages. The conquering process is rather complex on a regional scale, and spans to the length of a century, commencing at the beginning of the 80's in the 14th century and effectively ending in the final years of the 15th century, when specific Ottoman organizational structures, such as the Timar system, are implemented in the area.[8]

As documented by Evliyâ Celebi, 'during the war between Beyazid and Tamerlane, rulers of Wallachia and Moldavia saw an opportunity to occupy all of the citadels on their side of the Danube'[9]. Despite the rather evasive description, it seems a number of citadels on the right side of the Danube were under Ottoman control at the time. Until the beginning of the 15th century, Danubian-Pontic territories fluctuated in terms of state administration and relative to the moment Osman military power appeared in the Balkans.

The first written account of an expedition that concluded with the conquering of Dobruja, dates from 1388 and it was recorded by the Turkish chroniclers Neșri, Idris Bitlisi and Saad`ed-Din who included even older documentary sources on this subject in their chronicles. Two centuries later, Leunclavius recounts that the Ottoman expedition took place in Anno Hegirae 780 (January 11th – December 30th 1388) and was triggered by the sultan vassals Ioan Shishman's and Ivanco's refusal to offer aid against the Serbs and Bosniacs in the battle of Pločnik[10]. The refusal caused the initiation of the aforementioned military campaign that was led by the great Vizier Çandarli Ali Pasha and aimed to punish the rebels. Following this campaign, the descendant of Dobrotitsa, Ivanco, is killed, more than half of Dobruja falls under Ottoman domination, while north Dobruja remains part of Wallachia. Existing information makes it impossible to offer details on aspects such as territorial perimeters etc.

Even more, a hypothesis would confer the status of *uc*[11]to the territories conquered by the Ottomans, and by analogy to neighboring territories as well[12], but there aren't documentary sources backing this

8 According to other opinions, the stages of conquering the Danubian-pontic territories span from the 15th century until the beginning of the 16th century, having been organised from an administrative perspective by Süleyman *Kanuni*. seeIosipescu S., *Invazii otomane în ținuturile carpato-dunăreano-pontice (sec. XIV-XVI)*, SMIM, 13, 1980, p.151-172.

9 Călători VI, 1976. Part II, p. 356.

10 '…in their rebellion, they didn't come; one of them was *Alexandros-oğlu Susmanos,* who had taken the daughter of Sir Lazăr for his own son, and the other one was *Dobruca-oğlu Yuvaki*", see Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.60.

11 *Uc* territories were regions conquered through the initiative of *ghazi bey* along the Ottoman state's borders and possessed a great deal of autonomy. see Popescu A., *Dobruja otomană* ...2008, p. 643, note 43.

12 *Uc* territories could belong to neighbouring *sanjak* without officially being part of them. For example, the Branicevo *vilayet,*

și muntenii și otomanii stăpânesc teritoriile cucerite în sens medieval, exercitând o posesie nominală, străjuind ținutul cu puncte fortificate prin care controlau drumurile însemnate sau punctele de trecere comerciale, facilitând accesul în noile teritorii al propriilor oameni și propriei monede și mulțumindu-se să colecteze, sporadic și neorganizat, sume de bani sau produse[13]. Indiferent de formă, această stăpânire dual este o certitudine, Evliyâ Çelebi indicând sfârșitul secolului XIV ca moment al supunerii orașelor dobrogene Mangalia[14], Constanța[15], Karaharman[16] și Babadag[17] și subliniind că otomanii au cucerit Dobrogea în timpul lui Bayezid, în luptele cu Țara Românească, Moldova, bulgarii și genovezii[18]. În acest sens, documentul din 4 septembrie 1389 (6898) emis la Râmnicu Vâlcea, privind hotarul mănăstirii Cozia[19], susține informațiile călătorului turc, care arată că Mircea cel Bătrân stăpânește doar zona limitrofă Dunării, țărmul mării fiind supus de otomani.

La numai doi ani după conflictele din 1388, în două documente latine externe - tratatele încheiat cu Polonia la Lublau (30 ianuarie 1390) și la Lemberg (6 iulie 1391), pentru Mircea cel Bătrân[20], sunt consemnate formulele *terrarum Dobrodicii despotus*, iar într-un act emis de cancelaria curții domnești de la Argeș la 27 decembrie 1391 (6900), aceluiași domnitor îi este confirmată stăpânirea „până la marginile părților tătărești ..."[21]. Aceste formule indică stăpânirea, fie și nominală, a teritoriului care aparținuse lui Dobrotici, însă trebuie observat că titlul de „despot" apare numai în cele două tratate externe, nefiind întrebuințat în actele interne.

În 1393, o parte din ținuturile sud-dunărene și cetatea Silistra sunt cucerite de otomani, aceștia înființând *uc*-ul Deliorman la sud de posesiunile controlate de Țara Românească.. Pe de altă parte, Leunclavius, vorbind de campania lui Bayezid I împotriva lui Mircea cel Bătrân din 1394, o numește sugestiv *expeditio pontica*[22], cceea ce îndreptățește ipoteza că în mod cert unul din scopurile campaniei a fost tocmai trecerea Dobrogei sub control otoman. Oricum, într-un document oficial din 1395 nu

vilâyet-ul Branicevo care, în prima fază a organizării sale otomane, depindea de *sancak*-ul de Vidin, dar fără a fi inclus aici, v. Gradeva R., *Administrative system and provincial government in the central Balkan territories of the Ottoman Empire, 15th centuries*. În: *Rumeli under the ottomans, 15th-18th centuries: institutions and communities*, Analecta Isisiana: Ottoman and Turkish Studies, Gorgias Press, 2010, p.27-28 și 34.

13 Monede ale lui Mircea cel Bătrân s-au găsit la Niculițel, Luncavița, Măcin, Cocoș, Saon și în sudul Dobrogei, pe linia Păcui-Balcik. De asemenea, la Constanța au fost găsite monede din vremea lui Vladislav-Vlaicu și Mircea cel Bătrân, v. Popescu A., *Dobrogea otomană* …2008, p.639, nota 24. Pe de altă parte, la Enisala s-au găsit cele mai vechi monede turcești, din timpul lui Bayezid I, v. Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.80.

14 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.380: „Deoarece Ece-Iakuboğlu Umurca gaziul a întâmpinat greutăți cu prilejul cuceririi lui – care a avut loc în timpul domniei lui *Ildîrîm* Bayezid ...".

15 *Ibidem*, p.384: „Deoarece *Ildîrîm* han a întâmpinat multe dificultăți la cucerirea ei, după victorie a dărâmat-o ..."

16 *Ibidem*, p.386: „Și acest loc a fost cucerit de către Bayezid *Ildîrîm* de la genovezi.".

17 *Ibidem*, p.387: „Cuceritorul acestui oraș a fost Bayezid *Ildîrîm* han și apoi Bayezid *Veli*".

18 Referitor la situația politică a Dobrogei la începutul secolului al XV-lea, Evliyâ Çelebi afirmă că „în timpul evenimentelor cu Timurlenk, domnii (*kıral*) Țării Românești (*Eflak*) și ai Moldovei (*Bogdan*), găsind prilej, au ocupat toate cetățile puternice, câte se aflau dincoace de Dunăre", v. Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1103.

19 „Domn ... a părților Podunaviei ...", v. Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.64.

20 În titulatură, autoritatea lui Mircea asupra teritoriilor stăpânite era indicată prin formule care desemnau stăpânirea unor unități politice, cărora li s-a respectat, cel puțin formal, autonomia locală: *Trestri dominus* - orașul nefăcând parte din stăpânirea lui Dobrotici, apare menționat separat în titlu; „către părțile tătărești" - formula desemnează spațiul geografic unde stăpânise *princeps Demetrius*, tătar creștinat, v. Ghiață A., *Condițiile instaurării*…, p.47.

21 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.65.

22 Ghiață A., *Condițiile instaurării* …, p.70.

hypothesis. The most likely case is that both Wallachia and the Ottomans owned those territories in the medieval sense – they exercised nominal ownership and guarded the land with fortified control points that oversaw significant roads and commercial passing points, thus facilitating access into new territories of their people and currency, being satisfied with a sporadic and disorganized money and products[13] collection. Regardless of its form, this dual ownership was a certainty, as Evliyâ Celebi indicates the end of the 14th century as the moment when the Dobruja cities of Mangalia[14], Constanța[15], Kara Harman[16] and Babadag[17] surrendered to the Ottomans, highlighting the fact that the Ottomans conquered Dobruja during the reign of Beyazid, during the battles with Wallachia, Moldova, the Bulgars and the Genovese[18]. In this sense, the document issued in Râmnicu Vâlcea dating September 4th 1389 (6898) regarding the borders of Cozia Monastery[19] corroborate the Turkish traveler's accounts, indicating that Mircea the Elder only ruled over territories adjacent to the Danube, while the Black Sea coast was under Ottoman rule.

Only two years after the 1388 conflicts, two external Latin documents – treaties between Poland signed in Lublau (January 30th 1390) and Lemberg (July 6th 1391) for Mircea the Elder[20] feature accounts of the *terrarium Dobrodicii despotus,* while a document dating December 27th 1391 (6900) issued by the chancellery in Curtea-de-Argeș confirms the same voivode's rule "up to the margins of Tatar lands…,,[21]. These descriptions indicate the rights, albeit nominal, over the territory that belonged to Dobrotitsa, but it should be noted that the title of 'despot' appears solely in the two external treaties, and it isn't used in internal documents.

In 1393, some lands south of the Danube as well as the Citadel of Silistra, are conquered by the Ottomans who establish the Deliorman *uc* south of Wallachia's owned territories. On the other hand, in relating about Beyazid I's 1934 campaign against Mircea the Elder, Leunclavius suggestively refers to it as *expeditio pontica*[22], which reinforces the hypothesis that most certainly one of the campaign's

which, in the first stage of its Ottoman organisation, was dependent on the Vidin *sanjak,* but wasn't included in it. see Gradeva R., *Administrative system and provincial government in the central Balkan territories of the Ottoman Empire, 15th centuries*. În: *Rumeli under the ottomans, 15th-18th centuries: institutions and communities*, Analecta Isisiana: Ottoman and Turkish Studies, Gorgias Press, 2010, p. 27-28 and 34.

13 Coins of Mircea the Elder were found in Niculițel, Luncavița, Măcin, Cocoș, Saon and in the south of Dobruja on the Păcui-Balcik line. Similarly, there were coins found in Constanța dating back to Vladislav-Vlaicu and Mircea the Elder, see Popescu A., Dobruja otomană …2008, p.639, nota 24. On the other hand, the oldest Turkish coins where found in Enisala during Beyazid I. see Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.80.

14 Călători VI, 1976. Part II, p.380: 'BecauseEce-Iakuboğlu Umurca ghazi encountered difficulties during the conquest – which took place during the rule of *Ildîrîm* Bayezid ...".

15 *Ibid.*, p.384: 'Because *Ildîrîm* han encountered many difficulties during the conquest, and tore it down after the victory…'

16 *Ibid.*, p.386: 'And this place was conquered by Bayezid *Ildîrîm* from the Genovese.".

17 *Ibid.*, p.387: "The conqueror of this place was Bayezid *Ildîrîm* han and then Bayezid *Veli*".

18 Regarding the political situation of Dobruja in the beginning of the 15th century, Evliyâ Çelebi writes that 'during the events with Tamerlan, the Voivodes (*kıral*) of Wallachia (*Eflak*) and Moldova (*Bogdan*), finding an opportunity, occupied all of the powerful fortresses on this side of the Danube', see Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1103.

19 'Lord… over the Podunavia parts….', see Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.64.

20 The authority Mircea had over certain areas was indicated by forms of address and titles which referenced his sovereignty over political units whose local autonomy was respected at least in a formal sense: *Trestri dominus* – as the city wasn't under Dobrotitsa's rule, it appears as a separate mention in his title: 'towards Tatar lands' – the form of address indicates the geographical space once under the rule of *princeps Demetrius,* a Christened Tatar, see Ghiață A., *Condițiile instaurării*…, p.47.

21 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.65.

22 Ghiață A., *Condițiile instaurării* …, p.70.

apare în titulatură referirea la Dobrogea și Silistra, ceea ce confirmă faptul că în preajma acelui moment Dobrogea nu mai era, formal, în posesie munteană[23].

Cu sprijinul regatului maghiar, în intervalul 1404-1406, domnul muntean va recupera de la otomani Silistra și Dobrogea[24], astfel că într-un hrisov datat în 23 noiembrie 1406 el era intitulat: „Io Mircea mare voievod și domn ... încă și pînă la Marea cea Mare"[25]. Acțiunea este confirmată în preajma anului 1404, și de episcopul Ioan de Sultanieh, care relatează că „lângă Marea cea Mare sau pontică este Valahia"[26]. Nu știm care a fost desfășurarea evenimentelor în anii următori, dar formula „domn ... până la Marea cea mare ..." este folosită de către Mircea și în documentele din 1413 și 1415[27] - privilegiul către brașoveni la 6 august 1413 (6921), hrisovul de la Argeș la 10 iunie 1415 (6923) și epistola de la Giurgiu către regele Poloniei Wladislav Jagello la 10 august 1415, ceea ce presupune posesia teritoriilor pontice și chiar o perioadă de stabilitate politică, în această perioadă.

Reacție a otomanilor față de numeroaselor imixtiuni ale lui Mircea cel Bătrân pentru susținerea adversarilor sultanului Mehmet I (prinții Musa și Mustafa, șeyhul Bedreddin), marea campanie otomană împotriva Țării Românești (a doua, după cea din 1395, a lui Bayezid I), condusă personal de sultan, a avut loc, cel mai plauzibil, în 1417[28]. Campania otomană din 1417 găsește cetățile Isaccea (*Isakci*, *Ishaki*) și Enisala (*Yeni-Salâ*, *Yeni-Sale*, *Yeni-Salla*, *Sala*) ruinate, „din cauza ghiaurilor fără minte. De aceea sultanul, preluându-le, a ordonat refacerea lor"[29], fiind fortificată, cu acest prilej, și cetatea Giurgiu. Nu știm cât din Dobrogea a ocupat sultanul cu această ocazie. Ulterior cuceririi otomane, cât timp zona gurilor Dunării nu a fost cucerită și administrația otomană nu a fost implementată în mod sistematic în Dobrogea, încercările domnilor români de recucerire, care au loc, cu mari intermitențe, până în vremea lui Mihai Viteazul (primăvara 1595) nu fac decât să încerce răsturnarea unei situații *de facto*.

În documentele emise de cancelaria Țării Românești la 10 iulie 1418 (6926), păstrat într-un rezumat redactat mai târziu, şi la 18 martie 1419 (6927), act slavon original, emis în folosul mănăstirii Cozia, domnitorul Mihail, urmașul la domnie al lui Mircea cel Bătrân, decedat la 31 ianuarie 1418, se intitulează „domn" „...și pînă la Marea cea Mare", ceea ce presupune integritatea teritorială a Țării Românești pînă în vara anului 1419, cînd urmează atacul armatei condusă de însuși Mehmet I Çelebi[30].

23 Dinu C. A., *op.cit.* …, p.32.
24 Există opinii, nefundamentate documentar suficient, conform cărora această acțiune ar fi cuprins și Chilia cu ținutul nord-dunărean, v. Gemil T., *Romanians* ..., p.97.
25 DRH, B, I, 1966, doc.32.
26 Călători I, 1968, p.39. Pasajul *in extenso* reliefează un element important, la acea dată, și anume independența Țării Românești: „ ... lângă Marea cea mare sau pontică este Valahia, o țară mare. Are un domn al său și deși turcul a prins pe mulți dintre ei și i-a făcut tributari, totuși nu a dobândit stăpânirea acestei țări, ca și a celorlalte".
27 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor Țării Românești - de la Mihail până la Vlad Țepeș - pentru apărarea unității cu Dobrogea (1418-1462)*, Muzeul Național, IV, 1978, p.84. V. și DRH, B, I, 1966, doc.35 și 38.
28 Gemil T., *Romanians* ..., p.97 (cu bibliografia) și p.138.
29 *Cronici turcești* I, 1966, p.307 (Sa`ad ed-Din) și p.32 (Şükrüllah).
30 Se poate data expediția otomană în baza afirmațiilor cronicarilor otomani, precum că Mehmet I a putut veni aici numai după ce au fost supuși *bey*-i Candarides și Karamanoğlu care, împreună cu alți *bey* otomani, i-au acordat sprijin militar, v. Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor*..., p.86.

aims was to put Dobruja under Ottoman rule. Nevertheless, an official document dating 1395 makes no reference to Dobruja and Silistra, which further confirms that at that point in time, Dobruja was no longer, formally, under Wallachian possession.[23]

Between 1404-1406, with aid received from the Hungarian Kingdom, the Wallachian voivode will take back Silistra and Dobruja from the Ottomans[24], thus in a document dating November 23rd 1406, he is titled 'I, Mircea great Voivode and ruler…all the way to the Great Sea.[25]' The fact is confirmed around the year 1404 by the Archbishop Ioan of Soltaniyeh, who states that 'by the Great, or Pontic Sea lays Wallachia[26]'. There is no certainty as to how the following events unfolded during the next coming years, but the phrase 'ruler… all the way to the Great Sea' is used by Mircea in other documents dating 1413 and 1415[27] – the privilege for the citizens of Brașov from August 6th 1413 (6921), a document from Argeș dating June 10th 1415 (6923) and the letter dated August 10th 1415 from Giurgiu to the King of Poland, Wladislav Jagello, which implies the possession of pontic territories and even a period of political stability at the time.

The Ottoman's reaction to Mircea the Elder's actions to support Sultan Mehmet I's adversaries (Princes Musa and Mustafa, Sheikh Bedreddin), most likely took place in 1417[28] and came in the form of the great Ottoman campaign against Wallachia (the second one after Beyazid I's 1395 campaign) led by the Sultan himself. The 1417 Ottoman campaign encounters the fortresses of Isaccea *(Isakci, Ishaki)* and Enisala *(Yeni-Salâ, Yeni-Sale, Yeni-Salla, Sala)* as mere ruins, destroyed by "foolish giaours,,. Which is why, after coming into their possession, the Sultan ordered their restoration'[29] – this is what brought on the fortification of the Giurgiu Citadel. There is no certainty regarding how long the Sultan occupied Dobruja for on this occasion. Following the Ottoman's conquest, for as long as the Danube's mouth area wasn't conquered and Ottoman administration wasn't systematically implemented in Dobruja, Romanian voivodes' infrequent attempts to reclaim their lands (up until Michael the Brave's rule in the spring of 1595), all but tried to overturn a *de facto* situation.

In two documents issued in the Wallachian chancellery, one on July 10th 1418 (6926) and the other one on March 18th 1419 (6927) – a document originally in Slavonian issued in favor of Cozia Monastery – in which Michael, the successor of Mircea the Elder who died on January 31st 1418, titles himself 'ruler' and 'up to the great sea', which implies the territorial integrity of Wallachia until the summer of 1419, before the attack led by Mehmed I Çeleby himself.[30]

23 Dinu C. A., *op.cit.* …, p.32.
24 There are opinions with no sufficient documentary backing, according to which this effort included Chilia and territories north of the Danube, seeGemil T., *Romanians*..., p.97.
25 DRH, B, I, 1966, doc. 32.
26 Călători I, 1968, p.39. The passage *in extenso* highlights and important element of the time, namely Wallachian independence: '…by the great, or pontic Sea lays Wallachia, a large country. It had its own Lord and although the Turks captured many of them and tributaries, they still couldn't achieve sovereignty over this land, like many others.'
27 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor Țării Românești - de la Mihail până la Vlad Țepeș - pentru apărarea unității cu Dobruja (1418-1462)*, Muzeul Național, IV, 1978, p.84. V. and DRH, B, I, 1966, doc.35 and 38.
28 Gemil T., *Romanians*..., p.97 (with bibliography) and p.138.
29 *Cronici turcești* I, 1966, p.307 (Sa`ad ed-Din) and p.32 (Şükrüllah).
30 The Ottoman expedition can be dated based on the Ottoman chroniclers' notes stating that Mehmed I could only arrive here after subduing Candarides and Karamanoğlu bey who, together with other Ottoman bey, offered him military aid, seeCiobanu R.-Șt., *Lupta domnilor*..., p.86.

Campania militară vine ca o reacție la acțiunile domnitorului Mihail în Dobrogea. Acesta, după cum au arătat cronicarii otomani Koca Hussein[31] şi Idrissi Bitlissi[32], în anul Hegirei 823 (17 ianuarie 1419-17 februarie 1420), alungă garnizoanele otomane din cetăţile Isaccea și Enisala. Acțiunea din 1420 a debutat cu refacerea de către otomani a cetăților Isaccea și Enisala[33], urmată de o serie de lupte în cursul cărora Mihail I, sprijinit de Ungaria, a dispărut în aceste împrejurări, fiind probabil ucis în luptă, iar Radu Praznaglava a fost instalat pe tron și va recunoaște cuceririle otomane din 1419 și 1420. În urma campaniei din 1420 au reintrat sub controlul otoman Babadag, Enisala și Isaccea, și a fost atacată și Cetatea Albă, iar Chilia este cucerită temporar[34]. Astfel, teritoriul Dobrogei până la cetăţile Isaccea și Enisala, este integrat statului otoman în plină expansiune, acestea devenind cetăți de margine (*serhat*). Totuși, aflându-se în imposibilitatea practică de a organiza rapid, din punct de vedere administrativ, noul teritoriu cucerit, otomanii au trebuit să se limiteze la repararea fortificaţiilor cetăţilor dobrogene cucerite. Deși au luat măsuri de organizare militară, controlul instaurat asupra Dobrogei de nord nu a fost ferm, limitându-se, în principal, la menținerea garnizoanelor în cetăți și controlul teritorial și al unor căi de comunicație. Instabilitatea stăpînirii otomane în Dobrogea de nord explică absența acestui teritoriu în secolul XV din actele *uc*-ului cu sediul la Silistra[35] şi posibilitatea lui Radu Praznaglava ca la 1 septembrie 1421 (6929) să se intituleze „stăpîn ... până la Marea cea Mare” și să întărească privilegiile mănăstirii Cozia asupra bălților Dunării[36].

În anul 1421 regiunea Dobrogei actuale se găsește deja în posesie otomană. Într-o notă a lui Ducas cu privire la o înțelegere semnată de fiul lui Bayezid I, Mustafa, și Demetrios Leonteris, reprezentantul împăratului bizantin Manuel Paleologul, în cadrul teritoriilor pe care Mustafa promite să le înmâneze împăratului este inclus și teritoriul situat între coasta Mării Negre și frontiera valahă[37], iar o decadă mai târziu, Bertrandon de Broquiere, trecând prin Peninsula Balcanică de la Adrianopol spre Belgrad (pe la 1432-1433), ne spune: „Un conducător pe nume Dizem (Mezid) bey păzea frontiera Valahiei până la Marea cea Mare[38] ...”.

În privința sistematizării administrative a noului teritoriu ocupat, sursele istorice nu fac o mențiune clară, până la domnia sultanului Mehmed II (1451–1481)[39], cu siguranță, însă, că acest proces se va definitiva abia după cucerirea în 1484 a marilor porturi Chilia și Cetatea Albă[40]. Până atunci, în pofida încercărilor unor domni munteni, acest teritoriu nu va mai ieși – fie și nominal, de sub stăpânire otomană. Cu toate acestea, din relatarea lui Jean de Wawrin asupra expediției flotilei burgundo-papale pe Marea Neagră și pe Dunăre (1445) după cruciada, de la Varna, Mangalia, Lycostomo, Brăila, Isaccea și Hârșova

31 *Cronici turcești*, I, 1966, p.446-447; DRH, B, I, doc.43.
32 *Cronici turcești*, I, 1966, p.163; DRH, B, I, doc.45.
33 Distruse preventiv de domnul Țării Românești, Mihail I, v. *Cronici turcești*, I, 1966, p.341-342.
34 Ciocîltan V., *Competiția pentru controlul Dunării inferioare, 1412-1420*, RI, 10-11, 1982, p.1096.
35 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor* ..., p.88.
36 DRH, B, I, p.97. Din această titulatură lipsește menționarea Silistrei, ceea ce înseamnă că, cel mai probabil în urma aceleiași campanii, cetatea intrase în posesia otomanilor.
37 Obreschkov V., *Formación* ..., p.105.
38 *Ibidem*, p.104.
39 Popescu A., *Integrarea imperială*..., 2013, p.43-46.
40 Pierderea acestora a fost considerată de sursele venețiene „*di molta importanza*”, pentru că însemna eliminarea ultimei breșe în sistemul otoman al Mării Negre, v. Cristea O., *Ștefan cel Mare în sursele venețiene: câteva considerații*, Analele Putnei, I, 2005, 1, p.113.

The military campaign comes as a reaction to Voivode Michael's actions in Dobruja. According to the Ottoman chroniclers Koca Hussein[31] and Idrissi Bitlissi[32], in Anno Hegirae 823 (January 17th 1419 – February 17th 1420), Michael casts out Ottoman garrisons from the citadels of Isaccea and Enisala. The 1420 efforts began with the Ottoman's restoration of the two citadels[33], followed by a series of battles in which Michael I is supported by Hungary, and later disappears most likely killed in battle, after which Radu Praznaglava takes the throne and acknowledges the Ottoman's conquests from 1419 and 1420. Following the 1420 campaign, the Ottomans regained rule over Babadag, Enisala and Isaccea, while Akkerman is attacked and Chilia falls temporarily under siege[34]. In this way, the territory of Dobruja up to Isaccea and Enisala becomes integrated into the expanding Ottoman state, and the two citadels become frontier points *(serhat).* Nevertheless, finding it impossible to promptly organise the newly conquered territory from an administrative perspective, the Ottomans had to restrain to mending the fortifications of the citadels they had just conquered. Despite taking measures towards military organization, their control over north Dobruja wasn't firm, limiting itself mainly to maintaining the garrisons within citadel bounds, as well as controlling the territory and main communication ways. The instability of Ottoman rule in north Dobruja justifies the absence of this territory in the 15th century documents issued by the *uc* headquartered in Silistra[35], and explains the circumstances in which Radu Praznaglava titles himself 'ruler…all the way to the Great Sea' on September 1st 1421 (6929) and to confirm Cozia Monastery's privileges over Danubian ponds.[36]

In 1421, the territory of present Dobruja was already under Ottoman rule. In a note from Ducas regarding an understanding signed by Beyazid I, Mustafa and Demetrios Leonteris, the representative of Byzantine Emperor Manuel II Palaiologos, the territories which Mustafa promises to hand over to the Emperor include the area between the Black Sea and the Wallachian border[37]. A decade later, while Bertrandon de Broquiere passed through the Balkan Peninsula from Adrianople towards Belgrade (around 1432-1433), he documented that 'A ruler named Dizem (Mezid)bey was guarding the Wallachian border all the way to the great sea'.[38]

Historical sources make no clear mention regarding the administrative arrangement of the newly occupied territory until the reign of Sultan Mehmed II (1451-1481)[39], as this aspect will be delt with only after the 1484 conquest of the great ports Chilia and Akkerman[40]. Despite the attempts of some Wallachian rulers, this territory will remain under full Ottoman occupation until that point. Nevertheless, Jean of Wawrin's describing the Burgundy-Papal flotilla expedition across the Danube and the Black Sea

31 *Cronici turcești*, I, 1966, p.446-447; DRH, B, I, doc.43.
32 *Cronici turcești*, I, 1966, p.163; DRH, B, I, doc.45.
33 Destroyed preventively by Mihail I, Voivode of Wallachia, see*Cronici turcești*, I, 1966, p.341-342.
34 Ciocîltan V, *Competiția pentru controlul Dunării inferioare, 1412-1420*, RI, 10-11, 1982, p.1096.
35 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor* ..., p.88.
36 DRH, B, I, p.97. This title does not mention Silistra, suggesting that after the campaign, the Citadel most likely fell under Ottoman control.
37 Obreschkov V., *Formación* ..., p.105.
38 *Ibid.*, p.104.
39 Popescu A., *Integrarea imperială*..., 2013, p.43-46.
40 Their loss was considered by Venetian sources to be „*di molta importanza*”, as it implied the eradication of the last breach of the Ottoman system of the Black Sea, see Cristea O., *Ștefan cel Mare în sursele venețiene: câteva considerații*, Analele Putnei, I, 2005, 1, p.113.

nu par să aibă garnizoane otomane[41] (și doar la Silistra staționa o armată otomană de 30 000 de ostași[42]), dar nu este precizată nici altă stăpânire. Tot pe litoralul vest-pontic, Mesembria era încă bizantină la 1451[43]. Câțiva ani mai târziu, luptele din iarna lui 1461/1462 purtate de Vlad Țepeș împotriva trupelor otomane de la Dunărea de Jos, arată malul drept, dobrogean, controlat de otomani, dar numai în punctele Isaccea, Enisala și Silistra. De aceea, Vlad Țepeș în 1460 a putut cuceri Hârșova, prăda zona Enisala - Cataloi, unde locuiau musulmani, ajungând pînă în dreptul Chiliei[44], iar în iarna anului următor, așa cum reiese dintr-o scrisoare adresată de Vlad Țepeș lui Matei Corvin, din 11 februarie 1462, ostașii munteani au atacat o serie de localități în care se aflau garnizoane otomane, cum ar fi Isaccea, Enisala și Rahoma (probabil în vecinătatea Chiliei)[45].

După încercările nereușite ale otomanilor de a supune cetatea Chilia (anii 1432 și 1448)[46], se consideră că momentul cuceririi acesteia (1484), când este integrat ținutul gurilor Dunării[47], care a continuat să fie, până în acest moment, sub stăpânire valahă, marchează desăvârșirea stăpânirii otomane asupra acestei regiuni. Aceasta se concretizează, după concepția otomană, prin numirea la conducerea cetății Chilia a unui *kadı* și *sancakbey*, ultimul teritoriu dobrogean devenind astfel *dar al-Islâm*[48]. Din relatările lui Donado da Lezze în lucrarea sa *Historia Turchesca (1300-1514)*, asupra vecinătăților *sancak*-ului de Silistra, rezultă că la 1484 acesta îngloba și Dobrogea[49].

41 Popescu A., *Dobrogea* ..., 2008, p.142.
42 Popescu A., *Dobrogea otomană*...2008, p.640.
43 Imber C., *The Ottoman Empire, 1300-1650. The Structure of Power*, Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan, 2002, p.147-148.
44 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor* ..., p.89.
45 Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.111-112.
46 Popescu A., *Dobrogea otomană*...2008, p.640.
47 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.43.
48 *Ibidem*, p.122.
49 *Ibidem*, p.123.

(1445) following a crusade states that Varna, Mangalia, Lycostomo, Brăila, Isaccea and Hârșova didn't appear to have Ottoman garrisons[41]. The only exception was Silistra where there were stationed about 30,000 Ottoman soldiers[42]. On the same west-pontic coast, Mesembria was still byzantine in 1451[43]. Some years later, the winter battles from 1461/1462 led by Vlad Țepeș against the Ottoman troops from the Lower Danube area show the right Dobruja waterfront under Ottoman occupation at Isaccea, Enisala and Silistra. This is why, in order to conquer Hârșova in 1460, Vlad Țepeș needed to attack the Enisala – Cataloi area where there was a significant Muslim population, and reach Chilia[44]. A letter from Vlad Țepeș to Matei Corvin dated February 11th 1462 shows that in the winter of that year, Wallachian soldiers attacked a number of settlements hosting Ottoman garrisons, such as Isaccea, Enisala and Rahoma (likely neighbouring Chilia)[45].

After the Ottomans' failed attempts to take Chilia (1432 and 1448)[46], it is believed that when they finally conquered it in 1484 and integrated the Danube mouth area[47] (which had been under Wallachian control until then), it marked the fulfillment of Ottoman rule over the region. According to the Ottoman perspective, this comes into effect when a *kadi* and *sanjakbey* are appointed as the authorities of Chilia Citadel, thus turning the Dobruja territory into a *dar al-Islâm*[48]. Donado da Lezze's work *Historia Turchesca (1300-1514)* emphasizes that among the neighboring territories of the Silistra *sanjak,* in 1484 Dobruja was considered to be one of them.[49]

41 Popescu A., *Dobruja* ..., 2008, p.142.
42 Popescu A., *Dobruja otomană*...2008, p.640.
43 Imber C., *The Ottoman Empire, 1300-1650. The Structure of Power*, Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan, 2002, p.147-148.
44 Ciobanu R.-Șt., *Lupta domnilor* ..., p.89.
45 Ghiață A., *Condițiile instaurării*..., p.111-112.
46 Popescu A., *Dobruja otomană*...2008, p.640.
47 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.43.
48 *Ibidem*, p.122.
49 *Ibidem*, p.123.

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ ÎN DOBROGEA OTOMANĂ

Pe parcursul întregii evoluții a teritoriului dobrogean în cadrul stăpânirii otomane, statutul de *provincie de margine* al acestuia este definitoriu. Soarta Dobrogei otomane este subsumată în întregime poziției sale geografice. Provincia este situată la intersecția căilor unui însemnat comerț de tranzit, desfășurat între Orientul musulman și Europa centrală și de răsărit. În plus, situându-se la graniță, rațiunea existenței și a organizării administrative a provinciei era, fundamental, una militară. De aceea, pentru administrația otomană este importantă existența unui număr suficient de supuși stabili în Dobrogea, care să contribuie financiar prin plata impozitelor, să exploateze resursele teritoriului și, în egală măsură, să contribuie la primenirea corpului militar.

Într-o primă etapă, când puterea otomană a atins Dunărea la frontiera sa nordică (sfârșitul secolului al XIV-lea - începutul secolului al XV-lea), principalul obiectiv al politicii statului otoman în zonă l-a constituit crearea de puncte de control militar în regiune, în vederea securizării noii frontiere naturale și strategice a imperiului. Această etapă se încheie la 1484, odată cu luarea în stăpânire a gurilor Dunării, în urma cuceririi importantelor centre comerciale și strategice Chilia și Cetatea Albă, precum și cu transformarea Mării Negre în „lac otoman", moment care înseamnă și instaurarea deplină și efectivă a administrației otomane în Dobrogea[50]. Totodată, în perioada sultanatului lui Bayezid II (1481-1512) s-au extins limitele *sancak*-ului Silistra asupra litoralului dintre Varna și Constanța, a fost integrată regiunea Hârșovei și a fost consolidată dominația asupra cursului Dunării inferioare. Raportul *kadı*-ului de Akçekazanlık, datat 1520 pe timpul sultanului Selim I, arată malul drept al Dunării maritime cu jumătatea de nord a Dobrogei, în stăpânire otomană[51].

Deși în structura organizatorică a Dobrogei au survenit o serie de modificări, principalele *kaza*-le de pe teritoriul său, până în secolul al XIX-lea, au rămas în număr de opt: Tulcea, Hârșova, Isaccea, Babadag, Carasu, Mangalia, Silistra și Constanța, acoperind aproape toată suprafața de la nord de linia Mangalia – Ostrov.

Secolul XVI: începuturile

Forme incipiente de organizare a teritoriului dobrogean sunt menționate începând cu ultimul sfert al secolului XV, înainte de finalizarea cuceririi teritoriale din 1484. La Hârșova este atestată o garnizoană otomană plătită încă de la 1477-1478 (în timp ce soldații garnizoanei Silistra, în aceeași perioadă, sunt remunerați prin sistemul *timâr*-ului)[52]. Acest fapt poate fi o dovadă a importanței strategice a acestui punct

50 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.123-124.

51 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.54. La Hârșova și Babadag sunt atestate *vakıf*-uri ale lui Bayezid II, fondate ca o modalitate complementară de întărire a autorității otomane.

52 Göksel B., *Ottoman serhad organization in the Balkans (1450s to early 1500s)*, Teză de doctorat, Ihsan Doğramaci Bilkent

THE ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN OTTOMAN DOBRUJA

Along Dobruja's evolution process under Ottoman rule, its status as a *border province* has remained definitive. The fate of Ottoman Dobruja is fully subject to its geographical position. The province is situated at the intersection of a number of significant commercial ways between the Muslim Orient and Eastern and Central Europe. Even more, the fact that it was located at the border it fundamentally represented a military organizational system. For this reason, Ottoman administration required a large enough number of stable populations in Dobruja that could bring a financial contribution through tax payments, land exploitation and ensure the maintenance of the military corps.

In the beginning stage, when the Ottomans reach the northern Danube waterfront (the end of the 14th century – beginning of the 15th century), the main objective of the Ottoman state's politics was to create military control checkpoints in order to secure a new natural and strategic frontier of the Empire. This stage ends in 1484 with the conquest of Chilia and Akkerman, when the Black Sea is turned into an 'ottoman lake', thus marking the complete establishment of Ottoman administration in Dobruja[50]. Even more, during the reign of Sultan Beyazid II (1481-1512), the Silistra *sanjak* extended towards the shore between Varna and Constanța, the Hârșova area was integrated as well, and control over the lower Danube area was finally consolidated. *Kadi* Akçekazanlik's report from 1520 during Sultan Selim I set the right shore of maritime Danube as well as north Dobruja under Ottoman rule.[51]

Although the organizational structure of Dobruja underwent a series of changes, there were eight main *kaza* that remained constant up to the 19th century: Tulcea, Hârșova, Isaccea, Babadag, Carasu, Mangalia, Silistra and Constanța, spanning across the entire region north of the Mangalia – Ostrov line.

The 16th Century – the beginning

The first accounts of the early organizational structures on Dobruja's territory appear toward the end of the 15th century, right before the final conquests from 1484. The first paid Ottoman garrison is recorded in Hârșova starting 1477-1478 (while soldiers stationed in the Silistra garrison at the same time were paid through the Timar system[52]). This could be considered proof of the strategic importance of Hârșova,

50 Ghiață A., *Condițiile instaurării* ..., p.123-124.

51 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.54. There are documentary records of Bayezid II's *waqf* in Hârșova and Babadag, founded as a complementary measure for strengthening Ottoman authority.

52 Göksel B., *Ottoman serhad organisation in the Balkans (1450s to early 1500s)*, PhD Thesis, Ihsan Doğramaci Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2017, Map 1 - (https://www.academia.edu/34797470/OTTOMAN_SERHAD_ORGANIZATION_IN_THE_BALKANS_1450s_to_Early_1500s).

de trecere al Dunării, cu pandantul său, Cetatea de Floci – capăt de drum comercial al Țării Românești - se iau măsuri asiguratorii împotriva acțiunilor valahe, momentul nefiind departe în timp de tulburările pricinuite de Vlad Țepeș. Garnizoana Hârșova este menționată cu un număr de 53 oșteni[53] (gărzi) plătiți (*ulūfeli)*, în anul 1477/1478, iar aceeași garnizoană este menționată cu un număr de 77 oșteni[54] (gărzi) plătiți și 3 artileriști, în anul 1490/1491. Sursa veniturilor pentru plata garnizoanei din Hârșova provenea din întreprinderi de produs sare din Istanbul, Kavak, Înöz, Ahyolu și Silivri, iar gărzile erau plătite cu o medie de 1376 *akçe* pe an, circa 4 *akçe* pe zi, în 1477[55].

Astfel, într-un interval de numai 15 ani, începe organizarea administrativă coerentă a noului teritoriu adăugat statului otoman în plină expansiune, noii cuceritori controlând deja o zonă de frontieră bine organizată încă din secolul al XV-lea. Este dovada unei politici concertate a otomanilor, care folosesc Dunărea ca o linie de front naturală între Imperiul Otoman și statul feudal Țara Românească[56]. Acest fapt este menționat indirect încă de la 1445, când în cursul expediției sale prin Dobrogea, Walerand de Wawrin nu certifică stăpînirea turcilor niciunde în spațiul danubiano-pontic, dar ne spunde că la Silistra erau cantonați 30000 soldați otomani (cifră nerealistă, desigur; este considerată acceptabilă pentru întregul efectiv al armatei otomane angrenată în operațiuni în regiune)[57].

Concordant principiilor otomane de organizare a teritoriilor cucerite, și în Dobrogea putem postula prezervarea unor entități „statale" anterioare cuceririi, alături de repartizarea acestor teritorii în structurile administrative, în succesiunea cronologică a cuceririi acestora. Cert este că la sfârșitul secolului al XVI-lea, teritoriul Dobrogei figura în *sancak*-ul Silistra, iar teritoriul acestuia era împărțit în unități administrative – *kaza*-le[58], fiind integrat astfel pe deplin în sistemul administrativ al statului otoman. O *kaza* era definită prin existența unei cetăți/fortăreață cu o garnizoană, a unei structuri urbane ce cuprindea populația civilă și instituțiile administrative, un port sau schelă (*iskele*)[59], cu dana și antrepozitele și zona agricolă, formată din satele ce trebuiau să hrănească cetatea și orașul[60].

Din timpul sultanului Bayezid II datează cele mai vechi mențiuni ale unei organizări administrative a noului teritoriu cucerit în regiunea nord-est balcanică și a litoralului pontic, sub forma unui *sancak* al Silistrei[61], constituit în contextul restructurării teritoriale efectuate de acesta, după 1484, când sunt cucerite Chilia și Cetatea Albă, și devenise necesară o reorganizare administrativă a întregii zone[62].

Üniversitesi, Ankara, 2017, harta 1 (https://www.academia.edu/34797470/OTTOMAN_SERHAD_ORGANIZATION_IN_THE_BALKANS_1450s_to_Early_1500s).

53 *Ibidem*, p.20.

54 Göksel B., *op.cit.*, p.24.

55 *Ibidem*, p.94.

56 Gábor Ágoston subliniază strategia pe termen lung a otomanilor, cu privire la cucerirea și stabilizarea frontierelor de-a lungul marilor fluvii: *The Ottomans recognized the importance of the Danube as early as the late fourteenth century and occupied all strategically vital fortresses along the river during the next 150 years*, v. Ágoston G., *Where Environmental and Frontier Studies Meet: Rivers, Marshes and Forts along the Ottoman-Hapsburg Frontier in Hungary*. În: Peacock A.C.S. (ed.), *The Frontiers of the Ottoman World*, New York: Oxford University Press, 2009, p.58.

57 Călători I, 1968, p.82.

58 Ghiață A., *Aspecte ale organizării politice în Dobrogea medievală (secolele XIII-XV)*, RI, 34, 10, 1981, p.1863-1897.

59 În sens legal, adică porturi amenajate, dotate cu regulamente vamale și aparat funcționăresc de control, deci punctele obligatorii ale circulației mărfurilor, v. Popescu A., *Dobrogea* ... 2015, p.97.

60 Maxim M., *Teritorii ... (I)*, p.811-812.

61 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.53.

62 *Ibidem*, p.52.

which together with its counterpart, Cetatea de Floci, marked a crossing point over the Danube and the end of the commercial road in Wallachia. Preventive measures are also taken against Wallachian actions not long before the unrest triggered by Vlad Țepeș. Records on Hârșova garrison mentioned 53 paid soldiers[53] (*ulūfeli)* in 1477/1478, and the same garrison has 77 paid soldiers[54] (guards) and 3 gunners by the year 1490/1491. The source of income for paying the garrison came from salt production enterprises in Istanbul, Kavak, İnőz, Ahyolu and Silivri, and in 1477 guards was being paid an average of 1376 *akçe* per year, circa 4 *akçe* per day.[55]

In this way, within only 15 years, a new, coherent administrative organization begins across the newly Ottoman territory, as since the 15th century, the conquerors had rule over a well-organized frontier area. It is proof of focused Ottoman politics, which are using the Danube as a natural frontier between the Ottoman Empire and the feudal Wallachian state[56]. This is mentioned ever since the year 1445, when, during an expedition through Dobruja, Walerand of Wawrin doesn't confirm the Turkish rule anywhere in the Danube-pontic region, but writes that around 30,000 Ottoman solders were camped in Silistra. The number is, of course, unrealistic, yet it is considered to be an accurate number for the entire Ottoman army involved in operations in the region.[57]

The Ottoman principles according to which they managed the territories they conquered can be applied to Dobruja as well. In this sense, we can postulate that certain pre-existing state entities were preserved, while also being assigned to administrative structures in the order they were conquered. What is certain is that at the end of the 16th century, the Dobruja territory was documented as being part of the Silistra *sanjak.* The territory was split in administrative units called *kaza*[58]*,* thus becoming an integrated part of the Ottoman administrative system. A *kaza* was defined by the existence of a citadel/fortress with a garrison, an urban structure that included civil population and administrative institutions, a harbor or dock *(iskele)*[59]with a pier and a wharf, and the cropland including the villages that were meant to feed the citadel and the town.[60]

The earliest mentions of an administrative organization of the territory date back to the reign of Sultan Bayezid II. According to these mentions, the newly conquered territory in the northeast Balkan region and the Pontic shore was organized in the form of a *sanjak* in Silistra.[61] This was implemented in the context of the territorial restructuring after the 1484 conquest of Chilia and Akkerman, when such an administrative reorganization had become a necessity across the entire area.[62] The integration

53 *Ibidem*, p.20.

54 Göksel B., *op.cit.*, p.24.

55 *Ibidem*, p.94.

56 Gábor Ágoston highlights the long-term strategy of the Ottomans regarding the conquest and reinforcement of frontiers along the greater rivers: *The Ottomans recognized the importance of the Danube as early as the late fourteenth century and occupied all strategically vital fortresses along the river during the next 150 years*, seeÁgoston G., *Where Environmental and Frontier Studies Meet: Rivers, Marshes and Forts along the Ottoman-Hapsburg Frontier in Hungary*. In: Peacock A.C.S. (ed.), *The Frontiers of the Ottoman World*, New York: Oxford University Press, 2009, p.58.

57 Călători I, 1968, p.82.

58 Ghiață A., *Aspecte ale organizării politice în Dobruja medievală (secolele XIII-XV)*, RI, 34, 10, 1981, p.1863-1897.

59 In a legal sense, established docks that functioned in accordance with border regulations and a control corps, therefore mandatory points for wares transport, see Popescu A., *Dobruja* ... 2015, p.97.

60 Maxim M., *Teritorii ... (I)*, p.811-812.

61 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.53.

62 *Ibidem*, p.52.

Integrarea Dobrogei de nord în sistemul administrativ se va face prin constituirea unei *kaza*-le a Hârșovei, la 1520 fiind certificată stăpânirea otomană în această zonă[63]. Tot din timpul sultanului Bayezid II există *kanun*-uri pentru Varna, Balcik, Caliacra, Mangalia și Constanța (sub forma *Konsiçe*) „care au fost luate pentru creșterea *liva*-lei Silistra"[64]. Astfel, cercetătoarea Anca Popescu consideră că sultanul Bayezid II este cel care a dat coerență teritorială stăpânirii otomane în Dobrogea[65] și, practic, *kaza*-lele Hârșova, Silistra şi Varna reprezintă prima împărțire administrativă otomană cunoscută pe teritoriul Dobrogei, așa cum rezultă din informațiile *defter*-ului din 1530. Raportat la valea Karasu[66], la nord este situată Hârșova, iar la sud de aceasta, spațiul dobrogean era împărțit între două *kaza*-le: la vest, având ca hotar Dunărea, *kaza*-ua Silistra; la est, spre țărmul mării – *kaza*-ua Varna.

Documentele cunoscute pentru secolul XVI [67] atestă existența următoarelor *kaza*-le: *Tekfurgölü* sau *Karasu*, care au apărut spre mijlocul secolului XVI[68]; Tulcea, Măcin, Isaccea și Babadag, menționate astfel: Tulcea, Măcin, Isaccea, în registrul de *avariz* nr. 775 din 974H/1566[69]; Isaccea[70] și Hârșova-Babadag[71], în *defter*-ul *celep*-ilor din 1573; Măcin și Babadag, în registrul de *adet-i agnam* nr. 1036 din 1003H/1594[72]; Silistra și Varna, în partea de sud a teritoriului, menționate în *defter*-ul din anii 1490-1491[73]. Transformările menționate pentru partea mediană și de nord a Dobrogei sunt menționate în *telhis*-ul din 28 aprilie 1597 al marelui vizir Ibrahim pașa, către sultanul Mehmed III (1595-1603), în care susține înștiințarea *kadı*-ilor de Silistra, Babadag, Măcin, Hârșova, Isaccea și Tulcea în vederea strângerii oieritului pentru anul 1596 (1005H)[74].

Organizarea teritorială

Numele unităților administrative (*kaza*, *nahye*) din Dobrogea corespundea cu toponimele centrelor de reședință administrativă, acestea fiind situate în poziții avantajoase din punct de vedere geografic, economic și strategic: a. la capătul drumurilor comerciale sau militare (Hârșova, Măcin, Isaccea); b. la întretăierea unor artere de circulație importante în ținut (Karasu); c.unde exista o poziție strategică

63 Raportul *kadı*-ului de Akçekazanlık, v. Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.54.

64 Cea mai timpurie menţiune a *sancak*-ului Silistra într-un act juridic-administrativ otoman, un *kanun*, nedatat, dar aparținând documentelor pe care le promulgă acest sultan între 23 august 1484 și 1494, v. Gradeva R., *Administrative system and provincial government in the Central Balkan territories of the Ottoman empire, 15th century. În: Güzel H.C., Oğuz C.C. & Karatay O. (eds.), The Turks: Vol.3. Ottomans*, Ankara: Yeni Türkiye Publications, 2002, p.498-507.

65 Prin extinderea limitelor *sancak*-ului Silistra și asupra litoralului dintre Varna și Constanța, integrarea jumătății dunărene a Dobrogei nordice, odată cu anexarea Hârșovei și a regiunii înconjurătoare, v. Popescu A., *Dobrogea otomană*, 2008, p.145.

66 Valea Karasu, din punct de vedere geologic este un culoar, de-a lungul unei falii din zona mediană a podișului dobrogean, având o înclinație ce a favorizat ca revărsările Dunării să stagneze într-o largă porțiune de lacuri și mlaștini, v. Popescu A., *Vestigii ale organizării…*, p.514.

67 Popescu A., *Dobrogea...*, 2015, p.87, n.6: în ordine cronologică: 1490-1491; 1507/1508; 1518; 1526-1529; 1530-1530; 1542; 1543; 1570; 1573; 1584; 1585-1586; 1594; 1597.

68 Gemil T., *Considerații privind aspectul demografic al zonei centrale a Dobrogei la sfârșitul secolului al XVII-lea*, *Comunicări de istorie a Dobrogei*, Constanța, Muzeul de Istorie națională și Arheologie, 1980, p.69.

69 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.65.

70 Ghiață A., *Toponimie și geografie …*, p.42, cu localitățile Măcin, Garvăn, Isaccea, Tulcea și Beștepe.

71 La 1594, din aceasta din urmă, se va desprinde ca o unitate administrativă aparte, *kaza*-ua *Baba*, v. Popescu A., *Dobrogea otomană* …2008, p.651, n.73.

72 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.65.

73 Popescu A., *Vestigii ale organizării…*, p.514.

74 Coman V. (coord.), *Dobrogea în Arhivele românești (1597-1989). Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani*, București, Editura Etnologică, 2013, p.60.

of north Dobruja in this administrative system happens with the establishment of a *kaza* in Hârșova after Ottoman rule becomes definitive in 1520.[63] Several *kanun* also appeared during Sultan Beyazid II in Varna, Balcik, Caliacra, Mangalia and Constanța (under the name *Konsiçe)* which 'were taken in order to grow Silistra's *liva*'[64]. For this reason, researcher Anca Popescu considers that Sultan Bayezid II was the one to bring coherence to Ottoman rule in Dobruja[65]. In essence, according to a 1530 *defter,* the *kaza* of *Hârșova, Silistra and Varna represent the first Ottoman administrative divisions in Dobruja. Relative to Karasu Valley*[66], Hârșova sits in the north, while south of the Valley, the Dobruja territory was split into two *kaza:* one in the west bordered by the Danube – the Silistra *kaza,* and one in the east by the seashore – the Varna *kaza.*

Known documents from the 16th century[67] attest to the existence of the following *kaza: Tekfurgölü* or *Karasu,* which appeared towards the middle of the 16th century[68]; Tulcea, Măcin, Isaccea and Babadag which are recorded as such: Tulcea, Măcin, Isaccea in the *avariz* register no. 775 from 974H/1566[69]; Isaccea[70] and Hârșova-Babadag[71], in the *celep*'s *defter* from 1573; Măcin and Babadag in the *adet agnam* register no. 1036 from 1003H/1594[72]; Silistra and Varna in the south of the territory, mentioned in the *defter* from 1490-1491[73]. The transformations that occurred in centre and north Dobruja are mentioned in a *telhis* dated April 28th 1597 addressed to Sultan Mehmed III (1595-1603) in which the great Vizier Ibrahim Pasha notifies the *kadi* in Silistra, Babadag, Măcin, Hârșova, Isaccea and Tulcea about the sheep herding for the year 1596 (1005H)[74].

Territorial Organization

The names of administrative units in Dobruja, such as *kaza* and *nahye,* corresponded with the names of administrative centres. These were situated in geographically, economically and strategically opportune positions, for example: a. at the end of commercial and military roads (Hârșova, Măcin, Isaccea); b. at

63 The Akçekazanlık *kadı's* report, seePopescu A., *Integrarea imperială…*, p.54.

64 The earliest mention of the Silistra *sanjak* is in an Ottoman legal-administrative document – a kanun – undated, but belonging with other documents the Sultan issues between August 23rd 1484 and 1494, seeGradeva R., *Administrative system and provincial government in the Central Balkan territories of the Ottoman empire, 15th century.* In: Güzel H.C., Oğuz C.C. & Karatay O. (eds.), *The Turks: Vol.3. Ottomans*, Ankara: Yeni Türkiye Publications, 2002, p.498-507.

65 By extending the limits of the Silistra *sanjak* over the coast in Varna and Constanța, integrating the Danubian half of northern Dobruja, together with annexing Hârșova and the surrounding area, see Popescu A., *Dobruja otomană*, 2008, p.145.

66 From a geological perspective, Karasu Valley is a corridor along a rift in the middle of the Dobruja plateau, and had an incline which was favourable for the Danube to spill and stagnate in many lakes and swamps, see Popescu A., *Vestigii ale organizării…*, p.514.

67 Popescu A., *Dobruja...*, 2015, p.87, n.6: in chronological order: 1490-1491; 1507/1508; 1518; 1526-1529; 1530-1530; 1542; 1543; 1570; 1573; 1584; 1585-1586; 1594; 1597.

68 Gemil T., *Considerații privind aspectul demografic al zonei centrale a Dobrogei la sfârșitul secolului al XVII-lea*, *Comunicări de istorie a Dobrogei*, Constanța, Museum of National History and Archaeology, 1980, p.69.

69 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.65.

70 Ghiață A., *Toponimie și geografie …*, p.42, with the localities Măcin, Garvăn, Isaccea, Tulcea and Beștepe.

71 La 1594, From the latter one, the *Baba kaza* will emerge as its own administrative unit, see Popescu A., *Dobruja otomană* … 2008, p.651, n.73.

72 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.65.

73 Popescu A., *Vestigii ale organizării…*, p.514.

74 Coman V. (coord.), *Dobruja în Arhivele românești (1597-1989). Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani*, București, Editura Etnologică, 2013, p.60.

din punct de vedere militar (Hârșova, Măcin, Babadag, Tulcea)[75]. Printre factorii care au determinat delimitarea teritorială a *kaza*-lelor și *nahye*-lelor, menționăm: necesități economice, criterii militare, tradiția administrativă, structura geografică.

Kaza-ua Varna

Aparținând inițial unui *sancak* (*capitaneato*) al Constantinopolului[76], se dezvoltă ca o *kaza* aparte în perioada marilor expediții sultanale spre teritoriile nord-dunărene[77], cea a lui Mehmed II, împotriva lui Ștefan cel Mare (1476), și cea a lui Süleyman *Kanuni*, împotriva lui Petru Rareș (1538), care au urmat drumul prin Dobrogea maritimă (*kaza*-ua Varnei) spre Isaccea[78].

Se constată suprapunerea granițelor *kaza*-lei Varna peste despotatul lui Dobrotici, limitele acesteia fiind stabilite pe baza toponimelor *defter*-ului din 1573 - de la râul Kamcia (Bulgaria) și până la *Yılanlık* (Vama Veche), în sudul Mangaliei.

Sunt identificate[79] 35 de localități, prin care se pot determina limitele și întinderea acestei unități administrative; cele mai mari centre sunt cele pontice (Constanța, Mangalia, Balcic, Cavarna și, bineînțeles, Varna, sediul *kaza*-lei).

Un centru important al acestei *kaza*-le, care se va dezvolta rapid după cucerirea și organizarea teritoriului de către otomani, este *Hacıoğlu Pazarı* (Bazargic). Inițial un sat, a devenit treptat, dar destul de rapid, un oraș; într-un *defter* din 1570 se afirmă că această localitate a servit ca piață pentru regiunile înconjurătoare și s-a transformat într-un mic oraș cu moschei. În 1557, *Hacıoğlu Pazarı* a fost menționat ca un mic oraș de către ambasadorul polonez Ottwinowski, iar în 1573, acest oraș a devenit cunoscut ca *Pazarcık*, la această dată, având 2.000 de case și populație aproape în totalitate turco-islamică[80].

Kaza-ua Hârșova

Ca formă de organizare, *kaza*-ua Hârşovei este descrisă teritorial în registrele din 1526-1529 (unde apare alături de *kaza*-lele Silistra și Varna)[81] și 1530/1531, unde figurează cu centrele, reședință de *kaza* sau de *nahye*, Hârșova și Babadag[82]. Localitățile care marchează limitele administrative ale *kaza*-lei Hârșova, în jurul anilor 1507/1508[83] sunt pe aliniamentul *Boğaz-köy* (Cernavodă) – *Topolu* (Topalu) – Hârșova – *Daya* (Dăieni) – *Peçenek* (Peceneaga) – *Igliç* (Igliţa) – Măcin – *Vakar* (Văcăreni) – *Likviçe* (Luncaviţa) – Isaccea – Tulcea – Babadag – Enisala – Ester – *Karasu* (Medgidia). În documentele otomane de secol XVI, pentru *kaza* și localitatea eponimă se folosește forma *Hırsova* (*Kanunname-i iskele-i Hırsova* / „Regulamentul schelei Hârșova")[84], iar prin analiza registrului din 1530-1531 au fost identificate aproximativ 240 de toponime

75 Ghiață A., *Toponimie și geografie...*, p.45.
76 Informație Jacopo de Promontorio de Campis, la circa 1475, v. Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.60.
77 Popescu A., *Vestigii ale organizării...*, p.522.
78 Süleyman I parcurge itinerarul: Balcik–Kavarna–*Papazlık–Tatlıca–Süt-köy* (Ovidiu)–*Ester–Sarı Saltuk Baba* (Babadag)–Isaccea, v. Călători, I, p.383-384.
79 *Ibidem*, p.102.
80 Musa S., *Dobruca Bölgesinde Üç Kaza: Hacıoğlu Pazarı, Yenipazar ve Umur Fakih (XVIII. Yüzyıl Ortalarında Nüfus ve Yerleşim)*, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 6, 16, 2019, p.557.
81 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.64.
82 *Ibidem*, p.61.
83 Popescu A., *Dobrogea...*, 2015, p.85.
84 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii ...* 1977, p.267.

the intersection of important travel paths (Karasu); c. at points with military strategic benefits (Hârșova, Măcin, Babadag, Tulcea).[75]Aspects such as economic and military necessities, administrative tradition and geographical structure are some of the criteria that influenced this territorial setup.

The Varna Kaza

Initially part of a Constantinople *sanjak (capitaneato)*[76], Varna evolves as a distinct *kaza* during the great sultanate military campaigns to the north of the Danube[77], such as Mehmed II against Stephen the Great (1476), and that of *Kanuni* Süleyman against Petru Rareș (1538), both having taken the road towards Isaccea through maritime Dobruja (the Varna *kaza)*.[78]

The borders of the Varna *kaza* overlap with Dobrotitsa's despotate, its limits determined according to the toponyms in the 1573 *defter* – from the Kamchiya River (Bulgaria) to Yilanlik (Vama Veche), south of Mangalia.

There are 35 settlements[79] that can help determine the surface of this administrative unit, the largest ones being pontic cities (Constanța, Mangalia, Balcic, Cavarna, and, of course, Varna – the *kaza* headquarter).

This *kaza* will come to see the significant growth of *Hacioğlu Pazari* (Bazargic), which after the Ottomans' territorial organization becomes a very important centre. Initially a village, *Hacioğlu Pazari* grew into a city slowly but steadily. A 1570 *defter* confirms that this settlement serves as a market for the surrounding regions, later transforming into a small town of mosques. In 1557, *Hacioğlu Pazari* is mentioned as a small town by the Polish Ambassador Ottwinowski, and in 1573, it became known under the name *Pazarcik,* a city with 2.000 houses with an almost exclusively Turco-Islamic population.[80]

The Hârșova Kaza

The territory of the Hârșova *kaza* is described in registers from 1526-1529, where it appears next to the Silistra and Varna *kazas*[81], and in registers from 1530/1531 where both Hârșova and Babadag feature as *kaza* or *nahye*.[82]The settlements marking the administrative limits of the Hârșova *kaza* in 1507/1508[83] were along the line of *Boğaz-köy* (Cernavodă) – *Topolu* (Topalu) – Hârșova – *Daya* (Dăieni) – *Peçenek* (Peceneaga) – *Igliç* (Igliţa) – Măcin – *Vakar* (Văcăreni) – *Likviçe* (Luncaviţa) – Isaccea – Tulcea – Babadag – Enisala – Ester – *Karasu* (Medgidia). In 16th century Ottoman documents, the *kaza* is known under the name *Hirsova (Kanunname-i iskele-i Hirsova / The Rules of Hirsova Wharf)*[84]and the 1530-1531 register mentions approximately 240 names for villages, wharfs,

75 Ghiață A., *Toponimie și geografie...*, p.45.
76 Information from Jacopo de Promontorio de Campis, circa 1475, seePopescu A., *Integrarea imperială…*, p.60.
77 Popescu A., *Vestigii ale organizării...*, p.522.
78 Süleyman I followed the itinerary: Balcik–Kavarna–*Papazlık–Tatlıca–Süt-köy* (Ovidiu)–*Ester–Sarı Saltuk Baba* (Babadag)–Isaccea, see Călători, I, p.383-384.
79 *Ibidem*, p.102.
80 Musa S., *Dobruca Bölgesinde Üç Kaza: Hacıoğlu Pazarı, Yenipazar ve Umur Fakih (XVIII. Yüzyıl Ortalarında Nüfus ve Yerleşim)*, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 6, 16, 2019, p.557.
81 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.64.
82 *Ibidem*, p.61.
83 Popescu A., *Dobruja...*, 2015, p.85.
84 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii...* 1977, p.267.

reprezentând sate, schele, târguri și *mezra'a*[85] din cuprinsul *kaza*-lei Hârșova. Registrul din 1570 menționează un număr de 270 de toponime, iar registrul de *celepi* din anul 1573 oferă informații asupra numărului de sate cuprinse în *kaza*-ua Hârșova - 101 sate, în timp ce în 1584, această *kaza* avea peste 125 sate[86]. Pentru o perioadă mai timpurie (1526-1529) avem informația că veniturile[87] localității Hârșova, reședință a *kaza*-lei omonime, erau de 15429 *akçe.* Pentru secolul XVI, sunt atestate documentar (registre de recensământ) în zona *Hırsova* o serie de sate, ale căror denumiri atestă faptul că au fost înființate direct de conducători religioși (dervișii) sau în relație cu ordinele religioase de *alevi* și *bektași*.

Kaza-ua Babadag

La începutul secolului XVI, Babadag a fost înregistrat ca *Nefs-i Baba* în cadrul *kaza*-lei *Hırsova* din *sancak*-ul Silistra. Există și o mențiune despre *Nahye-i Hırsova der-liva-i Silistre nefs-i Baba* într-un *defter* din perioada lui Selim II (1566-1574), mai precis din 1570, de unde se înțelege că acest statut continuă[88]. Din punct de vedere administrativ, Babadagul apare în documente ca reședință[89] de *kaza* în 1530-1531 și 1566, iar conform registrului de *celepi* din anul 1573, în urma unei restructurări administrative, o parte din nordul Dobrogei va aparține de *kaza*-ua Hârșova-Babadag, iar din 1594 *kaza*-ua Babadag (*Baba*) desprinzându-se ca o unitate aparte[90]. Datorită așezării geografice prielnice, aflat în apropierea vadului de trecere de la Isaccea, dar și cu legătură la calea comercială maritimă, în evul mediu târziu, și oferind posibilitatea joncțiunii armatelor otomane în drumul lor spre țările inamice (*dar-ul-hârb*), sau a întretăierii arterelor comerciale[91], orașul Babadag devine în secolele următoare capitala *eyâlet*-ului Dobrogei, fiind frecvent vizitat de numeroși cărturari, diplomați, clerici, cronicari și comercianți care au lăsat relatări de o deosebită valoare documentară[92]. Chiar și așa, informațiile referitoare la acest secol provin din izvoare mai târzii, nu contemporane, ceea ce naște întrebări asupra acurateții acestora.

Primele informații sunt oferite cu ocazia binecunoscutului episod al instalării celor 10000 de familii de turci selciukizi, în frunte cu legendarul conducător *Sarı Saltuk Baba*, în timpul domniei și cu acordul basileului bizantin Mihail al VIII-lea Paleologul (1259-1282). Trebuie doar spus că, în legătură cu acest eveniment, apare menționat prima dată orașul – informație datorată geografului arab Ibn Batuta, în 1330/1331 - sub forma *Baba Saltuk*[93]. Numărul și consistența informațiilor referitoare la Babadag sporește odată cu intrarea totală a Dobrogei sub stăpânire otomană[94], iar primul eveniment important îl reprezintă campania militară de cucerire a Chiliei și Akkerman-ului, întreprinsă în 1484 de către sultanul

85 Popescu A., *Dobrogea...*, 2015, p.86.
86 O înregistrare minuțioasă a satelor din *kaza*-ua Hârșova, în secolul XVI face cercetătoarea Anca Popescu, de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", în studiul *Dobrogea în epoca otomană: kaza-ua Hârșova (sec.XVI)*, SMIM, 33, 2015, p.98-109, Anexă.
87 Popescu A., *Dobrogea...*, 2015, p.86.
88 Çakır I.E., *Sarı Saltuk Baba'nın Diyarı: XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağı Kazası, Rumeli*, Balkanlar özel sayısı II,Yeni Türkiye, 67, 2015, p.1750. Orașul, care a fost numit *Baba* în primele înregistrări otomane, a fost numit *Babadağı* în documente începând din secolul XVII.
89 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.64 și 65.
90 *Ibidem*, p.68.
91 „Drumul turcesc" care unea, prin Dobrogea, Istanbulul cu regiunile nord-dunărene, se bifurca la Babadag spre Tulcea și spre Isaccea, v. Popescu A., *Integrarea imperială...*, 180.
92 Vasiliu I., Știri *istorice* ..., p.195.
93 Călători I, 1968, p.5.
94 Evliyâ Çelebi afirmă, în *Seyahatnâme*, că primul cuceritor otoman al orașului este *Ildırım* (Bayezid) hanul și mai apoi Bayezid *Veli*, v. Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1102.

market places and *mezra'a*[85] within the Hârșova *kaza.* The 1570 register features 270 place names, the 1573 the *celepi* register shows that there were 101 villages within the *kaza* at the time, and by 1584 the number of villages had grown to over 125[86]. For a short while (1526-1529), there are records that Hârșova, as *kaza* headquarters, was receiving 15429 *akçe* as revenue[87]. Census registers from the 16th century document a number of villages in the *Hirsova* area whose names suggest that they were founded directly by religious leaders (*dervish*) or individuals in relation to the *alevi* or *bektashi* religious orders.

The Babadag Kaza

In the beginning of the 16th century, Babadag was known under the name of *Nefs-I Baba* within the *Hirsova kaza* of the Silistra *sanjak.* There is a mention of the *Nahye-I Hirsova derliva-I Silistre nefs-I Baba* in the *defter* from 1570, during Selim II's reign (1566-1574) which suggests the continuity of its status.[88] From an administrative perspective, Babadag appears in documents as the *kaza* headquarter[89] in 1530-1531 and 1566, and according to the 1573 *celepi* register, following an administrative restructuring, a part of north Dobruja will belong to the Hârșova-Babadag *kaza,* and starting 1594, the Babadag (Baba) *kaza* becomes its own unit.[90]The geographical positioning of Babadag was favourable in several ways: its proximity to the Isaccea crossing, its direct link to the maritime commercial pathway, the possibility of the Ottoman army's junction on their way towards enemy states (*dar-ul-hârb*), and the intersection of commercial roads[91]. For these reasons, in the following centuries, Babadag is set to become the next capital of the Dobruja *eyâlet*, often visited by numerous scholars, diplomats, clerics, chroniclers and merchants who left behind extremely valuable documentary sources.[92] Even so, the information regarding this century isn't from contemporary sources, but rather of recent date, which creates uncertainties regarding its accuracy.

The earliest information appears with the well-known settling of the 10,000 turkish-selcuk families led by the legendary leader *Sari Saltuk Baba* during the reign and with the approval of Byzantine Emperor Michael VIII Palaiologos (1259-1282). In the context of this event, information from geographer Ibn Batuta shows that the first mention of the city appears in1330/1331 under the name *Baba Saltuk*[93]. The amount and consistency of the information regarding Babadag increase as Dobruja falls completely under Ottoman control[94]. The first significant event to solidify this was the 1484 military campaign to conquer

85 Popescu A., *Dobruja...*, 2015, p.86.
86 Researcher Anca Popescu from the 'Nicolae Iorga' History Institute creates a thorough record of the villages in the Hârșova *kaza* in the study *Dobruja în epoca otomană: kaza-ua Hârșova (sec.XVI)*, SMIM, 33, 2015, p.98-109, Annex.
87 Popescu A., *Dobruja...*, 2015, p.86.
88 Çakır I.E., *Sarı Saltuk Baba'nın Diyarı: XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağı Kazası, Rumeli*, Balkanlar özel sayısı II,Yeni Türkiye, 67, 2015, p.1750. The town, initially known as *Baba* in the earlier Ottoman records, went by the name *Babadağı* in documents starting from the 17th century.
89 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.64 and 65.
90 *Ibidem*, p.68.
91 „The Turkish Road" passing through Dobruja and linking Istanbul with territories north of the Danube, bifurcated in Babadag towards Tulcea and Isaccea, see Popescu A., *Integrarea imperială...*, 180.
92 Vasiliu I., Știriistorice ..., p.195.
93 Călători I, 1968, p.5.
94 Evliyâ Çelebi writes in *Seyahatnâme*, that the first Ottoman conqueror of the city is *Ildırım* (Bayezid) han and then Bayezid *Veli*, see Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1102.

Bayezid al II-lea care la întoarcere, în drum spre Adrianopole, trece prin oraș, pe lângă mormântul dervișului[95]. Detalii asupra evenimentului avem din secolul următor (relatările lui Evliyâ Çelebi), care pot fi coroborate cu cercetări arheologice desfășurate la începutul anilor `90 ai secolului trecut. Astfel, sultanul - supranumit „Sfântul", *Bayezid-i Veli*, datorită evlaviei sale - va hotărâ să închine orașul Babadag sfântului derviș, facându-i-l *vaqıf*[96]. Acțiunea va fi însoțită de construcția, lângă mormântul sfântului, a unui mausoleu[97] și a unei geamii[98], precum și a unui *imaret*, unui han, a unei *medrese* și a unei băi[99]. Se constată că sultanul pune astfel bazele unui nucleu urban specific orașului otoman[100], până acum acțiunea cea mai apropiată de construire *a fundamentis* a unui așezământ urban în Dobrogea otomană[101]. Notăm totuși lipsa bazarului, cel puțin în această fază, sau poate numai omisiunea menționării acestuia[102]. În ceea ce privește dimensiunea orașului, putem aminti că în registrul din 1530-1531 sunt consemnate 6 cartiere, dintre care 5 sunt locuite integral de musulmani, și unul de populație amestecată, musulmani și nemusulmani; populația musulmană, un total de 390 gospodării, iar populația nemusulmană un număr de 84 gospodării; la nivelul întregii localități, folosirea aproximării consacrate de 5 persoane (ca medie) *per* gospodărie duce la un total al populației de 2370 locuitori[103]. În timpul sultanului Selim II, se constată o creștere a populației, fiind consemnate un număr de 673 gospodării musulmane și 155 nemuslmane, un total de 4140 locuitori[104].

Temporar, orașul va deveni sediul *beylerbeylik*-ului de Silistra, odată cu creşterea pericolului reprezentat de raidurile căzăceşti[105]. Importanta orașului este în strânsă relație cu importanța *kaza*-lei respective in arhitectura politico-administrativa a provinciei. Această importanță reiese și din rangul *kadı*-atului, în secolul XVI, *kadı*-i din Babadag – alături de cei din Mangalia și Karasu - fiind plătiți cu o diurnă (*yevmye*) de 300 aspri, *kadı*-atul fiind încadrat în al doilea rang valoric al ierarhiei otomane[106].

95 Informațiile apar la o serie de cronicari turci, care descriu campania militară, v. Vasiliu I., Ştiri *istorice* ...p.195; caracteristică pare a fi desemnarea orașului cu numele *Sarı Saltuk Baba*, probabil forma inițială, pusă în circulație de Mehmed Neşri la sfârșitul secolului XV și preluată de cronicarii ulteriori.

96 O serie de surse de venituri din Babadag și împrejurimi fuseseră acordate ca *vaqıf*-uri pentru întreținerea așezămintelor religioase (*tekke*) legate de numele lui Sarı Saltuk, precum și în alte scopuri de binefacere din acest oraș, v. Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1109.

97 Care va deveni loc de pelerinaj, fiind vizitat de toți sultanii aflați în trecere prin Babadag (destul de numeroși, având în vedere desele expediții militare îndreptate împotriva Moldovei, Poloniei sau Rusiei).

98 Vasiliu I., Ştiri *istorice* ..., p.202: *Ulu Cami*, Geamia cea mare, „acoperită cu plumb" conform descrierii cronicarului turc Ahmed Vasıf, în 1769.

99 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.353–354.

100 Veinstein G., *The Ottoman town (fifteenth - eighteenth centuries)*. În: Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds), *The City in the Islamic World*, 2, Leiden – Boston, Handbook of Oriental Studies, 2008, p.208.

101 Mototolea A., *Elemente de urbanism în Dobrogea otomană (sec. XVI-XVIII)*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), *Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice*, Iași, Editura StudIS, 2016, p.184.

102 Greu de crezut totuși, în cazul lui Evliyâ Çelebi, care deseori „păcătuiește" prin exagerări, dar nicidecum prin lipsă de scrupulozitate în prezentare.

103 Çakır I.E., *Sarı Saltuk ...,* p.1750.

104 Çakır I.E., *Sarı Saltuk ...*,, p.1751.

105 La sfârșitul secolului al XVI-lea (1599), ca o consecință a atacurilor căzăcești și a războaielor lui Mihai Viteazul în regiunea Dunării, Poarta a hotărât să ridice *sancak*-ul Silistra la rangul de *eyâlet*/*beylerbeylik* de Silistra - Özü/Oceakov, cu o extensie teritorială la nordul Dunării, fiind păstrat și *sancak*-ul Silistra, ca unitate administrativă în cadrul acestui nou *eyâlet*, v. Tertecel A., *Marea Neagră otomană și ascensiunea Rusiei (1654-1774)*. În: Cristea O. (ed.), *Marea Neagră. Puteri maritime-Puteri terestre (sec.XIII-XVIII)*, București, Editura ICR, 2006, p.327.

106 Croitoru G.-F., *Informații privind atribuțiile cadiilor din Dobrogea (sec. XVI – XIX)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D.

Chilia and Akkerman in which Sultan Bayezid II, coming back from Adrianople, passes by the dervish's grave[95]. More details regarding this event appear during the following century as recorded by Evliyâ Celebi, which can be corroborated with archaeological research from the beginning of the 90's during the previous century. In this way, the Sultan, known as "Saint,, *Bayezid-I Veli* due to his devotion – will continue to dedicate Babadag to the holy dervish, turning it into a *waqf*.[96]This activity will be complemented by the construction of a mausoleum[97], a mosque[98], as well as an *imaret,* an inn and *medrese* and a bathhouse[99]. These are steps towards creating an urban centre that is specific for the Ottoman tradition[100] and is the most solid effort towards building *a fundamentis* urban settlement in Ottoman Dobruja.[101] However, we must note the absence of a bazaar, or perhaps an omission in mentioning it.[102]Regarding the size of the city, we can mention that the 1530-1531 register records six neighbourhoods, five of which made up of a completely Muslim population, and one of mixed population – Muslims and non-Muslims. The Muslim population made up 390 households, and the non-Muslim population made up 84 households; using the approximate number of 5 people per household, the total estimated population of the town was of 2.370 inhabitants.[103] During the reign of Sultan Selim II there is a significant population increase, as records show 673 Muslim households and 155 non-Muslim ones, making up a total of 4.140 inhabitants.[104]

For a while, the town will become the headquarters of the Silistra *beylerbeylik* as the Kazakh raids represented an increasing danger.[105] The importance of the town is in close relation with the importance of that certain *kaza* within the political-administrative architecture of the province. This importance emerges from the *kadi* ranks. During the 16th century, the *kadi* in Babadag, together with the ones in Mangalia and Karasu were receiving a daily allowance *(yevmye)* of 300 akçe, as the *kadi* was the second highest rank of the Ottoman hierarchy.[106]

95 This information emerges from several Turkish chroniclers who describe the military campaign, see Vasiliu I., Ştiri istorice ...p.195; the records generally feature the place name *Sarı Saltuk Baba* – most likely its initial form – popularised by Mehmed Neşri at the end of the 15th century and adopted by following chroniclers.

96 A series of income sources from Babadag and the surrounding areas had been offered as *waqf* for the upkeep of religious establishments (*tekke*) related to the name Sarı Saltuk, as well as with other charity purposes of the town, see Mehmet M.A., *Aspecte din istoria* ..., p.1109.

97 Which will become a place of pilgrimage, visited by all of the Sultans passing through Babadag (a large number of them, considering the high number of military expeditions towards Moldova, Poland and Russia).

98 Vasiliu I., Ştiriistorice ..., p.202: *Ulu Cami,* The Great Mosque, 'covered in lead' according to a description from the Turkish chronicler Ahmed Vasif from 1769.

99 Călători VI, 1976. Part II, p.353–354

100 Veinstein G., *The Ottoman town (fifteenth - eighteenth centuries)*. In: Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds), *The City in the Islamic World*, 2, Leiden – Boston, Handbook of Oriental Studies, 2008, p.208.

101 Mototolea A., *Elementede urbanism în Dobruja otomană (sec. XVI-XVIII)*. In: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), *Dobruja. Coordonate istorice și arheologice*, Iași, Editura StudIS, 2016, p.184.

102 Difficult to believe, though, in the case of Evliyâ Çelebi, who often commits the 'sin' of exaggeration, but is never unscrupulous in his presentation.

103 Çakır I.E., *Sarı Saltuk ...,* p.1750.

104 Çakır I.E., *Sarı Saltuk ...*,, p.1751.

105 At the end of the 16th century (1599), as a consequence of the Kazakh raids and Mihai the Brave's battles in the Danube area, the Gate decide to promote Silistra from *sanjak* to *eyâlet*/*beylerbeylik* – Silistra – Özü/Oceakov with a territorial expansion north of the Danube, while Silistra itself remains as a distinct administrative unit within this new *eyâlet*, see Tertecel A., *Marea Neagră otomană și ascensiunea Rusiei (1654-1774)*. În: Cristea O. (ed.), *Marea Neagră. Puteri maritime-Puteri terestre (sec.XIII-XVIII)*, București, Editura ICR, 2006, p.327.

106 Croitoru G.-F., *Informații privind atribuțiile cadiilor din Dobruja (sec. XVI – XIX)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D.

Kaza-ua *Karasu-Tekfürgölü*

Această unitate administrativă începe să fie menționată în documentele otomane la mijlocul secolului al XVI, după ce anterior găsim menționată o *nahye* Tekfurgölü (1543-1544)[107]. Sub denumirea de *nahye*, circumscripția administrativă Tekfurgölü are numeroase alte mențiuni în a doua jumătate a secolului al XVI-lea: 1559, 1560, 1570, 1573, 1584, 1598 și 1599[108]. După cea mai timpurie atestare cunoscută la 1559, defterul de *celepi* din 1573 ne furnizează o serie de informații asupra limitelor *kaza*-lei *Tekfürgölü* (raportat la valea Karasu, limita nordică era între Cernavodă și Constanța, iar cea sudică, între Rasova, pe malul Dunării, Negru-Vodă și Limanu, la sud de Mangalia, spre mare[109]), iar la sfârșitul secolului XVI, documentele otomane confundă localitățile Karasu și Tekfürgölü[110]. Din punct de vedere al delimitării teritoriale, *kaza*-ua, cu reședința la Karasu, includea *nahye* Tekfürgölu; se întindea la sud de valea Karasu, între Dunăre și Mare; se învecina în sud-vest cu *kaza*-ua Silistra (pe o linie convențională ce cobora de la Dunăre, lacul Vederoasa printre Valea Mare și Valea Urluia), iar la sud cu *kaza*-lele Varna și *Hagioğlu Pazarcık* (aproximativ pe actuala graniță româno-bulgară)[111]. În zona rurală, registrul de *celepi* din anul 1573 oferă informații asupra numărului de sate cuprinse în *kaza*-ua Tekfürgölü-Karasu - 95 sate, comparativ cu 1641-1642, când *kaza*-ua Karasu (fără Tekfürgölü) figurează cu 58 sate[112].

Kaza-ua Măcin

Se va constitui având ca centru localitatea eponimă, importantă locație defensivă și de tranzit, precum și nod de comunicație fluvială cu debușeele drumului transdobrogean (porturile Tulcea și Isaccea). Portul Măcin avea legături comerciale și pe uscat, atât cu „drumul turcesc" cât și cu drumul care mergea spre Silistra de-a lungul malului drept al Dunării[113]. Tributar acestui statut, orașul a intrat devreme în atenția conducătorilor otomani, în ceea ce privește fortificarea militară a acestuia, dar și regularizarea administrativă. Având însă un puternic competitor comercial (Brăila, atât sub administrație valahă, cât și după transformarea sa în *raia* ca urmare a expediției din 1538), dezvoltarea sa economică a avut de suferit[114].

(coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.156

107 Gemil T., *Considerații*..., p.69.

108 În registrele TT 483 din 1570; TD 325 din 1559 (967H); TD 317 din 1560/1561 (968H), registre nepublicate, v. Popescu A., *Vestigii ale organizării*…, p.512, n.29. În 1543, menționată o *nahye Tekfurgölü*, v. Ghiață A., *Toponimie* ..., p.42. După Tahsin Gemil, această *kaza* a apărut spre mijlocul secolului al XVI-lea, fiind menționată la 1641 drept *Karasu nam-ı diğer*/alias *Tekfurgölü*, v. Gemil T., *Considerații* …, p.69.

109 Popescu A., *Dobrogea otomană*, 2008, p.146.

110 Confuzia este făcută într-un defter din anul 1585: *Gönci-bazarı nam-ı diğer Tekfur-gölü nam-ı diğer Karasu*, v. Gemil T., *Considerații*..., p.69.

111 Ghiață A., *Toponimie* ..., p.42.

112 Gemil T., *Regimul timariot*..., p.54.

113 La schela Măcinului se afla punctul vamal de export pentru mărfurile care se îndreptau spre Țara Românească și Moldova, prin porturile Brăila (port otoman din 1538), Galați și Tomorova (Reni), centre moldovene, v. Popescu A., *Schela Măcin în secolul al XVI-lea (după reglementări comerciale otomane)*. În: Sîrbu V., Luca C. (eds.), *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Cândea*, Brăila: Muzeul Brăilei – Editura Istros, 2009, p.296.

114 Spre exemplu, înainte de momentul 1538, veniturile vamale ale Brăilei erau contestate de *emin*-ii schelei Măcin, care reclamau la Poartă paguba fiscului otoman din faptul că navele comerciale pontice ocoleau Măcinul în favoarea acesteia, v. Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.181-184.

The Karasu-Tekfürgölü Kaza

This administrative unit is first mentioned in Ottoman documents during the 16th century, after an ever earlier mention of a Tekfurgölü *nahye* (1543-1544).[107] The Tekfurgölü administrative circumscription is mentioned under the title *nahye* several times in the second half of the 16th century: 1559, 1560, 1570, 1573, 1584,1598 and 1599.[108] After the earliest mention in 1559, the 1573 *celepi defteri* offers a series of information on the borders of the Tekfurgölü *kaza* (relative to KarasuValley, the northern border was between Cernavodă and Constanța, and the southern one between Rasova on Danube's waterfront, Negru-Vodă and Limanu, south of Mangalia towards the sea[109]), and at the end of the 16th century, Ottoman documents make a confusion between Karasu and Tekfurgölü.[110] In terms of its territorial limits, the *kaza,* headquartered in Karasu, included Tekfurgölü; stretched south towards Karasu Valley, between the Danube and the Sea; its south-western neighbour was the Silistra *kaza* (on a conventional route heading down for the Danube, Vederoasa Lake through Valea Mare and Valea Urluia), and its southern neighbours were the Varna and Hagioğlu Pazarcık *kaza* (approximately along the Romanian-Bulgarian border).[111] In the rural area, the 1573 *celepi* register offers information on the number of villages included in the Tekfurgölü-Karasu *kaza* – 95 villages, compared to 1641-1642 when it had 58 villages.[112]

The Măcin Kaza

Its eponymous centre was an important defensive and transit area, as well as a fluvial communication knot with extensions into the trans-Dobruja road (the Tulcea and Isaccea docks). The Măcin dock had inland commercial links with the 'Turkish road', and with the road headed towards Silistra on the Danube's right waterfront.[113] As a tributary to this status, this town quickly became interesting for the Ottoman leaders in terms of its military fortifications and its administrative regulations. Still, as it had a powerful commercial competitor (Brăila, which was under Wallachian rule on one hand, as after its transformation into *raia* following the 1538 expedition), its economic evolution was negatively influenced.[114]

(coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobruja*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.156.

107 Gemil T., *Considerații*..., p.69.

108 In the following registers: TT 483 from 1570; TD 325 from 1559 (967H); TD 317 from 1560/1561 (968H), unpublished register, see Popescu A., *Vestigii ale organizării*…, p.512, n.29. In 1543, there is a mention of *nahyeTekfurgölü*, see Ghiață A., *Toponimie* ..., p.42. According to Tahsin Gemil, this *kaza* emerged towards the middle of the 16th century, and in 1641 is mentioned as *Karasu nam-ı diğer*/alias *Tekfurgölü*, see Gemil T., *Considerații* …, p.69.

109 Popescu A., *Dobruja otomană*, 2008, p.146.

110 The confusion happens in a *defter* from 1585: *Gönci-bazarı nam-ı diğer Tekfur-gölü nam-ı diğer Karasu*, see Gemil T., *Considerații*..., p.69.

111 Ghiață A., *Toponimie* ..., p.42.

112 Gemil T., *Regimul timariot*..., p.54.

113 The Măcin wharf was also a border point for export for wares headed towards Wallachia and Moldova through the Brăila (Ottoman dock in 1538), Galați and Tomorova (Reni), Moldavian centres, see Popescu A., *Schela Măcin în secolul al XVI-lea (după reglementări comerciale otomane)*. In: Sîrbu V., Luca C. (eds.), *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Cândea*, Brăila: Muzeul Brăilei – Editura Istros, 2009, p.296.

114 For instance, before the 1538 expedition, Brăila's income as a border point was contested by the *emin* of the Măcin wharf, who complained to the Gate that their losses were caused by commercial navy ships who avoided Măcin in favour of Brăila, see Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.181-184.

Schela Măcin făcea parte din *kaza*-ua Hârșova, potrivit unui registru din anul 1530-1531 (care reflectă însă o situația anterioară, cel puțin din 1526-1529), iar la 1520 fusese deja atestat ca punct vamal otoman[115]. Localitatea împreună cu satele din jurul său va constitui o unitate administrativă pentru scurt timp, un *defter* din 1566 menționând *kaza*-ua Măcin. La 1570, în „Regulamentul satelor (*karye*) Tulcea, Isaccea și Măcin" (*Kanunnâme-i karye-i Tolça ve Sakçi ve Maçin*), Măcinul este menționat drept sat, în pofida statutului de port fluvial și punct vamal[116]. Registrul de *celepi* din anul 1573 atestă că, în urma unei restructurări, Măcinul alături de Isaccea și Tulcea, va fi înglobat în *kaza*-ua Isaccei[117].

Kaza-ua Isaccea

Ca în multe alte părți ale Dobrogei otomane, un oraș apărat de o fortăreață puternică este totodată și sediu de *kaza*, cu tot ceea ce implică acest fapt: structura administrativă și edilitară. Isaccea este atestată drept *kaza* separat la 1566, într-un registru de *avariz*[118]. Sediul *kaza*-lei se afla în localitatea eponimă, aceasta întinzându-și jurisdicția în est asupra satelor de pe malul drept al brațului Sfântu Gheorghe, iar în sud așezările situate pe cursul superior al râului Taița[119]. În registrul de *celepi* din anul 1573, în urma unei restructurări, se menționează o singură *kaza,* cea a Isaccei, înglobând localitățile Măcin, Garvăn, Isaccea, Tulcea și Beștepe[120]. Acest ultim registru oferă informații asupra numărului de sate cuprinse în *kaza*-ua Isaccea - 23 sate. Isaccea a fost o și importantă stație vamală de taxare a importurilor și exporturilor, traficul pe brațul Sf. Gheorghe fiind controlat vamal la Isaccea (când se circula spre Marea Neagră dinspre porturile dunărene). Încă din vara lui 1565, exista un *emin* (administrator) al schelelor Tulcea și Isaccea, pe nume Mustafa, tot aici fiind documentată și instituția *vozarlık*-ului[121].

Kaza-ua Tulcea

Deși atestată *kaza* în 1566 (registru de *avariz*), câțiva ani mai târziu (1573, registrul de *celepi*), Tulcea figurează încorporată administrativ în *kaza*-ua Isaccea[122]. Probabil că reorganizarea efectuată în deceniul 7 al secolului s-a făcut din considerente militare, din moment ce reședința de *kaza* a fost stabilită la Isaccea, oraș dunărean mult mai bine plasat strategic. Este de remarcat însă evoluția ascendentă a Tulcei în numai șase decenii, de la statutul de *karye*/sat (1507-1508) la cel de reședință de *kaza* (1566).

Organizare juridică

Un aspect important în deslușirea organizării administrative din Dobrogea în secolul XVI îl constituie activitatea juridică. Aceasta era apanajul *kadı*-ilor, care își desfășurau activitatea în cadrul *kadı*-atului,

115 În raportul *kadı*-ului de Akçekazanlık din anul 1520, v. Popescu A., *Circumscripții vamale otomane în zona Pontului stâng și a Dunării de Jos*. În: Lazăr Gh., Cristea O., (eds.), *Național și universal în istoria românilor. Studii oferite Prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.312-325.
116 Popescu A., *Schela Măcin* ..., p.302.
117 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.65 și 67-68.
118 Popescu A., *Străjuirea navigației*…, p.151.
119 Ghiață A., *Toponimie și geografie* ..., p.42.
120 Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.67–68.
121 Popescu A., *Străjuirea navigației*…,, p.151 și 158.
122 Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.68.

According to a register from 1530-1531 (which echoes an even older situation from probably 1526-1529), the Măcin wharf was part of the Hârșova *kaza,* after already being attested as an Ottoman border point in 1520.[115] The settlement and its surrounding villages will constitute an administrative unit for a short while, as a *defter* from 1566 mentions the Măcin *kaza.* In 1570, 'The Regulations for the Tulcea, Isaccea and Măcin villages (*karye)*' (*Kanunnâme-i karye-i Tolça ve Sakçi ve Maçin*), Măcin features as a village, despite its status of customms point and fluvial port.[116] The 1573 *celepi* register also shows that, after a restructuring, Măcin, together with Tulcea and Isaccea will become integrated parts of the Isaccea *kaza.*[117]

The Isaccea Kaza

Similar to other parts of Ottoman Dobruja, a town is defended by a powerful fortress and is at once the headquarter of the *kaza,* with everything it implies: the administrative and urban structure. Isaccea features as a *kaza* in an *avariz* register from 1566.[118] The *kaza* headquarters was in the eponymous locality, its jurisdiction stretching east towards the villages on the right waterfront in Sfântu Gheorghe, and south towards the settlements along the headwaters of the Taița.[119] In the *celepi* register from 1573, following a restructuring, there is mention of a single *kaza* that includes Măcin, Garvăn, Isaccea, Tulcea and Beştepe[120]. This last register also offers information on the number of villages within the *kaza,* namely 23. Isaccea was also an important border tax point for import and export, as haulage along the Sf. Gheorghe Danube branch underwent border control in Isaccea (when traffic came from the Black Sea towards danubian ports). Ever since the summer of 1565, there was an *emin* (administrator) named Mustafa at the Tulcea and Isaccea wharfs. The same source also documents the *vozarlık* institution.[121]

The Tulcea Kaza

Although it features as a *kaza* in 1566 in an *avariz* register, later on in the 1573 *celepi* register, Tulcea is mentioned as an administrative part of the Isaccea *kaza.*[122]It is likely that the restructuring during the 1570's had military motivations among others, since the *kaza* headquarter was established in Isaccea, danubian town with much better strategic positioning. Still, Tulcea's fast evolution from a *karye* (village) in 1507-1508 to *kaza* in 1566 is very much notable.

Legal Organisation

Legal activity is an important aspect in understanding the administrative organization of Dobruja in the 16th century. This domain was part of a *kadı's* responsibility, who conducted their work within the

115 In the Akçekazanlık *kadı's* report from 1520, seePopescu A., *Circumscripții vamale otomane în zona Pontului stâng și a Dunării de Jos*. În: Lazăr Gh., Cristea O., (eds.), *Național și universal în istoria românilor. Studii oferite Prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.312-325.
116 Popescu A., *Schela Măcin* ..., p.302.
117 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.65 and 67-68.
118 Popescu A., *Străjuirea navigației*…, p.151.
119 Ghiață A., *Toponimie și geografie* ..., p.42.
120 Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.67–68.
121 Popescu A., *Străjuirea navigației*…,, p.151 and 158.
122 Popescu A., *Integrarea imperială*…, p.68.

importanța acestuia fiind în strânsă relație cu importanța *kaza*-lei respective în arhitectura politico-administrativă a provinciei[123].

O serie de surse documentare probează o activitate juridico-administrativă intensă de-a lungul secolului XVI, autoritățile de aici fiind în atenția celor centrale. Astfel, la 1551, *kadı*-ul Hârșovei, pe nume Husein, face un raport către Poartă, iar din 27 martie 1560 datează un firman al sultanului Süleyman I către *kadı*-i din Hârșova și Silistra[124], cancelaria aceluiși sultan emițând un ordin către *kadı*-ul Hârșovei în 15 mai 1566[125]. *Kadı-ii* de Silistra, Hârșova, Isaccea (și Brăila) sunt solicitați (ordin din 24 ianuarie 1577) să construiască cu resurse proprii, în limita cherestelei disponibile în fiecare *kadı*-at, între 5 și 20 de galiote (*kalyta*), luând bani de la eminii *mulata*-a-lelor din acele *kaza-le*[126]. În perioada de funcționare a *kaza*-lei Hârșova-Babadag, *kadı*-ul avea reședința la Babadag, care devenise și localitatea de reședință (Hârșova devenind subdiviziune *nahye*).

Vaqıf-uri

Considerate și instrumente de reglementare a teritoriilor cucerite, fundațiile pioase (*vakıf*) devin o componentă constantă a ansamblului administrativ otoman în Dobrogea, încă de la începuturile consolidării stăpânirii otomane în regiune. Aceste instituții susțin bunăstarea fizică, economică și socială a supușilor otomani, oferind în acest scop servicii religioase, economice și sociale de bază[127]. Venitul colectat era cel puțin în parte cheltuit local și nu pleca tot spre capitală; se plăteau servicii publice de natură seculară sau religioasă, dar și stipendii de întreținere pentru familiile liderilor religioși[128]. Totodată, nu trebuie neglijat rolul acestor fundații pentru aprovizionarea trupelor în caz de conflict militar, prin resursele puse la dispoziție.

Primul *vakıf* de pe teritoriul Dobrogei este atestat la Babadag (*Babadağı*), fondat încă din 1484 din dispoziția sultanului Bayezid II și dedicat întreținerii mormîntului (*türbe*) dervișului-războinic *bektashi* - Sarı Saltuk Baba. Când sultanul a fondat această instituție, a acționat în calitate de membru al dinastiei otomane de guvernământ[129], și fiecare sultan care a trecut prin regiune a vizitat mormântul lui Sarı Saltuk și a făcut donații acestui stabiliment. De-a lungul timpului, o serie de surse de venituri din Babadag și împrejurimi au fost acordate ca *vaqıf*-uri pentru întreținerea așezămintelor religioase (*tekke*) legate de numele lui Sarı Saltuk Baba, precum și în alte scopuri de binefacere din acest oraș[130]. Acțiunile vor fi

123 Spre exemplificare, în secolul XVI, *kadı*-ii din Babadag – alături de cei din Mangalia și Karasu - erau plătiți cu o diurnă (*yevmye*) de 300 aspri, în timp ce *kadı*-i din Tulcea, Hârșova sau Isaccea aveau un salariu zilnic de doar 150 aspri, v. Croitoru G.F., *Informații privind...*, p.156.
124 Croitoru G.F., *op.cit.*..., p.157 și 160.
125 Popescu A., *Portul Tulcea...*, p.30, Anexa, doc.II.
126 Croitoru G.F., *op.cit.*..., p.158.
127 Veniturile realizate din *vakıf*-uri erau întrebuințate în scopuri sociale sau militare dintre cele mai diverse, v. Ekrem M.A., *Civilizația turcă*, București, Editura Sport-Turism, 1981, p.229.
128 Faroqhi S., *Vakıf administration in sixteenth century Konya. The zaviye of Sadreddin-i Konevî*, Journal of the Economic and Social History of the Orient, 17, 2, 1974, p.146.
129 Hunt C., *Pious Foundations (Vakıfs) in Ottoman Dobruca*, Comunicare prezentată la „The 14th International Congress of Ottoman Social and Economic History" (ICOSEH), 24-28 Iulie, 2017, Sofia (Bulgaria).
130 Mehmed M.A., *Aspecte din ...*, p.1109.

kadıate, and the importance of their respective district *(kaza)* within the political-administrative structure of the province directly influenced the *kadiate* importance.[123]

A series of documentary sources confirm intensive legal-administrative activity throughout the 16th century, as the local authorities were under the attention of the central authorities. For instance, in 1551, the Hârşova *kadı*, named Husein, submitted a report to the Porte. Furthermore, on March 27th 1560, Sultan Süleyman I issued a firman addressed to the *kadı* of Hârşova and Silistra.[124] The chancellery of the same Sultan issued an order to the *kadı* of Hârşova on May 15, 1566[125]. The *kadı* of Silistra, Hârşova, Isaccea (and Brăila) were instructed (by an order dated January 24, 1577) to build, using their own resources and within the available timber quotas of each *kadıate*, between 5 and 20 galleys *(kalyta),* obtaining funds from the notables of those districts[126]. During the operation of the Hârşova-Babadag district, the *kadıate*had their headquarters in Babadag, which had also become the administrative center (with Hârşova becoming a sub-division, or *nahye*).

The Waqf

Considered instruments for regulating conquered territories, pious foundations *(waqf)* became a constant component of the Ottoman administrative system in Dobruja from the early stages of Ottoman rule consolidation in the region. These institutions supported the physical, economic, and social well-being of Ottoman subjects by providing basic religious, economic, and social services[127]. The collected income was at least partially spent locally and did not all go to the capital; it covered public services of both secular and religious nature, as well as maintenance stipends for the families of religious leaders[128]. Additionally, these foundations were responsible with supplying troops in times of military conflict through the resources made available.

The first *waqf* in the territory of Dobruja is documented in Babadag *(Babadağı),* founded as early as 1484 by the order of Sultan Bayezid II and dedicated to maintaining the tomb *(türbe)* of the warrior dervish *bektashi* - Sarı Saltuk Baba. When the Sultan founded this institution, he acted as a member of the ruling Ottoman dynasty[129], and every Sultan who passed through the region visited the tomb of Sarı Saltuk and made donations to this establishment. Over time, a series of income sources from Babadag and its surroundings were granted as *waqfs* for the maintenance of religious establishments *(tekke)* associated with the name of Sarı Saltuk Baba, as well as for other charitable purposes in this city[130]. These efforts were

123 To exemplify, during the 16th century, the *kadi* of Babadag, Mangalia and Karasu received a daily pay (yevmye) of 300 *akçe,* while *kadi* from Tulcea, Hârşova and Isaccea received only 150 *akçe* per day. seeCroitoru G.F., *Informații privind...*, p.156.
124 Croitoru G.F., *op.cit.*..., p.157 and 160.
125 Popescu A., *Portul Tulcea...*, p.30, Annex, doc.II.
126 Croitoru G.F., *op.cit.*..., p.158.
127 Profits created by *waqfs* were used with very diverse social and military purposes, see Ekrem M.A., *Civilizația turcă*, București, Editura Sport-Turism, 1981, p.229.
128 Faroqhi S., *Waqf administration in sixteenth century Konya. The zaviye of Sadreddin-i Konevî*, Journal of the Economic and Social History of the Orient, 17, 2, 1974, p.146.
129 Hunt C., *Pious Foundations (Waqfs) in Ottoman Dobruca*, Communication at „The 14th International Congress of Ottoman Social and Economic History" (ICOSEH), 24-28 July, 2017, Sofia (Bulgaria).
130 Mehmed M.A., *Aspecte din ...*, p.1109.

însoțite de construcția, lângă mormântul „sfântului", a unui mausoleu și a unei geamii[131], unui *imaret*, unui han și a unei *medrese*[132], precum și a unei băi.

La Mangalia se cunoaște existența unui *vakıf* fondat în secolul XVI de către fiica sultanului Selim al II-lea și, în același timp, soția marelui vizir otoman Sokollu-Mehmed Paşa, prințesa Esma. Aceasta a dăruit moscheei „Esma Han Sultan"[133], printre altele, și pământurile pe care se află Mangalia[134].

Pe măsură ce administrația otomană se stabilizează în Dobrogea, sunt înființate noi fundații pioase, în funcție de necesitățile populației – economice, sociale și religioase. Se constată că majoritatea acestor stabilimente sunt înființate în partea de sud a Dobrogei, fapt logic, având în vedere mai vechea prezență otomană de aici, populația densă și, nu în ultimul rând, componența etnică a acestei populații. Este de remarcat că în zona Babadagului se continuă tradiția de constituire de fundații pioase, începută de Bayezid II, și continuată de următorii sultani, toate gravitând în jurul cultului lui Sarı Saltuk Baba.

Secolul XVII: consolidarea

Consolidarea administrației otomane în Dobrogea va continua în secolul următor (XVII), formele de organizare rămânând în esență aceleași, practic se constată un oarecare imobilism în toate formele de exprimare administrativă exercitate la nivelul întregului imperiu, nu numai în Dobrogea.

Pentru unitățile administrative sunt menționate inclusiv schimbările intervenite (comasări sau separări), dar informațiile sunt mai substanțiale în raport cu elemente punctuale din cadrul acestora, cum ar fi târgurile sau localitățile cvasi-urbane, așezămintele pioase, structura împărțirii pământului etc.

Secolul al XVII-lea este cel mai bine cunoscut documentar pentru Dobrogea și confirmă consolidarea administrației otomane în această provincie. Această evoluție este cunoscută atât datorită documentelor otomane identificate, studiate și publicate, cât și datorită înmulțirii relatărilor călătorilor care trec prin regiune, cu un scop sau altul, pe parcursul întregului secol. Va contribui la această stare de fapt și creșterea generală a Imperiului Otoman în perioada în care conducerea statului a fost în mâinile marilor viziri din familia Köprülü (1656-1703) care, prin ambiție și talentul organizatoric, au reușit să reformeze birocrația imperială și armata otomană. Iar această creștere, economică în primul rând, își va face simțite efectele și în Dobrogea. De altfel, și din punct de vedere arheologic, pe teritoriul provinciei, acest secol este cel mai bine reprezentat (hanul cercetat de la Babadag, ruinele localității Ester ș.a.).

131 *Ulu Cami*, Geamia cea mare, „*acoperită cu plumb*" conform descrierii cronicarului turc Ahmed Vasîf efendi, în 1769, v. Vasiliu I., Știri istorice..., p.202.
132 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.353-354.
133 Edificiu in stil maur, fondat la 1590, v. Duymaz Ș., *An evaluation of turkish architecture in Romania in the light of documentation*, prezentare susținută la „III. International Symposium on Balkan history studies: Balkan History and Turkish language in the Balkans", 22-26 April 2015, București. Opinia lui Evliya Çelebi, la jumătatea secolului XVII, despre edificiu: „Cea mai însemnată geamie este cea a Esma Han Sultanei", v. Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.381.
134 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.381: „Toate lăcașurile de binefacere sunt *vaqıf*-uri ale Esma Han Sultanei".

accompanied by the construction, near the 'holy' tomb, of a mausoleum and a mosque[131], an *imaret*, an inn, and a *medrese*[132], as well as a bathhouse.

In Mangalia, another important element is the *waqf* founded in the 16th century by Princess Esma, the daughter of Sultan Selim II who at the same time was the wife of the Ottoman Grand Vizier Sokollu-Mehmed Pasha. She donated the mosque "Esma Han Sultan,"[133] among other things, as well as the lands on which Mangalia is located.[134]

As the Ottoman administration became more stable in Dobruja, new pious foundations were established based on the needs of the population - economic, social, and religious. It is noted that most of these establishments were founded in the southern part of Dobruja, a logical fact considering the older Ottoman presence here, the dense population, and, last but not least, the ethnic composition of this population. It is worth noting that in the Babadag area, the tradition of establishing pious foundations initiated by Bayezid II continued under subsequent sultans, all revolving around the cult of Sarı Saltuk Baba.

17th Century – The Consolidation

In the 17th century, the consolidation of Ottoman administration in Dobruja continued. The forms of organisation essentially remained the same, indicating a certain degree of stability in all administrative efforts exercised throughout the entire empire, not just in Dobruja.

Existing information is more substantial in relation to specific elements within these units, such as market towns or quasi-urban localities, pious foundations, the structure of land distribution, and so on.

The 17th century is the most documented period for Dobruja, confirming the ever growing strength of Ottoman administration in this province. This development is known both due to identified, studied, and published Ottoman documents, as well as the increasing number of travel accounts from individuals passing through the region for various purposes throughout the century. This state of affairs was also influenced by the overall growth of the Ottoman Empire during the period when the state was under the leadership of the Köprülü family's grand viziers (1656-1703). Through ambition and organizational talent, they managed to reform the imperial bureaucracy and the Ottoman army. This primarily economic growth will also significantly influence Dobruja. In fact, from an archaeological perspective, this century is the best represented in the province, with notable sites like the excavated inn at Babadag and the ruins of the settlement at Ester, among others.

131 *Ulu Cami, The Great Mosque* 'covered in lead', according to a 1769 description by Turkish chronicler Ahmed Vasîf efendi, see Vasiliu I., Știri istorice..., p.202.
132 Călători VI, 1976. Part II, p.353-354.
133 A Moorish style edifice founded in 1590. see Duymaz Ș., *An evaluation of turkish architecture in Romania in the light of documentation*, prezentare susținută la „III. International Symposium on Balkan history studies: Balkan History and Turkish language in the Balkans", 22-26 April 2015, București. In the middle of the 17th century, Evliya Çelebi writes about the establishment: 'The most significant Mosque is the *Esma Han Sultan*. seeCălători VI, 1976. Part II, p.381.
134 Călători VI, 1976. Part II, p.381: 'All of the well-being establishments are *waqf* of Esma Han Sultan.'

Organizarea teritorială

Spre sfârșitul secolului XVI, pentru a putea supraveghea mai eficient Ţările Române și a respinge atacurile cazacilor zaporojeni, *sancak*-ul de Silistra (deci și Dobrogea) va trece sub autoritatea *beylerbey*-ului (care va avea titlul de vizir) ce guverna *eyâlet*-ul Özü (Oceakov), înainte de 15 martie 1599 – prima atestare documentară. Acest *eyâlet*, datorită creșterii pericolului reprezentat de raidurile cătăcești, va avea sediul mai întâi la Babadag și apoi la Oceakov/Özü, devenind *beylerbeylik*-ul de Silistra-Oceakov; va cuprinde *sancak*-urile situate de-a lungul Dunării și a coastei vestice a Mării Negre[135]. Tot pentru creșterea gradului de protecție a litoralului vest-pontic de atacurile cazacilor, otomanii au consolidat un adevărat *limes* pontic, având ca puncte principale de rezistență Akkerman, Tulcea, Karaharman și Caliacra, care au fost refăcute și întărite[136]. În cadrul aceloraşi măsuri administrative, unele *sancak*-uri fuzionează, altele se divid. Un fenomen similar are loc și cu unele *kaza*-le, la începutul secolului al XVII-lea, pe teritoriul Dobrogei fiind reconfigurat numărul și structura acestora[137].

La mijlocul secolului XVII (1648), un izvor cartografic, harta Dobrogei[138] întocmită de Katib Çelebi (Hagi Khalfa), certifică un număr de 9 *kaza*-le. Izvorul este important și veridic, Katib Çelebi organizându-și hărțile întocmite urmărind împărțirea administrativă a *sancak*-urilor[139]. Exista o ierarhie a *kaza*-lelor, raportarea fiind făcută la venituri: șerif *kaza*, cu venituri de 300 de *akçe*, în care intrau Babadag[140], Mangalia[141], Bazargic[142], și *kaza*-lele cu venituri de 150 de *akçe*, în care intrau Tulcea[143], Isaccea[144] și Hârșova[145]. Alte localități înregistrate sunt de importanță mai mică.

Această situație este confirmată, sau chiar întregită, de mărturii ale călătorilor contemporani, precum Paul de Alep la 1653, sau Evliyâ Çelebi la 1651. Relatările de călătorie ale acestui din urmă vestit călător turc vor constitui o sursă de informații de primă mână pentru cunoașterea istoriei Dobrogei în acest secol. Evliyâ Çelebi va întreprinde cinci călătorii[146] în regiune în perioada 1641-1667, oferind importante informații asupra Dobrogei timpului său, dar și din perioade anterioare.

Kaza-ua Babadag

Datorită așezării sale geografice prielnice, orașul Babadag devine capitala *eyâlet*-ului Dobrogei. Secolul XVII a reprezentat perioada maximei dezvoltări a acestuia, în consonanță cu evoluția generală a statului otoman, orașul și cu zona aferentă fiind organizate administrativ, devenind sediul unor importante instituții militare și civile. Din 1616, Babadagul devine principalul lagăr de concentrare al trupelor armate

135 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.328: „...pentru a se asigura paza satelor și orașelor de pe malul Mării Negre, Silistra a fost transformată în *eyâlet* și vizirat independent...".
136 Soreanu M., *Fortificații...*, p.15.
137 Ghiață A., *Aspecte ale organizării...*, p.1863-1897.
138 Harta este publicată în studiul Popescu (Radu) A., *O hartă osmană a Dobrogei de la mijlocul secolului XVII*, AIIAI, 22, 2, 1985, p.632, unde este discutată și interpretată..
139 Popescu (Radu) A., *O hartă osmană ...*, p.631.
140 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.388.
141 *Ibidem*, p.380.
142 *Ibidem*, p.377.
143 *Ibidem*, p.404.
144 *Ibidem*, p.360.
145 *Ibidem*, p.450.
146 Pentru succesiunea, durata și traseul călătoriilor, v. Mehmet M.A., *Aspecte din istoria...*, p.1098-1099.

Territorial Organisation

Towards the end of the 16th century, in order to more efficiently supervise the Romanian Principalities and repel the attacks of the Zaporozhian Cossacks, the Silistra *sanjak* (including Dobruja) came under the authority of the *beylerbey* (who will hold the title of Vizier) governing the Özü (Oceakov) *eyâlet.* This transfer of authority occurred before March 15, 1599, which is the first documented mention of this change. Due to the increasing threat posed by Cossack raids, this province had its headquarters first in Babadag and then in Oceakov/Özü, becoming the *beylerbeylik* of Silistra-Oceakov. It included the *sanjaks* along the Danube and the western coast of the Black Sea.[135] To enhance the protection of the west-Pontic coast against Cossack attacks, the Ottomans established true pontic limes, with Akkerman, Tulcea, Kara Harman, and Caliacra as its main strongholds, which were rebuilt and reinforced.[136] As part of the same administrative measures, some *sanjaks* merged, while others were divided. A similar phenomenon occurred with some *kazas* in the early 17th century, leading to a reconfiguration of their number and structure in Dobruja.[137]

By the mid-17th century (1648), a cartographic source, the map of Dobruja[138] drawn by Katib Çelebi (Hagi Khalfa), confirms the existence of 9 *kazas*. The source is significant and reliable, as Katib Çelebi organized his maps based on the administrative division of *sanjaks*[139]. There was a hierarchy among the *kazas* that was relative to their income: *serif kaza*, with revenues of 300 *akçe*, which included Babadag[140], Mangalia[141], Bazargic[142], and the *kazas* with revenues of 150 akçe, which included Tulcea[143], Isaccea[144] and Hârșova[145]. Other recorded localities were of lesser importance.

This situation is corroborated, and even supplemented, by accounts from contemporary travelers, such as Paul of Aleppo in 1653, and Evliyâ Çelebi in 1651. The travel journals a renowned Turkish traveler, serve as first-hand sources of information for understanding the history of Dobruja in this century. Evliyâ Çelebi undertook five journeys[146] to the region between 1641-1667, providing significant insights into the Dobruja of his time, as well as earlier periods.

The Babadag kaza

Due to its favourable geographical location, the city of Babadag became the capital of the Dobruja *eyâlet*. The 17th century was its peak development period, in line with the overall evolution of the Ottoman state. The city and its surrounding area were organized in accordance with Ottoman administrative traditions,

135 Călători VI, 1976. Part II, p.328: ‚…in order to ensure the security and protection of villages and towns on the Black sea coast, Silistra was turned into an independent *eyâlet* and vizierate…'
136 Soreanu M., *Fortificații...*, p.15.
137 Ghiață A., *Aspecte ale organis*ării..., p.1863-1897.
138 The map was published in a study by Popescu (Radu) A., *O hartă osmană a Dobrogei de la mijlocul secolului XVII*, AIIAI, 22, 2, 1985, p.632, where it is discussed and interpreted.
139 Popescu (Radu) A., *O hartă osmană ...*, p.631.
140 Călători VI, 1976. Part II, p.388.
141 *Ibidem*, p.380.
142 *Ibidem*, p.377.
143 *Ibidem*, p.404.
144 *Ibidem*, p.360.
145 *Ibidem*, p.450.
146 For the order, length and route of his travels, see Mehmet M.A., *Aspecte din istoria...*, p.1098-1099.

otomane, pentru expedițiile militare nord-dunărene[147]. Un eveniment important de la sfârșitul secolului al XVII-lea îl constituie popasurile[148] sultanului Mehmet al IV-lea, făcute la Babadag în 1672 și 1673, dovada indirectă a importanței orașului în epocă și în peisajul politic al *sancak*-ului de Silistra. Unul din momente este surprins și de italianul Cornelio Magni din Parma, care relatează cum cretana Hasechi, „soția" sultanului, mama moștenitorului de tron, rămâne la Babadag cu fiu său, Mustafa, și cu cea mai temută rivală a ei, Ghiulbeaz (Trandafirul alb)[149].

La începutul secolului al XVII-lea, în timpul sultanatului lui Mehmet al III-lea, generalul de corp de armată *Gazı* Ali Paşa[150] ctitoreşte geamia care îi poartă numele; construcţia acesteia este finalizată înainte de anii 1618-1619 (de când datează ultimul sau testament). Mormântul său, aflat alături, a fost construit în anul *Hegirei* 1029 (1621)[151].

Relatările continuă pe tot parcursul secolului al XVII-lea, prilejuite fie de diverse acte de război, fie de felurite întreprinderi comerciale sau diplomatice, dintre care reținem cele scrise de către arhiepiscopul catolic bulgar Pietro Deodato Baksiç, din anii 1640–1641, care face referire la „un turn clădit de un pașă", probabil fortăreața[152] ce începuse să fie construită de Kodja Kenan pașa din însărcinarea sultanului Murad al IV-lea, dar amintește și cele 20 de geamii din oraș, dintre care una „fusese catedrală creștină"[153]. Dar cel mai mare volum de informații despre Babadag în secolul XVII ne este oferit tot de Evliyâ Çelebi, atât în ceea ce privește aspectele de organizare socio-politică, cât și cele economice. Temporar, orașul va deveni sediul *beylerbeylic*-ului de Silistra, odată cu creşterea pericolului reprezentat de raidurile căzăceşti[154].

Kaza-ua Hârșova

Hârșova secolului XVII continuă să fie un element-cheie în sistemul defensiv dunărean imaginat de otomani, dar decade din punct de vedere economic, după ce va fi constituită raiaua Brăila și securizat astfel malul stâng al Dunării. Chiar și așa, este o cetate „întărită și trainică", cu două porți, care „de jur împrejur are trei mii de pași", în opinia sa fiind o cetate importantă, deoarece de partea cealaltă a Dunării locuiesc valahii. Are o serie de componente specifice orașului otoman, respectiv „două mahalale, cu o mie șase sute de case", mai multe geamii (dar pentru secolul XVIII va mai fi atestată doar una singură), „baie joasă și trei hanuri, bazar și un centru mic"[155]. Cercetările arheologice certifică organizarea cetății otomane în perimetrul și, deseori, cu materiale reutilizate din vechea și puternica cetate romano-bizantină *Carsium.*

147 *Ibidem*, p.198.
148 Vasiliu I., Ştiri istorice..., p.200.
149 Iorga N., *Un călător italian în Turcia şi Moldova în timpul războiului cu Polonia*, AARMSI, 2, 33, 1910, p.59.
150 Mehmet M. A., *Despre moştenirea culturală turcă în Dobrogea (unele reflecţii*). În: Gemil T., Custurea G., Cornea D.R. (coord.), *Moştenirea culturală turcă în Dobrogea*, Bucureşti, Editura Top Form, 2013, p.14: prin anul 1610 se afla în această zonă ca *beylerbey* de Oceakov.
151 Mehmet M.A., *Despre moştenirea* …, p.14.
152 Sultanul Murad al IV-lea va lua măsuri de fortificare a orașelor Măcin, Isaccea, Tulcea, Chilia, Babadag astfel încât, începând de la jumătatea secolului XVII, călătorii străini vor remarca existența și amploarea acestor fortificații, v. Șerban C., Șerban V., *Rolul economic şi politico – militar al oraşelor din Dobrogea de Nord în sec. XVI – XVIII*, Peuce, 2, 1971, p.288.
153 Vasiliu I., Ştiri istorice..., p.198. Astfel de practici, frecvent întâlnite, fac parte din așa-numitul proces de „otomanizare", cum menționează Pinon P., *The Ottoman Cities…*, p.147.
154 Ulterior acesta fiind mutat la Oceakov/Özü, devenind *beilerbeilic*-ul de Silistra-Oceakov, v. Soreanu M., *Fortificaţii* …, p.15.
155 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.451 și n.321.

and it became the headquarters of important military and civil institutions. Since 1616, Babadag became the main concentration camp for Ottoman armed forces preparing for military expeditions north of the Danube[147]. An important event at the end of the 17th century was the stay [148] of Sultan Mehmet IV in Babadag in 1672 and 1673, indirectly indicating the city's significance in the political landscape of the Silistra *sanjak*. One of these moments was captured by the Italian Cornelio Magni from Parma, who reported how Hasechi, the Cretan 'wife' of the Sultan and the mother of the heir to the throne, stayed in Babadag with her son Mustafa and her most feared rival, Ghiulbeaz (the White Rose).[149]

At the beginning of the 17th century, during the reign of Mehmet III, the army corps general Gazı Ali Pasha[150] built the mosque that bears his name. Its construction was completed before the years 1618-1619 (the dates of his last will and testament). His tomb, located nearby, was built in Anno Hegirae 1029 (1621)[151].

The accounts continue throughout the 17th century, prompted by various wartime actions or various commercial and diplomatic enterprises. One noteworthy account was written by the Catholic Bulgarian Archbishop Pietro Deodato Baksiç in the years 1640-1641, which refers to 'a tower built by a pasha,' likely the fortress[152] that had begun construction under the orders of Sultan Murad IV by Kodja Kenan Pasha. The account also mentions the 20 mosques in the city, one of which 'had been a Christian cathedral.'[153] However, the most extensive volume of information about Babadag in the 17th century is provided by Evliyâ Çelebi, covering aspects of socio-political organization as well as economic matters. Temporarily, the city became the seat of the of Silistra *beylerbeylik* due to the increased threat posed by Cossack raids.[154]

The Hârşova *kaza*

In the 17th century, Hârșova continued to play a key role in the Ottoman defensive system along the Danube, even though it experienced an economic decline after the establishment of the Brăila *raia*, which secured the left bank of the Danube. Nonetheless, it remained a 'fortified and sturdy' citadel with two gates, surrounding 'three thousand steps' all around, and was considered an important stronghold because the Wallachians inhabited the opposite side of the Danube. It had several specific components of an Ottoman city, including 'two neighborhoods with sixteen hundred houses,' multiple mosques (although only one would be documented in the 18th century), 'a public bath, three inns, a bazaar, and a small centre'[155]. Archaeological research confirms the layout of the Ottoman citadel within the perimeter, often using materials reused from the ancient and formidable Roman-Byzantine fortress of Carsium. These

147 *Ibidem*, p.198.
148 Vasiliu I., Ştiri istorice..., p.200.
149 Iorga N., *Un călător italian în Turcia şi Moldova în timpul războiului cu Polonia*, AARMSI, 2, 33, 1910, p.59.
150 Mehmet M. A., *Despre moştenirea culturală turcă în Dobruja (unele reflecţii*). In: Gemil T., Custurea G., Cornea D.R. (coord.), *Moştenirea culturală turcă în Dobruja*, Bucureşti, Editura Top Form, 2013, p.14: around the year 1610 he was around as *beylerbey* of Oceakov.
151 Mehmet M.A., *Despre moştenirea* …, p.14.
152 Sultan Murad the 4th will take measures to reinforce Măcin, Isaccea, Tulcea, Chilia, Babadag so that by the beginning of the 17th Century, foreign travellers will notice the existence and scale of these fortifications, see Șerban C., Șerban V., *Rolul economic şi politico – militar al oraşelor din Dobruja de Nord în sec. XVI – XVIII*, Peuce, 2, 1971, p.288.
153 Vasiliu I., Ştiri istorice..., p.198. These frequent practices are part of the so-called process of 'ottomanisation', as mentioned by Pinon P., *The Ottoman Cities…*, p.147.
154 Later on, it was moved to Oceakov/Özü, becoming the Silistra-Oceakov *beylerbeylik.* see Soreanu M., *Fortificaţii* …, p.15.
155 Călători VI, 1976. Part II, p.451 and n.321.

Observațiile arheologice confirmă scăderea calității vieții – deci implicit, a rolului acestei cetăți – spre sfârșitul secolului și în tot cursul secolului următor.

Kaza-ua Măcin

În secolul XVII, orașul Măcin apare figurat pe aceeași hartă[156] a Dobrogei întocmită de Katib Çelebi, avand statutul de sediu de *kaza.*

Kaza-ua Isaccea

Importantă stație vamală de taxare a importurilor și exporturilor, traficul pe brațul Sf. Gheorghe fiind controlat vamal la Isaccea[157] (când se circula spre Marea Neagră dinspre porturile dunărene), târgul Isaccea va fi menționat ca sediu al *kaza*-lei cu același nume, la jumătatea secolului, pe binecunoscuta hartă întocmită de Katib Çelebi: (*Sakçy*) „este un târg și *kaza* în Dobrogea spre Moldova, așezat în partea de dincoace a Dunării..."[158], iar Evliyâ Çelebi ne oferă câteva informații asupra compunenței etnice din *kaza*[159]: „Raiaua sa este formată din creștini: valahi, moldoveni, greci, armeni și bulgari". Element al organizării administrative, la începutul secolului XVII este atestat un *nazır* de Isaccea (Mustafa ceavuș), prin două porunci din mai și 9 noiembrie 1609 adresate acestuia, referitoare la incursiuni ale oamenilor săi în satele din nordul Dunării[160]. Nu trebuie uitată construirea unor depozite de piatră, de capacitate mare, pentru înmagazinarea proviziilor de cereale (*zahire*) până la plecarea spre Istanbul sau aprovizionarea trupelor, încă o dovadă a importanței orașului Isaccea în circuitul economic regional[161].

Construirea moscheei *Mahmut Yazici*, undeva între secolele XVII și XVIII (prezumtiv la 1621), al cărei minaret este înalt de 25 m, este un indiciu al forței economice a *kaza*-lei. Cercetări arheologice de salvare efectuate în Isaccea în anul 2012 au dus la dezvelirea unor fragmente din zidul cetății turcești construită de Osman II în anul 1621 și la găsirea unor conducte vechi de apă din ceramică din secolul XVII, care sugerează aducțiunea apei pentru deservirea unor edificii importante, poate publice[162].

Kaza-ua Tulcea

Aceleași binecunoscute surse documentare, Katib Çelebi și Evlyiâ Çelebi, afirmă că orașul este „un *kadı*-at de 150 de aspri", afirmație din care putem deduce că Tulcea, veriga de legatură cu zona Gurilor Dunării și cu statele de la nordul fluviului, la mijlocul secolului XVII era sediul administrativ al *kaza*-lei cu același nume, rezultată din reorganizările administrative de la sfârșitul secolului precedent.

156 Soreanu M., *Fortificații*…, p.15.
157 *Ibidem*, p.167-169, 173 și 179.
158 Guboglu M., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.II, București, Editura Academiei, 1974, p.113.
159 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.490.
160 Gemil T., *Cercetări* ..., p.167.
161 Mateescu T., *Depozitele de la Isaccea ale Imperiului Otoman*, Danubius, 1, 6–7, 1972–1973, p.49–68.
162 Informații furnizate de cercetătorul dr. Aurel Stănică (ICEM Tulcea), căruia îi exprimăm gratitudinea noastră și pe această cale.

archaeological observations affirm the decline in the quality of life, and implicitly, the diminishing role of this citadel towards the end of the century and throughout the following century.

The Măcin kaza

During the 17th century, Măcin features in the same map of Dobruja[156] created by Katib Çelebi with the status of *kaza* headquarters.

The Isaccea kaza

As an important customs station for taxing imports and exports, the traffic on the Sf. Gheorghe branch of the Danube was subject to customs control in Isaccea[157] (when traveling towards the Black Sea from the Danube ports). Isaccea market was mentioned as the headquarters of the eponymous *kaza* in the mid-17th century on the well-known map drawn by Katib Çelebi: '(*Sakçy*) is a market and *kaza* in Dobruja towards Moldova, situated on this side of the Danube...'[158]Similarly, Evliyâ Çelebi provides some information on the ethnic composition of the *kaza*:[159] 'Its population is made up of Christians: Wallachians, Moldovans, Greeks, Armenians, and Bulgarians.' As part of the administrative organization in the early 17th century, a *nazir* of Isaccea (Mustafa Ceavuș) is documented through two orders dated May and November 9th 1609, addressing the incursions of his people into villages north of the Danube[160]. It's important to note the construction of large-capacity stone depots for storing cereal provisions (*zahire*) until shipment to Istanbul or for supplying the troops. This is another proof to the importance of the city of Isaccea in the regional economic circuit.[161]

The construction of the *Mahmut Yazici* Mosque, somewhere between the 17th and 18th Centuries (presumably around 1621), with its 25-meter high minaret, is an indication of the economic strength of the *kaza*. Salvage archaeological research conducted in Isaccea in 2012 led to the unveiling of fragments from the Turkish fortress wall built by Osman II in 1621 and the discovery of old ceramic water pipes from the 17th century, suggesting a water supply system serving potentially significant public buildings.[162]

The Tulcea kaza

The same well-known documentary sources, Katib Çelebi and Evlyiâ Çelebi, affirm that the *kaza* is 'a 150 *akçe*' town. From this statement, we can deduce that Tulcea, serving as a link to the area of the Danube Delta and to the states north of the river, in the mid-17th century, was the administrative headquarters of the kaza with the same name, resulting from the administrative reorganizations at the end of the preceding century.

156 Soreanu M., *Fortificații*…, p.15.
157 *Ibidem*, p.167-169, 173 and 179.
158 Guboglu M., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.II, București, Editura Academiei, 1974, p.113.
159 Călători VI, 1976. Part II, p.490.
160 Gemil T., *Cercetări* ..., p.167.
161 Mateescu T., *Depozitele de la Isaccea ale Imperiului Otoman*, Danubius, 1, 6–7, 1972–1973, p.49–68.
162 This information was put forth by researcher Dr. Aurel Stănică (ICEM Tulcea), to whom we express our gratitude on this matter.

Kaza-ua Mangalia

Spre jumătatea secolului al XVII-lea, o parte din *kaza*-ua Tekfürgölü, colțul sud-estic dintre Techirghiol și Limanu, va deveni *kaza*-ua Mangalia[163]. Procesul de reorganizare a teritoriilor de la sud de valea Karasu nu este cunoscut în amănunt, dar cert este că la 1648, conform hărții lui Katib Çelebi, Mangalia este localitatea de reședință a unității administrative omonime, *kaza*-ua Mangalia[164]. În ceea ce privește orașul Mangalia, în evul mediu și perioada otomană, Mangalia apare frecvent notată în portulane și hărți, începând cu sfârșitul secolului al XII-lea și până târziu la începutul secolului al XIX-lea (1801), marea majoritate a menționărilor[165] fiind cuprinse între mijlocul secolului XV și sfârșitul secolului XVII. Permanența localității este favorizată, fără îndoială, de statutul de port, beneficiind de o bună poziție geografică și un *hinterland* agricol suficient de mare pentru aprovizionarea curentă a locuitorilor. Deși Evlyiâ Çelebi menționează, în cursul celei de-a 2-a și a 3-a călătorii prin Dobrogea[166], că Mangalia poate fi caracterizată numai ca o „schelă a *vilâyet*-ului Dobrogea”[167], remarcă caracterul puternic comercial al orașului, notând cele aproape 300 de magazine din port și din alte părți din oraș[168], dar și existența unor reprezentanți ai administrației otomane: *serdar*, *muhtesib* și *subași*[169]. Mai este menționată și existența a șapte școli, trei hanuri, a unui bazar precum și a unei băi publice[170].

Kaza-ua Karasu

În tot cursul secolului XVII, în documente, se va observa suprapunerea denumirilor *Karasu – Tekfürgölü*, denumirea *Karasu* impunându-se spre sfârșitul secolului al XVII-lea, *kaza*-ua Karasu – ca entitate administrativ-juridică - fiind atestată de un *defter* din 1693-1694 și unul din 1704[171]. Sub denumirea de *nahye*, circumscripția administrativă Tekfürgölü are numeroase mențiuni în prima jumătate a secolului al XVII-lea: 1604, 1613, 1619, 1636[172]. Potrivit unui alt *defter*, din anul 1603, numele *kaza*-lei de pe mijlocul Dobrogei apare sub forma *Karasu mac Tekfür-gölü* (*kaza*-ua Karasu cu Tekfürgölü). Echivalența Karasu - Tekfürgölü, pentru a denumi această unitate administrativă, se întâlnește apoi, în registrele de recensământ din a doua jumătate a secolului al XVII-lea (1641/1642, 1643/1644, 1690, 1691, 1697[173]. Trebuie menționat că reședința unității administrative, localitatea Karasu, este înregistrată ca fiind *kasaba* (târg)[174], iar numărul de localități din *kaza* este de 16, contribuabilii fiind înregistrați pe localitățile de domiciliu.

163 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.68.
164 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.380: „cu rang de 300 aspri”.
165 Radu L., *Toponimie Dobrogeană: Callatis-Pangalla-Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.229-238, *passim*.
166 Mehmet M. A., *Aspecte din…*, p.1098, n.10: 1652, cea de-a 2-a călătorie și 1098, n.13: toamna lui 1656 – începutul lui 1657, cea de-a 3-a călătorie prin Dobrogea.
167 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.140, n. 404.
168 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.380.
169 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.380.
170 *Ibidem*, p.381.
171 Discuția amănunțită la Popescu A., *Toponimii multiple în sancak-ul Silistra (sec. al XVI-lea)*, SMIM, 29, 2011, p.163-182; Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.87.
172 Se poate constata, așadar, că *nahye* și *kaza*-ua cu numele Tekfürgölü figurează într-o multitudine de registre din prima jumătate a secolului al XVII-lea.
173 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.84.
174 *Ibidem*, p.183.

The Mangalia kaza

Around the mid-17th century, a portion of the Tekfürgölü *kaza*, in the south eastern corner between Techirghiol and Limanu, will become the Mangalia *kaza*.[163] The process of reorganising territories south of the Karasu Valley is not detailed, but it is certain that by 1648, according to Katib Çelebi's map, Mangalia is the administrative centre of the *kaza* bearing the same name[164]. As for the city of Mangalia, there are numerous mention of it during the Middle Ages and the Ottoman period in portolan charts and maps from the late 12th century until as late as the early 19th century (1801). The majority of mentions[165] fall between the mid-15th century and the end of the 17th century. The permanence of the locality is undoubtedly favored by its status as a port, benefiting from a favourable geographic position and a sufficiently large agricultural hinterland to provide for the inhabitants. Although Evlyiâ Çelebi mentions, during his second and third travels[166] through Dobruja, that Mangalia can only be characterized as a 'wharf of the Dobruja *vilayet*'[167], he notes the strong commercial character of the city, citing nearly 300 stores in the port and other parts of the city[168], as well as the presence of Ottoman administration representatives: *serdar, muhtesib*, and *soubashi*[169]. There are also mentions of seven schools, three inns, a bazaar, and a public bath.[170]

The Karasu kaza

Documents show that throughout the 17th century, the names of Karasu and Tekfürgölü often overlapped. The name Karasu gradually gained prominence towards the end of the 17th century, and the Karasu *kaza* is attested as an independent legal-administrative entity registers from 1693-1694 and 1704.[171] The administrative district of Tekfürgölü is often mentioned alongside the title of *nahye* in the first half of the 17th century: 1604, 1613, 1619 and 1636.[172] According to another register from 1603, the name of the kaza in central Dobruja appears as *Karasu mac Tekfür-gölü* (the Karasu-Tekfürgölü *kaza*). The equivalence of Karasu - Tekfürgölü, in order to refer to this administrative unit, is then encountered in census records from the second half of the 17th century (1641/1642, 1643/1644, 1690, 1691, 1697)[173]. It should be noted that the administrative centre – the town of Karasu – is recorded as a *kasaba* (market town)[174], and the number of settlements in the kaza is 16, with taxpayers registered in their respective places of domicile.

163 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.68.
164 Călători VI, 1976. Part II, p.380: „300 *akçe rank*”.
165 Radu L., *Toponimie Dobrujană: Callatis-Pangalla-Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.229-238, *passim*.
166 Mehmet M. A., *Aspecte din…*, p.1098, n.10: 1652, the second trip and 1908, n. 13: autumn of 1656 – beginning of 1657, the third trip through Dobruja.
167 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.140, n. 404.
168 Călători VI, 1976. Part II, p.380.
169 Călători VI, 1976. Part II, p.380.
170 *Ibidem*, p.381.
171 A more detailed discussion in Popescu A., *Toponimii multiple în sanjak-ul Silistra (sec. al XVI-lea)*, SMIM, 29, 2011, p.163-182; Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.87.
172 Is should therefore be noted that Tekfürgölü features as a *nahye* and *kaza* in multiple registers from the first half of the 17th century.
173 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.84.
174 *Ibidem*, p.183.

Organizare juridică

Surse documentare din secolul XVII sugerează o preocupare constantă a administrației centrale otomane față de situația *kaza*-lelor de pe teritoriul dobrogean.

Cum este și normal, cele mai multe știri menționează Babadagul, având în vedere rolul jucat în cursul acestui secol de acest centru în arhitectura administrativă și militară a Dobrogei. Documentele administrative păstrate și publicate fac o serie de referiri la atribuțiile și sarcinile îndeplinite de către *kadı*-i din Babadag, de-a lungul timpului, dintre care putem aminti[175] o serie de *fermân* ale sultanului Mehmet IV (1648–1687) către *kadı*-i din Hârșova, Babadag și Silistra, datate 7 februarie 1657, 22 iunie 1664 și 29 noiembrie 1666[176]; un *fermân* din 30 iulie–9 august 1679 emis de același sultan Mehmet IV, prin care *kadı*-i din Babadag, Măcin și Tulcea primeau ordin de a pregăti cele necesare pentru transportarea unor importante cantități de *zahire* (orz) din acele *kaza*-le către schela (*iskelesi*) din Isaccea, iar de acolo către capitala imperială. O altă serie de porunci sultanale, din 10 martie 1695, între care un *fermân*, sunt adresate *kadı*-ilor din Isaccea, Babadag, Tulcea și Hârșova după venirea la tron a sultanului Ahmed II, relativ la situația *vakıf*-urilor, *timâr*-urilor și perceperii impozitelor[177].

O mențiune interesantă este cea a utilizării curții *kadı*-ale din Babadag ca instanță supremă pentru rezolvarea unor probleme ce depășesc granițele provinciei. De exemplu, spre 1680 numărul lazilor din Moldova devenise destul de mare, unii dintre ei fiind chiar responsabili de violenţe la curtea domnească din Iași; la plângerea lui domnului Gheorghe Duca, sultanul cere scoaterea din ţară a vinovaților și aducerea capului răutăţilor (un anume Osman Yazıcı) la judecată la Babadag[178],

Vaqıf-uri

Pentru secolul XVII, se poate observa cum *vaqıf*-uri fondate în secolele precedente rezistă organizațional și chiar își extind funcționalitatea, îndeplinindu-și scopurile pentru care au fost înființate: la 1643-1644, în *kaza*-ua *Hırsovo*, cheltuieli pentru salarii și pentru întreținerea proprietăților *vaqıf*-ului (fără alte date) / *vaqıf*-ul întemeiat de Osman II în Isaccea este menționat în 1652 (document referitor la numiri în funcții vacante), 1656 (cheltuieli cu salarii, plata garnizoanei și reparații ale unor clădiri și a cetății), 1663 (document referitor la numiri și renumiri în funcții vacante), 1679 (perceperea taxei *bedel-i nüzül* din 116,5 *hâne*) / la 1654, amintit un *vaqıf* al sultanului Selim I din *kaza*-ua Tuzla *cu alt nume* Mangaliya, unde se face inventarul *cizye hâne*), 1682 (veniturilor din impozitul *ziyade-i cizye* perceput din unitățile fiscale aparținând *vaqıf*-ului prințesei Esma Han Sultan de la Mangalia)[179].

Babadag. La începutul secolului, este înființat un alt așezământ pios la Babadag, *vakıf*-ul fondat în 1610 de către *Gazı* Ali Pașa, care avea un teritoriu de 8000 ha. Din veniturile acestui *vakıf* se finanța și moscheea construită de acest demnitar otoman. Tot acest demnitar otoman va pune și bazele colegiului

175 Croitoru G. F., *Informații privind ....*, p.159–160.
176 Croitoru G. F., *Informații privind...*, p.160.
177 Cândea V., *Mărturii românești ...*, p.328, poz.276.
178 Rădvan L., *Cu privire la cămătarii turci din orașele Moldovei și practicile lor (a doua jumătate a sec. XVII – a doua jumătate a sec.XVIII)*. În: Rădvan L., Căpraru B. (eds.), *Orașele, orășenii și banii: atitudini, activități, instituții, implicații (sec.XVI-XX)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2011, p.194.
179 Radushev E., Ivanova S., Kovachev R., *Inventory of Ottoman Turkish Documents about Waqf Preserved in the Oriental Department at the St Cyril and Methodius National Library*, Part 1- Sofia, Registers, 2003, http://veramutafchieva.net/pdf/198.pdf.

Legal Organisation

Documentary sources from the 17th century highlight the Ottomans' central administration preoccupation with the *kaza* within the Dobruja territory.

Most of these sources mention Babadag, which is natural considering the important role it played during that century in the administrative and military architecture of Dobruja. The administrative documents that were kept and published make several mentions regarding the attributions and duties that the *kadi* had in Babadag over time, of which we may mention a series[175] of *firman* from Sultan Mehmed IV (1648-1687) addressed to the *kadi-i* in Hârşova, Babadag and Silistra, dated February 7th 1657, June 22nd 1664 and November 29th 1666[176]; a *firman* from July 30th - August 9th 1679 issued by the same Sultan Mehmed IV, in which *kadi- i* from Babadag, Măcin and Tulcea received orders to gather what was necessary in order to transport important quantities of *zahire* (barley) from those *kaza* to the Isaccea wharf (*ikselesi)* and farther out towards the imperial capital. Another series of the Sultan's orders, including a *firman*, dated March 10th 1695 are addressed to the *kadi-i* in Isaccea, Babadag, Tulcea and Hârşova after Sultan Ahmed II rises to the throne, regarding the status of the *waqf*, *timar* and the tax system.[177]

There is an interesting mention regarding the use of the Babadag *kadi* court as a court for supreme justice for solving problems that exceeded the province's borders. For instance, by 1680, the number of l*az* in Moldova had grown significantly, and some of them were accused of using violence in the Iaşi Court. At the complaint of Voivode Gheorghe Duca, the Sultan requests the expulsion of those who were considered guilty and the extradition of their leader (a certain Osman Yazici) to be judged in Babadag.[178]

The Waqf

During the 17th century, it becomes clear that the *waqf* founded during the previous centuries withstand as organizational systems and even extend their attributions after fulfilling the purpose they were created for: in 1643-1644, the *Hirsovo kaza* – expenses for salaries and for the upkeep of the *waqf* properties (no further details) / the *waqf* founded by Osman II in Isaccea is mentioned in 1652 (document regarding the filling of certain vacancies), 1656 (salary expenses, the garrison payment and reparations on certain buildings and the citadel), 1663 (document regarding appointments and reappointments), 1679 (the *bedel-i nüzül* levy of 116,5 *hâne),* 1654(a mention of Sultan Selim I *waqf* from the Tuzla *kaza with the different name* Mangalia, where the *cizye hâne* is inventoried), 1682 (the income from the *zidaye-i cizye* levy gathered by fiscal units belonging to the *waqf* of Princess Esma Han Sultan from Mangalia).[179]

Babadag. At the beginning of the century, another pious settlement is established in Babadag – the *waqf* founded in 1610 by the *Gazi* Ali Pasha which had a territory of over 8000 hectares. The revenue from this *waqf* financed the mosque built by the Ottoman official. This same dignitary will also lay the grounds of the Muslim Seminary which will function during the first half of the 17th Century: *Gazi Ali*

175 Croitoru G. F., *Informații privind ....*, p.159–160.
176 Croitoru G. F., *Informații privind...*, p.160.
177 Cândea V., *Mărturii românești ...*, p.328, poz.276.
178 Rădvan L., *Cu privire la cămătarii turci din orașele Moldovei și practicile lor (a doua jumătate a sec. XVII – a doua jumătate a sec.XVIII)*. In: Rădvan L., Căpraru B. (eds.), *Orașele, orășenii și banii: atitudini, activități, instituții, implicații (sec.XVI-XX)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2011, p.194.
179 Radushev E., Ivanova S., Kovachev R., *Inventoryof Ottoman Turkish Documents about Waqf Preserved in theOriental Department at the St Cyril and MethodiusNational Library*, Part 1- Sofia, Registers, 2003, http://veramutafchieva.net/pdf/198.pdf.

islamic care va funcționa în oraș în prima jumătate a secolului al XVII-lea: *Gazı Ali Paşa Medresesi*, înființat prin intermediul *vaqıf*-ului numit Zebil[180], de circa 10000 ha. Conform actelor de fondare ale *vaqıf*-urilor (*vaqıf-nâme* sau *vaqfiyye*) de la Babadag, din 5-14 mai 1610, ale lui *Gazı* Ali pașa, erau donate pentru întreținerea moscheei și *medrese*-lei din Babadag „toate terenurile, pădurile, râurile și tot ce se află pe sol și în subsolul *nahye*-lelor Heracleea și Zebil, care depind de *kaza*-ua Babadag"[181].

Relaționat cu această acțiune, la începutul secolului XX încă mai exista exemplarul autentificat și întărit la 5-14 mai 1610, redactat în limbile turcă și arabă, autentificat la Tribunalul militar din Constantinopol și întărit apoi de mai mulți sultani, al *vakıfnâme*-lei lui *Gazı* Ali pașa. În prezent, se cunoaște doar conținutul acestui act, din traducerea românească legalizată, efectuată înainte de 1940, de o comisie de profesori a acestei *medrese* care, în 1901, a fost transferată în orașul Medgidia[182]. Tot la Babadag sau în zona aflată în subordinea orașului, Evliyâ Çelebi amintește de numeroase *vaqıf*-uri închinate sfântului „eponim"[183].

Isaccea. În acest punct nodal în organizarea militară și administrativă a provinciei, sultanul Osman II (1618-1622) va fonda un *vakıf*, înainte de campania otomană din 1621 împotriva cetății Hotin. Această fundație este menționată într-o serie de surse documentare de secol XVII, dintre care amintim: Katib Çelebi[184], Evliya Çelebi[185], Mustafa Naima[186], Pietro Deodato Bakšić (1641)[187].

Tot la Isaccea, Evliyâ Çelebi amintește de un alt *vakıf* fondat de *kapudan* Çelebi Hasan pașa[188].

La jumătatea secolului XVII Evliyâ Çelebi, în descrierea Tulcei, amintește de existența unor *vaqıf*-uri („geamie mică și îngrijită, în apropierea vămii", „un han solid", dar și menționarea unor „... dughene, toate fiind fundații pioase ...")[189], unul dintre ele fiind fondat de intendentul vămii (*gümrük emini*) Mustafa aga, iar același autor relatează despre *vakıf*-ul fondat la Silistra de către unchiul său, Melek Ahmed pașa.

În zona Dunării, satele Dăieni și Garvăn (?) sunt menționate la începutul secolului XVII ca făcând parte din *vakıf*-ul prințesei Ayşe, într-o poruncă a sultanului Ahmed I, adresată *kadı*-ilor de pe malurile Dunării, emisă la 24 ianuarie 1609[190]. De altfel, *vakıf*-urile rurale s-au bucurat de un anumit grad de autonomie administrativă și fiscală și au putut astfel să-și „protejeze" țăranii. Sursele indică faptul că odată ce un sat a fost integrat într-un *vakıf*, numărul locuitorilor săi avea tendința de a crește. Veniturile

180 Gemil T., *Legăturile româno-turce de-a lungul veacurilor (până în 1981)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D.R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.75.
181 Gemil T., *Regimul timariot* ..., p.68.
182 Gemil T., *Cercetări* ..., p.165, n.3
183 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.352-354, 387-391 și 392-393.
184 Deși nu menționează explicit așezământul pios, amintind de faptul că „Sultanul Osman ... a construit o cetate, o geamie și o baie publică. De atunci și până acum fiind în prosperitate, în împrejurimile ei s-au sădit vii și s-au făcut grădini", lasă să se înțeleagă că finanțarea acestora se făcea prin intermediul unui *vakıf*, potrivit cutumei islamice, v. Guboglu M., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.II, București, Editura Academiei R.S.R., 1974, p.113.
185 Consemnează și descrie cetatea existentă aici, v. Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.489.
186 Va menționa, spre sfârșitul secolului, construirea cetății de la Isaccea, precizând și că ordinul sultanului pentru ridicarea ei s-ar fi dat la 27 iulie 1621, v. Mustafa M.A., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.III, București, Editura Academiei R.S.R., 1980, p.57.
187 Relatează acțiuni și situații care sunt specifice fondării și întreținerii unui *vakıf*: „ ... sultanul Osman ... a luat satele acelea, ... și le-a dăruit unei moschei din orașul Isaccea în părțile turcești; ... e obiceiul la turci ca sultanul, atunci când trece prin țara sa, să facă totdeauna danii moscheelor ...", v. Călători V, 1973, p.226.
188 Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M. M., *Sur l`administration* ..., p.252.
189 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.404–405.
190 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române cu Poarta otomană în documente turcești (1601-1712)*, București, DGAS, 1984, p.130, poz.35.

Pasha Medresesi, founded through the circa 10,000 hectares wide Zebil *waqf*[180]. According to foundation documents of Gazi Ali Pasha's *waqf(waqf-nâme)* in Babadag from May 5th – 14th 1610, there was a significant donation for the maintenance of the Mosque and the Babadag *medrese* that was comprised of 'all the lands, forests, rivers and anything on the grounds and under the grounds of the Heracleea and Zebil *nahye* belonging to the Babadag *kaza*'[181].

In relation to this enterprise, at the beginning of the 20th century there was still an authenticated and legalised copy of the May 5th – 15th 1610 document, issued in both Turkish and Arab, authenticated at the Constantinople Military Courthouse and later legalised by several Sultans of Gazi Ali Pasha's *waqf-nâme.* The contents of this document are known from the Romanian legalised translation done before 1940 by a professors committee from a*medrese* which was relocated in Medgidia in 1901[182]. Evliyâ Çelebi mentions numerous *waqf* dedicated to the 'eponymous' saint in Babadag and its subordinate areas.[183]

Isaccea. In this key location for the military and administrative organization of the province, Sultan Osman II (1618-1622) establishes a *waqf* before the 1621 Ottoman campaign against Hotin. This action is recorded in a number of documentary sources from the 17th century, some of which Katib Çelebi[184], Evliyâ Çelebi[185], Mustafa Naima[186], Pietro Deodato Bakšić (1641)[187].

In this sense, Evliyâ Çelebi mentions a *waqf* founded by *kapudan* Çelebi Hasan Pasha in Isaccea.[188] During mid-17th century, Evliyâ Çelebi describes Tulcea, mentioning the existence of a number of *waqf*('small, tidy mosque near the border', 'a proper inn', but also the existence of 'slums with pious foundations')[189],, one of which founded by the *border bailiff* (*gümrük emini)* Mustafa aga, and the same author documents the *waqf* in Silistra founded by his uncle, Melek Ahmed Pasha.

In an order from January 24th 1609, issued by Sultan Ahmed I and addressed to the *kadi* along the Danube shoreline, the villages Dăieni and Garvăn near the Danube are accounted for as being part of Princess Ayşe's *waqf.*[190]Incidentally, the rural *waqf* enjoyed a certain level of administrative and fiscal autonomy and therefore, could protect their peasants. Sources indicated that once a village was integrated into a *waqf,* its population tended to increase. Income from estates like these was generally permanently

180 Gemil T., *Legăturile româno-turce de-a lungul veacurilor (până în 1981)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D.R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobruja*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.75.
181 Gemil T., *Regimul timariot* ..., p.68.
182 Gemil T., *Cercetări* ..., p.165, n.3
183 Călători VI, 1976. Part II, p.352-354, 387-391 and 392-393.
184 Although he doesn't explicitly mention the pious establishment, he notes that 'Sultan Osman… built a citadel, a mosque and a public bath. Ever since, thanks to its prosperity, many gardens and vineyards emerged all around' suggesting that financing these projects happened through a *waqf,* according to Muslim traditions, see Guboglu M., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.II, București, Editura Academiei R.S.R., 1974, p.113.
185 Mentions and describes the citadel in the area, see Călători VI, 1976. Part II, p.489.
186 Writes that towards the end of the century, the citadel is built in Isaccea, and mentions that the Sultan's order in this sense would've been issued on July 27th 1621, see Mustafa M.A., *Cronici turcești privind țările române. Extrase*, vol.III, București, Editura Academiei R.S.R., 1980, p.57.
187 Writes about efforts and situations that are specific for the foundation and upkeep of a *waqf: '*….Sultan Osman … took those villages … and gave them to a mosque in the Turkish parts of Isaccea; … it is a Turkish tradition that the Sultan, when passing through his own country, should make a donation for the mosques …' see Călători V, 1973, p.226.
188 Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M. M., *Sur l`administration* ..., p.252.
189 Călători VI, 1976. Part I, p.404–405.
190 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române cu Poarta otomană în documente turcești (1601-1712)*, București, DGAS, 1984, p.130, poz.35.

din astfel de moșii erau de obicei dedicate în perpetuitate în scopuri pioase, care serveau și unor interese comune, cum ar fi sprijinirea bucătăriilor publice, a spitalelor, a școlilor, a podurilor, a hanurilor și altele asemenea[191].

Secolul XVIII: începutul declinului

În tot cursul secolului XVIII, vor avea loc o serie de schimbări în majoritatea aspectelor socio-economice și administrative ale teritoriului dobrogean. Elementele definitorii în acest secol vor fi războaiele ruso–otomane[192], care vor perturba ireversibil viața provinciei, provocând distrugeri, depopulări, scăderea nivelului economic și vor crea premisele unor noi reorganizări administrative, în acord cu procesele generale înregistrate la nivelul întregului stat otoman. Acest secol este caracterizat, de asemenea, de o serie de încercări de reformă administrativă de la nivel central, cu scopul revitalizării vieții socio-eeconomice și micșorării decalajului tehnologic față de Europa vestică și înarmării în fața unei Rusii țariste tot mai agresive. Astfel, Marii viziri Köprülü de la sfârșitul secolului al XVII-lea au inițiat o serie de reforme birocratice, iar în timpul secolului al XVIII-lea, o tradiție a reformei părea să se atașeze lui Ahmed III (1703-1730), în timp ce sultanul Selim III (1789-1807) va schița un program larg de reforme de inspirație europeană.

Situația administrativ-teritorială din secolul anterior se va menține neschimbată până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Există informații ale unei minore reorganizări teritoriale (unele documente menționează în acest secol *kaza*-ua Constanța)[193], dar Dobrogea va continua să facă parte din aceeași structură administrativă majoră, *eyâlet*-ul Oceakov (Özü), iar pașa de Özü avea șase luni reședința la Babadag și alte șase luni la Özü.

Sursele istorice consemnează aspecte din viața de zi cu zi a Dobrogei otomane, în cursul acestui secol, atât actele oficiale ale statului otoman, cât și documentele particulare (relatări, însemnări de călătorie etc.). Un element nou, în cunoașterea vieții provinciei, îl constituie documentele militare (planuri, hărți, însemnări), în special cele întocmite de către armata rusă (cum ar fi o gravură în culori, din 1791, a bătăliei de la Măcin dintre trupele ruse și turcești[194]; planuri ale cetății otomane Hârșova întocmite în 1771-1772 de ruși, în momentul ocupării cetății[195]). Este de remarcat interesul Imperiului Habsburgic pentru această zonă, austriecii fiind interesați de noi rute comerciale și debușee comerciale pentru produsele unei industrii în plină dezvoltare (ex, scrierile lui Wenzel von Brognard, Viena, 1786, referitoare la expedițiile acestuia pe Dunăre și coasta apuseană a Mării Negre)[196]. Ca urmare a acestui interes și a implicării militare, prin

191 Înalcık H., *The Ottoman State: Economy and Society*, 13001600. În: Înalcık H., Quataert D. (eds.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire. 1300-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, p.120-131 și 167-171.

192 În succesiune cronologică: 1710-1713; 1735-1739; 1768-1774; 1787-1792, încheiate prin tratatele de pace din 1711 (Pacea de la Huși); 03 octombrie 1739 (Tratatul de la Belgrad); 21 iulie 1774 (Pacea de la Küçük Kaynarca); 09 ianuarie 1792 (Pacea de la Iași).

193 Guboglu M., *Catalogul* II ..., doc.864 din circa 1754-1758.

194 Cândea V., *Mărturii românești* ..., p.254, poz.1572.

195 Nicolae C., *Dobrudja in the 17th and 18th centuries: Hârşova - a case study*. În: Nicolae F., Stanca N. (coord.), *Constantin Brâncoveanu's legacy from cross-cultural perspectives*, Constanța, Ovidius University Constanța, 2015, p.96: în 1771, cetatea Hârșova a fost ocupată de armata rusă, care rezistă și în anul următor unei încercări de recucerire a otomanilor.

196 Cândea V., *Mărturii românești*…, p.172: poz. 1034, 1035. În anexă, cinci hărți reprezentând: coasta vestică a Mării Negre, cu Dobrogea și gurile Dunării, proiecte de degajare a a brațului Sulina întocmite de francezi (1784) și de un arhitect

dedicated to pious causes which further served community interests, such as supporting public kitchens, hospitals, schools, bridges, inns and other establishments of the sort.[191]

18th Century – The Beginning of the Decline

Over the course of the 18th century, a series of changes will affect the majority of socio-economic and administrative aspects across the territory of Dobruja. The defining elements of this century will be the Russian-Turkish wars[192], which will permanently and irreversibly influence the life in the province, causing destruction, depopulation, the crash of the economy and will create the circumstances for an administrative reorganization in accordance with the general processes recorded across the entire Ottoman state. This century is also characterized by a series of attempts at an administrative reform from the central level which aimed to revitalize the socio-economic life, to reduce the technological delay in comparison to Western Europe and to mobilize against the increasingly aggressive tsarist Russia. As a result, the great Köprülü Viziers from the end of the 17th century initiated a series of bureaucratic reforms, and during the 18th century, a reform tradition seemed to grow on Sultan Ahmed III (1703-1730), while Sultan III (1789-1807) will draft a large reform program inspired by European traditions.

The administrative-territorial situation from the previous century will remain unchanged until the end of the 18th century. There are records of minor territorial changes (certain documents from this period mention the Constanţa *kaza)*[193]*,* but Dobruja will continue being part of the same major administrative structure – the Oceakov (Özü) *eyâlet,* and the Özü Pasha will live in Babadag for six months, followed by another six months in Özü.

Historical sources document aspects from the day-to-day life in Ottoman Dobruja during this century – official documents issued by the Ottoman state, as well as personal documents (diaries, travel journals etc.). Military documents (plans, maps, notes) constitute another important source for learning about life in the province, especially documents created by the Russian army (such as a color engraving from 1791 depicting the Măcin battle between Russian and Turkish troops[194]; plans of the Ottoman citadel of Hârşova created in 1771-1772 by Russians during their occupation of the citadel[195]). The Habsburg Empire's interest in the area should also be noted, as the Austrians were interested in the commercial routes and outlets for products from an ever-expanding market (e.g. Writings from Wenzel von Brognard, Vienna, 1786, regarding his expeditions across the Danube and the western coast of the Black Sea[196]). As a result of its interest, and its

191 Înalcık H., *The Ottoman State: Economy and Society*, 13001600. În: Înalcık H., Quataert D. (eds.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire. 1300-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, p.120-131 and 167-171.

192 In chronological order: 1710-1713; 1735-1739; 1768-1774; 1787-1792, conluded with the peace treaties from 1711 (Treaty of the Pruth); October 3rd 1739 (The Treaty of Belgrade); July 21st 1774 (Treaty of Küçük Kaynarca); January 9th 1792 (Treaty of Iași).

193 Guboglu M., *Catalogul* II ..., doc.864 from circa 1754-1758.

194 Cândea V., *Mărturii românești* ..., p.254, poz.1572.

195 Nicolae C., *Dobrudja in the 17th and 18th centuries: Hârşova - a case study*. In: Nicolae F., Stanca N. (coord.), *Constantin Brâncoveanu's legacy from cross-cultural perspectives*, Constanța, Ovidius University Constanța, 2015, p.96: in 1771, Hârșova citadel was taken over by the Russian army, who resist another attempt from the Ottomans to regain it in the following year.

196 Cândea V., *Mărturii românești*…, p.172: poz. 1034, 1035. In the annex, five maps representing: the west coast of the Black Sea, with Dobruja and the Danube mouths, projects for the clearance of the Sulina branch drawn up by the French (1784) and by a Moldavian architect (1785), along with the plans for the city of Varna and the fortifications of Tulcea

Pacea de la Șiștov (1791), Austria a obținut definitiv dreptul de navigaţie pe întregul curs al Dunării, după ce anterior, prin pacea de la Küçük Kaynarca (1774) Rusia căpătase prima acest privilegiu, iar Marea Neagră încetase *de facto* să mai fie un „lac otoman”[197].

Kaza-ua Babadag

Informațiile referitoare la această unitate administrativă sunt cele mai numeroase pentru secolul XVIII, în comparație cu alte *kaza*-le dobrogene, fapt logic, având în vedere rolul jucat în arhitectura militară a provinciei de centrul de reședință, într-un secol definit de pustiitoare conflicte militare ruso-turce. În acest secol, orașul Babadag apare ca o importantă tabără militară și chiar reședință administrativă în *eyâlet*-ul Özü, în documente relaționate cu aceste războaie. Concludentă, în acest sens, este informația oferită de Dimitrie Cantemir care, în *Istoria Imperiului Otoman*, descrie în detaliu atribuțiile *serasker*-ului, subliniind caracterul temporar al numirii, numai pe perioada unei expediții armate, cu excepția *serasker*-ului de Silistra, cu sediul la Babadag, singurul desemnat permanent, cu rolul de a apăra granițele nordice ale imperiului contra polonilor[198]. Conflictele vor face ca situația generală din provincie să fie prezentă în însemnări diplomatice, comerciale sau de război aparținând atât otomanilor cât și reprezentanților altor state. Dintre aceste relatări reținem pe cele ale lui de La Mottrayé[199] (1711), Ahmed Vasîf efendi[200] (1769) și W. Chrzonowski[201] (1780).

Pentru mijlocul secolului, importante informații despre populația și localitățile componente ale *kaza*-lei ne sunt oferite de o sursă de primă mână, un *defter* emis la data de 1 Muharram 1164H/30 noiembrie 1750 de către Destan Mehmed Ağa, intitulat *Kaza-i Babadağı der-liva-i Sllistre an tahrîr-i cedid Destarî Mehmed Ağa an gönüllüyan-ı dergah-ı ‚alî ve Ahmed Halife hulefâ-i mevkufât el-vâki der-sene 1164*; documentul conține numele a 22 de localități din *kaza*-ua Babadagı, din *liva*-ua Silistra[202]. Sursa consemnează gospodăriile, capii de familie și categoriile militare (notați cu titlurile lor) din suburbiile orașului și din sate. Este înregistrată și apartenența religioasă, musulman sau *zimmi*. Populația militară din cartierele situate în centrul orașului este de obicei notată prima; urmează personalul religios (*imam*, *şeyh*, *muezzin*) și restul categoriilor. Populația de imigranți care trăiește în orașul Babadağı a fost înregistrată sub titlul *varoş-u zimmâyân-ı kasaba-i Babadağı* în mod colectiv.

Satele sunt înregistrate separate, fiind consemnată și apartenența lor la *vakıf*, *hâs*, *zeamet*, *timâr*.

Se poate astfel afirma, în baza informațiilor din document, că la jumătatea secolului XVIII, în localitatea Babadag locuiau permanent spre 3000 de persoane, dintre care circa 80-85% populație musulmană. Cifra intră în contradicție cu cea avansată de W. Chrzonowski pe la 1780 (circa 15000), dar trebuie ținut seama de faptul că în relatarea acestuia nu se precizează clar data la care se raportează această cifră și, bineînțeles, trebuie ținut seama de imprecizia aproximării, nebazată pe cifre statistice.

moldovean (1785), planul cetății Varna și planul fortificațiilor de la Tulcea și Isaccea.

197 Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria Dobrogei*, Constanța, Editura ExPonto, 1998, p.246

198 Nicolae F., *Orașul Babadag în scrierile lui Dimitrie Cantemir*. În: Ciorbea V. (coord.), *Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european*, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.192.

199 Care afirmă despre Babadag următoarele: „târg mare și frumos care are multe case bune”, v. Călători VIII, 1983, p.514.

200 Vasiliu I., *Știri istorice…*, p.202: la acea dată existând în oraș „câteva geamii”, „câteva băi”, „hanuri frumoase, „piețe”.

201 Vasiliu I., *Știri istorice…*, p.203: care afirma că, la o dată neprecizată în urmă, dar sigur înaintea războaie ruso-turce, Babadagul „avea cincisprezece mii de locuitori”.

202 Çakır I.E., *Sarı Saltuk* ..., p.1749.

military involvement through the Treaty of Sistova (1791), Austria obtained permanent navigation rights along the entire Danube, after Russia had first obtained that privilege in the context of the Treaty of Küçük Kaynarca (1774) and the Black Sea had stopped being a *de facto* ‘ottoman lake’.[197]

The Babadag Kaza

The lot of information regarding this administrative unit is generated during the 18th century, in comparison with other *kaza* in Dobruja, the rich documentation of Babadag during that time is only logical, considering the role Babadag played in the military architecture of the province in a century troubled by Russian-Turkish military conflicts. During this century, Babadag emerges as an important military camp and even as an administrative centre of the Özü *eyâlet,* in documents related to these wars. The most conclusive information comes from Dimitrie Cantemir who, in *The History of the Ottoman Empire,* describes the attributions of the *serasker* in many details. He underlines that most appointments made during a military expedition were transitory, with the exception of the Silistra *serasker,* the only one to hold a permanent appointment and whose purpose was to protect the northern borders of the Empire against the Poles.[198] Conflicts will cause the general situation of the province to appear in various diplomatic, commercial or military documents belonging both to the Ottomans and to representatives of other states. These accounts include those of La Mottrayé (1711)[199], Ahmed Vasîf efendi[200] (1769) and W. Chrzonowski[201] (1780).

For the middle of the century, information regarding the population and the component settlements within the *kaza* comes from a first-hand account through a *defter* dated 1 Muharram 1164H/ November 30th 1750 by Destan Mehmed Ağa, titled *Kaza-i Babadağı der-liva-i Silistre an tahrîr-i cedid Destarî Mehmed Ağa an gönüllüyan-i dergah-i ‘alî ve Ahmed Halife hulefâ-i mevkufât el-vâki der-sene 1164;* the document contains 22 settlements from the Babadag *kaza,* from the Silistra *liva.*[202] The source documents the households, the heads of the family and their military categories (recorded with their titles) from the city suburbs and villages. Their confession is recorded as well as Muslim or *zimmi.* Military population from the central neighborhoods is usually recorded first, followed by the clergy (*imam, şeyh, muezzin)* and the other categories. The immigrant population living in Babadag was recorded collectively under the name *varoş-u zimmâyan-i Babadağı.*

Villages are recorded individually, with a mention of their association with either a *waqf, hâs, zeamet, timar.* Therefore, it can be confirmed that at the middle of the 18th century, Babadag had a population of around 3,000, of which circa 80-85% were Muslim. These numbers contradict W. Chrzonowski’s, who around the year 1780 suggested that Babadag had a population of around 15,000. However, it should

and Isaccea.

197 Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria Dobrogei*, Constanța, Editura ExPonto, 1998, p.246

198 Nicolae F., *Orașul Babadag în scrierile lui Dimitrie Cantemir*. În: Ciorbea V. (coord.), *Dobruja 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european*, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.192.

199 Who stated that Babadag was ‘a beautiful and grand market town with a lot of great houses’ see Călători VIII, 1983, p.514.

200 Vasiliu I., *Știri istorice…*, p.202: at that time, there were ‘a few mosques’, ‘a few bath houses’, ‘a few inns’ and ‘markets.’

201 Vasiliu I., *Știri istorice…*, p.203: who afirmed at an unclear date, but certaintly before the Russo-Ottoman wars that Babadag had ’15.000 inhabitants’.

202 Çakır I.E., *Sarı Saltuk* ..., p.1749.

Pentru Ester și Karaharman, alte două localități importante ale *kaza*-lei Babadag, trebuiesc punctate o serie de aspecte referitoare la evoluția lor în această perioadă.

În secolul XVIII, datorită evenimentelor militare care folosesc teritoriul Dobrogei ca teatru de desfășurare, orașul Ester va fi frecvent menționat: 1703 - în cele două hărți ale lui Guillaume de l'Isle (*Vistuar),* cu indicativul de oraș; 1709 - suedezul Michel Eneman, menționează „un mic oraș creștin" numit *Wister;* o serie de hărți din 1725, 1752, 1759, 1760 indică orașul cu denumirea *Vistuar*. Din 1766, datează ultima relatare de călătorie despre Ester, a solului polonez Toma Alexandrovici, care ajunge „la Ister, oraș grecesc în ruine, între stânci", unde rămâne peste noapte. Începând cu a doua jumătate a secolului XVIII, Esterul figurează în numeroase izvoare cartografice. Este plasat aproape totdeauna în același loc, iar numele prezintă forme ușor derivate ale denumirii *Vistuar*. Acest fapt este normal, având în vedere ca pe parcursul acestui secol au loc numeroase lupte între armatele rusești și otomane pe teritoriul Dobrogei, iar taberele combatante au avut interesul sa cartografieze, în scopuri militare, cât mai bine și cât mai exact provincia[203].

Începând cu secolul XVIII, portul Karaharman și viața comercială a orașului vor cunoaște un declin accentuat, datorită conjugării nefericite a unor factori atât naturali, cât și politico – militari. În prima jumătate a secolului va începe colmatarea graduală a brațului sudic al Dunării[204]. Pe lângă factorii naturali, trebuiesc amintite seria de devastări – pentru Dobrogea, dar nu numai – pricinuită de războaiele ruso – turce din cea de-a doua jumătate a secolului XVIII și începutul secolului XIX, ce vor conduce la depopularea târgului Karaharman și într-un final la distrugerea definitivă a fortăreței de către armata rusă în 1829[205].

Pentru alte *kaza*-le dobrogene, informațiile sunt succinte și puțin detaliate. Continuă să funcționeze unitățile administrative precum Hârșova, Măcin, Tulcea și Isaccea, cunoscute mai mult indirect, prin poruncile date de la nivel central către *kadı*-ii din *kadılık*-urile respective. De asemenea, un *defter* (*bedel-i nüzül*) din 29 august 1775 ne aduce la cunoștință pentru *kaza*-ua Karasu că are înregistrate un număr de 105 ¼ de unități financiare (*hâne*)[206].

De asemenea, într-o poruncă datată 11–20 aprilie 1738, sunt menționate o serie de *kaza*-le și *nahye*-le din zona vest-pontică, dintre care cu siguranță localizate parțial pe teritoriul actual al Dobrogei sunt Constanța, Mangalia și Karaharman: „Poruncă adresată *kadı*-ilor de Burgas, de pe țărmurile din Rumelia ale Mării Negre, precum și de Constanța și Cavarna și Balcic și Mangalia și Kara Harman, care se află în părțile Dobrogei, ca și celorlați *kadı*-i din schelele pe unde vor trece oi și miei, și eminilor și perceptorilor și celorlalți zabiți din schelele care se află în *kaza*-lele și *nahye*-lele menționate ..."[207]. Pentru târgul Mangalia, există suficiente dovezi pentru confirmarea preponderenței comunității turco-musulmane de aici, acest fapt fiind confirmat în ultimii ani si arheologic, în intervalul 2003-2007 fiind cercetate arheologic un număr de 336 morminte musulmane, grupate într-o cimitir situată în afara ariei urbane și datate între secolele XVII-XVIII[208].

203 Mateescu T., *Ester*…, p.417–421.

204 Iosipescu S., *Portul și castelul* ..., p.120: procesul de înnisipare va determina amenajarea în sudul portului – la aproximativ 4 km – a unei noi schele (*Schela Nouă*), într-un loc unde adâncimea estuarului permitea îmbarcarea grânelor direct în vase, fără a mai fi necesară transbordarea acestora.

205 *Ibidem*, p.120. Se va observa o îmbunătățire efemeră a situației după Tratatul de pace de la București (16/28 mai 1812), când cetatea Karaharmanului va fi inclusă în două aliniamente defensive otomane, cea a „drumului sultanului", pe malul mării, spre Constanța și Măcin - Babadag - linia de coastă.

206 Gemil T., *Considerations demographiques* ..., p.187.

207 Veliman V., *Toponimul „Dobrogea"* ..., p.194.

208 Constantin R., Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce S.N., 5, 2007, p. 265.

be noted that he does not clearly mention the date this number refers to, as well as the fact that there is imprecision in approximations that aren't based on statistic figures.

Regarding Ester and Kara Harman – two important settlements of the Babadag *kaza* – there are certain aspects that must be considered in regards to their evolution during this period.

During the 18th century, due to the military events using Dobruja as their background, Ester is often mentioned: 1703 – in the two maps of Guillaume de l'Isle *(Vistuar)* with a city signifier; 1709 – the Swede Michel Eneman mentions 'a small Christian town' named *Wister;* a series of maps from 1725, 1752, 1759, 1760 that indicate a city named *Vistuar.* The last travel account about Ester is dated 1766 and belongs to the messenger Toma Alexandrovici who arrives 'in Ister, a Greek town in ruins amongst the rocks', where he stays the night. Starting with the second half of the 18th century, Ester is featured in a number of cartographical sources. It is almost always in the same spot, and its name comes as variations of the word *Vistuar.* This is only normal, seeing as this century was full of numerous battles between Russian and Turkish armies held on the territory of Dobruja, and in were in the troops' interest to map out the province for military purposes with as much accuracy as possible.[203]

Starting with the 18th century, the Kara Harman wharf and the commercial life of the city will come to know an increasing decline due to the unfortunate clash of natural, military and political factors. In the first half of the century, the southern branch of the Danube will become gradually more obstructed.[204] Aside from the natural factors, Dobruja (and not only) knew great devastation by the Russian-Turkish wars from the second half of the 18th and the beginning of the 19th century. This will lead to the depopulation of the Kara Harman market and ultimately to the destruction of the fortress by the Russian army in 1829.[205]

Information on other *kaza* in Dobruja is sparse and succinct. Other administrative units such as Hârşova, Măcin, Tulcea and Isaccea continue to function, and are mentioned rather indirectly through orders received from *kadi* in their respective *kadilik.* Similarly, a *defter (bedel-i nüzül)* dated August 29th 1775 documents that for the Karasu *kaza* there were a number of 105 ¼ financial units (*hâne)* recorded.[206]

Similarly, an order dated April 11th-20th 1738 mentions a series of *kaza* and *nahye* from the western pontic area, of which Constanța, Mangalia and Kara Harman are recorded as part of the current Dobruja territory: 'Order addressed to the Burgas *kadi* on the lands of Rumelia and the Black Sea, as well as Constanţa and Cavarna, and Balcic and Mangalia and Kara Harman, which are parts of Dobruja, and to other *kadi* in docks through which sheeps and lambs, emin and tax collectors will pass, and to other leaders of docks in the aforementioned *kaza* and *nahye*…'[207] In relation to the Mangalia settlement, there is sufficient proof to confirm the predominance of the Turkic-Muslim community in the area. This fact has also been confirmed through archaeological digs from 2003-2007, which explored 336 Muslim tombs in a cemetery outside the urban area dating between the 17th and 18th century.[208]

203 Mateescu T., *Ester*…, p.417–421.

204 Iosipescu S., *Portul și castelul* ..., p.120: The process of silting will lead to the arrangement of a new dock (*The New Dock)* in the south of the port, approximately 4 km away. This location was chosen because the depth of the estuary allowed for the direct loading of grains onto ships, without the need for further transshipment.

205 *Ibidem*, p.120. There will be an temporary improvement in the situation after the Peace Treaty of Bucharest (16/28 May 1812), when the fortress of Kara Harman will be included in two Ottoman defensive alignments: one along the 'Sultan's Road' by the sea, leading to Constanța, and the other from Măcin to Babadag along the coast.

206 Gemil T., *Considerations demographiques* ..., p.187.

207 Veliman V., *Toponimul „Dobruja"* ..., p.194.

208 Constantin R., Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce S.N., 5, 2007, p. 265.

Organizare juridică

Actele și dispozițiile referitoare la activitatea juridică sunt mai numeroase și mai bine cunoscute pentru acest secol. Acest fapt se datorează atât păstrării actelor respective, într-un sistem birocratic bine organizat, care funcționează de la sine în această perioadă, cât și înmulțirii situațiilor care necesită elaborarea dispozițiilor juridice, într-o perioadă de incertitudini și mari transformări în societatea otomană.

Pentru a doua jumătate a secolului XVIII, există o informare a *kadı*-ului Iusuf Riza către autoritățile centrale, potrivit căreia ordinul sultanal a fost citit în Tribunalul șeriatului din localitatea Măcin[209]. Alte documente care vizează activități ale *kadıat*-ului din Hârșova, și anume: o poruncă a sultanului Ahmed III din 1715; în decembrie 1759 un document emis de un anume *kadı* Ahmed și în 1763 un *arz-ilam* al aceluiași demnitar otoman; spre sfârșitul secolului, un firman datat 14 iunie 1795 al sultanul Selim III dă porunci *kadı*-ilor de Isaccea, Măcin și Hârșova, precum și altor dregători otomani de pe ruta Dunăre – Istanbul[210].

În schimb, activitatea *kadı*-ului din Isaccea ne este cunoscută numai prin intermediul unui singur document, datat 4–13 noiembrie 1728, un firman[211] al sultanului Ahmed III (1703 – 1730). Câteva cazuri aparte, consemnate pentru *kaza*-ua Isaccea, se referă la probleme juridice care implică personalul *vakıf*-ului fondat aici de sultanul Osman II. Astfel, înainte de 19 noiembrie 1702 era înregistrată la Poartă reclamația căpeteniei unui grup de tătari așezați în zonă[212], împotriva pretențiilor abuzive ale *mütevelli*-ilor, iar între anii 1756 și 1760, ca urmare a reclamațiilor agentului Poloniei la Istanbul, Poarta a cerut în repetate rânduri *mütevelli*-ului din Isaccea și altor funcționari locali respectarea strictă a reglementărilor legale în privința perceperii taxelor și a vânzărilor de produse[213].

Pentru zona centrală a Dobrogei, este consemnată documentar o poruncă din 17-26 august 1766, referitoare la încălcarea legii de niște „tâlhari cunoscuți din *nahye* Dobrigea" care au atacat „târgul Rasova (Rasovat), pendinte de *kaza*-ua Karasu", finalitatea demersului fiind momentan necunoscută[214].

În prima parte a secolului XVIII există o poruncă a sultanului Ahmed III (1703 – 1730), din 14-23 septembrie 1711, pentru *kadı*-ul de Mangalia[215].

Remarcăm că pentru această perioadă se păstrează și mai multe documente care dovedesc posibilitatea ca populația românească să își poată rezolva o serie de diferende apelând la organe judiciare ale Țării Românești. Probabil că de această posibilitate au beneficiat și alte grupuri de populația nemusulmană din provincie. Sunt consemnate o serie de cazuri, cum ar fi: la 1777 (Todea, o locuitoare din Dăeni, își judecă pricina în fața ispravnicului din Ialomița), tot 1777, luna martie (caz judecat la București de către Divan), 12 octombrie 1776 (caz judecat la București, în fața domnului Alexandru Ipsilanti), septembrie 1777 (caz judecat de Divanul de la București - Vasca, soția lui Hagi Manea de la Cernavodă, 1-a dat în judecată pe călugărul Pahomie pentru o datorie de 400 de taleri, prezentând „zapis de 19 ani"), 23 octombrie 1777 (caz judecat de Divanul de la București - pricina lui Popa Stroe, reclamat de Stan sin Popa Nicolae)[216].

209 Croitoru G.-F., *op.cit.*, p.159-161.
210 *Ibidem*, p.140, poz.566.
211 Croitoru G.-F., *op.cit.,* p.157.
212 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române* ..., p.461, nr.224.
213 Gemil T., *Cercetări* ..., p.173.
214 *Ibidem*, p.193.
215 Croitoru G.-F., *op.cit.*, p.158.
216 Mateescu T., *Pricini ale românilor din Dobrogea judecate de organele judiciare ale Țării Românești (sec. al XVIII-lea)*, SMIM,

Legal Organisation

Documents and provisions regarding legal activity are greater in number and are better known during this century. This is owed to the preservation of these documents within a well-organized bureaucratic system which worked by itself at that point, and to the increasingly common situations which required legal provisions during a time of uncertainty and great changes within the Ottoman society.

During the second half of the 18th century, the *kadı* Iusuf Riza issues a report for the central authorities, stating that the sultan's order had been read in the Sharia Court of the town Măcin.[209] Other documents concerning activities of the *kadıat* of Hârșova include: an order from Sultan Ahmed III in 1715; in December 1759, a document issued by a certain kadı Ahmed; and in 1763, an arz-ilam (royal decree) of the same Ottoman dignitary. Towards the end of the century, a firman dated June 14, 1795, from Sultan Selim III gave orders to the kadıs of Isaccea, Măcin, and Hârșova, as well as other Ottoman officials along the Danube-Istanbul route.[210]

On the other hand, the activity of the *kadı* of Isaccea is known only through a single document, dated November 4-13, 1728: a firman[211] from Sultan Ahmed III (1703 – 1730). Some particular cases recorded for the kaza of Isaccea pertain to legal issues involving the personnel of the waqf established here by Sultan Osman II. Prior to November 19, 1702, a complaint from the leader of a local group of Tatars[212] was recorded at the Porte, against the abusive claims of the *mütevelli*. Between the years 1756 and 1760, as a result of the complaints from the agent of Poland in Istanbul, the Porte repeatedly requested the mütevelli of Isaccea and other local officials to strictly adhere to legal regulations regarding tax collection and product sales.[213]

For the central Dobruja area, there is an order dated 17th – 26th August 1766 that refers to some 'well known burglars from the Dobruja *nahye*' who broke the law and 'attacked the Rasova (Rasovat) market, subordinate of Karasu *kaza'*. The finality of the proceeding has remained unknown since.[214]

During the first part of the 18th century there is an order from Sultan Ahmed III (1703-1730) from September 14th – 23rd 1711 for the Mangalia *kadi.*[215]

It must be noted that there are a number of documents from this time period proving the possibility that Romanian citizens could resolve disputes by appealing to legal organs in Wallachia. There is a possibility that other non-Muslim citizens benefitted from this option. A series of cases are documented: in 1777 (Todea, a citizen from Dăieni, tries her case in front of the steward in Ialomița), also in 1777 (a lawsuit judged by the Council in Bucharest), October 12th 1776 (case judged in Bucharest in front of Voivode Alexandru Ipsilanti), September 1777 (case judged by the Council in Bucharest – Vasca, wife of Hagi Manea from Cernavoda, sued Monk Pahomie regarding a debt of 400 talers, presenting a '19 year deed', October 23rd 1777 (case judged by the Council in Bucharest – suit filed by Popa Stroe, reported by Stan, son of Popa Nicolae.)[216]

209 Croitoru G.-F., *op.cit.*, p.159-161.
210 *Ibidem*, p.140, poz.566.
211 Croitoru G.-F., *op.cit.,* p.157.
212 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române* ..., p.461, nr.224.
213 Gemil T., *Cercetări* ..., p.173.
214 *Ibidem*, p.193.
215 Croitoru G.-F., *op.cit.*, p.158.
216 Mateescu T., *Pricini ale românilor din Dobruja judecate de organele judiciare ale Țării Românești (sec. al XVIII-lea)*, SMIM,

În plus față de instanțele laice, pentru populația creștin-ortodoxă exista posibilitatea de a apela la organisme ecleziastice ale căror atribuții aveau, totodată, și un pronunțat aspect administrativ, deoarece eparhiile ortodoxe au fost singurele instituții recunoscute de către puterea centrală otomană pentru populația creștină din provinciile europene ale imperiului[217].

Pentru alte instanțe religioase, se cunoaște faptul că în arhivele din Dobrici (fost Hacıoğlu Pazarcık) se păstrează 8 registre (*sicil*) constituite de instanțele musulmane din Dobrogea[218].

Vaqıf-uri

Vor continua să funcționeze așezămintele pioase înființate prin decizie sultanală în cursul secolelor anterioare, dar vor fi înființate și altele noi. În a doua jumătate a secolului XVIII, este consemnat faptul că documentele v*aqıf*-ul sultanului Bayezid II din Babadag au fost supervizate de Biroul de contabilitate de la Directoratul *Haremeyn-i Şerifeyn*.

Importanța *vakıf*-ului fondat de *Gazı* Ali Pașa, poate și militară, dar sigur administrativă și religioasă, rezultă și din susținerea financiară de care se bucură până la sfârșitul secolului XVIII, cel puțin. Două firmane ale sultanului Abdul Hamid I, din 21-30 august și 1 septembrie 1781, stabilesc că anumite sate din *sancak*-ul Silistrei trebuie să dea zilnic câte 5 aspri geamiei lui Ali pașa din Babadag, fondată în 1017 (1608-1609), iar respectivii Mustafa efendi și es-Seid Ahmed efendi sunt numiți ca administratori ai fundațiilor pioase din Tulcea, pendinte de geamia răposatului *Gazı* Ali Pașa, cu un salariu (*ma´ş*) de câte cinci aspri pe zi[219].

În nordul Dobrogei, în secolul XVIII, la 1745 este consemnată existența unui *vaqıf* la Sulina (*Sünne*), fondat de către eunucul al-Haci Beshir Aga, în ultimii ani ai vieții sale[220]. Scopul principal al acestei fundații religioase era asigurarea fondurilor pentru farul (*fenar*) construit aici cu scopul de ajuta navigația corăbiilor care trec prin acest punct de îmbinare al fluviului Dunărea cu Marea Neagră. În afară de far, această *vaqıf*, care îngloba aproape întreaga Deltă a Dunării, cuprindea o cetățuie (*kale*) pentru protejarea acesteia, șase barje pentru comerțul local, magazine, case de depozitare și o cantină (*imaret*) pentru săraci și călători[221].

Repartizarea teritorială a *vaqıf*-urilor consemnate de surse acoperă relativ întreaga suprafață a provinciei (Isaccea, Babadag, Mangalia, Karasu, Constanța), fiind, poate, o dovadă a unei omogenizări societale în perioada de sfârșit a secolului XVII și secolul XVIII.

Ayanlık-urile

În acest secol, a*yan*-ii preiau o parte din atribuțiile *kadı*-ilor, cel puțin în cazuri de forță majoră (război). Există informații despre Hacıoğlu Pazarcık, unde în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea este documentat un oarecare Izaklızade Ibiş Ağa, care din 1774, fusese responsabil pentru securitatea publică în district,

9, 1978, p.127 și urm.

217 Mateescu T., *Contribuții la istoria instituțiilor administrative ale românilor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, AIIAX, 17, 1980, p.609.

218 Mateescu T., *Arhivele…*, p.233.

219 Guboglu M., *Catalogul ...*(I), p.91, poz.326, 327.

220 Hunt C., *op.cit*.

221 Gemil T., *Document turco-osman privind construirea farului de la Sulina (1745)*. În: Lascu S., Vitanos C. (coord.), *Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu". Valori ale civilizației românești în Dobrogea*, Constanța, Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu", 1993, p.238-242.

Except for the secular cases, the Christian-Orthodox population had the option to appeal to ecclesiastical organs whose attributions included administrative ones, since the Orthodox diocese were the only institutions recognized by Ottoman authorities for the Christian population within the European provinces of the Empire.[217]

For other religious situations, it is a known fact that that the Dobrich (formerly under the name Hacioğlu Pazarcik) archives have kept 8 registers (sicil) documenting Muslim courts in Dobruja.[218]

The Waqf

Pious settlements that were established through a sultan's decision during the previous centuries will continue to function, while newer ones will also emerge. During the 18th century, there are records stating that documents issued by the *waqf* of Sultan Bayezid II of Babadag were under the supervision of the Accounting Office within the *Haremeyn-i Şerifeyn* directorate.

The military, administrative and religious importance of Gazi Ali Pasha's *waqf* comes from the financial support it received until the end of the 18th century, at least. Two firmans from Sultan Abdul Hamid I, dated August 21st – 30th and September 1st 1781, dictate that certain villages from the Silistra *sanja* must pay a daily fee of 5 akçe towards Ali Pasha's Mosque in Babadag, founded in 1017 (1608-1609) where Mustafa effendi and es-Seid Ahmed effendi are appointed as administrators of the pious foundations in Tulcea, subordinates of the late Gazi Ali Pasha's Mosque, to receive a daily salary (*maş*) of 5 akçe.[219]

In the north of Dobruja, during the 18th century in 1745 there is a mention of a *waqf* in Sulina (Sunne) founded by the eunuch al-Haci Beshir Aga during the last years of his life.[220] The main purpose of this religious foundation is to secure income for the lighthouse *(fenar)* built to aid the ships sailing passing through this connection point between the Danube and the Black Sea. Aside from the lighthouse, this *waqf*encompassing almost the entire Danube Delta included a citadel *(kale)* for its protection, six barges for local commerce, stores, warehouses and a canteen *(imaret)* for travellers and the poor.[221]

The territorial distribution of the *waqfs* covers relatively the entire surface of the province (Isaccea, Babadag, Mangalia, Karasu, Constanța), possibly being evidence of societal homogenization in the late 17th and 18th centuries.

The Ayanlik

During this century, the *ayan* took over some of the *kadi* attributions, at least during cases of major force, such as wars. Documents show that during the last quarter of the 18th century, in Hacioğlu Pazarcik there was a certain Izaklizade Ibiş Ağa who in 1774 was responsible with public safety in the district, and established the police force from a group of mercenaries, while at the same time managing the *menzil*

9, 1978, p.127 and the following ones.

217 Mateescu T., *Contribuții la istoria instituțiilor administrative ale românilor din Dobruja în timpul stăpânirii otomane*, AIIAX, 17, 1980, p.609.

218 Mateescu T., *Arhivele…*, p.233.

219 Guboglu M., *Catalogul ...*(I), p.91, poz.326, 327.

220 Hunt C., *op.cit*.

221 Gemil T., *Document turco-osman privind construirea farului de la Sulina (1745)*. În: Lascu S., Vitanos C. (coord.), *Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu". Valori ale civilizației românești în Dobruja*, Constanța, Colegiul Pedagogic „Constantin Brătescu", 1993, p.238-242.

constituind o forță de poliție dintr-un grup de mercenari, în paralel administrând sistemul de *menzil* al districtului (achiziționarea de cai, organizarea stațiilor de poștă, mesagerilor și ghizilor de-a lungul traseului de la capitala imperială la principatele române). În 1786 i s-a cerut să conducă o miliție a districtului său împotriva bandiților din Deliorman, iar în 1787, când a izbucnit un nou război cu Rusia și Austria, i s-a încredințat organizarea unei mobilizări generale. În timpul războiului (1788), a fost împuternicit să transporte cerealele din depozitele locale în porturile de la Marea Neagră[222].

Pentru Rumelia, informații scrise din 1765 prevedeau că marele vizir va desemna *ayan*-ii, dintre candidații la această funcție („persoane demne și oneste"), iar la 1768 va avea loc o reformă administrativă care va viza instituția *ayanlık*-ului, reîntărită prin firman în 1779, prin care alegerile *ayan*-ilor trebuiau să fie supuse autorizării centrale. Iar un firman din 1769 specifica că orice persoană care a fost aleasă pentru a reprezenta locuitorii unui oraș sau district, va fi instalat ca *ayan* prin medierea *kadı*-ului local.

Pentru Dobrogea, în iulie 1784 este menționat *ayan*-ul Deli Mehmet din *Köstence*, care controla și portul *Karaharman*[223], mai sunt amintiți *ayan*-ii dunăreni, la Hârșova, într-un *arz-ilam* din 24 septembrie 1763, prin care el-Haci Salih, *kadı* de Hârșova, face cunoscut la Poartă că s-a citit în fața tuturor un *fermân* împărătesc[224], iar spre sfârșitul secolului XVIII (1781) este amintit și Memeș efendi, *ayan* de Babadag, care se va ocupa cu încasarea venitului din *sancak*-ul Silistrei[225]. Trebuie amintit și că la Mangalia este menționat un *ayan* în legătură cu un *ciftlik* din zona Mangalia-Tuzla, în ultimul sfert al secolului XVIII[226].

222 *Adanir* F., *Semi-autonomous forces…*, p.176-177.
223 Iosipescu S., *Portul și castelul...*, p.120.
224 Guboglu M., *Catalogul* I ..., p.69.
225 *Ibidem*, p.91, poz.327.
226 Radu L., *Note cu privire la istoria Mangaliei* ..., p.94.

system of the district (acquisition of horses, the organizing of post offices, messengers and guides along the route from the imperial capital to the Romanian principalities). In 1786 he was asked to lead the district militia against the Deliorman thieves, and in 1787 when a war broke between Russia and Austria, he was in charge of organizing the mobilization. During the war (1788), he was tasked to transport cereal from local wharf to the Black Sea harbors.[222]

For Rumelia, written information from 1765 stipulated that the Grand Vizier would appoint the ayan from the candidates for this position ('worthy and honest individuals') and in 1768, an administrative reform targeting the institution of *ayanlık* was planned, reinforced by a firman in 1779, which required the elections of ayan to be authorized by central authorities. Furthermore, a firman from 1769 specified that anyone elected to represent the inhabitants of a city or district would be installed as an ayan through the mediation of the local *kadı*.

As for Dobruja, in July 1784, Deli Mehmet from Köstence is mentioned as the *ayan* who controlled the port of Kara Harman[223]. Other Danubian ayan-ii are mentioned in Hârșova, in an arz-ilam from September 24, 1763, where el-Haci Salih, the kadı of Hârșova, informs the Porte that an imperial decree[224] was read in front of everyone. Towards the end of the 18th century (1781), Memeș Efendi, the ayan of Babadag, is also mentioned, who would be responsible for collecting revenue from the Silistra *sanjak*.[225] It's worth noting that in Mangalia, an *ayan* is mentioned in connection with a *ciftlik* from the Mangalia-Tuzla area in the last quarter of the 18th century.[226]

222 *Adanir* F., *Semi-autonomous forces…*, p.176-177.
223 Iosipescu S., *Portul și castelul...*, p.120.
224 Guboglu M., *Catalogul* I ..., p.69.
225 *Ibidem*, p.91, poz.327.
226 Radu L., *Note cu privire la istoria Mangaliei* ..., p.94.

VIAȚA ECONOMICĂ ÎN DOBROGEA OTOMANĂ

Politica otomană în Dobrogea trebuie înțeleasă, până la un moment, ca parte a unei acțiuni mai largi a imperiului osmanlâu, respectiv „politica pontică". Aceasta capătă un contur ferm în timpul sultanatului lui Mehmet II, în special după cucerirea Constantinopolului și mutarea aici a capitalei imperiale[227]. Începând din acest moment, evoluția socio-economică a Dobrogei este indisolubil legată de evoluția Imperiului Otoman.

După cucerirea otomană și organizarea administrării provinciei, Dobrogea va deveni un loc important al comerțului și meșteșugurilor, fapt dovedit atât de rolul deținut în aprovizionarea cu grâne a capitalei imperiale, cât și de intensa circulație monetară[228]. Acest rol jucat de Dobrogea, va deveni vizibil în special în secolele XVI – XVII. În această zonă fac joncțiune o serie de căi comerciale pe uscat, în special ruta comercială Istanbul – zona baltică[229], ce se întretaie cu ruta comercială circumpontică, acest fapt fiind pus în evidență, printre altele, atât de nenumăratele factorii comerciale înființate de italieni între secolele XIII – XV, cât și de politica otomană de a supune militar punctele cheie necesare controlării acestor rute și de a transforma Marea Neagră într-un „lac otoman"[230]. Se continuă astfel o practică anterioară, schimbându-se numai intermediarii, destinația principală fiind capitala imperială bicontinentală.

Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, aprovizionarea cu cereale a Istanbulului a fost asigurată dintr-un vast *hinterland* cuprinzând *eyâlet*-ul Silistra, principatele române, Dobrogea și posesiunile nord-dunubiene.

Stabilizarea administrativă a Dobrogei sub dominația otomană, precum și *pax ottomanica* instituită, vor determina o creștere a activității economice la nivelul întregii provincii, însă întregul export al acesteia va fi direcționat spre interiorul imperiului, orientare constantă în secolele XVI - XVIII. Din punct de vedere economic, treptat teritoriul dobrogean va involua spre statutul de *hinterland* agricol al capitalei constantinopolitane. Desigur, este vorba de un complex de factori care vor conduce către această evoluție: „închiderea" Mării Negre sub otomani, deschiderea rutelor de comerț transatlantic, schimbarea raporturilor de forțe militare și economice în Europa.

227 Considerentele sunt de ordin economic și politic deopotrivă, dorindu-se fundamentarea securității noii capitale prin aducerea Mării Negre și a prelungirii fluviale a acesteia - Dunărea - sub controlul otoman exclusiv, v. Gemil T., *Românii și otomanii* ..., p.135.

228 Cea mai recentă sinteză a descoperirilor monetare (și) de epocă otomană din Dobrogea: Custurea G., Velter A.-M., *Monede medievale și moderne descoperite în Dobrogea (1223–1872)*, Pontica, 50, 2017, p.573-631.

229 Custurea G., Murat A., *Aspecte ale vieții* ..., p.210.

230 În acest sens, v. Iosipescu S., Închiderea (I), ..., p.1-7; Iosipescu S., Închiderea (II), ..., p.1-11; Popescu A., *La mer Noire ottomane: mare clausum? mare apertum?*. În: Bilici F., Cândea I., Popescu A. (eds.), *Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noir (XIe– XIXe siècles). Études à la memoire de Mihail Guboglu*, Braïla, Musée de Braïla–Éditions Istros, 2007, p.141–170.

ECONOMIC LIFE IN DOBRUJA

Ottoman politics in Dobruja should first be understood as part of a larger concept of the Turkish Empire, respectively 'pontic politics'. This becomes even more defined during Mehmet II Sultanate, especially after conquering Constantinople and turning it into the new imperial Capital.[227] From that moment on, the socio-economic evolution of Dobruja is inseparably linked to the evolution of the Ottoman Empire.

After the Ottoman conquest and the initial arrangements of the province administration, Dobruja will become an important place for commerce and handcrafts, fact proven by its role in supplying grains to the imperial capital and the intense currency circulation.[228] Dobruja's role in these processes will become more visible especially during the 16th – 17th Centuries. The area was a point of junction for a number of commercial land roads, especially the commercial route between Istanbul – the Baltic area[229], which intersected with the circumpontic commercial path. This was further highlighted through the numerous commercial trading points established by Italians during the 13th – 15th Centuries, and the ottoman politics of militarily conquering key points necessary for controlling these routes and transforming the Black Sea into an "Ottoman lake"[230]. This continues the previous practices, with the main destination being the imperial capital stretching on two continents.

From the second half of the 16th century, the grain supply of Istanbul was assured by a vast *hinterland* that included the Silistra *eyâlet,* the Romanian Principalities, Dobruja and other possessions north of the Danube.

The administrative stabilization of Dobruja under Ottoman domination, as well as the *pax ottomanica* established in the area will determine a rise of the economic activity across the entire province. However, the entirety of its exports will be directed within the empire's boundaries – a constant throughout the 16th – 18th Centuries. From an economic perspective, Dobruja will remain at the status of agricultural *hinterland* of the Constantinople capital. Of course, this involves a number of determining factors: the 'closing' of the Black Sea under Ottoman rule, the opening of transatlantic commercial routes, the fluctuating dynamics between military and economic forces in Europe.

227 The considerations are both economic and political, aiming to establish the security of the new capital by bringing the Black Sea and its fluvial extension, the Danube, under exclusive Ottoman control., see Gemil T., *Românii și otomanii* ..., p.135.

228 The most recent synthesis of discoveries of Ottoman currency in Dobruja: Custurea G., Velter A.-M., *Monede medievale și moderne descoperite în Dobruja (1223–1872)*, Pontica, 50, 2017, p.573-631.

229 Custurea G., Murat A., *Aspecte ale vieții* ..., p.210.

230 In this sense, see Iosipescu S., Închiderea (I), ..., p.1-7; Iosipescu S., Închiderea (II), ..., p.1-11; Popescu A., *La mer Noire ottomane: mare clausum? mare apertum?*. In: Bilici F., Cândea I., Popescu A. (eds.), *Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noir (XIe– XIXe siècles). Études à la memoire de Mihail Guboglu*, Braïla, Musée de Braïla–Éditions Istros, 2007, p.141–170.

Pe măsura consolidării pozițiilor Imperiului Otoman în nordul Dunării și al Mării Negre, Dobrogea a rămas treptat o provincie interioară, devenind principala cale de trecere sau de staționare a armatelor turcești. Dat fiind acest caracter cvasi-militar, de fortăreață avansată, în vederea susținerii unor campanii militare, târgurile și centrele urbane dobrogene sunt etape pentru deplasarea armatei otomane operaționale, astfel că spre sfârșitul secolului XVIII ajung să aibă o funcționalitate preponderent militară. Aceste orașe, din centre comerciale, dar și comercial – meșteșugărești, ajung orașe de etapă, stații de *menzil*. Situația nu este singulară în cuprinsul imperiului, de aceea problema trebuie privită într-un accept mai larg, în conexiune cu situația generală din Balcani, în aceeași perioadă de timp.

În plus, din a doua jumătate a secolului XVI, centrul de greutate al liniilor de comunicare în Dobrogea începe să fie transferat pe drumul continental care leagă Constantinopolul, prin Adrianopol și Bazargic, cu Karasu apoi, prin Babadag și Isaccea, cu zona nord-dunăreană (Moldova, spre Polonia sau spre Rusia). Acesta devine și principala rută de comerț în provincie - drumul central trans-dobrogean, în timp ce drumurile de-a lungul Dunării, precum și cel de-a lungul litoralului, au fost de o importanță secundară, cu toate că schelele dunărene sunt destinațiile finale și piețe pentru rutele comerciale mari ale timpului care se îndreptau spre Marea Neagră: „drumul moldovenesc", „drumul Brașovului" sau chiar rute comerciale nord-pontice[231].

Caracteristici generale ale vieții economice în centrele urbane și târgurile dobrogene

Centrele urbane și târgurile dobrogene, în perioada secolelor XVI–XVIII, cumulează concomitent funcții diverse, fiind îndeobște și centre de reședință administrativă, situate într-o poziție geografică avantajoasă, economic si strategic: la capătul drumurilor parcurse de negustori și trupe militare (Hârșova, Măcin, Isaccea, Tulcea); la întretăierea principalelor căi ce traversau ținutul (Karasu, Babadag); în punctele unde poziția geografică era favorabilă apărării (malul înalt la Hârșova și Măcin sau dealurile pe care se aflau cetățile ce protejau Babadagul și Tulcea).

Se constată permanența unor centre dezvoltate anterior, în special cele din zona maritimă și a Deltei Dunării, deși în destule cazuri se poate nota reducerea importanței economico-sociale a acestora. Comparația poate fi făcută cu mărturiile cartografice aduse de portulanele italiene[232]. Astfel, sunt notate *Pangala* (Mangalia), *Costanza* (Constanța), *Solina-Salina* (Sulina), *Sancti-Georgi* (Sf. Gheorghe), *Licostomo-Licostoma* (Chilia), *Vecina-Vezina* (Vicina, probabil Isaccea sau Măcin), dar un secol mai târziu, din mărturiile documentare și însemnările cartografice reiese că localități precum Constanța, Sulina, Sfântu Gheorghe își pierd din importanța comercială și decad din punct de vedere urban, iar altele chiar dispar (Vicina).

Pe parcursul secolelor XVI–XVIII, târgurile și centrele urbane din zonele maritimă, dunăreană și centrală a Dobrogei, ajung să fie

a) interconectate intraprovincial printr-o rețea de trasee comerciale, dar și

b) racordate la traseele comerciale balcanice și europene.

231 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.184.

232 Giurescu C.D., Țara Românească în secolele XIV și XV, București, Editura Științifică, 1973, p.22, nota 33.

As the Ottoman Empire consolidated itself north of Dobruja and the Black Sea, Dobruja steadily became an interior province, becoming the main pathway or resting ground for the Turkish army. Considering this quasi-military character of an advanced fortress, the urban centres and markets in Dobruja are steps in the movement of the operational Ottoman army, such that towards the end of the 18th century they take on a predominantly military function. These towns, from commercial, as well as handicraft centres, become service stops – *menzil* stations. The situation isn't unique across the empire, and for this reason it should be seen as part of a larger process, one closely connected with the general situation in the Balkans at that time.

Even more, during the second half of the 16th century, the centre of gravity of the main communication lines in Dobruja shifts towards the continental path linking Constantinople and the areas north of the Danube (Moldova, Poland, Russia), passing thorough Adrianople, Bazargic, Karasu and the Babadag and Isaccea. This also becomes the main commercial route across the province – the trans-Dobruja central road – while the roads across the Danube and along the shoreline become of secondary importance, although the Danubian wharfs are the final destinations and markets for larger commercial routes at the time headed for the Black Sea: the 'Moldavian road', 'Brasov way' and even north-pontic commercial routes.[231]

General Characteristics of Economic Life in Urban Centres and Market Towns

Urban centres and market towns during the 16th – 18th century Dobruja take on diverse attributions, primarily as administrative centres situated in advantageous geographical, economic and strategic position: at the end of roads for merchants and military troops (Hârșova, Măcin, Isaccea, Tulcea); at the intersection of the main paths crossing the province (Karasu, Babadag); at points where the geographical positioning was favourable for defense (the high coastline by Hârșova and Măcin, or the hills where the defense citadels of Babadag and Tulcea were). There is an undoubtable permanence to some previously established centres, especially in the maritime area of the Danube Delta, although several cases should be noted for the loss of their socio-economic importance. The comparison can be made between the cartographic statements from Italian portolan charts.[232]

In this way, there are records of *Pangala* (Mangalia), *Costanza* (Constanța), *Solina-Salina* (Sulina), *Sancti-Georgi* (Sf. Gheorghe), *Licostomo-Licostoma* (Chilia), *Vecina-Vezina* (Vicina, most likely Isaccea or Măcin). However, documentary records and cartographic notes from a century later suggest that settlements such as Constanța, Sulina and Sfântu Gheorghe lose their commercial importance and decline from an urbanist perspective, while others disappear completely (Vicina).

During the 16th – 18th Centuries, markets and urban centres from Dobruja's central, maritime and Danubian areas come to have:

Interprovincial connections through a network of commercial roads, but also

Links to Balkan and European commercial routes.

231 Popescu A., *Integrarea imperială…*, p.184.

232 Giurescu C.D., Țara Românească în secolele XIV și XV, București, Editura Științifică, 1973, p.22, nota 33.

Orașele din Dobrogea

După cucerirea otomană, orașele și-au păstrat funcționalitatea inițială, diferind însă – față de epocile anterioare – prin ritmul vieții economice și formele sociale adoptate. Astfel, și în perioada administrației otomane, vom avea:

Localități portuare/schele maritime: Mangalia, Constanța, Karaharman

Localități portuare/schele fluviale:, Tulcea, Isaccea, Măcin, Hârșova, Cernavodă

Localități - centre comercial – meșteșugărești: Babadag, Ester, Karasu

Apar și elemente de noutate, în acord cu politica economică oficială a statului otoman, în principal cele de reglementare a activității economice, prin care statul încearcă să asigure o cât mai bună desfășurare a vieții economice, acest lucru însemnând venituri mai mari pentru vistieria imperială (*miri*) sau feudele locale (*hâs*, *zeâmet*, *timâr*). În Dobrogea instituții introduse după cucerire au avut rolul de a centraliza și administra veniturile provenite din taxele de vânzare pe piață (*baç*), din vamă (*gümrük*) și din taxele portuare. Din aceste venituri erau subvenționate cheltuielile publice, tezaurul sultanului, membrii familiei imperiale și dregătorii locali de ale căror domenii erau legate orașele și târgurile dobrogene[233].

Astfel, comerțul va fi dirijat de stat; prin *kanunâme*-le se indică modalitatea ieșirii și intrării în oraș a bunurilor de larg consum, multe dintre aceste (ex. cerealele) fiind considerate de importanță strategică. Aceste regulamente au rolul de a împiedica apariția speculanților, interziceau stocarea mărfurilor, căutând să evite comerțul de intermediar. Prin aceste măsuri se stabileau prețurile fixe pentru mărfuri, prețul maximal, aprovizionarea meșteșugarilor cu materii prime pe piața locală, concurența pe piața locală a producătorilor aceluiași tip de marfă fiind reglementată strict[234].

În ceea ce privește activitatea economică propriu-zisă, ca centre de producție și desfacere a mărfurilor de larg consum în special destinate populației locale, centrele urbane dobrogene au avut meșteșugari de specialități diferite și în concordanță cu materia primă specifică regiunii.

Traficul intens de tranzit din Dobrogea, împreună cu prezența garnizoanelor turcești și a administrației otomane, a contribuit la dezvoltarea economică a schelelor portuare dunărene și pontice, precum și a centrelor interioare. Datorită dezvoltării activităților comerciale și meșteșugărești, orașele și târgurile ofereau condiții mai favorabile de existență, ceea ce explică importanța ce li se acordă în legislația otomană.

Principalele activități economice din Dobrogea, așa cum s-a putut vedea, constau în comerțul de tranzit și intra-provincial, activități meșteșugărești, agricultura, creșterea animalelor și pescuitul.

Majoritatea mărturiilor documentare menționează o intensă practicare a pescuitului de către populația acestor orașe, precum și a cărăușiei pe apă între schelele dunărene[235]. Considerat o importantă sursă de venituri pe plan local, pescuitul în Dunăre va fi reglementat încă din 1520 (o treime din peștele prins revine autorităților), hotărârea fiind reamintită în mod repetat în regulamentele de funcționare ale schelelor dunărene Karaharman, Isaccea, Măcin și Hârșova[236]. Despre belșugul de pește din Dunăre și lacurile dobrogene există diverse însemnări în documentele otomane, sau relatări ale călătorilor străini, de ex. englezul John Newberie în 1582 despre Tulcea, iar la Isaccea, la sfârșitul secolului XVIII, un raport al agenției consulare austriece din București (1785). Din pescuitul în Dunăre, se asigurau venituri pentru

233 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții*…1973, p.37.
234 Șerban C., Șerban V., *Tipologia orașelor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane (sec. XV – XIX)*, Peuce, 6, 1977, p.274.
235 Șerban C., Șerban V., *Rolul economic* …, p.284.
236 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții* ...1977, p.263-264.

The cities of Dobruja

The cities maintained their initial functions after the Ottoman conquest, while also growing in terms of the rhythm of their economic life and the social models they adopted. In this way, during the Ottoman administration period, Dobruja will consist of:

Harbor cities/ maritime wharfs: Mangalia, Constanţa, Kara Harman

Harbor cities/ fluvial wharfs: Tulcea, Isaccea, Măcin, Hârşova, Cernavodă

Commercial and trades centres: Babadag, Ester, Karasu

New elements emerge in accordance with the official economic politics of the Ottoman state, mainly those regarding economic activities which aimed to ensure the smooth running of the economy and implied bigger income for the imperial treasury (*miri)* and local fiefs *(hâs, zeâmet, timâr).*

The institutions that were established in Dobruja following the conquest had the purpose of centralizing and managing the income from market fees (*baç*), customs fees (*gümrük*) and warfare fees. These sources of income then became subsidies for public expenses, the sultan's treasury, members of the imperial family and local governors whose areas of expertise involved cities and market towns in Dobruja.[233]

In this way, commerce became a business of the state; *kanunâme* indicate the procedure for the entrance and exit of consumer goods in cities, a lot of which (e.g. cereal) were considered to be of strategic importance. The purpose of these regulations was to reduce the apparition of speculants, and forbid the stock of products in an attempt to avoid intermediate commerce. These measures also decided the fixed prices for produce, the highest market prices, supplying merchants with raw materials on the local markets, thus strictly managing the competition of producers of the same type of product.[234]

Regarding the actual economic activity as centres of production and sale of consumer good aimed at the local population, urban centres in Dobruja had craftsmen of varied specialties and in accordance with raw materials from the area.

The intense transit traffic in Dobruja as well as the presence of Turkish garrisons and Ottoman administration contributed to the economic evolution of the Danubian, pontic and central harbor wharfs. Due to the evolution of craftsmanship and commercial activity, cities and markets offered more and more favourable living conditions, which justifies the importance of such locations within the context of Ottoman legislation.

Overall, the main economic activities in Dobruja consisted of haulage, intra provincial commerce, craftsmanship, agriculture, livestock breeding and fishing.

Most of documentary records mention the intense fishing practice in these cities, as well as water transport between Danubian wharfs.[235] Considered an important source of income on a local level, Danube fishing will be regulated ever since 1520 (a third of the capture is the property of authorities), and the decision is mentioned again and again in the rules of procedure of the Danubian wharfs Kara Harman, Isaccea, Măcin and Hârşova.[236] There are several notes among Ottoman documents which mention the rich resources of fish in the Danube and the lakes of Dobruja. Similarly, there are diaries of foreign travelers such as Englishman John Newberie's from 1582 about Tulcea and a 1785 report on Isaccea by

233 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții*…1973, p.37.
234 Șerban C., Șerban V., *Tipologia orașelor din Dobruja în timpul stăpânirii otomane (sec. XV – XIX)*, Peuce, 6, 1977, p.274.
235 Șerban C., Șerban V., *Rolul economic* …, p.284.
236 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții* ...1977, p.263-264.

soldele ostașilor (*nefer*) din garnizoanele cetăților Tulcea și Isaccea (printre altele), iar în orașele de pe malul dobrogean al Dunării se pregăteau cantități însemnate de pește sărat, clei de pește și icre negre, produse de export în Peninsula Balcanică, dar și mai departe, Rusia, Polonia și chiar până în Danemarca[237].

În ceea ce privește creșterea animalelor, pe lângă activitățile de subzistență pe care o practicau majoritatea locuitorilor din centrele urbane dobrogene, exista intensul comerț de tranzit cu vite, colectate în Dobrogea și expediate ulterior spre alte zone ale imperiului, cu precădere la Constantinopol. În târguri și centre urbane existau instituțiile statului otoman, care taxau și colectau veniturile rezultate din aceste operațiuni majore, banii fiind direcționați către dregătorii locali și finanțele centrale.

Deși mulți dintre locuitorii orașelor dobrogene practicau în secolele XVI–XVIII munci agricole, viticultura și creșterea vitelor și oilor, principalele activități agricole erau desfășurate în zonele rurale, dar în centrele urbane se înregistrau activitățile, se colectau și adunau taxele din aceste activități. Centrele urbane erau totodată, în general, și sediile de *kaza*, aici fiind instalate administrațiile acestor unități. Astfel, documentele administrative otomane fac referire la aceste centre urbane, și la slujbașii a căror activitate se desfășoară aici, dar analiza acestor documente arată o realitate a zonelor rurale și, prin cumulare, un tablou economic al întregului ținut.

De ex., într-o poruncă a sultanului Süleyman II, din 12 - 21 martie 1690 și adresată *kadı*-ilor de Isaccea, Babadag, Techirghiol, Mangalia și Silistra, prin care le cere să raporteze situația exactă a livrărilor de orz și făină pentru expediția imperială din acel an, sunt menționate cantitățile stabilite (măsurate în kile de Istanbul) pentru fiecare *kaza* din Dobrogea; din compararea acestora, se poate vedea preponderența economică a *kaza*-lelor de aici (lipsesc din poruncă Isaccea, Tulcea și Hârșova)[238].

Aceste ultime unități administrative (Isaccea, Tulcea, Hârșova) fuseseră menționate într-o poruncă anterioară a sultanului Mehmed IV, din 28 iunie - 28 iulie 1672, către *muhafiz*-ul de la Babadag, cu referire la procurarea carelor necesare transportării proviziilor pentru armata otomană aflată în campanie împotriva Cameniței; după numărul de care pe care trebuiau să îl pregătească fiecare *kaza*, se poate deduce mărimea și forța economică a acestora, respectiv Isaccea, Silistra și Babadag cu câte 200 care, Hârșova 100, iar Tulcea numai 50[239].

Trebuie precizat că nu existau piețe specializate pentru desfacerea unor articole anumite, în afara Silistrei, unde era un bazar pentru pielari (*serraç-hâne*) iar la Mangalia un bazar mic (*bedesten*). Regulamentele dobrogene nu prevăd nici vreo taxă specială pentru cântărit (*resm-i kantar*) asupra prețului de vânzare, deși la Ester a fost descoperit, în urma cercetărilor arheologice, un cântar[240], folosit în secolul XVIII. Trebuie amintit că în sudul Dobrogei, la Hacioğlu Pazarcık, regulamentul menționează taxe ce se plăteau către *muhtesib* pentru folosirea măsurii de capacitate *tas* (strachină de aramă) (2 aspri), precum și a măsurii de lungime *arșun* sau cot (2 aspri) și a măsurii de greutate *kile*[241].

Politica otomană de „închidere" a Mării Negre pentru marele comerț internațional, utilă într-o primă fază, cel puțin în Dobrogea fiind atestată o creștere graduală a activității economice până în a doua jumătate a secolului XVII, se va dovedi, într-un final, deficitară pentru activitatea economică a Imperiului Otoman. Un bun indicator al activității economice este circulația monetară, iar pătrunderea monedelor

237 *Ibidem*, p.36.
238 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române*..., p.386, poz.183.
239 *Idem*, p.338, poz.152.
240 Custurea G., *Ester-Târguşor*, CCA 1983-1992, 1997, p.32-33.
241 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții*…1973, p.41.

an Austrian consular agency in Bucharest. Danube fishing ensured the income for the soldiers' salaries *(nefer)* from the citadel garrisons of Tulcea and Isaccea (among others), and cities on the Dobruja coast of the Danube was where significant quantities of saltwater fish, isinglass and caviar were being prepared as export products for the Balkan Peninsula and even farther towards Russia, Poland and even Denmark.[237]

In regards to livestock breeding, aside from the sustenance activities which the majority of citizens in central urban areas would practice, there was also an intense cattle commerce which were collected from Dobruja and later sent out towards other areas of the Empire, of which primarily Constantinople. There were Ottoman institutions in markets and urban centres which collected taxes and the income that resulted from these major operations, and the money was then redirected towards the local governors and central finances.

Although many of the citizens living in Dobruja's cities during the 16th – 18th Centuries practiced agriculture, viticulture, growing cattle and sheep, a great part of the agricultural work itself took place in rural areas, while the urban centres were responsible for recording the activity, as well as collecting and gathering taxes from them. Urban centres were generally also the *kaza* headquarters, where a lot of administrative institutions were established. As a result, Ottoman administrative documents mention these urban centres and the workers who conducted their business there, but the analysis of these documents show the reality of the rural areas and by extension, the general economic landscape of the province.

For instance, in an order from Sultan Suleyman II from March 12th – 21st 1690 addressed to the *kadi* in Isaccea, Babadag, Techirghiol, Mangalia and Silistra in which he requests a thorough report on the exact quantities of barley and flour for the imperial expedition of that year, there are mentions of predetermined quantities (measured in *kile* in Istanbul) for each of the *kaza* in Dobruja. Comparisons show the economic preponderance of the *kaza* in question (the order does not mention Isaccea, Tulcea and Hârşova). [238]

These administrative units (Isaccea, Tulcea and Hârşova) had been mentioned in a previous order from Sultan Mehmed IV from June 28th – July 28th 1672 for the *muhafiz* from Babadag about procuring the carriages necessary for transporting the Ottoman army campaigning against Kamianets-Podilskyi. Considering the number of carriages each *kaza* had to provide, we can infer the size and economic power of each: Isaccea, Silistra and Babadag with 200 carriages each, Hârşova with 100 and Tulcea with only 50.[239]

It must be mentioned that there weren't any specialized markets for certain products aside for Silistra, where there was a leather dressers' bazaar (*serraç-hâne*) and in Mangalia, which had a small bazaar (*bedesten*). Dobruja regulations do not refer to any special cash-taxes for measuring the goods (*resm-i kantar)* on top of the sales prices, although archaeological research uncovered a weighing scale[240] used in Esther during the 18th century. It must also be mentioned that in southern Dobruja in Hacioğlu Pazarcık, regulations feature taxes which were paid towards the *muhtesib* for using the capacity measurement *tas* (brass bowl) (2 akçe), as well as the length measurement *arşin* or *cot* (2 akçe) and weight measurement *kile.*[241]

The Ottoman politics of 'closing' the Black Sea for the wide international commerce was useful in the primary stages, and determined a gradual growth of economic activity in Dobruja during the second half of the 17th century. However, later on, it proved to be deficient for the economic activity across the

237 *Ibidem*, p.36.
238 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române*..., p.386, poz.183.
239 *Idem*, p.338, poz.152.
240 Custurea G., *Ester-Târguşor*, CCA 1983-1992, 1997, p.32-33.
241 Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieții*…1973, p.41.

străine în acest spațiu reflectă cuantumul și amploarea schimburilor economice, dar și încrederea în piața din regiune. Astfel, spre sfârșitul secolului XVI, apar în circulație în Dobrogea, monede habsburgice, atât nominaluri mari, cât și piese de valoare mică și mijlocie, fapt explicabil prin procesul de devalorizare a asprului otoman, dar și prin legăturile economice și politice tot mai strânse între cele țările române și această zonă (punte de trecere spre bazinul Mării Negre și Constantinopol). Emiterea talerului otoman începând cu domnia lui Süleyman II va revigora temporar economia de schimb otomană, dar spre sfârșitul secolului XVII se observă o intensificare a pătrunderii monedei austriece. În secolul XVIII, în ciuda situației create de războaiele austro-ruso-turce, devenite endemice, și a deteriorării economiei otomane, monedele central-europene nu vor reuși totuși să înlocuiască moneda otomană[242].

Un alt exemplu privind evoluția descendentă a activității economice din bazinul pontic în secolul XVIII este dat de cele două tezaure monetare descoperite la Karaharman. Primul tezaur, strâns și îngropat după 1684, cuprinde 247 monede de aur și argint din secolele XVI-XVII (țechini și ducați emiși de Veneția și statele bazinul Dunării, Sfântul Imperiu Romano-German și Țările de Jos, taleri spanioli, germani și olandezi)[243]. Al doilea tezaur, circa 90 de monede și fragmente de monede, îngropat în prima jumătate a secolului XVIII, cuprinde *zoltal-i* și *onluç-i*, monede otomane de argint sau bilon (unele monede din cupru argintat, par a fi chiar falsuri oficiale din vremea lui Ahmed al III-lea)[244]. Prin compararea componenței celor două tezaure se poate observa cu ușurință o scădere a calității și volumului activității comerciale și economice, se poate întrezări cu ușurință tabloul general al degradării situației economice a târgului Karaharman (precum și evoluția generală a vieții economice otomane în bazinul Mării Negre) între a doua jumătate a secolului XVI și mijlocul secolului XVIII, comerțul Mării Negre nemaifiind atractiv pentru statele europene.

Structurile urbane din Dobrogea s-au dovedit a fi strâns legate de fluxurile comerciale și de evoluția socială și economică a Imperiului Otoman. Manifestările semnificative ale creșterii economice - circulația internă a mărfurilor, participarea la circuite comerciale regionale și europene, folosirea monedei în tranzacții, târguri periodice sau permanente (Măcin, Karasu) - arată că și în Dobrogea producția de mărfuri, comerțul intern și extern sporesc treptat începînd cu a doua jumătate a secolului XVI, atingând o dezvoltare maximă în cursul secolului următor, ca dealtfel în întregul imperiu. Similar cu restul imperiului, epoca marilor vizirii Köprülü și prima jumătate a secolului al XVIII-lea va marca apogeul administrației și civilizației otomane în Dobrogea. În a doua jumătate a secolului XVIII, Poarta practică ceea ce mai târziu se va numi „protecționism economic”, din rațiuni militare sau economice (nevoile de aprovizionare a Constantinopolului), interzicând exportul unor articole, aspecte cu siguranță identificate și în ținutul danubiano-pontic.

242 Custurea G., *Date noi privind circulația monetară în Dobrogea medievală*, Pontica, 20, 1987, p.240, 242.
243 Pentru componența și analiza tezaurului monetar, v. Iosipescu S., *Închiderea (I)*, 2010, p.5-6.
244 Iosipescu S., *Închiderea (II)*, 2010, p.7.

Ottoman Empire. A good indicator of economic activity is the circulation of currency, and the entrance of foreign currency in this space indicated the quantum and scale of economic exchanges, but also the trust in the regional market. In this way, towards the end of the 16th century, Habsburg currency begins to appear in Dobruja in large, average and small denominations, which can be explained by the devaluation of the Ottoman akçe, but also by the increasingly tighter relations between the Romanian provinces and the area (the passing point towards the Black Sea and Constantinople). Süleyman II's issuing of the Ottoman taler will temporarily reinvigorate the exchange rate, but by the end of the 17th century there is an intensification of Austrian currency. In the 18thcentury, despite the situation created by the Austrian-Russo-Turkish wars which had become endemic, and despite the deterioration of the Ottoman economy, central-European currency won't be able to replace Ottoman currency.[242]

Another example regarding the involution of economic activity in the pontic area during the 18thcentury comes from the two monetary treasures found in Kara Harman. The first one, bound and buried after 1684 is made up of 247 gold and silver coins from the 16th – 17th Centuries (sequins and ducats issued by Venice and the Danubian states, the Holy Greek-Roman Empire, the Netherlands, as well as Spanish, German and Dutch talers)[243]. The second heritage, buried in the first half of the 18thcentury, consisted of 90 coins and coin fragments and included *zoltal-i i* and *onluç-i,* Ottoman currency made from silver or billon (some silver-coated copper coins even seem to be official *fals* issued during Ahmed III).[244] After comparing the contents of the two heritage, there is an obvious decrease in the quality and intensity of the economic and commercial activity, and even a hint of the general degradation of the economic situation of the Kara Harman market (as well as the general evolution of Ottoman economic life by the Black Sea) between the second half of the 16th and the middle of the 18th Centuries, when commerce across the Black Sea wasn't as attractive for the European states.

Urban structures in Dobruja proved to be in close connection to the flux of commerce and the social and economic evolution of the Ottoman Empire. Significant manifestations of economic growth such as: the internal flow of products, participation in regional and European commercial circuits, the Ottoman currency being used in transactions, temporary or permanent markets (Măcin, Karasu), show that stock production as well as internal and external commerce in Dobruja grow steadily starting with the second half of the 16thcentury, and will come to know their highest level of growth in the following century, just as the rest of Empire will, as well.

Similarly, to the rest of the Empire, the era of the great vizier Köprülü and the first half of the 18th century will mark the highest point of Ottoman administration and civilization in Dobruja. In the second half of the 18th century, the Porte will practice what later on will be known by the name of 'economic protectionism' out of military and economic reasoning (the need to supply Constantinople), forbidding the export of certain products. These aspects are definitely identified in the Danubian-pontic area, as well.

242 Custurea G., *Date noi privind circulația monetară în Dobruja medievală*, Pontica, 20, 1987, p.240, 242.
243 For the contents and analysis of the treasure, see Iosipescu S., *Închiderea (I)*, 2010, p.5-6.
244 Iosipescu S., *Închiderea (II)*, 2010, p.7.

Viața economică în zonele rurale

În zonele rurale, activitățile economice principale s-au axat pe exploatarea resurselor naturale locale, în primul rând cultivarea pământului. Tipurile de activități economice desfășurate în teritoriul *kaza*-lelor sunt producția agricolă, pomicultura, viticultura, legumicultura, creșterea animalelor, pescuitul, exploatarea lemnului. Cu siguranță a existat și o activitatea meșteșugărească, nefiind numai apanajul centrelor urbane, desfășurată preponderent prin meșteșugari itineranți sau cei locali, dar nu există, până în prezent, dovezi documentare sau arheologice (ateliere, matrițe etc.) concrete în acest sens.

Este de remarcat rapida transformare a teritoriului dobrogean în cursul secolului XVI, după instaurarea administrației otomane; după cum apreciază istoricul turc Halil Inalcık, „Dobrogea, pământ pustiit în Evul mediu timpuriu, a devenit grânarul Istanbulului, prin întemeierea acolo a sute de sate și prin construirea depozitelor de cereale ale statului în porturi”[245]. Desigur, în această etapă, un rol important l-a avut instituirea sistemului timariot și unificarea legislativă înfăptuită de Süleyman I, astfel țăranul din Imperiul Otoman trăind sub protecția unui stat centralizat și a sistemului său legal independent. Acești factori, acționând conjugat, vor duce la o creștere rapidă a populației imperiului, registrele cadastrale din timpul sultanatului lui Süleyman I arătând o valoare mai mare, semnificativă, a pământului cultivat decât registrele anterioare. Pe de altă parte, creșterea populației va determina creșterea numărului de sate, un proces constant și cu baze solide, până la sfârșitul secolului XVI, astfel încât degradarea condițiilor economice, care va începe treptat încă de la sfârșitul secolului XVI, va continua pe parcursul secolului XVII și se va acutiza în secolul următor, nu va determina și un ritm echivalent al depopulării reale. Se poate afirma că procesul de creștere graduală a numărului de sate și a unităților fiscale (*hâne*) așa cum reiese din analiza registrelor fiscale, se datorează inclusiv creșterii economice care are loc în perioada secolelor XVI-XVII. Dovadă în acest sens este creșterea numărului de unități fiscale în perioada menționată, în comparație cu scăderea constatată în primul sfert al secolului XVIII, când încep să se facă simțite efectele multiplelor crize de la sfârșitul secolului precedent.

Caracterul predominant agricol al Dobrogei este relatat constant de călătorii străini care au trecut pe aici, începând cu secolul XVI și până târziu, către sfârșitul secolului XVIII.

Începând cu a doua jumătate a secolului XVI încep să apară relatări referitoare la faptul că Dobrogea este o provincie bogată în produse agricole: grâu, orz, mei etc., iar produsele agricole solicitate din *kaza*-lele dobrogene pentru expediția imperială din 1690 ne dau o idee asupra forței economice a acestor unități administrative[246], comparația putând fi făcută numai între ele. În cursul secolului XVIII, atestările unor călători precum Wenzel von Brognard, la 1786 sunt confirmate indirect de documente oficiale otomane, ex. în 1711, 1734, 1740, 1770 ș.a., din cuprinsul acestor documente reieșind că majoritatea produselor cerealiere menționate urmau să fie utilizate pentru aprovizionarea fie a capitalei imperiale, fie a trupelor otomane angrenate în conflicte militare.

Pentru cunoașterea activității economice în zonele rurale, în primul rând informațiile sunt oferite de registrele de recensământ. Administrația otomană este interesată mai ales de forța de muncă disponibilă și de produsul fiscal total care trebuie așteptat dintr-un sat dat. Registrele de recensământ (*defteri*) își

245 Inalcık H., *Imperiul Otoman. ...*, p.290.

246 Poruncă a sultanului Süleyman II din 12-21 martie 1690, adresată *kadı*-ilor de Chilia, Vadul Ismail, Isaccea, Brăila, Babadag, Techirghiol, Mangalia, Silistra etc., prin care le cere să raporteze situația exactă a livrărilor de orz și făină pentru expediția imperială din acel an, v. Gemil T., *Regimul timariot ...*, p.117-119.

Economic life in rural areas

The main economic activities undertaken in the rural areas focused on the exploitation of local natural resources, first of which land cultivation. The economic activities undertaken on the territory of the *kaza* include agriculture, growing of trees, vines, vegetables, livestock breeding, fishing and wood exploitation. There was surely craftsmanship as well, as it wasn't only part of an urban centre's characteristic, and it was done by local or travelling tradesmen. However, up until now there hasn't been any concrete documentary or archaeological proof (workshops, moulds etc.) in that sense.

What should be noted is the rapid transformation of the territory of Dobruja during the 16th century after the establishment of Ottoman administration. As the Turkish historian Halil Inalcık appreciates, "Dobruja, a land abandoned during the early Middle Ages, came to be the grains supplier of Europe, with the establishment of hundreds of villages and the construction of state's warehouses for the cereal,,.[245] Of course, this stage was aided by the establishment of the Timar system and the legislative unification handled by Süleyman I, so that the average peasant in the Ottoman Empire could live under the protection of a centralized state and its independent legal system. These concomitant factors will lead to the fast population growth, as cadastre entries during the reign of Süleyman I show a value of the cultivated land that was greater than in previous registers. On the other hand, population growth will determine the increase in the number of villages, a constant and solid process until the end of the 16th century. In this way, the degradation of economic conditions which begins steadily towards the end of the 16th century, and for two centuries will not have a real effect on depopulation. It can be affirmed that the gradual growth process of the number of villages and fiscal units (*hâne*) as it emerges from the analysis of fiscal registers is owed to economic growth taking place during the 16th – 17th Centuries. There is proof in this sense is the increase in the number of fiscal units during this period, compared to the constant decrease during the first quarter of the 18th century when effects of the multiple crises become more and more palpable.

The predominantly agricultural character of Dobruja is constantly documented by foreign travelers starting with the 16th century and late until the 18th century.

There are records starting during mid-16th century stating that Dobruja is rich in agricultural products such as wheat, barley, millet etc., and the produce requested by the *kaza* for the 1690 imperial expedition gives us an idea of the economic force of these administrative units.[246] During the 18th century, records from travelers such as Wenzel von Brognard in 1786 are indirectly confirmed by official Ottoman documents from 1711, 1734, 1740, 1770 etc., which indicate that the majority of cereal production was utilized to supply either the Imperial capital or the Ottoman troops in military conflicts.

In order to discover the economic life in these rural areas, census registers constitute a primary source of information. The Ottoman administration is primarily interested in the available labor force and the total fiscal yield expected from every village. Census registers (*defteri*) are valuable in that they offer information on the network of agricultural units and, implicitly, a status of crops and livestock structures in a certain area. Further, the lists of fiscal income from each unit gather and offer valuable information

245 Inalcık H., *Imperiul Otoman. ...*, p.290.

246 Decree of Sultan Süleyman II dated March 12-21, 1690, addressed to the *kadıs* of Chilia, Vadul Ismail, Isaccea, Brăila, Babadag, Techirghiol, Mangalia, Silistra, etc., in which he requests them to report the exact status of barley and flour deliveries for that year's imperial expedition., see Gemil T., *Regimul timariot ...*, p.117-119.

păstrează toată valoarea pentru cunoașterea rețelei de unități agricole și, prin urmare, pentru ocuparea terenului într-o anumită zonă. Iar prin listele cu veniturile fiscale furnizate pentru fiecare unitate, sunt colectate informații valoroase despre natura culturilor și a creșterii animalelor practicate în acest context. Existența de mori sau alte echipamente, mine și cariere, pescuit și alte activități diverse, este de asemenea evidențiată în această secțiune[247].

Turmele de oi și cirezile de vite din Dobrogea, ca și cele aduse din nordul Dunării, tranzitate spre Constantinopol, favorizau un intens comerț cu animale, generator de venituri pentru populație și vistieria imperială, contribuind și la revigorarea meșteșugurilor relaționate cu produsele animaliere (produse alimentare, prelucrarea lânii, a pieilor etc.). *Zalhana*-lele, dintre care multe situate în Delta Dunării, denumită de Evliyâ Çelebi „Insula Șerpilor" (*Yılan Ceziresi*), sunt considerate de acesta adevărate „insule de pastramă", pe fiecare din ele sacrificându-se, după aprecierile sale, câte 40000-50000 sau 70000-80000 vite pe an[248].

Este probată documentar și creșterea intensă a cailor, aceștia fiind folosiți pentru tracțiune, vânătoare, pentru armată sau chiar pentru mâncare[249].

În conexiune strânsă cu agricultura cerealieră se practica morăritul, iar malul înalt al Dunării în această regiune a favorizat existența morilor de vânt mai mult decât a morilor de apă.

Ciftlik-uri

Din secolul XVIII, exploatarea terenurilor agricole se va face în noi condiții, datorită transformărilor care își fac loc, încetul cu încetul, în societatea otomană. *Timâr*-ul se transformă într-o exploatare agricolă de tip nou, a cărei întindere va atinge, cu timpul, zeci și chiar sute de hectare: *çiftlik*-ul. Acesta nu era un teren grevat de redevențe sau obligații feudale, fiind un bun particular, dobândit în baza unor tranzacții private, iar producția era destinată vânzării.

Informațiile asupra existenței acestor complexe de producție agricolă, acestor „ferme" în Dobrogea, nu sunt în număr mare, suficient însă pentru a contura o imagine cuprinzătoare asupra organizării prelucrării pământului de-a lungul secolului XVIII și în cel următor, iar după cum reiese din aceste informații, acest tip de exploatație agricolă este mai des întâlnit în sudul ținutului.

Un domeniu important al activităților economice îl reprezenta pescuitul, amintit constant în relatări și documente și practicat deopotrivă în Dunăre și lacuri. Dintre numeroasele atestări, amintim o poruncă a sultanului Osman II 22 august 1618, adresată deopotrivă *kadı*-ului de Babadag și *nazır*-ului Dunării, prin care se cerea distrugerea talianurilor din Delta Dunării, dovadă indirectă a intensului pescuit care se practica aici[250], și relatarea, de la 1782, a austriacului Georg Lauterer, despre existența unor „capcane de moruni" în zona Hârșovei[251].

247 Veinstein G., *Les registres de recensement ottomans. Une source pour la démographie historique à l'époque modern*, Annales de démographie historique. Démographie des villes et des campagnes, 1990, p. 374.
248 Mehmet M.A., *Aspecte* ..., p.1106.
249 Mateescu T., *Creșterea cailor în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Peuce, 8, 1977, p.287-297. Această ocupație a lăsat urme inclusiv în toponimia dobrogeană: un sat de lângă Babadag, astăzi dispărut, s-a numit *Hergheleci*; Măgurele (jud. Tulcea) a purtat denumirea de *Aigır Ahmed* (Ahmed armăsarul), pronunțat de români *Igramăt*; Nisipari (jud. Constanța), numit *Kara Tay* (Mânzul negru); un sat din sudul Dobrogei a purtat denumirea de *At* (calul), v. *ibidem*, p.296.
250 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române* ..., p.185, poz.74.
251 Călători X.1, 2000, p.323.

about the agricultures in the area and the practices of livestock breeding. Similarly, there is insight into the existence of mills and other equipment, mines and quarries, fishing and other diverse activities.[247]

Herds of cattle and sheep from Dobruja, as well as the ones imported from the northern Danube coast were transported to Constantinople, favored an intense livestock commerce, and created income for the population and the imperial treasury, while also contributing to the revival of crafts related to animal origin products (food products, wool and leather processing etc). A number of *zalhana,* a lot of which situated in the Danube Delta and dubbed 'Snake Island' (*Yılan Ceziresi*) by Evliyâ Çelebi, were considered real 'pastrami islands' as each of them sacrificed an average of 40.000-50.000 or 70.000-80.000 thousand cattle per year.[248]

There is also documentary evidence of horse breeding, which were used for haulage, hunting, and the army and even as a food source.[249]

Milling was also practiced in strong connection with cereal cultivation, and the high Danube coast in the region favored the existence of windmills more than watermills.

Çiftlik

Starting with the 17th century, the exploitation of agricultural lands will take place in newer conditions due to the changes happening across Ottoman society. The Timar system will take on a new shape, which in time it will expand across tens and even hundreds of hectares: the çiftlik. These lands weren't subject to royalty payments or feudal obligations, but rather personal assets obtained through private transactions, and the production was meant for sale.

There isn't a lot of information on these complex agricultural production sites (farms), but existing sources are enough to create a comprehensive idea about the organization of land processing during the 18th and 19th Centuries. Furthermore, the information shows that this type of agricultural exploitation is more common in the south of Dobruja.

Fishing, often mentioned in diaries and documents, was an important area of economic activity and was practiced both in lakes and the Danube river. The order from Sultan Osman II dated August 22nd 1618 addressed to both the Babadag *kadi* and the Danube *nazir* which requested the destruction of trawls- fishing nets in the Danube Delta is indirect proof of the intense fishing happening in the area[250], as well as the 1782 diary of Austrian Georg Lauterer, which mentions the "sturgeon traps,, in the Hârşova area.[251]

247 Veinstein G., *Les registres de recensement ottomans. Une source pour la démographie historique à l'époque modern*, Annales de démographie historique. Démographie des villes et des campagnes, 1990, p. 374.
248 Mehmet M.A., *Aspecte* ..., p.1106.
249 Mateescu T., *Creșterea cailor în Dobruja în timpul stăpânirii otomane*, Peuce, 8, 1977, p.287-297. This occupation has left traces in the toponymy of Dobruja: a village near Babadag, now disappeared, was called Hergheleci; Măgurele (Tulcea County) bore the name Aigır Ahmed (Ahmed the Stallion), pronounced by Romanians as Igramăt; Nisipari (Constanța County), called Kara Tay (Black Colt); a village in southern Dobruja bore the name At (the Horse).see*ibidem*, p.296.
250 Gemil T., *Relațiile Țărilor Române* ..., p.185, poz.74.
251 Călători X.1, 2000, p.323.

Mai este menționată în documentele vremii exploatarea sării și comerțul cu sare, la nivelul ținutului - la 1546 existau în Dobrogea sărării de stat, ca la Tekfürgölü, unde lucrau cu leafă, 56 de sărari permanenți[252], iar la 1782 austriacul Georg Lauterer, fără a cunoaște topografia locurilor, presupune că satele Yenichioi și Cernavodă sunt aproape de mare, deoarece „… se încarcă adeseori sare marină dusă în susul Dunării, deci acest sătuc nu poate fi departe de Marea Neagră"[253]. Producția de sare aducea venituri importante statului, dovadă veniturile anuale încasate de trezoreria imperială în perioada 1596-1603 de pe urma producerii de sare la sărăriile de la Techirghiol, Șabla și Balcic, care se ridicau la 153000 *akçe*[254].

Dovezi indirecte duc la concluzia că exista și o exploatare a minereurilor locale (cupru, fier); astfel, denumirea de *Altîn Tepe* (Dealu Ceamurlia, com. Stejaru, jud. Tulcea) corespunde locului unde este cunoscută până în zilele noastre exploatarea minereului de cupru; exploatarea zăcământului de fier de la Iulia (com. Valea Teilor, jud. Tulcea, este atestată din evul mediu[255].

Circulație monetară

Radiografie a activității economice, circulația monetară din zonele rurale, dedusă pe baza descoperirilor monetare efectuate până în prezent, oferă imaginea unei economii destul de monetizate, dinamice, dar care va intra treptat, începând cu sfârșitul secolului XVI, în criză sistemică. Prezența mangârilor otomani din secolele XV (Isaccea, Medgidia, Pecineaga) și XVI (Șipote, Ester), împreună cu alte descoperiri monetare otomane de la Adamclisi, Agigea, Ostrov, Păcuiul lui Soare, Capidava, dar și din secolul XVII (Ester – *akçe*, mangâri, parale) sau secolul XVIII (fragment de depozit monetar provenind de la Vama Veche din care au fost recuperate șase monede, emisiuni otomane ale lui Mustafa III (altmîșliki și guruși) și un ducat raguzan, conturează o circulație monetară dacă nu intensă, cel puțin uniformă în toate zonele Dobrogei și pe parcursul secolelor XVI-XVIII, dar și mai devreme, fiind probabil rezultatul unor schimburi comerciale cu caracter nepermanent[256].

Circulația monetară poate fi și dovada, în cazul de față indirectă, a problemelor economice care încep să se facă simțite în întreg Imperiul Otoman, începând cu sfârșitul secolului XVI. Ne referim la două tezaure monetare descoperite în Dobrogea, din secolele XVII și XVIII, compuse din falsuri care, totodată, par să indice preferința falsificatorilor de a plasa contrafacerile într-o zonă cu schimburi comerciale monetizate suficient, dar marginală, așa cum este cazul Dobrogei.

O componentă a activității economice din mediul rural, având rolul de a stimula circulația mărfurilor și de a favoriza circulația monetară, o reprezentau târgurile organizate periodic, în locuri special amenajate și cu acordul autorităților. Astfel, pe la 1586, germanul Gruneweg relatează despre Adamclisi: „se spune că aici fusese în vremurile dinainte un oraș, din care încă se mai văd ziduri în pământ, și deși aici nu e nicio singură casă, totuși din când în când se ține aici iarmaroc"[257], iar un secol mai târziu, dintr-o poruncă

252 Maxim M., *Teritorii (II)*, ..., p.883.
253 Călători X.1, 2000, p.322-323.
254 *Ibidem*, p.72-73.
255 Bacalu V., *Zăcământul de fier de la Iulia – Dobrogea de Nord. Considerațiuni privind importanța sa economică*, Peuce, 5, 1978, p.117-126.
256 Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (XII)*, Pontica, 31, 1998, p.311.
257 Ciocîltan Al., *Martin Gruneweg* ..., p.209-248

There are also mentions of salt exploitation and commerce within the province – in 1546 there were state salt warehouses such as in Tekfürgölü which employed 56 salt-makers[252],, and in 1782 the Austrian George Lauterer writes that the villages Yenichioi and Cernavodă must be close to sea, because frequent 'sea salt transports were sent up the Danube, so this village mustn't be too far from the Black Sea.'[253] Salt production brought important income to the state, as proved by the annual income that the treasury cashed between 1596-1603 from salt production in the salt manufacturing sites in Techirghiol, Şabla and Balcic which rose to 153.000 *akçe.*[254].

Indirect proof leads to the conclusion that there was a lot of local mineral exploitation as well (copper, iron); therefore, the name *Altîn Tepe* (Dealu Ceamurlia, Stejaru commune, Tulcea county) corresponds with the current place of copper exploitation; the exploitation of iron in Iulia (Valea Teilor commune, Tulcea county) is mentioned ever since the Middle Ages.[255]

Currency Circulation

The circulation of currency in rural areas can be traced from previous monetary discoveries and offers a general diagnostic for the economic activity in the area, showing money circulation, dynamic economy until the end of the 16th century, when it slowly enters a systemic crisis. The presence of Ottoman manghirs during the 15th century (Isaccea, Medgidia, Pecineaga), the 16th century (Şipote, Ester), together with other monetary discoveries in Adamclisi, Agigea, Ostroc, Păcuiul lui Soare, Capidava, and the 17th century (Ester - *akçe, manghirs, para*) or the 18th century consisting of fragments of a monetary deposit originating from Vama Veche of which six coins were retrieved – Ottoman issues during Mustafa III (*altmiklik and kurus)* and a Ragusa ducat, suggest a currency circulation that was uniform, if not intense, across all areas of Dobruja during the 16th – 18th Centuries and even earlier most likely as a result of temporary commercial exchanges.[256]

The monetary circulation can also be the evidence, in the present case indirectly, of the economic problems that began to be felt throughout the Ottoman Empire, starting from the end of the 16th century. We refer to two monetary hoards discovered in Dobrogea, from the 17th and 18th centuries, composed of forgeries which, at the same time, seem to indicate the forgers' preference to place the counterfeits in an area with sufficiently monetized but marginal commercial exchanges, as is the case of Dobrogea .

Markets were another component of economic life in rural areas, and were meant to stimulate the traffic of products and increase the circulation of currency. These markets were organized periodically in spaces dedicated especially for this which had the authorities' approval. In 1586, the German Gruneweg writes about Adamclisi in this sense: "it is said that there was once a city here, and you can still see the walls emerging from the ground, and although there isn't a single house here, a market takes places every

252 Maxim M., *Teritorii (II)*, ..., p.883.
253 Călători X.1, 2000, p.322-323.
254 *Ibidem*, p.72-73.
255 Bacalu V., *Zăcământul de fier de la Iulia – Dobruja de Nord. Considerațiuni privind importanța sa economică*, Peuce, 5, 1978, p.117-126.
256 Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobruja (XII)*, Pontica, 31, 1998, p.311.

a sultanului Mehmed IV către *kadı*-ul din Isaccea, emisă la 17-26 iulie 1682, reiese că a fost aprobată cererea populației locale de a organiza un târg săptămânal în satul Cartal[258].

Dezvoltarea comerțului și meșteșugurilor

Pentru perioada otomană, factori conjugați au determinat dezvoltarea comerțului și meșteșugurilor în Dobrogea. Într-o primă etapă, se remarcă o înflorire aproape concomitentă a comerțului de tranzit în centrele urbane dobrogene, cu precădere în localitățile-porturi dunărene, și taxat vamal după cum urmează: importul în Imperiul otoman din Moldova, și nordul Dunării, în general, se taxa vamal la Isaccea, iar exportul din Imperiul otoman în aceleași direcții, se taxa vamal la Măcin; exportul din Imperiul otoman în Țara Românească se taxa la Hârșova; exportul spre și importul din centrele pontice se taxa la Karaharman[259]. Astfel, centrele urbane, târgurile, dar și cetățile anexate devin, majoritatea, puncte vamale, cu întinse teritorii agricole, Poarta creând astfel posibilitatea aprovizionării și finanțării garnizoanelor și administrației din surse locale.

Din punct de vedere economic, documentele otomane ale sfârșitului de secol XVI arată centrele urbane, târgurile și schelele portuare din Dobrogea integrate economiei statului otoman, în calitate de producătoare și exportatoare de materii prime agro-alimentare, dar și de centre de tranzit pe axa comercială Lvov-Constantinopol pentru produsele sudului mediteranean și pontic, pe de-o parte, și cele ale Europei Centrale și Nord-Estice, pe de altă parte.

Dezvoltarea economică, rod al avântului luat de activitatea comercială în ansamblu și dezvoltarea meșteșugurilor, este cel mai bine cuantificată în veniturile rezultate din încasarea taxelor.

Se poate concluziona că s-a creat o veritabilă pătură socială de natură mercantilă, compusă din negustori, mici comercianți posesori de dughene (*dukkân*), hangii, meșteșugari. Mărturiile documentare sunt multiple, pe tot parcursul intervalului studiat, deși de intensitate diferită. Punctăm doar existența de lungă durată a sistemului de locuri de popas pe rutele comerciale intraprovinciale, și deservirea călătorilor prin rețeaua de hanuri din Dobrogea[260].

Rețeaua de drumuri

Începând cu secolul XVI sunt folosite preponderent trei direcții principale de mișcare în interiorul teritoriului dobrogean, atât în scop comercial, cât și militar, cartografierea localităților cu funcții comerciale și administrative cunoscute, a nodurilor de comunicație din Dobrogea, oferind indicii asupra axelor principale de circulație din ținut: 1) drumul vest-pontic; 2) drumul central „transdobrogean"; 3) drumul danubian.

Drumul care urma țărmul Mării Negre, drumul pontic, este utilizat de sultanii otomani în campaniile militare de la începutul stăpânirii otomane în această regiune.

258 Gemil T., *Regimul timariot*..., p.114.
259 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.173.
260 Mototolea A., Stanc S.M., Andrei A., *The roadside inns (khāns) in Ottoman Dobrudja*, Revista Arheologică, S.N., 16, 1, 2020, p.48-62, *passim*.

once in while,,.[257] A century later, an order from Mehmed IV towards the Isaccea *kadi,* issued 17th – 26th July 1862, suggests that the local population's request for a weekly market in the village of Cartal received approval.[258]

The Development of Commerce and Craftsmanship

Correlated factors determined the evolution of commerce and craftsmanship in Dobruja. During a first stage, there is an almost simultaneous flourishing of transit trade in urban centres, primarily in Danubian ports-wharfs. Custom fees were applied as follows: import into the Ottoman Empire from Moldova, and generally from the north of the Danube was taxed in Isaccea; export from the Ottoman Empire in the previously mentioned direction was taxed in Măcin; export from the Ottoman Empire into Wallachia was taxed in Hârşova; import and export to and from the pontic states was taxed in Kara Harman.[259] As a result, most urban centres, markets and annex citadels become border passing points surrounded by expansive agricultural lands. In this way, the Porte had secured the supply and financing for the garrisons and administration from local sources.

From an economic point of view, Ottoman documents issued towards the end of the 16th century show urban centres, markets and dock wharfs in Dobruja as an integrated part of the Ottoman economy as either producers and exporters of raw agri-food materials, but also as transit centres along the Lvov-Constantinople commercial road for south Mediterranean and pontic products, on one hand, and those of Central and North-Eastern Europe on the other hand. The economical development comes as a result of the general commercial activity and the development of crafts, here the best quantified part being the income resulting from taxes.

It can be concluded that an indisputable social structure emerged, one of a mercantile nature consisting of merchants, small business owners running bodega-like establishments, inn keepers, craftsmen. There are multiple documentary testimonies on this subject, although of varying intensities across time. What should, however, be noted, is the long-term existence of resting places along the provincial trade routes, and the existence of a network of inns in Dobruja which served travelers.[260]

The Road Network

Starting with the 16th century, there are three main movement directions within Dobruja that served both a commercial and military purpose. Mapping the most known commercial and administrative locations, as well as the communication nodes throughout Dobruja helped to offer an idea about the main circulation routes in the province: 1) the west-pontic road; 2) the central "trans-Dobruja,, road; 3) the Danubian road.

257 Ciocîltan Al., *Martin Gruneweg* ..., p.209-248
258 Gemil T., *Regimul timariot*..., p.114.
259 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.173.
260 Mototolea A., Stanc S.M., Andrei A., *The roadside inns (khāns) in Ottoman Dobrudja*, Revista Arheologică, S.N., 16, 1, 2020, p.48-62, *passim*.

Drumul central transdobrogean denumit în epocă și *şahrak* („*drumul campaniilor imperiale*"), venea de la Edirne prin Provadia-*Pazarcık*-Karasu-Babadag-Isaccea, spre regiunile din nordul Dunării maritime[261].

În ceea ce privește drumul dunărean, a fost folosit mai rar de caravanele negustorești, fiind utilizate punctele sale de tranzit vamal spre Țara Românească, cu precădere Măcin și Hârșova.

Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, centrul de greutate al liniilor de comunicare în Dobrogea începe să fie transferat pe drumul continental care leagă capitala imperială, via Bazargic, prin Karasu, Babadag și Isaccea, cu zona nord-dunăreană, cu destinația finală Lvov.

Aceasta a fost și principala rută de comerț în provincie - drumul central transdobrogean, în timp ce drumurile de-a lungul Dunării, precum și cel de-a lungul litoralului vest-pontic, au dobândit o importanță secundară. Fluviul Dunărea va continua însă să joace un rol strategic, în baza unor considerente precum: graniță naturală, ușor de apărat; controlul fluviului era o garanție pentru dominația Peninsulei Balcanice; rol în apărarea capitalei constantinopolitane; sprijin logistic pentru avansul spre Europa Centrală. Statul otoman a acordat atenția necesară organizării militare a frontierei dunărene, care a asigurat un segment esențial al drumului militar și comercial circumpontic[262]. Orașele - porturi dunărene au, astfel, și destinație militară, dar sunt în primul rând destinațiile finale și piețe pentru rutele comerciale mari ale timpului care se îndreptau spre Marea Neagră[263].

Hanuri și *menzil*-uri în Dobrogea otomană

Element omniprezent si totodată distinctiv al civilizației islamice, caravanseraiul nu putea să lipsească și în Dobrogea, cu atât mai mult cu cât ținutul se afla poziționat pe axe comerciale importante[264]. Cu toate acestea, deși teritoriu otoman, poziția periferică a Dobrogei în Imperiu, pierderea treptată a importanței în cadrul sistemului militar și economic otoman, conjugată cu ieșirea bazinului Mării Negre de pe ruta marelui comerț mondial, a făcut ca în această regiune „cultura caravanseraiului" să nu fie așa de bine dezvoltată, comparativ cu zonele asiatice sau, mai aproape, cu rețeaua balcanică de hanuri. La acest fapt contribuie și dimensiunea relativ redusă a provinciei – în marea majoritate a cazurilor, caravanele negustorești acoperă distanța de la nord la sud în 4 zile. Totuși, din relatările vremii, se conturează o rețea relativ densă de locuri de găzduire și ospăț, fie că le denumim caravanseraiuri, hanuri, conacuri sau case de oaspeți, rețea care cuprinde deopotrivă centrele urbane, consacrate, cât și localități mai mici, așezate pe principalele artere de călătorie.

261 Brătescu C., *Populația Dobrogei* ... p.225;.
262 Popescu A., *Integrarea imperială* …, p.161.
263 V. nota 993.
264 Gemil T., *Românii*..., p.204; Călători. Supliment I, 2011, p.66.

The pontic road running along the Black Sea shoreline was used by Ottoman sultan for their military campaigns since the beginnings of Ottoman rule in the region.

The trans-Dobruja road, also called a şahrak ('the road of imperial campaigns') started from Edirne and ran through Provadia-Pazarcik-Karasu-Babadag-Isaccea towards the regions north of the maritime Danube.[261]

As for the Danubian road, it was mostly used by merchants' caravans for its border transit points towards Wallachia, primarily Măcin and Hârşova.

From the second half of the 16th century, the centre of gravity of these communications lines starts to shift towards the continental road linking the Imperial capital through Bazargic, Karasu, Babadag, Isaccea with the north of the Danube, its final destination being Lviv.

This was also the main trade route in the province, while the roads along the Danube and the west-pontic road were of secondary importance. The Danube river will still play a strategic role due to aspects such as it being a natural border that was easy to protect, control over the river ensured dominance over the Balkan Peninsula, it served as protection for the Imperial capital, and as logistical aid for the advance towards Central Europe. The ottoman state was attentive in the military organization along the Danubian border, which ensured an essential segment of the military road and the circumpontic trade road.[262] Therefore, the Danubian harbor-cities were also military destinations, while primarily existing as destinations and markets for the large trade routes headed for the Black Sea.[263]

Inns and *menzil* in Ottoman Dobruja

The caravanserai, an ever-present and distinctive element of Islamic culture, was also mandatory in Dobruja, especially as the province was located on such important trading axis.[264] All things considered, even though it was an Ottoman land, its peripheral positioning within the Empire, the gradual loss of its military and economic importance, linked with the fact that the Black Sea no longer being part of the great international trade route, caused the 'caravanserai culture' to be less flourishing in this region, in comparison with the Asian areas, or the closer, Balkan inn network.

This is further consolidated by the relatively small size of the province – in most cases, merchants' caravans cover the distance from north to south in only four days. Still, records from those times suggest that there was a relatively dense network of accommodation and eating establishments, going by names such as caravanserais, inns, mansions, guest houses, all within a network linking both known urban centres and smaller settlements along the main travel routes.

261 Brătescu C., *Populația Dobrogei* ... p.225;.
262 Popescu A., *Integrarea imperială* …, p.161.
263 See note 993.
264 Gemil T., *Românii*..., p.204; Călători. Supliment I, 2011, p.66.

Stații de menzil

Pentru rezolvarea unor probleme administrative și circulația mesajelor oficiale, comerciale sau militare, administrația otomană a instituit un serviciu poștal în Dobrogea, organizând stații poștale, *menzil*[265], într-o serie de localități mai importante, situate pe principalele rute de circulație din ținut. Majoritatea stațiilor de *menzil* erau organizate pe lângă locurile de popas, în acest fel sistemul poștal beneficiind de condiții mai bune de odihnă a personalului, schimb al cailor și rezolvarea altor probleme organizatorice. Stații de *menzil* sunt atestate la Babadag; Isaccea; Măcin; Tulcea, Tariverde și Bazargic; Mangalia; Băltăgești; Crucea.

265 *Menzil*, *manzil*: halta sau loc de oprire pe drum, în special unul asociat cu *barīd*, serviciul poștal oficial.

Menzil Stations

In order to sort out administrative problems and improve the circulation of official, commercial and military messages, the Ottoman administration established a postal service in Dobruja and set up postal offices, *menzil,*[265]in a number of important settlements along the main travel routes in the province. Most *menzil* stations were situated near resting places, which helped the postal system by offering better resting conditions for its employees, a space to change horses and a place to solve any other organizational issues. There are records of *menzil* stations in Babadag, Isaccea, Măcin, Tulcea, Tariverde, Bazargic, Mangalia, Băltăgești, and Crucea.

265 *Menzil*, *manzil*: a halt or a rest rost, often associated with a *barīd,* an official postal office.

POPULAȚII, DEMOGRAFIE ȘI VIAȚA SOCIALĂ

Populația Dobrogei în perioada otomană se dovedește a fi fost diversă, cuprinzând: a.locuitorii din perioada pre-otomană – românii/*iflaklar* (băștinași sau veniți din țările române), greci/*rumlar*, bulgari/*bulgarlar*, turci, găgăuzi/*gök-oğuzlar*, tătari veniți în secolul al XIII-lea sau aduși mai târziu de otomani (sec. XV-XVI)[266];

b. grupurile stabilite de otomani prin deportare (*sürgün*)/colonizare, și în general persoane strămutate (*haümane*);

c. cei care s-au stabilit aici în mod voluntar, atrași de oportunitățile de comerț: italieni, raguzani (cu comunități la Silistra, Varna, Babadag), evrei, armeni/*ermenlar*;

d. grupuri cu statut special, cum ar fi *yürük* sau *evlad-ı fatihân*, *çingane* (țigani) sau *kıbtiyan*[267].

Încă de la început, demografia provinciei va fi caracterizată de mișcările de grupuri umane. Transferurile remarcabile de populație (*sürgün*) organizate de autoritățile otomane în perioada timpurie a Imperiului au implicat transferuri de populații musulmane, creștine și evreiești în interiorul Imperiului, în timp ce *devșirme* - taxa tinerilor băieți creștini pentru serviciul militar în armata otomană - implică, de asemenea, migrația pe distanțe mari în interiorul imperiului, în acest caz a indivizilor[268]. Pe lângă aceste mișcări de populație între diferite părți ale statului otoman, au existat și mișcări considerabile în interiorul *sancak*-ului Silistra, cu referire la mișcările sezoniere ale muncitorilor agricoli sau transhumanța ciobanilor, precum și migrația meșteșugarilor și comercianților itineranți.

Din analiza surselor de epocă, rezultă că în timp ce densitatea populației românești în partea de răsărit și centrul Dobrogei a scăzut, în aceeași măsură a crescut spre Dunăre și spre nord, fenomen constant începând din a doua jumătate a secolului al XV-lea și continuând până în secolul XVIII, când este amplificat de urmările conflictelor ruso-otomane. Colonizările cu populație musulmană au vizat în special în sudul și centrul Dobrogei, pe unde trecea drumul militar. Noile elemente așezate aici aveau în primul rând obligații militare, urmărind ajutorarea campaniilor militare și totodată întărirea administrației otomane din provincie.

266 În registrele otomane sunt consemnați tătari stabiliți pe vremea Hanatului Hoardei de Aur în zona balcanică, iar la 1543 sunt consemnate patru grupuri de tătari respectiv Aktau, Tırhala, Yanbolu și Bozata, stabilite în regiunile Edirne și Filibe, v. Ocakli N., *Demographic structure* ..., p.38.

267 Popescu A., *Dobrogea otomană*. 2008, p.147.

268 Vermeulen H., Baldwin-Edwards M., van Boeschoten R. (eds.), *Migration in the Southern Balkans. From Ottoman Territory to Globalized Nation States*, Springer: Cham Heidelberg-New York-Dordrecht-London, 2015.

POPULATION, DEMOGRAPHY AND SOCIAL LIFE

Dobruja's population during the Ottoman period proves to be diverse, as it included: a. inhabitants from the pre-ottoman period – Romanians/*iflaklar* (either locals or immigrants from the Romanian Principalities), Greeks/*rumlar,* Bulgarians/*bulgarlar,* Turks, Gagauz/*gök-oğuzlar,* Tatars that had arrived during the 13th century or later, brought by the Ottomans (15th – 16th Centuries)[266];

b. groups that the Ottomans had settled through deportation *(sürgün)*/ colonisation, and generally displaced people *(haümane)*;

c. groups who settled voluntarily, having been attracted by the trade opportunities the area offered: Italians, Ragusans (with communities in Silistra, Varna, Babadag), Jews, Armenians/*ermenlar*;

d. groups with special status such as *yürük* or *evlad-ı fatihân*, *çingane* (Gypsies) sau *kıbtiyan.*[267]

Ever since the beginning, the demography is characterized by group movements. Remarkable population transfers *(sürgün)* organized by Ottoman authorities in the early days of the Empire involved Muslims, Christian and Jewish citizens who moved within the Empire. At the same time, *devșirme* – the tax on young Christian men for serving in the Ottoman military – also implied these individuals' migration across long distances within the Empire.[268] Aside from these movements to and fro different parts of the Ottoman state, there were also considerable shifts within the Silistra *sanjak*in relation to the seasonal movement of agricultural workers and movement of the herds, as well as the craftsmen' and travelling merchants' migration.

Sources of the time show that while the density of Romanian population decreased in Eastern and central Dobruja, it grew equally across the Danube towards the North. This phenomenon is a constant occurrence starting with the second half of the 15th century and continuing on to the 18th century, when it amplifies as a result of the Russo-Ottoman conflicts. The Muslim populations' colonisation was targeted mainly at South and central Dobruja along the military road. New establishments in this area had primarily military obligations, aiming to assist military campaigns and at the same time strengthen the Ottoman administration in the province.

266 In the Ottoman registers, there are records of Tatars who settled in the Balkan region during the time of the Golden Horde. In 1543, four groups of Tatars are mentioned: Aktau, Tırhala, Yanbolu, and Bozata, who were settled in the regions of Edirne and Plovdiv, see Ocakli N., *Demographic structure* ..., p.38.

267 Popescu A., *Dobruja otomană*. 2008, p.147.

268 Vermeulen H., Baldwin-Edwards M., van Boeschoten R. (eds.), *Migration in the Southern Balkans. From Ottoman Territory to GlobalizedNation States*, Springer: Cham Heidelberg-New York-Dordrecht-London, 2015.

Colonizarea. Elemente generale

Evoluțiile istorice din secolul al XV-lea, cum ar fi războiul civil otoman (1402-1413), revolta *șeyh*-ului Bedreddin din 1416 care a început în sudul Dobrogei și Deliormanul învecinat, precum și Cruciada de la Varna (1444), au contribuit la depopularea regiunii atât de mult astfel încât Andreas di Palazzio la această dată a descris regiunea dintre Varna și Dunăre cu epitetul *desertum*[269].

În perioada de consolidare a cuceririlor balcanice, politica generală a statului otoman a urmărit revigorarea populației rurale și cultivarea terenurilor arabile, cu scopul de a constitui o armată provincială puternică și un sistem timariot funcțional. În acest sens, a fost încurajat și procesul migrațional spre Balcani, deoarece noile terenuri-*timâr* și veniturile acordate timarioților depindeau de forța de muncă aptă de a cultiva pământul și a genera venituri pentru plata impozitelor.

Potrivit lui Ashık-paşa-zade, tătarii au fost printre primii coloniști ai regiunii, după finalizarea cuceririi otomane din 1484. În scop strategic și pentru a consolida noile cuceriri teritoriale din Dobrogea, au fost întreprinse acțiuni complementare de către statul otoman. Astfel, pentru a întări elementul turc la Dunărea de Jos, turcii proveniți din Anatolia s-au așezat în Tracia, estul Bulgariei, valea râului Mariţa și Dobrogea.

Yürük. O categorie de coloniști consemnată în documente pentru primele etape de colonizare din zona balcanică și, prin similitudine, în Dobrogea, era constituită din triburile nomade cunoscute sub numele de *yürük* sau *yörük*, populații nomade concentrate, în general, în zonele de frontieră, munți și regiuni accidentate[270].

Totodată, acești *yürük* constituiau o forță de muncă mobilă pentru producția și transportul unor categorii de mărfuri, pentru activitatea minieră și activități de pază similare grupurilor *derbend* și *voynuk*, în schimbul serviciilor lor fiind scutiți de *avariz* și alte taxe extraordinare.

Demografia Dobrogei trebuie analizată în contextul mai larg al apartenenței acestui ținut, din punct de vedere administrativ, de *sancak*-ul Silistra. Documentele de înregistrare fiscală fac o diferențiere clară a populației pe criterii religioase, iar în baza acestor diferențieri, a analizei toponimiei și a onomasticii, se pot trage o serie de concluzii referitoare la ordinul de mărime al populației, structura socială a acesteia, organizare etc. Pentru studiul demografic al acestei regiuni, un rol important ca document istoric îl au toponimele, coroborate cu alte știri documentare. Otomanii vor schimba nume de așezări încă de la începutul organizării administrative în Dobrogea, majoritatea toponimelor din perioada preotomană fiind fie traduse în limba turcă, fie înlocuite cu denumiri turcești. Au fost totuși și cazuri de preluare a numelor unor localități din perioada pre-otomană, situație impusă de prezența populației autohtone aici în momentul cuceririi[271]. Elemente musulmane colonizate s-au instalat lângă așezări autohtone ca o comunitate aparte, în registre fiind semnalate două sate cu același nume, diferite însă din punct de vedere etnico-religios și separat impozabile, situație marcată de obicei de termenul *giberan* sau *müslim* ce însoțește

269 Călători II, 1968, p.134 și urm.

270 Potrivit lui Halil İnalcık, cuvântul *yürük*, folosit inițial ca termen financiar în cancelaria otomană, se referea la toate grupurile care duceau un mod de viață nomad, imigrând în vestul Anatoliei și Balcani, și erau supuse unui statut special în rândul *re`aya*-lelor (subiectul plătitor de impozite), v. Ocakli N., *Demographic structure*…, p.52.

271 Ghiață A., *Contribuții noi* …, p.88: Igrumat sau Igramat pentru *Ayğur-Ahmed*, Nălbantu pentru *Nalbant*, Meduncu pentru *Meydan-köy*, Zabancea pentru *Sabança*) și viceversa (Peceneaga-*Peçenik*, Jijila-*Cicila*), sau forma combinată dintr-un cuvânt românesc și altul turcesc (*Zat(u)-chioi*, la Paolo Giorgi).

Colonisation. General elements

Historical events during the 15th century, such as the Ottoman Civil War (1402-1413), *Sheikh* Bedreddins's revolt which started in 1416 in the south of Dobruja and neighboring Deliorman, as well as the Battle of Varna (1444) contributed to the depopulation in the region as much so that Andreas di Palazzio wrote about the land between Varna and the Danube using the epithet *desertum.*[269]

In order to consolidate its conquests in the Balkan area, the general politics of the Ottoman state sought to reinvigorate the rural population and cultivate arable land with the aim to build a strong provincial army and a functioning Timar system. In this sense, the Ottoman state encouraged migrations towards the Balkans, as the new Timar lands and their revenue were dependent on a workforce that was able to cultivate de land and generate income for tax payment.

According to Aşık-pasha-zade, Tatars were among the first colonists in the area after the Ottomans finalised their conquest in 1484. With a strategic purpose and in order to consolidate the new territorial conquests in Dobruja, the Ottoman state undertook complementary actions. Therefore, in order to strengthen the Turkish element in the Lower Danube area, Anatolian Turks settled in Thrace, Eastern Bulgaria, the water banks of the Mariţa River and Dobruja.

Yürük or *yörük* were a category of colonists featured in written records during the early stages of colonisation in the Balkan area and, by extension in Dobruja. They were nomad tribes generally concentrated in border areas, mountains and in areas with rough relief.[270]

As the same time, these *yürük* were a mobile workforce, suitable for the production and transport of certain wares, mining, and protection services similar to what the *derbend* and *voynuk* offered. In exchange for their services, the *yürük* were exempted from *avariz* and other extraordinary taxes.

Dobruja's demography must be analyzed in the context of its belonging to the Silistra *sanjak* from an administrative perspective. Fiscal documents show the clear distinctions that were being made between populations of different confessions. These differences, together with toponymic analysis lead to a general conclusion regarding the size of the population, its social structure and organization etc. For a demographic study of this region, toponymic documents constitute an important historical resource when corroborated with other written records. Ottomans will change place names ever since the beginning of their administrative organization in Dobruja, as most of the pre-ottoman place names are either translated into Turkish or replaced by Turkish names. Still, the presence of native population in some conquered areas was the reason for which certain pre-ottoman place names were retained.[271] Muslim elements settled around native localities as a distinct community, as register from those time feature two villages with the same name, but distinct from an ethno-religious perspective and taxed separately. This situation is usually referred to using the term *giberan* or *müslim* together with the place name (e.g. *Ester* or *Kara Harman).* For a while, they were considered to be two neighborhoods of the same settlement which were unified over

269 Călători II, 1968, p.134 and further.

270 According to Halil İnalcık, the word "yürük," initially used as a financial term in the Ottoman chancellery, referred to all groups leading a nomadic way of life, immigrating to western Anatolia and the Balkans, and they were subject to a special status among the *re'aya* (tax-paying subjects), see Ocakli N., *Demographic structure*…, p.52.

271 Ghiață A., *Contribuții noi* …, p.88: Igrumat or Igramat for *Ayğur-Ahmed*, Nălbantu for *Nalbant*, Meduncu for *Meydan-köy*, Zabancea for *Sabança*) and viceversa (Peceneaga-*Peçenik*, Jijila-*Cicila*), or a combination between a Romanian and Turkish word (*Zat(u)-chioi*, la Paolo Giorgi).

toponimul (ex. *Ester* sau *Karaharman*). Deseori au fost considerate două cartiere ale aceleiași așezări, cu timpul unindu-se, astfel că în unele izvoare apare notată o singură așezare, făcând dificilă identificarea[272]. Trebuie amintit că toponimele turcești impuse de autorități s-au schimbat mai multe ori, astfel că aceeași așezare apare menționată în izvoare într-un scurt interval de timp sub două-trei denumiri, fapt menționat prin expresia „cu alt nume" (*name diğer*); cele două denumiri circulau în paralel.

Pentru *sancak*-ul Silistra, la 1488 - 1490 sunt recenzați 12283 locuitori, dintre care 3 noi musulmani, iar la 1491, 12481 locuitori. Raportat la populația totală a provinciei, de 686129 locuitori, *sancak*-ul Silistra pare slab populat, respectiv un procent de 1,82% din total populație, la anul 1491. Fenomenul nu este singular în teritoriile ocupate de otomani. Prin analogie, sintagma „desertum" aplicată Dobrogei este realistă.

Următoarea perioadă pentru care există suficiente informații din registrele fiscale pentru populația din Balcani este 1520-1535.

Se consideră că numărul semnificativ de musulmani care trăiesc în Balcani la începutul secolului al XVI-lea a fost rezultatul celor două valuri de colonizări din secolele anterioare, XIV și XV. Pe de altă parte, colonizarea în Dobrogea este postulată pe baza proceselor generale atestate pentru Rumelia, reieșind și din analiza onomastică și toponimică a datelor prezentate în registrele de recensământ.

Un alt grup de coloniști musulmani din regiune este reprezentat de membrii ordinelor sufite, dintre care mulți au însoțit armata otomană. Pentru a-și susține activitățile și pentru a-i ține sub control, dervișilor, în cea mai mare parte heterodocși, li s-au acordat terenuri abandonate ca *vakıf*-uri și privilegii fiscale. Totuși este foarte puțin probabil ca dervișii să fi fost vreodată suficient de numeroși pentru a le numi „derviș-colonizatori", termenul „derviș-misionari" fiind mai potrivit[273].

Secolul XVI

Datele de înregistrare a impozitelor otomane din 1518 sugerează o Dobroge slab populată, cu un număr mare de sate musulmane mici sau foarte mici (copleșitor sub dimensiunea a zece gospodării) și un număr mic de sate creștine mari de-a lungul Dunării și pe țărmul Mării Negre.

Secolul XVII

În cursul secolului XVII analiza datelor arată o serie de schimbări în structura populației nemusulmane din *sancak*-ul Silistra, luând în calcul o distribuție a populației de 92,4% rurală și 7,6% urbană [274].

Pentru zona centrală a Dobrogei, există un recensământ întocmit pe 16 localități ale *kaza*-lei Karasu, contribuabilii fiind înregistrați separat pe fiecare localitate în parte. Pentru *kaza*-ua Karasu la jumătatea secolului XVII, analiza onomastică duce la constatarea că elementul românesc domină într-o majoritate covârșitoare, urmate de antroponimele de formă greacă și neogreacă, aromâne și de formă slavă.

272 Ghiață A., *Contribuții noi* ..., p.83.
273 Minkov A., *Conversion to Islam*..., p.45.
274 *Ibidem*, p.54. Posibile explicații pentru scăderea populației nemusulmane: 1) o rată mai mare de mortalitate din cauza epidemiilor; 2) emigrarea unor mase mari de populație în alte țări; 3) distrugerea fizică ca urmare a represiunii și 4) o rată mai mare de conversie la islam.

time, and as a result, certain documentary sources record a single settlement, making clear identification difficult.[272] It must also be mentioned that Turkish place names imposed by the authorities would change several times, which is why the same settlement appears several times under two or three different names with the mention "also known as,, (*name diğer*); the two names would circulate simultaneously.

Census records show that the Silistra *sanjak* had 12.283 inhabitants in 1488-1490, three of which Muslim, and in 1491 there were 12.481 inhabitants. In relation to the total population of 6868.129 inhabitants, the Silistra *sanjak* seems to have low population – 1.82% of the total population recorded in 1491. The phenomenon isn't unique across the territories inhabited by the Ottomans. By analogy, using the epithet *desertum* to describe Dobruja isn't too far from reality.

Fiscal registers also offer sufficient information on the population in the Balkan area from 1520-1535. There is a significant number of Muslims living in the Balkan area during the 16th century which resulted from the two colonisation waves from the two previous centuries. On the other hand, colonisation in Dobruja is proved based on the general processes recorded for Rumelia, together with the onomastic and toponymic analysis of the census registers' data.

Members or Sufi orders, which often joined the Ottoman army, represented another group of Muslim colonists. In order to support their activities and also keep them under control, the Ottoman state offered the Dervish, who was mostly heterodox, fiscal privileges and abandoned lands as *waqfs.* However, it is unlikely that there was ever a large enough number of Dervish people for them to be considered 'Dervish-colonisers', and the term 'Dervish-missionaries' might be more appropriate.[273]

The 16th Century

Records of taxes from 1518 suggest that Dobruja was low populated, having a large number of small, or very small Muslim villages (under ten households) and a small number of large Christian villages along the Danube and the Black Sea coast.

The 17th Century.

An analysis of the information on the 17th century shows a series of changes within the structure of the non-Muslim population living in the Silistra *sanjak,* with around 92,4% of the population living in the rural area and 7,6% in urban areas.[274]Regarding the central Dobruja area, there is a census on the 16 localities of the Karasu *kaza* where each contributor is recorded separately for each locality. An onomastic analysis for the Karasu *kaza* in the second half of the 17th century suggests that the Romanian element dominates with an overwhelming majority, followed by the Greek and Neo-Greek anthroponyms, then Aromanian and Slavic forms. The order of magnitude for Dobruja's population at the end of the 17th century is confirmed by a document from March 1690 (general mobilization order) sent to Ahmed Pasha, the Özü/Oceakov *beylerbey,* which specifies the number of equipped soldiers that each *kaza* must supply,

272 Ghiață A., *Contribuții noi* ..., p.83.
273 Minkov A., *Conversion to Islam*..., p.45.
274 *Ibidem*, p.54. Possible explanations for the decline of the non-Muslim population could include: higher mortality rates due to epidemics, emigration of large population groups to other countries, physical destruction as a result of repression, higher rates of conversion to Islam.

Ordinul de mărime al populației din Dobrogea la sfârșitul secolului XVII este confirmat și de un document din luna martie 1690 (ordinul de mobilizare generală), trimis lui Ahmed pașa, *beylerbey*-ului de Özü/Oceakov, în care este specificat numărul de soldați echipați pe care trebuie să îl pună la dispoziția autorităților fiecare *kaza* dobrogeană, respectiv 10 oșteni din „*kaza*-ua Tulcea" și „din *kaza*-ua Isaccea, împreună cu satele *vakıf*-ului", 80 oșteni din „*kaza*-ua Babadag, împreună cu satele *vakıf*-ului", 50 oșteni din „*kaza*-ua Karasu alias Tekfürgölü", 40 oșteni din *kaza*-ua Mangalia, 100 oșteni din *kaza*-ua Hacioğlu Pazarcık[275]. În document se mai specifică faptul că acești oșteni „nu vor fi din rândurile supușilor nemusulmani (*re`aya*) plătitori de dări"[276], de unde putem trage concluzia că în nordul Dobrogei, populația era predominant nemusulmană (creștină, în principal), iar de la valea Karasu în jos (dar și cu enclava de veche tradiție islamică a Babadagului), predominant musulmană.

Trebuie amintit că la mijlocul secolului al XVII-lea, Evliyâ Çelebi va menționa în sudul Dobrogei o populație deosebită ca limbă de turci, tătari și români, pe care o numea „citaki", considerată de el rezultatul amestecului dintre soldații (*yürük*) tătari și turci din Anatolia cu românii (*eflâklılar*)[277].

Secolul XVIII

Situația tensionată dintre cele trei imperii (austriac, țarist și otoman) în cursul secolului XVIII, va cauza o serie de mișcări de populații, o parte dintre acestea ajungând pe teritoriul Dobrogei. Cauzele au fost, pe lângă cele militare, deopotrivă politice, religioase și etnice.

În 1775, o parte a cazacilor, nedorind să se supună guvernului țarist, au emigrat în zona Bugeacului și a Gurilor Dunării, mulți trecând în Dobrogea, posesiune otomană la acel moment[278], iar în 1776 un ofițer al armatei ruse menționează până la 10000 de cazaci în regiunea Deltei Dunării și a lacului Razelm[279].

După războiul din 1768-1774, sunt așezați în regiunea Deltei Dunării tătari din Kuban, iar între 1770 și 1784, circa 20000 tătari crimeeani au migrat în Dobrogea[280].

Analiza variației plătitorilor de *cizye* nemusulmani din Dobrogea, în intervalul 1700-1815[281] arată o scădere lentă dar constantă a numărului acestora, variația putând fi fi atribuită procesului continuu de islamizare și devastării regiunii în timpul războiului rus din 1771–1774.

Ca și în cursul secolelor precedente, analiza toponimiei constată permanența populației românești, preponderent în aceleași zone ale Dobrogei în care a fost atestată și anterior.

275 Gemil T., *Cercetări*..., p.174.
276 *Ibidem*, p.174, n.37.
277 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.371 și 382: Afară de aceștia, mai sunt și neamurile dobrogene. Sunt neam de citaki, născuți (din amestecul) tătarilor, al bulgarilor, valahilor și moldovenilor.
278 Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of the XVIII-the 20s of the XIXc.)*, JDSR, 3, 1, p.241. Acordarea rapidă pentru cazaci a dreptului de ședere de către guvernul otoman, nu face decât ca aceștia să fie, într-o primă fază, subiectul unui joc politic între cele două imperii, prin primirea și trecerea lor în Dobrogea fiind slăbit flancul sud-vestic al Imperiului Țarist.
279 Lebedenko A., *Cossacks*..., p.242.
280 Quataert D., *The Ottoman Empire* ..., p.117.
281 Minkov A., *Conversion to Islam*..., p.45.

respectively 10 soldiers from the 'Tulcea *kaza*' and the 'Isaccea *kaza,* together with the *waqf* villages', 80 soldiers from the 'Babadag *kaza* and the *waqf*villages', 50 soldiers from the 'Karasu *kaza* alias Tekfürgölü', 40 soldiers from the Mangalia *kaza,* 100 soldiers from the Hacioğlu Pazarcık *kaza.*[275]The document also specifies that these soldiers 'will not be non-Muslim (*re`aya*), taxpaying subjects'[276], which suggests that the population in North Dobruja was predominantly non-Muslim (mainly Christian), and from Karasu Valley south. It must also be mentioned that during the 17th century, Evliyâ Çelebi writes that in southern Dobruja, there was a population which spoke a language different from the Turks, Tatars and Romanian, which he called 'citaki', considered to be a result of the mix between Tatar soldiers (*yürük*), Anatolian Turks and Romanians (*eflâklılar*).[277]

The 18th Century

The sense atmosphere between the three Empires (Austrian, Tsarist and Ottoman) during the 18th century will cause a series of population shifts, a part of which would end up in Dobruja[278]. Aside from the military circumstances, this was also determined by political, religious and ethnic causes.

In 1775, many Kazaks who didn't want to be subjects of the Tsarist Empire emigrated towards Buceag and the Danube Mouth Area, passing through Ottoman Dobruja on their way. In 1776 an officer of the Russian Army mentions up to 10.000 Kazaks around the Danube Delta and Lake Razelm.[279]

After the 1768-1774 war, Tatars settle in the Kuban area of the Danube Delta. Later on, between the years 1770-1784, circa 20.000 Crimean Tatars emigrated to Dobruja[280].

The inconsistent number of non-Muslim *cizye* payers in Dobruja between the years 1700-1815[281]shows a slow but steady decline of their numbers, and can be considered a result of the continuous process of Islamisation and the devastation brought on by the Russian war of 1771-1774.

Similar to previous centuries, a toponymic analysis observes the permanence of Romanian inhabitants, primarily in the same areas of Dobruja where they had been recorded in the past.

275 Gemil T., *Cercetări*..., p.174.
276 *Ibidem*, p.174, n.37.
277 Călători VI, 1976. Part II, p.371 and 382: Apart from these, there are also the local families. They are families of citaki, born from the mix of Tatars, Bulgarians, Wallachians, and Moldovans.
278 Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of the XVIII-the 20s of the XIXc.)*, JDSR, 3, 1, p.241. The quick granting of residential rights to the Cossacks only makes them, in an initial phase, the subject of a political game between the two empires. By receiving and allowing their passage into Dobruja, the southwestern flank of the Tsarist Empire is weakened.
279 Lebedenko A., *Cossacks*..., p.242.
280 Quataert D., *The Ottoman Empire* ..., p.117.
281 Minkov A., *Conversion to Islam*..., p.45.

Structura socială

Informații asupra componenței sociale a unor centre urbane sau cvasi-urbane dobrogene, la mijlocul secolului XVII, ne sunt oferite de aceeleași însemnări amănunțite ale călătorului turc Evliyâ Çelebi, cu precădere asupra elitei politico-administrative și religioase: la Babadag pomenește de existența unor *chehaia* de spahii și de oraș, *serdar*-ului *de ieniceri*, *müfti* (șeyh ül-Islâm), *nakib*, *muhtesib*[282]; pentru *nahye* Karaharman, din clasa funcționarilor de stat sunt este menționați *naib*-ul, subordonat *kadı*-ului de Babadag și intendentul vămilor (*gümrük emini*), care poate fi identificat cu acel *iskele eminleri* din regulamentul vamal de secol XVI[283], iar pentru Hârșova, *kadı*-ul, *subaşi*-ul, *muhtesib*-ul și un *dizdar*[284]. La începutul secolului, la Isaccea este atestat documentar un personaj desemnat cu titulaturile de *emin* și *nazır*, în două porunci, din mai 1609 și 9 noiembrie 1609, adresate unui anume Mustafa ceavuș[285].

O mențiune singulară pentru Dobrogea secolului XVII este cea a prezenței la Karasu a acelor „cântăreţe numite *güvende*, ce erau numeroase și mergeau din casă în casă și cântau din dible acordate întâmplător, sau umblă prin grădini fluierând; aceasta nu se consideră o rușine." În același context, sunt amintite elemente aparținând structurilor conducătoare din societatea târgului, la mijlocul secolului XVII: „Toți aianii sunt pasionaţi de așa ceva. De aceea judecătorul șeriatului și dizdarul nu pot s-o înlăture și nici populația nu le dă voie."[286]

În ultimul sfert al secolului XVIII, la Mangalia sunt atestați *ayan*-ul și alte notabilități ale orașului, în legătură cu un *ciftlik* menționat în *hatt-i-șerif*-ul acordat Țării Românești de sultanul Abdul Hamid I (la 15-24 decembrie 1774)[287].

În lumea rurală, structura socială avea caracteristici similare celor urbane, dar într-o formă mai simplă. Prin sistemul timariot, posesorul *timâr-ului,* cavaleristul (*sipahi*) locuia în satul ce constituia el însuși sursa de venit a acestuia și strângea singur zeciuiala de la *re`aya*[288]. *Sipahi*-ii au avut mai multe atribuții administrative. Ei formau un fel de forță de poliție, însărcinată cu protecția *re `aya*-lelor în zonele rurale și aveau în același timp importante îndatoriri în strângerea impozitelor și în aplicarea legilor pământului.

Relatări de călătorie din secolele XVI și XVII surprind diferențieri sociale bazate pe starea materială, de fiecare dată fiind vorba de etnici turci cu stare materială mai bună decât a altor categorii etnice, însă din secolul XVIII se poate constata o modificare în structura socială a localităților dobrogene, cel puțin la nivelul conducerii acestora. Noile realități sociale țin pasul, totodată, și cu evoluțiile similare din alte părți ale imperiului, Dobrogea nefiind un caz singular. Astfel, pe lângă „oficializarea" *ayan*-ilor ca lideri ai comunităților în raport cu autoritatea centrală, în cazul localităților cu populație preponderent creștină, pentru rezolvarea unor probleme administrative (fiscale, teritoriale) se apela la reprezentanții comunităților creștine, oameni înstăriți cu autoritate în comunitate, așa-numiții „ciorbagii". Din rândul acestora s-a permis apoi alegerea primarului localității, numit, la început, *kocabaşı* sau *mudir* (acesta din urmă specific

282 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.352-354, 387-391 și 392-393.
283 *Ibidem*, p.328.
284 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.450.
285 Gemil T., *Cercetări*..., p.167.
286 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.397.
287 Relaționat cu obiceiul acestora de a trimite vitele *ciftlik*-ului Mangalia pentru pășunatul de vară la Jegălia, în Țara Românească, unde rămâneau și peste iarnă, fără a mai fi readuse la Tuzla, v. Mehmed M.A. (întocmit de), *Documente turcești privind istoria României. I (1455-1774)*, București, Editura Academiei, 1976, p.321, poz. 292.
288 Inalcık H., *Imperiul Otoman.* ..., p.208.

Social Structure

The detailed diaries of the Turki sh traveler Evliyâ Çelebi, which offer insight into the political, administrative and religious elite, gives us information on the social components of certain urban and quasi-urban centres of Dobruja in the middle of the 17th century. According to Evliyâ Çelebi, Babadag had some Sipahi and town *chehaia, serdars of jannisaries,* religious leaders müfti (șeyh ül-Islâm), *nakib*, *muhtesib*[282]. For the Kara Harman *nahye,* from the civil servants' class there are mentions of the *naib,* subordinated to the Babadag *kadi* and the customs bailiff (*gümrük emini*) which can be identified as the *iskele eminleri* from the border statute from the 16th century[283]. And as for Hârșova, there are mentions of the *kadi, subaşi, muhtesib* and a *dizdar.*[284] Two orders from May and November 1609 addressed to a certain chieftain named Mustafa in Isaccea also mention a certain individual who bore the titles of *emin* and *nazir*[285].

There is a single mention for 17th century Dobruja which attests the presence of certain women-singers named *güvende*' in Karasu, 'who came in great numbers and would go from house to house and play the fiddle, or wandered through gardens whistling; this isn't something to be ashamed of.,, In the same context, there are elements regarding the management structures of the markets from the middle of the 17thcentury: "All officials are passionate with something like this. Which is why the Sharia Judge and the Dizdar can't do away with it, and the population won't allow them to,,…[286]'

In the last quarter of the 17thcentury, there are mentions of the *ayan* and other important town officials in regards to a *ciftlik* mentioned in the *hatt-i-șerif* received by Wallachia from Sultan Abdul Hamid I (dated 15th – 24th December 1774)[287].

The structure of rural areas was similar to that of urban areas, albeit in a more simplified form. Through the Timar system, the owner of the *timâr,* the cavalryman *(sipahi)* lived in the village which was his own source of income and would gather the tithes from the *re`aya.*[288] They had more administrative tasks. They represented a sort of police force tasked with protecting the *re`aya* in rural areas, as well as collecting taxes and implementing the laws of the land.

Travel diaries from the 16th and 17th Centuries record social differentiations based on financial status, and in most cases, Turks had a better financial situation than other ethnic groups. However, starting from the 18th century there is a change in the social structure of Dobruja's localities, at least on the leadership's level. These new social realities keep up with similar changes across other parts of the empire, as Dobruja wasn't a unique case. Thus, aside from officialising the *ayan* as community leaders in the case of predominantly Christian communities, for solving administrative, fiscal, and territorial issues, the state would also rely on representatives of Christian communities – wealthy citizens in authority, the so-called "*ciorbagii"*. The mayor was elected from these individuals and in the beginning he was named *kocabaşı*

282 Călători VI, 1976. Part II, p.352-354, 387-391 and 392-393.
283 *Ibidem*, p.328.
284 Călători VI, 1976. Part II, p.450.
285 Gemil T., *Cercetări*..., p.167.
286 Călători VI, 1976. Part II, p.397.
287 It is related to their habit of sending the Mangalia *ciftlik* cattle to graze during the summer in Jegălia, Wallachia, where they would remain for the winter, without being brough back to Tuzla., seeMehmed M.A. (created by), *Documente turcești privind istoria României. I (1455-1774)*, București, Editura Academiei, 1976, p.321, poz. 292.
288 Inalcık H., *Imperiul Otoman.* ..., p.208.

aşezărilor urbane). Poziția de lider oficial al comunității, de primar, pare să fi atins o recunoaștere oficială în cursul secolului XVIII. În ciuda precarității informațiilor, se observă că marii latifundiari și comercianții au constituit cel mai bogat strat al populației ținutului în perioada secolelor analizate.

Grupuri sociale cu statut special

Vor exista și grupuri sociale cu statut și regim fiscal special (scutiți de *ʿavariz -ı dîvâniye* - impozitele extraordinare), și ne referim la cele cu rol militar sau civil: organizațiile militare locale (care au dat naștere şi unor sate cu statut special) ca *voynuk*, *martolos*, *filorici*, *derbendci*, recrutați în general din populația creștină, și anumite categorii de meseriaşi: fierarii (*ahengerân*, *haddadân*), pietrarii (*taşçıyân*), constructorii (*yapıcıyan*, *bennâ*), dulgherii (*neccarân*), sărarii (*tuzcu*), podarii (*köprücü*), furnizorii de seu (*yağcı*)[289].

Siguranța și securitatea pe trasee au fost asigurate de organizația *derbend*, care era, de asemenea, responsabilă cu reparația generală și întreținerea drumurilor. Organizația *derbend* a facilitat dezvoltarea satelor și orașelor stabilite de-a lungul rutelor, precum și așezarea locurilor neobișnuite. Comunități-*derbend* sunt documentate în Dobrogea pentru secolul XVI la Prislava (Nufărul/Ilgani), *Karaharmanlık* (Vadu), *Ester*, *Yeni derbent* (Cerna), Garvăn, Parcheș, *Yeni-Köy* (Mihail Kogălniceanu), *Karasu* (Medgidia), *Boğaz* (Gârlița)[290].

În plus, organizații întemeiate pentru construirea de poduri (*köprücülük*), pavarea străzilor (*kaldırımcılık*) și navigația (*gemicilik*) au asistat comunicarea și transportul mărfurilor între localități, contribuind la dezvoltarea rețelei de centre urbane, târguri și sate[291].

Organizații de podari (*köprücü*) care aveau sarcina de a asigura trecerea călătorilor peste o apă, pe un pod fix sau mobil, sunt amintite la Dervent, lângă Silistra (1576) și la „*Gönci-pazarı nam-ı diğer Karasu*" (la 28 noiembrie 1572, într-o poruncă sultanală[292].

Instituția *vozarlık*-ului este documentată la Karaharman, Tulcea, Isaccea, Măcin, Hârşova şi Silistra, *vozar*-ii fiind agenți ai controlului fiscal care taxă (*vozariyye*) pe mărfurile în tranzit prin porturi şi schele, asigurând în regim de monopol și monopolul traversării mărfurilor şi a pasagerilor de pe un mal pe altul al Dunării[293].

Pentru paza militară a punctelor strategice mai erau folosite comunități de *müsellem* atestați la Enisala, Hârşova, Ester şi la Isaccea, dar și *ellici*-ii (Hârșova)[294].

O altă categoria socială nu foarte numeroasă, dar existentă, cel puțin în secolele de început ale stăpânirii otomane, este cea a robilor (*esir*), atestată indirect, prin menționarea unei piețe pentru robi la Karasu, în secolul XVII[295].

289 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.14.
290 *Ibidem*, p.118. V. și Popescu A., *Derbendgii* ..., p.13; Popescu A., *Dobrogea*... 2015, p.96.
291 Acun F., *A Portrait of the Ottoman Cities*, The Muslim World, 92, 2002, p.265.
292 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.88.
293 *Ibidem*, p.105.
294 *Ibidem*, p.119.
295 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.180.

or *mudir* (the latter was more specific to urban areas). Mayor status seemed to have reached official acknowledgement during the 18th century. Despite the unreliability of the information, it can be observed that landowners and merchants made up the wealthiest social layer during the period in question.

Social groups with special status

There were also social groups that benefitted from special status and distinct fiscal conditions (they were exempted from *ʿavariz -ı dîvâniye* (extraordinary taxes). Some of these were local military organisations (which, in turn, determined the creation of villages with special status) such as *voynuk*, *martolos*, *filorici*, *derbendci* which were recruited from the Christian population, and certain craftsmen categories: ironsmiths (*ahengerân*, *haddadân*), stone workers (*taşçıyân*), builders (*yapıcıyan*,*bennâ*), carpenters (*neccarân*), salt workers (*tuzcu*), ferrymen (*köprücü*), and animal fat providers (*yağcı*).[289] Safety and en route protection were offered by the *derbend* organization which was also responsible with general road maintenance and repairs. The *derbend* organization influenced the emergence of villages and towns along these roads, as well as unusual settlements. *Derbend* communities are documented in Dobruja during the 16th century in Prislava (Nufărul/Ilgani), *Kara Harmanlık* (Vadu), *Ester*, *Yeni derbent* (Cerna), Garvăn, Parcheș, *Yeni-Köy* (Mihail Kogălniceanu), *Karasu* (Medgidia), *Boğaz* (Gârlița). [290]

Moreover, these organisations founded for bridge construction *(köprücülük)*, road paving (*kaldırımcılık*) and sailing (*gemicilik*) aided communication and transport of wares between settlements, contributing to the expansion of the network between urban centres, markets and villages.[291] There are mentions of bridge workers' organisations (*köprücü*) in Dervent, near Silistra (1576) and in „*Gönci-pazarı nam-ı diğer Karasu*" (November 28th 1572 in a Sultan's order). These workers were in charge of making sure that travelers crossed the waters safely using either fixed or mobile bridges. [292]

The *vozarlik* institution is documented in Kara Harman, Tulcea, Isaccea, Măcin, Hârşova and Silistra, and the *vozar* were fiscal control agents who taxed (*vozariyye*) wares transiting through docks and wharfs. This ensured monopoly over wares and passengers who wanted to cross the Danube River.[293] Similarly, *müsellem* communities in Enisala, Hârşova, Ester and Isaccea and *ellici* in Hârşova contributed to ensuring the military watch over strategic points.[294]

Another social group that wasn't as large, yet was still present, at least in the early centuries of Ottoman rule, were the slaves (*esir*), and it is indirectly confirmed by the mention of a slave market in Karasu during the 17th century. [295]

289 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.14.
290 *Ibidem*, p.118. V. andPopescu A., *Derbendgii* ..., p.13; Popescu A., *Dobruja*... 2015, p.96.
291 Acun F., *A Portrait of the Ottoman Cities*, The Muslim World, 92, 2002, p.265.
292 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.88.
293 *Ibidem*, p.105.
294 *Ibidem*, p.119.
295 Popescu A., *Integrarea imperială*..., p.180.

STRUCTURA ETNICĂ

Populații turco-tătare în Dobrogea

Primii locuitori otomani stabiliți în Dobrogea sunt de fapt oștenii garnizoanelor lăsate aici la începutul secolului XV, în urma reparării și întăririi cetăților Enisala și Isaccea. Un puternic substrat de populații turcice pre-otomane va exista însă în zonă la acest moment. Examinarea registrelor *timâr* din sfârșitul secolului al XV-lea, registrele fiscale de la mijlocul secolului al XVI-lea și registrele militare de la începutul secolului XVI indică faptul că locuitorii pre-otomani turci înregistrați în așezările creștine au fost o parte importantă a demografiei urbane și rurale multi-etnice a regiunii, iar aceste prime secole ale stăpânirii otomane în regiunile balcanice au favorizat migrarea și așezarea aici a populațiilor anatoliene, fiind repopulate vechi așezări abandonate și înființate noi așezări în teritorii nelocuite. S-a creat astfel o arie de interacțiune între musulmani anatolieni, grupuri turcice creștinate, popoare de stepă musulmane (tătari) și creștini nativi[296].

După etapa primelor colonizări, spre finalul secolului XVI, relatările (cunoscute) se înmulțesc, atestând o substanțială locuire turco-tătară în Dobrogea: 1592[297], 1593[298], 1595[299], 1587-1599[300]. Toate relatările de călătorie care amintesc Dobrogea recunosc unanim că, cu excepția regiunii Dunării, unde locuiau și români, și a orașelor unde populația era amestecată, populația era musulmană. Din secolul următor prezența turco-tătară în Dobrogea devine elementul dominant în tabloul etnic al provinciei.

Relatările de călătorie ale lui Evliyâ Çelebi de la mijlocul secolului XVII prezintă o Dobroge locuită compact de turci și de tătari. Cele o sută de sate menționate în jurul Babadagului prezintă o toponimie turcă, la fel ca multe alte localități menționate în subsidiar în nordul Balcanilor și în Deliorman.

296 Ocaklı N., *Turkization or re-turkization of the ottoman Bulgaria: case study of Nigbolu sandjak in the 16th century*, WEI International Academic Conference Proceedings, January 14-16 ianuarie 2013, Antalya, Turkey, p.2.

297 Ciocîltan V., *Georg Christoph Fernberger, un călător austriac, prin Dobrogea și Moldova în anul 1592*, SMIM, 20, 2002, p.285-287.

298 Diacul moscovit Trifon Korobeinikov arată că „lângă acel târg [Karasu] locuiau tătarii dobrogeni și turcii”, pentru ca la vreo 30 de verste mai la sud să se oprească, la un nou popas, „în pădurea tătărească”, v. Călători III, 1971, p.354.

299 Raguzanul Paolo Giorgi ne spune că „Nici unul din aceste orașe [Constanța, Tulcea, Karaharman, Babadag, Mangalia] nu este locuit numai de turci sau de creștini., v. Călători III, 1971, p.392.

300 Lascu S., *Călători străini despre turco-tătarii din Dobrogea (sec. XVIII - XIX).* În: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional *Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă*, Constanța, 17 – 20 noiembrie 1994, București, Editura Kriterion, 1997, p.207.

ETHNIC STRUCTURE

Turks-Tatar population in Dobruja

Some of the first inhabitants of Dobruja were in fact the garrison soldiers who had arrived during the 15th century after the repairs and fortification of the Enisala and Isaccea citadels. However, a strong under layer of pre-ottoman Turk population will already be existent at that point. *Timâr* registers from the end of the 15th century, fiscal registers from the middle of the 16th century and military registers from the beginning of the 16th century indicate that pre-ottoman Turk inhabitants who were recorded in Christian settlements were an important part of the multi-ethnic urban and rural demography. Furthermore, these first centuries of Ottoman rule in the Balkan region favored the migration and settlement of Anatolian communities, who repopulated old abandoned regions and created new settlements in unpopulated areas. As a result, there was an area of interaction between Anatolian Muslims, Christian Turkish groups, steppe Muslim (Tatar) and native Christian populations.[296]

After the first stages of colonisation towards the end of the 16th century, the number of (known) records increases, documenting a substantial Turco-Tatar population in Dobruja: 1592[297], 1593[298], 1595[299], 1587-1599[300]. All the travel records that mention Dobruja agree that the population was Muslim, with the exception of the Danube area where Romanians also lived, and cities where population tended to be mixed. In the following century, the Turks-Tatars become the predominant element in the ethnic landscape of the province.

Evliyâ Çelebi's travel diaries from the middle of the 17th century present Dobruja as crowded with Turkish and Tatar population. The one hundred villages mentioned around Babadag have Turkish nomenclature, the same as many settlements mentioned in the northern Balkan area and Deli Orman.

296 Ocaklı N., *Turkization or re-turkization of the ottoman Bulgaria: case study of Nigbolu sandjak in the 16th century*, WEI International Academic Conference Proceedings, January 14-16 2013, Antalya, Turkey, p.2.

297 Ciocîltan V., *Georg Christoph Fernberger, un călător austriac, prin Dobruja și Moldova în anul 1592*, SMIM, 20, 2002, p.285-287.

298 The Muscovite deacon Trifon Korobeinikov mentions that 'near that market [Karasu] lived the Dobrujan Tatars and the Turks,' and then, about 30 versts further south, he stops at a new resting place, 'in the Tatar forest.', see Călători III, 1971, p.354.

299 Ragusan Paolo Giorgi writes that 'None of these towns [Constanța, Tulcea, Kara Harman, Babadag, Mangalia] is inhabited only by Turks and Christians', see Călători III, 1971, p.392.

300 Lascu S., *Călători străini despre turco-tătarii din Dobruja (sec. XVIII - XIX).* In: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional *Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă*, Constanța, 17 – 20 November 1994, București, Editura Kriterion, 1997, p.207.

Începând cu secolul XVII toate grupurile de turci din Dobrogea și restul Rumeliei sunt menționate în documentele turcești sub denumirea „evlâd-i fatihân” (fii lui Mehmet al II-lea Cuceritorul)[301], o confirmare simbolică a procesului de convertire etnică și demografică a teritoriilor balcanice cucerite.

În secolul al XVIII-lea este menționat același caracter compact turcesc al Dobrogei și Deliormanului (Jean Bell du Antirmony, 1737-1738), iar conform lui Charles Niebuhr, la 1767, în satele din partea de nord a Balcanilor sunt mai mulți turci decât în cea sudică[302].

Deși deseori sunt menționați împreună, sau chiar confundați, turcii și tătarii au reprezentat grupuri etnice separate, ale căror caracteristici se pot distinge lesne și care s-au păstrat în Dobrogea până în zilele noastre.

Un aspect important îl constituie, pentru teritoriile nou populate cu populație musulmană, gruparea acestora în comunități relativ compacte, în cadrul cărora se perpetuează tradițiile socio-economice și religioase din locurile de baștină.

Principalele grupuri de populaţie musulmană colonizate în Dobrogea sunt[303]:

1. Tătari (*tatarlar*) – emigrați în trei valuri în Dobrogea; se face distincție între cele trei subgrupuri de tătari, în special în funcție de dialectul vorbit. Majoritatea vorbesc tătara crimeeană (*kırım tili*); cel de-al doilea grup ca mărime este al tătarilor ce vorbesc dialectul noghai (*noghai tili*); iar de-a lungul ţărmului Mării Negre este grupul tătarilor dobrogeni ce vorbește așa numitul *dialect de coastă* sau tătara dobrogeană (*yaliboyi tili*);

2. Turci (*türkler*) – împreună cu tătarii, ei au fost populația majoritară în Dobrogea până la jumătatea secolului al XIX-lea;

3. Țigani musulmani (*çingene* sau *xoraxane*).

Grupuri etnice creștine

În mențiunile surselor secolelor XVI-XVIII identificăm grupurile etnice ale românilor, grecilor, armenilor, raguzanilor, rușilor lipoveni, cazacilor și germanilor. Se constată o „grupare” a acestora spre zonele centrale, danubiene și nordice ale ținutului[304].

Alte grupuri etnice.Țigani

Între 1522 - 1523, în timpul domniei sultanului Süleyman I, a fost întocmit un registru fiscal aparte, cunoscut sub numele de “Registrul complet al veniturilor și impozitelor ţiganilor din provincia Rumelia”. Acest document consistent se compune din 347 de pagini, referitoare la “ţigani“. El înregistrează numărul gospodăriilor “ţigănești”, împărţite în colectivităţi fiscale repartizate în nouă districte judiciare, care

301 Ekrem M.A., *Din istoria ...*, p.40.

302 Arbore Al.P., *Caracterul etnografic...*, p.102.

303 Bara M., *Relații interetnice dintre creștinii ortodocși și musulmani în Dobrogea. Studiu de caz: Medgidia și Cobadin*, Philologica Jassyensia, 2, 1, 2006, p.93.

304 Spre exemplu, pentru *kaza*-ua Karasu, la sfârșitul secolului XVII, registrul de recensământ studiat de turcologul Tasin Gemil redă parțial și situația etnică a zonei, respectiv populația nemusulmană (circa 10000 locuitori, analiza fiind făcută numai pe persoanele înregistrate, capii de familie): populația română este majoritară, dar sunt întâlnite în număr destul de mare elemente grecești, slave și macedo-române, iar într-o mai mică măsură, există populație de armeană și evreiască, v. Gemil T., *Considerations demographiques ...*, p.185 și 186.

Starting with the 17th century, all of the Turkish groups in Dobruja and the rest of Rumelia are mentioned in Turkish documents under the name ‘evlâd-i fatihân’ (sons of Mehmed II the Conqueror)[301], a symbolic confirmation of the ethnic and demographic conversion of the conquered Balkan territories.

18th century sources indicate the same compact Turkish profile of Dobruja and Deli Orman (Jean Bell du Antirmony, 1737-1738), and according to Charles Niebuhr, in 1767 the Northern Balkan area has a significantly greater Turkish population than the South.[302]

Although the Turks and Tatars are often mentioned together and are even confused with one another, they were two different ethnic groups whose characteristics are clearly distinct and have lasted in Dobruja to this day.

An important aspect for the territories with new Muslim population is the fact that they were grouped into relatively compact communities, which helped perpetuate their native socio-economic and religious traditions.

The main Muslim groups in Dobruja are[303]:

1. The Tatars (*tatarlar*) – who emigrated to Dobruja in three waves; there are distinctions between three different Tatar subgroups, especially based on their dialect. Most of them speak Crimean Tatar (*kırım tili*); the second group in size are the Tatars speaking the noghai dialect (*noghai tili*); and along the Black Sea cost there are the Dobrujan Tatars who speak the so-called *coastal dialect* or *dobruja dialect* (*yaliboyi tili*);

2. The Turks (*türkler*) – together with the Tatars, they represented the majority of the population in Dobruja until the middle of the 19th century;

3. Muslim gypsies (*çingene* sau *xoraxane*).

Christian ethnic groups

Sources from the 16th – 18th Centuries mention the following ethnic groups: Romanians, Greeks, Armenians, Raguzas, Russian Lipovans, Kazaks and Germans. They are generally grouped around the central, Danubian and Northern areas of the province.[304]

Other ethnic groups. Gypsies

During the reign of Sultan Süleyman I, between 1522-1523, a distinct fiscal register was created under the name of ‘Complete income and tax register for Gypsies in the Rumelia Province.’ This dense document consists of 347 pages about “gypsies,,. It records the number of “gypsy,, households, organized by the fiscal group they belonged to within the nine judicial districts making up a great part of today’s

301 Ekrem M.A., *Din istoria ...*, p.40.

302 Arbore Al.P., *Caracterul etnografic...*, p.102.

303 Bara M., *Relații interetnice dintre creștinii ortodocși și musulmani în Dobruja. Studiu de caz: Medgidia și Cobadin*, Philologica Jassyensia, 2, 1, 2006, p.93.

304 For example, in the case of the district of Karasu, at the end of the 17th century, the census register studied by the Turkologist Tasin Gemil partially reflects the ethnic composition of the area, specifically the non-Muslim population (around 10,000 inhabitants, with the analysis based solely on registered individuals, heads of households): the Romanian population is the majority, but there is a significant presence of Greek, Slavic, and Macedo-Romanian elements, and to a lesser extent, there is an Armenian and Jewish population., see Gemil T., *Considerations demographiques ...*, p.185 and 186.

înglobează părți mari din ceea ce constituie Peninsula Balcanică de astăzi. Este vorba de un document unic, care conține o cantitate enormă de informații despre populația "țigănească" din Balcani, la începutul secolului al XVI-lea.

Structura etnică în centrele urbane și târguri

Armeni. Populație citadină, cel puțin în Dobrogea, unde a venit în scopuri comerciale, sunt amintiți rar dar constant în izvoarele perioadei secolelor XVI-XVIII. Sunt semnalați la Babadag și Constanța[305] la începutul secolului XVI, iar la 1557 solul Erasm Otwinowski amintește de negustorii armeni din Dobrogea, care traversau Dunărea spre Moldova prin vadul de la Isaccea[306].

Raguzani/italieni. Conform relatărilor de epocă, la 1623 sunt menționați în Babadag „ ... câțiva negustori raguzani"[307], care sunt amintiți și la 1641[308], iar la jumătatea secolului XVII, datorită conjuncturii economice favorabile, este atestată o substanțială colonie raguzană, stabilită aici cu scopuri comerciale și negustorești[309].

Greci. Aceștia s-au stabilit mai ales în centrele comerciale, majoritatea venind din Arhipelag și din insulele ioniene (ex. negustorul Antonie din Chios, pe care John Newberie îl întovărășea în călătoria la 1582[310]). Ca activități principale se ocupau cu marele comerț, navigația sau erau elementul dominant din micul comerț orășenesc[311]. În biserica veche din Mangalia, o inscripție pe un sicriu, în limba greacă, din anul 1685, atestă vechimea comunităților grecești din Dobrogea: „A adormit răposatul jupân (*arhon*) Velisarios"[312].

Mai rar pot fi întâlniți, de asemenea, și în localități mai mici. Astfel, satul Cernavodă este menționat, pe o hartă a Țării Românești datată 11 septembrie 1789, ca fiind locul de naștere al dascălului neo-grec Iosif Moesiodax (cu sensul de „dobrogean"), geograf[313].

Evrei. Într-un teritoriu profund conectat la fluxurile comerciale ale Imperiului Otoman, mercantilismul evreiesc devine o prezență constantă în centrele cvasi-urbane dobrogene. Deși sursele primare nu sunt generoase, în legătură cu acest subiect, totuși se poate contura tabloul unei prezențe evreiești relativ numeroase și de durată. Există informații în relatările lui Nicolaus Schmidt (1651) și Pietro Deodato Bakšić (1641) asupra faptului că, la jumătatea secolului XVII, punctele vamale de la Dunăre erau arendate în mare parte de evrei[314]. În jurul anului 1653, Evliyâ Çelebi menționează existența unei comunități evreiești în Mangalia, în contextul descrierii problemelor de natură juridică dintre aceștia și lazi[315], iar pe la 1677-1678, Ioan Gniński, trimisul Palatinului de Helm la sultanul Mehmed IV, trecând prin Isaccea oferă

305 Anghel G., *Rolul porturilor ...*, p.190.
306 Călători II, 1970, p.120-121.
307 Călători V, 1974, p.7: relatarea misionarului catolic Andrei Bogoslavi
308 *Ibidem*, p.222: ca și armenii (20 de case cu 120 de suflete), dar majoritatea covârșitoare o reprezintă turcii (peste 2000 de case cu peste 10000 de suflete) - relatarea lui Pietro Deodato Bakšić.
309 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.393: „Cele mai multe dughene sunt raguzane...".
310 Călători II, 1970, p.515.
311 Popescu A., *Dobrogea otomană*. 2008, p.148.
312 *Ibidem*, p.148.
313 Iorga N., *O hartă a Țerii-Românești din c.1780 și un geograf dobrogean*, AARMSI, 2, 36, 1914, p.927.
314 Călători V, 1974, p.457.
315 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.380.

Balkan Peninsula. It is aunique document containing an enormous amount of information about the "gypsy,, community in the Balkans in the beginning of the 16th century.

Ethnic structure in urban centres and markets

Armenians. They were an urban populace, who arrived with commercial purposes and are mentioned rarely yet invariably by 16th – 18th century sources. They are mentioned in Babadag and Constanța[305] in the beginning of the 16th century, and in 1557 the sole Erasm Otwinowsky acknowledges the Armenian merchants in Dobruja, who would cross the Danube towards Moldova at the Isaccea crossing.[306]

Ragusa/Italians. sources of the time, 1623 and 1641 respectively mention "a few Ragusa merchants,,[307] in Babadag, and in the middle of the 17th century[308], in the context of favourable economic circumstances there is a substantial Ragusa colony who settled in commercial and trade purposes.[309]

Greeks. They settled primarily around commercial centres, after a lot of them arrived from the Archipelago area and the Ionian Islands (e.g. the merchant Antonie din Chios who John Newbierie accompanied in his travels from 1582[310]). Their main activity was commerce on a large scale, sailing or they were the dominant element in small scale town commerce.[311] A Greek inscription dating back to 1685 on a coffin in the old church of Mangalia confirms the early presence of the Greek community in Dobruja: "Here lies the late boyar *(arhon)* Velisarios."[312]

They are also present in smaller localities, although rarely. In this sense, Cernavodă features in a map of Wallachia from September 11th 1789 as the birthplace of the neo-Greek priest Iosif Moesiodax (with the meaning of 'dobrujan'), geographer. [313]

Jews. In a territory that is profoundly linked with the commercial flow of the Ottoman Empire, Jewish mercantilism becomes a constant presence in the quasi-urban centres of Dobruja. Although primary sources aren't generous in this sense, there is still enough information to recreate numerous and lasting presence of the Jewish community. The notes of Nicolaus Schmidt (1651) and Pietro Deodato Bakšić (1641) on the fact that in the middle of the 17th century, border points along the Danube were mostly managed by the Jewish.[314] Around the year 1653, Evliyâ Çelebi mentions the existence of a Jewish community in Mangalia in the context of describing legal issues between them and the Laz people[315]. Similarly, around 1677-1678, Ioan Gniński (a diplomat representing Sultan Mehmed IV), passes through Isaccea, and offers succinct information on the ethnic structure of the city, mentioning the presence of

305 Anghel G., *Rolul porturilor ...*, p.190.
306 Călători II, 1970, p.120-121.
307 Călători V, 1974, p.7: the account of Catholic missonary Andrei Bogoslavi.
308 *Ibidem*, p.222: Like the Armenians (20 houses with 120 souls), but the overwhelming majority are represented by the Turks (over 2000 houses with over 10,000 souls) - the report of Pietro Deodato Bakšić.
309 Călători VI, 1976. Part II, p.393: „Most bodegas were Ragusa establishments…".
310 Călători II, 1970, p.515.
311 Popescu A., *Dobruja otomană*. 2008, p.148.
312 *Ibidem*, p.148.
313 Iorga N., *O hartă a Țerii-Românești din c.1780 și un geograf Dobrujan*, AARMSI, 2, 36, 1914, p.927.
314 Călători V, 1974, p.457.
315 Călători VI, 1976. Part II, p.380.

date succinte asupra structurii etnice a orașului, menționând aici prezența grecilor, bulgarilor, armenilor, evreilor și turcilor[316]. La Babadag, un centru urban înfloritor în secolul precedent, sunt menționați la sfârșitul anului 1709, de către reverendul suedez Michael Eneman, aflat în drum spre Constantinopol, un număr mare de evrei care locuiau împreună cu creștinii[317].

Structura etnică în zonele rurale

Tătari. Se pare că așezărilor tătărești formau o rețea destul de densă, fiind amintiți de numeroase documente (în special de relatări de călătorie, atente la exotismul locului, comparativ cu locurile de baștină). Se constată cu ușurință că această etnie este așezată cu precădere în zone rurale, principala lor îndeletnicire fiind creșterea animalelor, agricultura și expedițiile militare.

Români. Încă din izvoarele secolului al XV-lea, otomane sau europene, există numeroase dovezi despre prezenta continuă a unei populații românești, filiația latină a acesteia fiind argumentată topic prin denumiri de localități precum *Altina* (Oltina), *Beroe*, *Troesmis*, *Capidava*, *Salsovia*. În paralel, pe acest teritoriu va avea loc un proces de sinteză etnică românească, care va amalgama populația românească autohtonă cu elemente care vor trece Dunărea din principatele române, în diverse perioade istorice și din diferite motive (împrejurări economice, sociale, administrative), dar și transhumanță.

Găgăuzi. Reprezintă una dintre diversele grupări etnice turcești din Europa de Est și pe frontiera Dunării care vorbesc un dialect turc anatolian, dar religia lor, creștinismul ortodox, îi deosebește de alte grupuri turco-musulmane din regiune. Încă de la mijlocul secolului al XIV-lea, patria găgăuzilor era localizată în principal în stepele care se întindeau între Dunărea inferioară și Marea Neagră, dinspre Delta Dunării spre sud, până la poalele dealurilor Eminei Dağ. Locuiau în sudul și mijlocul Dobrogei, de la Varna și Kaliakra spre Silistra pe Dunăre. Pe de altă parte, găgăuzii trăiau în grupuri relativ mici și în alte orașe și provincii din regiunea de nord-est a Peninsulei Balcanice[318]. Vor fi consemnați în recensăminte înspre Silistra și în zona de sud a Dobrogei, între Mangalia și Varna, unde vor fi recenzați până la începutul secolului XX.

Ruși. În urma mișcărilor religioase din prima jumătate a secolului al XVII-lea petrecute în Rusia, a emigrat un grup etnic rusesc care va primi încuviințarea autorităților otomane pentru a se stabili în Dobrogea; faptul este atestat la nivel toponimic, satul *Kızıl-hisar*, colonizat de populații *yürük* în 1584, va apărea sub numele de *Islava* (azi Slava Rusă, jud. Tulcea) în *defter*-ul din 1675-1676[319]. Cincizeci de ani mai târziu, în primul sfert al secolului XVIII emigrează în provincie un alt grup rusesc aparținând sectelor derivate din erezia rascolnică, așa numiții lipoveni[320].

Cazaci. Din cauza politicii expansioniste a Imperiului rus, între anii 1708-1778, o parte din cazacii ucraineni au migrat în valuri succesive în provincia otomană Dobrogea, stabilindu-se în zona lacului Razelm și între brațele fluviului Dunărea, în cadrul satelor locuite de lipoveni, și aceștia refugiați din Rusia din cauza persecuțiilor religioase. În anul 1709, hatmanul Mazepa emigrează din Rusia aici, cu o ceată de cazaci zaporojeni, unde încheie cu *serasker*-ul Babadagului, Iusuf-Pașa, un tratat, prin care li se

316 Călători VII, 1980, p.364.
317 Midvichi N., *A few considerations on the Jews in Dobrudja province during the Ottoman rule*, Peuce, S.N., 7, 2009, p.428.
318 Ocakli N., *Demographic structure …*, p.25.
319 Ghiață A., *Toponimie și geografie …*, p.37.
320 Mateescu T., *Arhivele …*, p.237.

Greeks, Bulgarian, Armenian, Jews and Turks.[316] In 1709, the Swedish Reverend Michael Eneman who was on his way to Constantinople mentions a great number of Jewish citizens living amongst Christians in Babadag. [317]

Ethnic Structure in Rural Areas

Tatars. It seems that Tatar settlements formed a fairly dense network, being mentioned in numerous documents (especially travel accounts, fascinated by the exoticism of the place compared to their native lands). It can easily be observed that this ethnic group is primarily located in rural areas, with their main occupations being animal breeding, agriculture, and military expeditions.

Romanians. Since the sources of the 15th century, whether Ottoman or European, there is ample evidence of the continuous presence of a Romanian population, with their Latin lineage argued topically through place names such as Altina (Oltina), Beroe, Troesmis, Capidava, and Salsovia. In parallel, there will be a process of Romanian ethnic synthesis in this territory, amalgamating the indigenous Romanian population with elements that crossed the Danube from the Romanian principalities in various historical periods and for various reasons (economic, social, administrative circumstances) as well as transhumance.

Gagauz. They represent one of the various Turkish ethnic groups in Eastern Europe and on the Danube frontier, speaking an Anatolian Turkish dialect, but their religion, Orthodox Christianity, distinguishes them from other Turkish-Muslim groups in the region. Since the mid-14th century, the homeland of the Gagauz people was primarily located in the steppes stretching between the lower Danube and the Black Sea, from the Danube Delta southward to the foothills of the Eminei Dağ. They inhabited the southern and central Dobruja, from Varna and Kaliakra to Silistra on the Danube. On the other hand, Gagauz people lived in relatively small groups in other cities and provinces in the north-eastern region of the Balkan Peninsula.[318] They will be recorded in censuses around Silistra and in the southern Dobruja region, between Mangalia and Varna, where they will feature until the early 20th century.

Russians. As a result of religious movements in the first half of the 17th century in Russia, a group of Russian ethnic people emigrated with the approval of Ottoman authorities to settle in Dobruja; this fact is echoed in the toponomy of the area, as the village Kızıl-hisar, colonized by Yörük populations in 1584, will appear under the name of Islava (today Slava Rusă, Tulcea County) in the defter (Ottoman tax record) of 1675-1676[319]. Fifty years later, in the first quarter of the 18th century, another group of Russian people belonging to sects derived from the Raskol movement, known as the Lipovans, emigrated to the province.[320]

Cossacks. Due to the expansionist policies of the Russian Empire, between 1708-1778, some Ukrainian Cossacks migrated in successive waves to the Ottoman province of Dobruja, settling in the Razelm Lake area and between the arms of the Danube River, within villages inhabited by Lipovans, who themselves had fled Russia due to religious persecutions. In 1709, Hetman Mazepa emigrated from Russia to this region with a group of Zaporozhian Cossacks and concluded a treaty with the Serasker (Ottoman military

316 CălătoriVII, 1980, p.364.
317 Midvichi N., *A few considerations on the Jews in Dobrudja province during the Ottoman rule*, Peuce, S.N., 7, 2009, p.428.
318 Ocakli N., *Demographic structure …*, p.25.
319 Ghiață A., *Toponimie și geografie …*, p.37.
320 Mateescu T., *Arhivele …*, p.237.

asigura independența și li se dau pământuri și pescării. În schimb, cazacii erau obligați să dea turcilor un contingent armat, în caz de război[321]. Ultimul val a fost constituit din cazacii zaporojeni care în anul 1775, după o scurtă ședere în sudul Ucrainei și Basarabia, au primit din nou permisiunea autorităților turce să se mute în ținutul danubiano-pontic[322].

Germani. Către sfârșitul secolului al XVIII-lea se așează în Dobrogea germanii, fondând colonii pe criteriul religios: unii erau germani evanghelici/luterani, emigrați din Rusia sau din Prusia occidentală (ex. cei din satul Atmagea, din Dobrogea de nord), alții erau germani catolici din Germania de sud (ex. satul Malcoci)[323].

321 Ionescu M.D., *Tomi – Constanța*, Constanța, 1931, p.49.
322 Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of XVIII - the 20s of the XIX c.)*, JDSR, 3, 1, p.242-243.
323 Popescu A., *Dobrogea otomană*. 2008, p.148.

commander) of Babadag, Yusuf Pasha, ensuring their independence and granting them land and fishing rights in exchange for providing a contingent of troops to the Turks in times of war.[321] The last wave consisted of Zaporozhian Cossacks who, in 1775, after a brief stay in southern Ukraine and Bessarabia, received permission once again from Turkish authorities to settle in the Danubian-Pontic region.[322]

Germans. By the end of the 18th century, Germans settled in Dobruja, founding colonies based on religious criteria: some were evangelical/Lutheran Germans who emigrated from Russia or Western Prussia (e.g., those in the village of Atmagea in northern Dobruja), while others were Catholic Germans from southern Germany (e.g., the village of Malcoci).[323]

321 Ionescu M.D., *Tomi – Constanța*, Constanța, 1931, p.49.
322 Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of XVIII - the 20s of the XIX c.)*, JDSR, 3, 1, p.242-243.
323 Popescu A., *Dobrogea otomană*. 2008, p.148.

STRUCTURA RELIGIOASĂ

Începuturile *Islâm*-ului în Dobrogea. Heterodoxie

Gazi-ii *akınci* și dervișii heterodocși sunt la originea implantării stăpânirii turcice asupra Rumeliei, în general, în secolul al XIV-lea, și extinderii și consolidării acesteia în aceste regiuni, în secolele XV-XVI[324]. Până în primul sfert al secolului XVI, credințele și ordinele *Islâm*-ului heretodox (dintre care *bektași*-i sunt cei reprezentativi pentru zona Balcanilor, în general, și a Dobrogei, în particular) erau răspândite în toate mediile sociale[325]. Pentru Dobrogea, pentru această frământată perioadă de clarificări doctrinare islamice, este emblematică prezența liderului religios Sarı Saltuk, considerat sfânt atât de musulmani, cât și de creștini.

Creștini

În afara instituțiilor religioase otomane, în Dobrogea au funcționat și instituții ecleziastice ale populației creștine, în cadrul Bisericii Ortodoxe[326]. Cea mai importantă dintre acestea a fost Mitropolia Dristrei sau a Silistrei, de care depindeau bisericile ortodoxe din părțile centrale și de sud ale Dobrogei și care a funcționat, fără întrerupere, pe toată durata stăpânirii otomane[327]. Aceasta a primit însemnate privilegii din partea domnilor Țării Românești, încă din secolul al XVII-lea, întărite apoi, în repetate rânduri, prin hrisoave, până la începutul secolului XIX[328].

Trebuie precizat că în intervalul secolelor XVI-XIX au fost prezente și alte culte creștine pe teritoriul dobrogean. Amintim grupurile de armeni, raguzani și italieni care trăiau pe acest teritoriu în perioada menționată, fiecare dintre acestea păstrând apartenența confesională inițială. În acest sens sunt binecunoscute relatările despre Dobrogea secolului XVII ale arhiepiscopului catolic bulgar de Marcianopol,

324 Popescu A., *Integrarea imperială* …, p.38.
325 *Ibidem*, p.9.
326 Politica otomană, mai ales după cucerirea Constantinopolului, a fost să coopereze cu Biserica Ortodoxă. Otomanii considerau Biserica Catolică din Roma și Papa ca dușmani ai imperiului datorită rolului lor în Cruciadele trecutului și legăturile lor cu Ungaria catolică și mai târziu cu Austria, care erau principalii rivali otomani din Balcani, v. Çelik N., *Black Sea and the Balkans under Ottoman Rule*, Karadeniz Araştırmaları, 6, 24, 2010, p.16.
327 Otomanii au menținut, în scop practic, Patriarhia ecumenică si, implicit, organele sale teritoriale, v. Mateescu T., *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane*, Balkan Studies, 13, 2, 1972, p.280.
328 Mateescu T., *Arhivele*…, p.233.

RELIGIOUS STRUCTURE

The Beginnings of Islam in Dobruja. Heterodoxy

The *gazi akıncı* and heterodox dervishes were at the origin of the implantation of Turkish rule over Rumelia in general in the 14th century, and its extension and consolidation in these regions in the 15th and 16th centuries[324]. Until the first quarter of the 16th century, the beliefs and orders of heterodox *Islâm* (of which the *Bektashi* order is representative for the Balkans in general, and Dobruja in particular) were spread across all social layers.[325] For Dobruja, during this turbulent period of Islamic doctrinal clarifications, the presence of the religious leader Sarı Saltuk is emblematic, considered a saint by both Muslims and Christians.

Christians

In addition to the Ottoman religious institutions, ecclesiastical institutions of the Christian population operated in Dobruja within the Orthodox Church.[326] The most important of these was the Metropolitanate of Dristra or Silistra, which oversaw the Orthodox churches in the central and southern parts of Dobruja and functioned continuously throughout the Ottoman rule[327]. It received significant privileges from the rulers of Wallachia, as early as the 17th century, and these privileges were further reinforced through charters until the beginning of the 19th century[328].

It should be noted that in the 16th to 19th centuries, other Christian denominations were also present in the Dobruja region. These include groups of Armenians, Ragusans, and Italians who lived in this territory during that period, each maintaining their original religious affiliation. In this regard, the accounts of 17th century Dobruja by the Bulgarian Catholic Archbishop of Marcianopol, Pietro Deodato Bakšić,

324 Popescu A., *Integrarea imperială* …, p.38.
325 *Ibidem*, p.9.
326 'The Ottoman policy, especially after the conquest of Constantinople, was to cooperate with the Orthodox Church. The Ottomans viewed the Catholic Church in Rome and the Pope as enemies of the empire due to their roles in past Crusades and their connections with Catholic Hungary and later Austria, which were the main Ottoman rivals in the Balkans.', see Çelik N., *Black Sea and the Balkans under Ottoman Rule*, Karadeniz Araştırmaları, 6, 24, 2010, p.16.
327 'For practical purposes, the Ottomans maintained the Ecumenical Patriarchate and, implicitly, its territorial bodies.'see Mateescu T., *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane*, Balkan Studies, 13, 2, 1972, p.280.
328 Mateescu T., *Arhivele*…, p.233.

Pietro Deodato Bakšić, a cărui autoritate religioasă se întindea (începând cu 6 februarie 1644) și asupra catolicilor din teritoriul danubiano-pontic, care erau amintiți la Silistra, Babadag și Varna[329].

Construcții cu rol cultic

În Dobrogea otomană, sub influența credinței islamice, au fost ridicate clădiri de cult, cu o arhitectură specifică, conforme preceptelor religioase musulmane: moschei, *camii*/geamii și *mescid*-uri, s-au înființat *medrese* (școli religioase), dar au fost înființate și instituții precum *kadı*-ate (tribunale religioase), în care judecătorul dădea sentința pe baza Coranului și a preceptelor *Islâm*-ului, sau funcții ca șeih ül-islam (șef religios) și *nakib ül-eșref* (păzitorul drapelului lui Mahomed), atestate la Babadag[330].

Se mai păstrează o serie de vestigii arhitecturale precum *türbe,* fântâni rituale cu tradiție (*ceșme*), geamii, moscheei și cimitire din perioadă.

Geamiile/*cami* au reprezentat cele mai elaborate și mai înalte construcții din piatră, fiind ridicate în locul cel mai bun și mai înalt din orice localitate. Ele sunt întreținute până în pragul secolului al XIX-lea de *vakıf*-uri, iar înmulțirea acestora (totodată având în administrare și alte bunuri precum terenuri, livezi, cirezi și turme, dar și școli sau hanuri) a determinat ca în perioada administrației otomane în Dobrogea să fie creat un „Oficiu al fundațiilor religioase islamice" administrat de funcționari numiți de la Constantinopol sau autohtoni.

Cel mai vechi lăcaș de cult musulman din România se află în orașul Mangalia - geamia „Esma Han Sultan", edificiu construit în stil maur în 1575 (1590?), care face parte dintr-un adevărat complex religios musulman[331]. Oficiile religioase erau asigurate de imami, hatibi și muezini pregătiți la Istanbul[332]. Cimitirul din jurul geamiei are morminte vechi de peste 300 de ani, recent fiind publicate epitafele de pe monumentele funerare aflate în curtea moscheii datând, conform anilor inscripționați, din secolele XVII-XIX[333].

În Babadag, important centru administrativ, militar dar și religios în perioada otomană, au fost identificate mai multe edificii cultuale musulmane: geamia „*Gazı* Ali Pașa", ridicată în 1609/1610; mausoleul (*türbe*) dervișului Sarı Saltuk Baba, construit la porunca sultanului Bayezid II (1484); mausoleul (*türbe*) lui *Gazı* Ali Pașa; ruinele primei școli de învățământ religios musulman de pe teritoriul României, înființată în prima jumatate a secolului al XVII-lea (*Gazi Ali Pașa Medresesi*). Trebuie totuși amintit că acest tip de instituție de învățământ este amintit și mai devreme la Babadag, într-o poruncă din 21 iulie 1572, prin care sultanul Selim II îi cere *kadı*-ului din Hârșova să reglementeze primirea de *softa*-le la *medrese*-aua din Babadag, pentru a se pune capăt abuzurilor acestora în rândul populației din localitate[334].

Lângă mormântul lui Sarı Saltuk Baba, sultanul Bayezid II (*Veli)* a construit un mausoleu devenit loc de pelerinaj pentru credincioșii musulmani, fiind vizitat și de toți sultanii aflați în trecere prin Babadag

329 Călători V, 1974, p.200; Iorga N., *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*, AARMSI, 2, 33, 1910, p.47 – relatează despre „colonia" de raguzani de la Varna, care au și o biserică catolică.
330 Mateescu T., *Arhivele* ..., p.229.
331 Duymaz A.Ş., *An Evaluation of Turkish Architecture in Romania in the Light of Documentation*. În: Gölen Z., Temġzer A. (eds.), Balkan Tarihi. Cilt 1, Ankara, 2016, p.215-269.
332 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.381.
333 Șeyban L., *Mankalya Esmâ Sultan Câmii Hazîresi Mezartași Kitâbeleri,* Belleten–Türk Tarih Kurumu, 74, 2010, p.389-420.
334 Mehmed M.A. (ed.), *Documente turcești I* ..., p.109, nr.115.

are well-known. His religious authority extended (starting from February 6, 1644) over Catholics in the Danubian-Pontic territory, who were mentioned in Silistra, Babadag, and Varna[329].

Buildings of Religious Significance

In Ottoman Dobruja, influenced by Islamic faith, specific religious architecture was constructed in accordance with Muslim religious precepts: mosques, camis (smaller mosques), and mescids (prayer rooms) were built, religious schools (medreses) were established, and institutions like the kadıate (religious tribunals) were set up, where judges issued verdicts based on the Quran and Islamic precepts. Positions like sheikh ul-islam (religious leader) and nakib ul-eșref (keeper of the Prophet Muhammad's flag) were also attested in places like Babadag[330].

A number of architectural vestiges are still preserved, including *türbes* (tombs of Islamic saints), ritual fountains (ceşmes), camis, mosques, and cemeteries from the period.

The mosques/*cami* represented the most elaborate and tallest stone constructions, being built in the best and highest location in any locality. They were maintained until the early 19th century by *waqfs* (charitable foundations), and the proliferation of these *waqfs* (which administered other assets like land, orchards, beehives, and herds, as well as schools and inns) led to the establishment of an "Office of Islamic Religious Foundations" during the Ottoman administration in Dobruja. This office was managed by officials appointed from Constantinople or local appointees.

The oldest Muslim place of worship in Romania is located in the city of Mangalia - the "Esma Han Sultan" mosque, a Moorish-style building constructed in 1575 (1590?), which is part of a genuine Muslim religious complex.[331]. Religious services were provided by imams, hatibis (preachers), and muezzins trained in Istanbul.[332] The cemetery around the mosque has graves over 300 years old, and epitaphs from the funerary monuments in the courtyard of the mosque, dating from the 17th to the 19th centuries, were recently published.[333]

In Babadag, an important administrative, military, and religious center in the Ottoman period, several Muslim religious buildings have been identified: the "Gazı Ali Pasha" mosque, built in 1609/1610; the mausoleum (türbe) of the dervish Sarı Saltuk Baba, built by order of Sultan Bayezid II (1484); the mausoleum (türbe) of Gazı Ali Pasha; the ruins of the first Muslim religious school on Romanian territory, established in the first half of the 17th century (Gazi Ali Pasha Medrese). However, it should be noted that this type of educational institution is mentioned earlier in Babadag, in a decree from July 21, 1572, in which Sultan Selim II instructs the kadı of Hârșova to regulate the admission of softas (students of Islamic theology) to the medrese in Babadag, in order to put an end to their abuses among the local population.[334]

Near the tomb of Sarı Saltuk Baba, Sultan Bayezid II (Veli) constructed a mausoleum that became a place of pilgrimage for Muslim believers, visited by all sultans passing through Babadag (quite numerous,

329 Călători V, 1974, p.200; Iorga N., *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*, AARMSI, 2, 33, 1910, p.47 – documents the Ragusa 'colony' in Varna, who had a Catholic church.
330 Mateescu T., *Arhivele* ..., p.229.
331 Duymaz A.Ş., *An Evaluation of Turkish Architecture in Romania in the Light of Documentation*. În: Gölen Z., Temġzer A. (eds.), Balkan Tarihi. Cilt 1, Ankara, 2016, p.215-269.
332 Călători VI, 1976. Part II, p.381.
333 Șeyban L., *Mankalya Esmâ Sultan Câmii Hazîresi Mezartași Kitâbeleri,* Belleten–Türk Tarih Kurumu, 74, 2010, p.389-420.
334 Mehmed M.A. (ed.), *Documente turcești I* ..., p.109, nr.115.

(destul de numeroși, date fiind desele expediții militare îndreptate împotriva Moldovei, Poloniei sau Rusiei). Același sultan a construit și o geamie[335] (*Ulu Cami*, „Geamia cea mare"), un *imaret*, un han și o *medrese*, dar și o baie publică (*hammam*)[336].

La inceputul secolului XVII, înaltul comandant militar *Gazı* Ali Pașa va ctitori geamia care îi poartă numele; construcția acesteia este finalizată înainte de anii 1618-1619 (de când datează ultimul său testament). Este cel mai vechi monument de artă musulmană din România, cu plan dreptunghiular, cu pridvor monumental cu arcade și minaret înalt de 21 m. Mormântul lui Ali Pașa, de formă hexagonală și aflat în curtea geamiei, a fost construit în anul Hegirei 1029 (1621)[337].

***

Influența lingvistică

Pentru a ne raporta numai la elementul autohton, românesc, necesitatea utilizării limbii turce în relațiile cotidiene cu administrația regiunii, dar și la nivel de comunități locale, va lăsa urme în domeniul lingvistic, unde se constată un mare număr de împrumuturi din limba turcă în limba română, mare parte din ele fiind folosite în vorbirea curentă și în prezent. Lingvistul Emil Suciu, observă că din cele 2273 cuvinte preluate din turcă, 886 au dispărut, 1387 au circulat până în a doua jumătate a secolului al XX-lea, iar dintre acestea, 381 au fost eliminate din vorbirea curentă. Moștenirea turco-osmană din limba română actuală este, așadar, de circa o mie de cuvinte, fără a lua în calcul derivatele. Conform autorului, dintre cele 1137 de cuvinte turcești din limba română actuală, circa 1000 sunt termeni uzuali, folosiți în mod curent, în diferite variante stilistice (430 de termeni literari, 188 de termeni populari, 388 de termeni regionali). Este de menționat că, dintre cuvintele de origine turcă transmise până astăzi, 72% sunt împrumuturi, restul de 28% reprezintă cuvinte formate în interiorul limbii române prin derivare și compunere[338]. Același autor a determinat evoluția în timp a numărului acestor împrumuturi lingvistice, respectiv[339]:

Nr.Crt.	Perioada	Nr. împrumuturi
1	mijlocul secolului XIV - secolul XV	23
2	secolul XVI	150
3	secolele XVII-XVIII	503
4	secolul XVIII	1036

335 Care încă mai era funcțională în secolul XVIII, fiind „ ... *acoperită cu plumb ...* " cf. descrierii cronicarului turc Ahmed Vasıf efendi, în 1769, v. Vasiliu I., Știri despre Babadag..., p.202. Pentru descrierea construcției, v. Evliyâ Çelebi în Călători VI, 1976, p.392.

336 Călători VI, 1976. Partea a II-a, p.353-354.

337 Mehmet M.A., *Despre moștenirea culturală turcă în Dobrogea (unele reflecții)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.14.

338 Suciu E., *Influența turcă asupra limbii române*, I *Studiu monografic*, București, Editura Academiei române, 2009, p. 598.

339 Suciu E., *Influența turcă asupra limbii române*, II, 2010, p.106-161.

given the frequent military expeditions directed against Moldavia, Poland, or Russia). The same sultan also built a grand mosque[335] (Ulu Cami, "The Great Mosque"), a soup kitchen (imaret), an inn (han), a religious school (medrese), and a public bathhouse (hammam).[336]

At the beginning of the 17th century, the high-ranking military commander Gazı Ali Pasha endowed the mosque that bears his name; its construction was completed before the years 1618-1619 (the date of his last will and testament). It is the oldest Muslim art monument in Romania, with a rectangular plan, a monumental porch with arches, and a minaret standing at 21 meters tall. The tomb of Ali Pasha, of hexagonal shape and located in the mosque's courtyard, was built in the year 1029 of the Hegira calendar (1621).[337]

***

Linguistic Influence

Referring only to the native, Romanian element, the necessity of using the Turkish language in daily interactions with the administration of the region, as well as at the level of local communities, left significant traces in the linguistic field. A significant number of loanwords from Turkish can be observed in the Romanian language, many of which are still used in everyday speech today. Linguist Emil Suciu notes that out of the 2.273 words borrowed from Turkish, 886 have disappeared, 1.387 circulated until the second half of the 20th century, and among these, 381 have been removed from current usage. Therefore, the Turkish-Ottoman heritage in today's Romanian language consists of about a thousand words, without considering derivatives. According to the author, out of the 1.137 Turkish words in today's Romanian language, approximately 1.000 are common terms used in various stylistic variations (430 literary terms, 188 popular terms, and 388 regional terms). It should be mentioned that of the Turkish-origin words transmitted to this day, 72% are loans, while the remaining 28% represent words formed within the Romanian language through derivation and composition.[338] The same author has tracked the evolution over time of the number of these linguistic borrowings, namely[339]:

No.	Time period	No. of loanwords
1	Mid-14th – 15thcentury	23
2	16th century	150
3	17th – 18th century	503
4	18th century	1036

335 Which was still functional in the 18th century, '*…covered in lead…*' according to the Turkish chronicler Ahmed Vasıf efendi's 1769 account, see Vasiliu I., Știri despre Babadag..., p.202. Pentru descrierea construcției, see Evliyâ Çelebi în Călători VI, 1976, p.392.

336 Călători VI, 1976. Part II, p.353-354.

337 Mehmet M.A., *Despre moștenirea culturală turcă în Dobruja (unele reflecții)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobruja*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.14.

338 Suciu E., *Influența turcă asupra limbii române*, I *Studiu monografic*, București, Editura Academiei române, 2009, p. 598.

339 Suciu E., *Influența turcă asupra limbii române*, II, 2010, p.106-161.

Cum lesne se observă, cel mai mare număr de împrumuturi lingvistice are loc în secolul XVIII, într-o perioadă în care influența socio-economică asupra teritoriilor românești (nu numai asupra Dobrogei, parte componentă a imperiului de circa trei secole) s-a dovedit a fi covârșitoare. Studierea evoluției societății dobrogene în intervalul secolelor XVI-XVIII este tributară unor factori precum: numărul mic al surselor documentare cu referire la situația teritoriului analizat și care să acopere acest interval cronologic; numărul restrâns al surselor documentare referitoare la structura administrativă superioară din care a făcut parte acest ținut; lipsa cercetărilor arheologice de amploare și durată redusă dedicate acestei perioade și, în general, puținătatea informațiilor din surse primare. Trebuie menționată și parcimonia introducerii în circuitul științific a documentelor inedite, un mare obstacol fiind cel lingvistic.

***

Pentru reducerea decalajului economic față de vestul Europei, care începe să se facă din ce în ce mai simțit în domenii cheie ale statului otoman, precum armată, finanțe și comerț, Marii viziri Köprülü de la sfârșitul secolului al XVII-lea au inițiat o serie de reforme birocratice, aceste tendințe reformiste fiind timid continuate de sultanul Ahmed III, concretizate în realizările Perioada Lalelei / *Lâle Devri*[340], iar sultanul Selim III va schița un program larg de reforme de inspirație europeană.

În secolul XIX vor fi încercate diverse formule de reforme care să salveze Imperiul Otoman de la disoluție. Imperiul se va deschide spre exterior, iar reverberații ale acestor reforme se vor face simțite timid și în Dobrogea, în primul rând la nivel economic.

În urma Războiului de Independență din 1877 și a prevederilor Tratatului de la Berlin din 01 iulie 1878, Dobrogea va intra în componența statului român, intrând într-o altă etapă istorică. În perioada războiului, arhiva administrativă otomană, aflată în mare parte la Tulcea, oraș devenit între timp capitala *eyâlet*-ului, este evacuată la Sofia, lipsind astfel cercetarea perioadei otomane în Dobrogea de o sursă valoroasă de informații.

340 Perioada Lalelei/*Lâle Devri* (21 iulie 1718 - 28 septembrie 1730) este o perioadă din istoria Imperiului Otoman cuprinsă între momentul semnării Tratatului de la Passarowitz și revolta condusă de Patrona Halil. Această perioadă a fost una lipsită de mari conflicte, în timpul căreia Imperiul Otoman a început să se orienteze treptat spre valorile europene. Au început să se facă simțite în această perioadă semnele schimbării politicilor otomane în privința Europei. Imperiul a început să întărească orașele din Balcani, folosite ca avanposturi în lupta împotriva ofensivei austro-turce. Au fost gândite noi politici publice (ex. scăderea impozitelor), și au apărut primele investiții civile în industrii.

As it appears, the highest number of linguistic borrowings took place in the 18th century, a period in which the socio-economic influence on Romanian territories (not only on Dobruja, a component of the empire for about three centuries) proved to be overwhelming. The study of the evolution of Dobruja's society in the 16th-18th centuries is indebted to factors such as: the small number of documentary sources referring to the situation of the analyzed territory covering this chronological interval; the limited number of documentary sources regarding the higher administrative structure to which this region belonged; the lack of large-scale and long-duration archaeological research dedicated to this period; and, in general, the scarcity of information from primary sources. It's worth mentioning the cautious introduction of unpublished documents into scientific circulation, with language being a significant obstacle.

***

To reduce the economic gap compared to Western Europe, which was becoming increasingly noticeable in key areas of the Ottoman state such as the army, finances, and trade, the Grand Viziers Köprülü at the end of the 17th century initiated a series of bureaucratic reforms. These reformist tendencies were timidly continued by Sultan Ahmed III, materialized in the achievements of the Tulip Period (Lâle Devri)[340], and Sultan Selim III outlined a broad program of European-inspired reforms.

In the 19th century, various formulas of reforms were attempted to save the Ottoman Empire from dissolution. The Empire opened up to the outside world, and the reverberations of these reforms were timidly felt in Dobruja, primarily regarding the economic level.

Following the War of Independence in 1877 and the provisions of the Berlin Treaty of July 1, 1878, Dobruja became part of the Romanian state, entering into a different historical stage. During the war, the Ottoman administrative archive, mostly located in Tulcea, a city that had meanwhile become the capital of the eyâlet, was evacuated to Sofia, thus depriving research on Ottoman Dobruja in the 19th century of a valuable source of information.

340 The Tulip Period (July 21, 1718 - September 28, 1730) is a period in the history of the Ottoman Empire between the signing of the Treaty of Passarowitz and the revolt led by Patrona Halil. This period was characterized by a lack of major conflicts, during which the Ottoman Empire gradually began to align itself with European values. Signs of a shift in Ottoman policies towards Europe started to become apparent during this time. The empire began to fortify cities in the Balkans, using them as outposts in the struggle against the Austro-Turkish offensive. New public policies were devised (e.g., tax reductions), and the first civil investments in industries emerged.

BIBLIOGRAFIE

Cărți și volume

Ágoston G., Masters B., *Encyclopedia of the Ottoman empire*, New York, Infobase publishing, 2009.

Baram U., Caroll L. (eds.), *A Historical Archaeology of the Ottoman Empire. Breaking New Ground*, Kluwer Publishers, 2002.

Barnea I., Ștefănescu Șt., *Din istoria Dobrogei*. III, București, Editura Academiei R.S.R., 1971.

Bezviconi G. Ghe., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, Institutul de istorie națională, București, 1947.

Brătianu Gh., *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, Iași, Editura Polirom, 1999.

Cantemir Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Chișinău, Editura Hyperion, 1992.

Cândea V., *Mărturii românești peste hotare: creații românești și izvoare despre români în colecții din străinătate. Serie nouă I, Albania – Etiopia*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2010.

Ciocîltan V., *Mongolii și Marea Neagră în secolele XIII–XIV. Contribuția Cinghizhanilor la transformarea bazinului pontic în placă turnantă a comerţului euro-asiatic*, București, Editura Enciclopedică, 1998.

Coman V. (coord.), *Dobrogea în Arhivele românești (1597-1989). Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani*, București, Editura Etnologică, 2013.

Coman V. (coord.), *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (sec. XVI–XIX). Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI.–XIX.yy)*, București, Editura Etnologică, 2015.

Cristea O. (ed.), *Marea Neagră. Puteri maritime-Puteri terestre (sec.XIII-XVIII)*, București, Editura ICR, 2006

Custurea G., Dima M., Talmaţchi G., Velter A-M., *Coin hoards of Dobrudja*, I, Constanţa, Editura Ex Ponto, 2007.

Custurea G., Talmaţchi G., *Repertoriul tezaurelor monetare dobrogene*. Muzeul de Istorie Naţională și Arheologie Constanţa, Constanţa, 2011.

Cytryn-Silverman K., *The Road Inns (Khāns) in Bilād al-Shām*, BAR S2130, Archaeopress, Oxford, 2010.

Decei A., *Istoria Imperiului Otoman până la 1656*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Decei A., *Relații româno-orientale. Culegere de studii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Ekrem M. A., *Civilizația turcă*, București, Editura Sport-Turism,1981.

Ekrem M. A., *Din istoria turcilor dobrogeni*, Editura Kriterion, București, 1994.

Elian Al., Tanașoca N-Ș. (coord.), *Fontes Historiae Daco-Romanae*, *III. Scriitori bizantini (sec. XI-XIV)*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

BIBLIOGRAPHY

Books and volumes

Ágoston G., Masters B., *Encyclopedia of the Ottoman empire*, New York, Infobase publishing, 2009.

Baram U., Caroll L. (eds.), *A Historical Archaeology of the Ottoman Empire. Breaking New Ground*, Kluwer Publishers, 2002.

Barnea I., Ștefănescu Șt., *Din istoria Dobrogei*. III, București, Editura Academiei R.S.R., 1971.

Bezviconi G. Ghe., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, Institutul de istorie națională, București, 1947.

Brătianu Gh., *Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană*, Iași, Editura Polirom, 1999.

Cantemir Dimitrie, *Descrierea Moldovei*, Chișinău, Editura Hyperion, 1992.

Cândea V., *Mărturii românești peste hotare: creații românești și izvoare despre români în colecții din străinătate. Serie nouă I, Albania – Etiopia*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2010.

Ciocîltan V., *Mongolii și Marea Neagră în secolele XIII–XIV. Contribuția Cinghizhanilor la transformarea bazinului pontic în placă turnantă a comerţului euro-asiatic*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1998.

Coman V. (coord.), *Dobrogea în Arhivele românești (1597-1989). Profesorului Stoica Lascu la 60 de ani*, București, Editura Etnologică, 2013.

Coman V. (coord.), *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (sec. XVI–XIX). Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI.–XIX.yy)*, Bucureşti, Editura Etnologică, 2015.

Cristea O. (ed.), *Marea Neagră. Puteri maritime-Puteri terestre (sec.XIII-XVIII)*, București, Editura ICR, 2006

Custurea G., Dima M., Talmaţchi G., Velter A-M., *Coin hoards of Dobrudja*, I, Constanţa, Editura Ex Ponto, 2007.

Custurea G., Talmaţchi G., *Repertoriul tezaurelor monetare dobrogene*. Muzeul de Istorie Naţională și Arheologie Constanţa, Constanţa, 2011.

Cytryn-Silverman K., *The Road Inns (Khāns) in Bilād al-Shām*, BAR S2130, Archaeopress, Oxford, 2010.

Decei A., *Istoria Imperiului Otoman până la 1656*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Decei A., *Relații româno-orientale. Culegere de studii*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Ekrem M. A., *Civilizația turcă*, București, Editura Sport-Turism,1981.

Ekrem M. A., *Din istoria turcilor dobrogeni*, Editura Kriterion, Bucureşti, 1994.

Elian Al., Tanașoca N-Ș. (coord.),*Fontes Historiae Daco-Romanae*, *III. Scriitori bizantini (sec. XI-XIV)*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975.

Feodorov I. (ediție și traducere adnotată de) *Paul din Alep. Jurnal de călătorie în Moldova și Valahia*, București – Brăila, Editura Academiei Române, Muzeul Brăilei. Editura Istros, 2014.

Gemil T., *Regimul timariot și aplicarea lui în ținuturile istorice românești administrate de Poarta otomană*, Constanța, Ovidius University Press, 2004.

Gemil T., *Relațiile Țărilor Române cu Poarta Otomană în documente turcești (1601–1712)*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1984.

Gemil T., *Romanians and Ottomans in the XIVth–XVIth Centuries*, București, Editura Enciclopedică, 2009.

Gemil T., *Românii și otomanii în secolele XIV-XVI*, ediția a II-a revizuită, Constanța, Ovidius University Press, , 2008.

Gemil T., Țările Române în contextul politic internațional (1621–1672), București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979.

Giurescu C.C., *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța, Muzeul de Istorie regională a Dobrogei, 1966.

Giurescu C.C., *Istoria Românilor*, vol.I, București, Editura All Educational, 2003.

Giurescu D.C., *Țara Românească în secolele XIV și XV*, București, Editura Științifică, 1973.

Guboglu M., *Catalogul documentelor turcești, I (1958-1913)*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1960.

Guboglu M., *Catalogul documentelor turcești*, *II (1455-1829)*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1965.

Guboglu M., *Cronici turcești privind Țările Române,* I, *Sec. XV-XVII*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.

Guboglu M., *Cronici turcești privind Țările Române. Extrase. Sec. XVII-încep. sec. XVIII*, II, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Guboglu M. (ed.), *Crestomație turcă*, București, Universitatea din București, 1978.

Guboglu M., Mehmet M. A., *Cronici turcești privind Țările Române. Extrase*, I: *Sec. XV–mijlocul sec. XVII*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.

Guboglu M., Mehmet M. A., *Cronici turcești privind Țările Române. Extrase*, II: *Sec. XVII – începutul sec. XVIII*), București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Imber C., *The Ottoman Empire, 1300-1650. The Structure of Power*, Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan, 2002.

Inalcık H., *The Ottoman State: Economy and Society*, 13001600. În: İnalcık H., Quataert D. (eds.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire. 1300-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Inalcık H., *Imperiul Otoman. Epoca clasică (1300-1600)*, București, Editura Enciclopedică, 1996.

Feodorov I. (ediție și traducere adnotată de) *Paul din Alep. Jurnal de călătorie în Moldova și Valahia*, București – Brăila, Editura Academiei Române, Muzeul Brăilei. Editura Istros, 2014.

Gemil T., *Regimul timariot şi aplicarea lui în ţinuturile istorice româneşti administrate de Poarta otomană*, Constanța, Ovidius University Press, 2004.

Gemil T., *Relaţiile Ţărilor Române cu Poarta Otomană în documente turceşti (1601–1712)*, Bucureşti, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1984.

Gemil T., *Romanians and Ottomans in the XIVth–XVIth Centuries*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2009.

Gemil T., *Românii şi otomanii în secolele XIV-XVI*, ediția a II-a revizuită, Constanța, Ovidius University Press, , 2008.

Gemil T., Ţările Române în contextul politic internaţional (1621–1672), Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979.

Giurescu C.C., *Știri despre populația românească a Dobrogei în hărți medievale și moderne*, Constanța, Muzeul de Istorie regională a Dobrogei, 1966.

Giurescu C.C., *Istoria Românilor*, vol.I, București, Editura All Educational, 2003.

Giurescu D.C., *Țara Românească în secolele XIV și XV*, București, Editura Științifică, 1973.

Guboglu M., *Catalogul documentelor turceşti, I (1958-1913)*, Bucureşti, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1960.

Guboglu M., *Catalogul documentelor turceşti*, *II (1455-1829)*, Bucureşti, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, 1965.

Guboglu M., *Cronici turceşti privind Ţările Române,* I, *Sec. XV-XVII*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.

Guboglu M., *Cronici turceşti privind Ţările Române. Extrase. Sec. XVII-încep. sec. XVIII*, II, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Guboglu M. (ed.), *Crestomaţie turcă*, Bucureşti, Universitatea din Bucureşti, 1978.

Guboglu M., Mehmet M. A., *Cronici turceşti privind Ţările Române. Extrase*, I: *Sec. XV–mijlocul sec. XVII*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966.

Guboglu M., Mehmet M. A., *Cronici turceşti privind Ţările Române. Extrase*, II: *Sec. XVII – începutul sec. XVIII*), Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1974.

Imber C., *The Ottoman Empire, 1300-1650. The Structure of Power*, Basingstoke and New York, Palgrave Macmillan, 2002.

Inalcık H., *The Ottoman State: Economy and Society*, 13001600. În: İnalcık H., Quataert D. (eds.), *An Economic and Social History of the Ottoman Empire. 1300-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Inalcık H., *Imperiul Otoman. Epoca clasică (1300-1600)*, București, Editura Enciclopedică, 1996.

Iosipescu S., *Balica, Dobrotiță, Ioancu*, București, Editura Militară, 1985.

Lowry H. W., *Fourteenth century ottoman realities. In search of Hâci – Gâzi Evrenos*, Istanbul, Isis Press, 2012.

Marushiakova E., Popov V., *Gypsies in the Ottoman Empire. A contribution to the history of the Balkans*. Hatfield: University of Hertfordshire Press, 2001.

McGowan B., *Economic Life in Ottoman Europe: Taxation, Trade and the Struggle for Land, 1600-1800*, Cambridge University Press, 1981.

Mehmed M.A. (ed.), *Documente turcești privind istoria României. I (1455-1774)*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976.

Mehmed M.A., *Cronici turcești privind țările române*. *Extrase. Sfârșitul sec. XVI-începutul sec. XIX*. III, București, Editura Academiei R.S.R., 1980

Mehmed M.A., *Istoria turcilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Mehmet M.A., *Cronici turcești privind Țările Române*. *Extrase, III: sfârșitul sec. XVI–începutul sec. XIX*. Editura Academiei Republicii Socialiste România. *Izvoare orientale privind istoria României* IV, București, 1980.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol. I *(1455-1747)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* III, București, 1976.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol. II *(1774-1791)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* V, București, 1983.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol. III *(1791-1812)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* VI, București, 1986.

Mehmet M.A., *Istoria turcilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Mihăescu H., Ștefan Gh., Hîncu R., Iliescu Vl., Popescu V. (coord.), *Fontes Historiae Daco-Romanae*, *II. De la anul 300 pînă la anul 1000*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, 1970.

Minkov A., *Conversion to Islam in the Balkans: Kisve Bahasi Petitions and Ottoman social life, 1670-1730.* În seria: Faroqhi S., Ergene B., Inalcik H. (eds.), The Ottoman Empire and its heritage. Politics, Society and Economy, 30, Leiden-Boston, Grill, 2004.

Munteanu L., *Dervișii sub zodia semilunei*, Bibliotheca Islamica 11, Cluj Napoca, Editura Kriterion, 2005.

Murgescu B., Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină, Editura Polirom, Iași, 2012.

Pippidi A., *Sur une inscription greque de Silistra*, RÉSEE, 24, 4, 1986, p.323-332.

Pitcher D.E., *An Historical Geography of the Ottoman Empire: From Earliest Times to the End of the Sixteenth Century*, Brill Archive, 1972.

Poncea T.V., *Geneza orașului medieval românesc extra-carpatic (secolele X-XIV)*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999.

Iosipescu S., *Balica, Dobrotiță, Ioancu*, București, Editura Militară, 1985.

Lowry H. W., *Fourteenth century ottoman realities. In search of Hâci – Gâzi Evrenos*, Istanbul, Isis Press, 2012.

Marushiakova E., Popov V., *Gypsies in the Ottoman Empire. A contribution to the history of the Balkans*. Hatfield: University of Hertfordshire Press, 2001.

McGowan B., *Economic Life in Ottoman Europe: Taxation, Trade and the Struggle for Land, 1600-1800*, Cambridge University Press, 1981.

Mehmed M.A. (ed.), *Documente turcești privind istoria României. I (1455-1774)*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976.

Mehmed M.A., *Cronici turcești privind țările române*. *Extrase. Sfârșitul sec. XVI-începutul sec. XIX*. III, București, Editura Academiei R.S.R., 1980

Mehmed M.A., *Istoria turcilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Mehmet M.A., *Cronici turcești privind Țările Române*. *Extrase, III:sfârșitul sec. XVI–începutul sec. XIX*. Editura Academiei Republicii Socialiste România. *Izvoare orientale privind istoria României* IV, București, 1980.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol. I *(1455-1747)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* III, București, 1976.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol.II *(1774-1791)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* V, București, 1983.

Mehmet M.A., *Documente turcești privind istoria României,* vol. III *(1791-1812)*, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania. *Izvoare orientale privind istoria României* VI, București, 1986.

Mehmet M.A., *Istoria turcilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

Mihăescu H., Ștefan Gh., Hîncu R., Iliescu Vl., Popescu V. (coord.), *Fontes Historiae Daco-Romanae*, *II. De la anul 300 pînă la anul 1000*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, 1970.

Minkov A., *Conversion to Islam in the Balkans: Kisve Bahasi Petitions and Ottoman social life, 1670-1730.* În seria: Faroqhi S., Ergene B., Inalcik H. (eds.), The Ottoman Empire and its heritage. Politics, Society and Economy, 30, Leiden-Boston, Grill, 2004.

Munteanu L., *Dervișii sub zodia semilunei*, Bibliotheca Islamica 11, Cluj Napoca, Editura Kriterion, 2005.

Murgescu B., Țările Române între Imperiul Otoman și Europa creștină, Editura Polirom, Iași, 2012.

Pippidi A., *Sur une inscription greque de Silistra*, RÉSEE, 24, 4, 1986, p.323-332.

Pitcher D.E., *An Historical Geography of the Ottoman Empire: From Earliest Times to the End of the Sixteenth Century*, Brill Archive, 1972.

Poncea T.V., *Geneza orașului medieval românesc extra-carpatic (secolele X-XIV)*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999.

Popa-Lisseanu G., *Izvoarele istoriei românilor*, vol.V, București, 1935

Popescu A., *Integrarea imperială otomană a teritoriilor din sud–estul Europei. Sangeacul Silistra (sec. XV–XVI),* București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române. Colecţia *„Aula Magna"*, 2013.

Quataert D., *The Ottoman Empire. 1700-1922*, Second Edition, Cambridge University Press, 2012.

Rásonyi L., Baski I., *Onomasticon Turcicum. Turkic personal names*, Bloomington: Indiana University Denis Sinor Institute for Inner Asian Studies, 2007.

Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria românilor dintre Dunăre și Mare. Dobrogea*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

Rădulescu A., Bitoleanu, I., *A Concise History of Dobruja*, Editura Științifică și Enciclopedică, Bucharest, 1984.

Suciu E., *Influenţa turcă asupra limbii române*. Vol.I (*Studiu monografic*), 2009; Vol.II (*Dicţionarul cuvintelor românești de origine turcă*), 2010, București, Editura Academiei Române.

Ștefănescu Șt., *Țara Românească de la Basarab I „Întemeietorul" până la Mihai Viteazul*, București, Editura Academiei, 1970.

Tiuliumeanu M., *Cazacii din Dobrogea. O istorie uitată*, București, Editura Militară, 2015.

Thorval Y. (coord.), *Larousse. Dicţionar de civilizaţie musulmană*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997.

Vermeulen H., Baldwin-Edwards M., van Boeschoten R. (eds.), *Migration in the Southern Balkans. From Ottoman Territory to Globalized Nation States,* Springer: Cham Heidelberg-New York-Dordrecht-London, 2015.

Vulpe I., Barnea R., *Din istoria Dobrogei*. II, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. I [: *1331–1551*]. Volum îngrijit de Maria Holban. Editura Ştiinţifică, București, 1968.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. II [: *1551–1583*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, București, 1970, 692 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. III [: *1583–1599*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, București, 1971, 770 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. IV [: *1596–1620*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, București, 1972, 634 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. V [: *1630–1645*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, București, 1973.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Popa-Lisseanu G., *Izvoarele istoriei românilor*, vol.V, București, 1935

Popescu A., *Integrarea imperială otomană a teritoriilor din sud–estul Europei. Sangeacul Silistra (sec. XV–XVI),* Bucureşti, Editura Muzeului Național al Literaturii Române. Colecţia *„Aula Magna"*, 2013.

Quataert D., *The Ottoman Empire. 1700-1922*, Second Edition, Cambridge University Press, 2012.

Rásonyi L., Baski I., *Onomasticon Turcicum. Turkic personal names*, Bloomington: Indiana University Denis Sinor Institute for Inner Asian Studies, 2007.

Rădulescu A., Bitoleanu I., *Istoria românilor dintre Dunăre şi Mare. Dobrogea*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979.

Rădulescu A., Bitoleanu, I., *A Concise History of Dobruja*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucharest, 1984.

Suciu E., *Influenţa turcă asupra limbii române*. Vol.I (*Studiu monografic*), 2009; Vol.II (*Dicţionarul cuvintelor româneşti de origine turcă*), 2010, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Ștefănescu Șt., *Țara Românească de la Basarab I „Întemeietorul" până la Mihai Viteazul*, București, Editura Academiei, 1970.

Tiuliumeanu M., *Cazacii din Dobrogea. O istorie uitată*, Bucureşti, Editura Militară, 2015.

Thorval Y. (coord.), *Larousse. Dicţionar de civilizaţie musulmană*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1997.

Vermeulen H., Baldwin-Edwards M., van Boeschoten R. (eds.), *Migration in the Southern Balkans. From Ottoman Territory to Globalized Nation States,* Springer: Cham Heidelberg-New York-Dordrecht-London, 2015.

Vulpe I., Barnea R., *Din istoria Dobrogei*. II, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1968.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. I [: *1331–1551*]. Volum îngrijit de Maria Holban. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. II [: *1551–1583*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, 692 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. III [: *1583–1599*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, 770 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. IV [: *1596–1620*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, 634 pp.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. V [: *1630–1645*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VI. Partea I: *Paul de Alep*. Volum îngrijit de M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru. Partea a II-a: *Evlia Celebi*. Îngrijit de Mustafa Ali Mehmet. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VII [: *1641–1689*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VIII [: *1689–1716*] Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. IX [: *1716–1768*]. Volum îngrijit de Maria Holban, Maria M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu (redactor responsabil). Academia Română, Bucureşti, 1997.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. X. Partea I [: *Secolul XVIII*]. Volum îngrijit de Maria Holban, Maria M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu (redactor responsabil). Academia Română, Bucureşti, 2000.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Supliment I [: *Secolele XIV–XVIII*]. Volum îngrijit de Ştefan Andreescu (coordonator), Marian Coman, Alexandru Ciocîltan, Ileana Căzan, Nagy Pienaru, Ovidiu Cristea, Tatiana Cojocaru. Academia Română, Bucureşti, 2011.

***, *The Encyclopedia of Islam,* New Edition, Volume I-XII, Leiden and New York: Brill, 1986-2004.

***, İslam Ansiklopedisi, III, Eskişehir, 1997.

Studii și articole

Acun F., *A Portrait of the Ottoman Cities*, The Muslim World, 92, 2002, p.255-285

Adanir F., *Semi-autonomous forces in the Balkans and Anatolia*. În: Faroqhi S. (ed.), *The Cambridge history of Turkey. Volume 3, The later ottoman empire, 1603–1839*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p.157-185.

Ágoston G., *Where Environmental and Frontier Studies Meet: Rivers, Marshes and Forts along the Ottoman-Hapsburg Frontier in Hungary*. În: Peacock A.C.S. (ed.), *The Frontiers of the Ottoman World*, New York: Oxford University Press, 2009, p.57-79.

Aksan V., *What's Up in Ottoman Studies?*, Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association, 1, 1-2, 2014, p.3-21

Alexandrescu Dersca-Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii economice din oraşele şi târgurile Dobrogei sub stăpânirea otomană (sec. XV-XVII)*, Studii. Revistă de istorie, 26, 1, 1973, p.33-49.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii economice din porturile şi schelele Dobrogei în sec. XV–XVII*, Peuce, 6, 1977, p.259–270.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VI. Partea I: *Paul de Alep*. Volum îngrijit de M.M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru. Partea a II-a: *Evlia Celebi*. Îngrijit de Mustafa Ali Mehmet. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VII [: *1641–1689*]. Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. VIII [: *1689–1716*] Volum îngrijit de Maria Holban (redactor responsabil), M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. IX [: *1716–1768*]. Volum îngrijit de Maria Holban, Maria M. Alexandrescu–Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu (redactor responsabil). Academia Română, Bucureşti, 1997.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Vol. X. Partea I [: *Secolul XVIII*]. Volum îngrijit de Maria Holban, Maria M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Paul Cernovodeanu (redactor responsabil). Academia Română, Bucureşti, 2000.

***, *Călători străini despre Ţările Române* (1368–1800)], Supliment I [: *Secolele XIV–XVIII*]. Volum îngrijit de Ştefan Andreescu (coordonator), Marian Coman, Alexandru Ciocîltan, Ileana Căzan, Nagy Pienaru, Ovidiu Cristea, Tatiana Cojocaru. Academia Română, Bucureşti, 2011.

***, *The Encyclopedia of Islam,* New Edition, Volume I-XII, Leiden and New York: Brill, 1986-2004.

***, İslam Ansiklopedisi, III, Eskişehir, 1997.

Studies and articles

Acun F., *A Portrait of the Ottoman Cities*, The Muslim World, 92, 2002, p.255-285

Adanir F., *Semi-autonomous forces in the Balkans and Anatolia*. În: Faroqhi S. (ed.), *The Cambridge history of Turkey. Volume 3, The later ottoman empire, 1603–1839*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p.157-185.

Ágoston G., *Where Environmental and Frontier Studies Meet: Rivers, Marshes and Forts along the Ottoman-Hapsburg Frontier in Hungary*. În: Peacock A.C.S. (ed.), *The Frontiers of the Ottoman World*, New York: Oxford University Press, 2009, p.57-79.

Aksan V., *What's Up in Ottoman Studies?*, Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association, 1, 1-2, 2014, p.3-21

Alexandrescu Dersca-Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii economice din oraşele şi târgurile Dobrogei sub stăpânirea otomană (sec. XV-XVII)*, Studii. Revistă de istorie, 26, 1, 1973, p.33-49.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Aspecte ale vieţii economice din porturile şi schelele Dobrogei în sec. XV–XVII*, Peuce, 6, 1977, p.259–270.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Date asupra cetăţii şi oraşului Chilia sub stăpânirea otomană (sec. XV–XVII)*, Peuce, 6, 1977, p.247–257.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Instituția cadiatului în Dobrogea otomană*, Revista Arhivelor, 63, nr.1-2, 2001, p.34-42.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *La politique démographique des sultans à Istanbul (1453 – 1496)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 28, 1-4, 1990, p.45–56.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Les Etudes islamiques en Roumanie*, Revue des Études Islamiques, 37, 2, 1969, p.351-361.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Pescuitul în Delta Dunării în vremea stăpânirii otomane (sfârşitul sec. XV-începutul sec. al XVIII-lea)*, Peuce, 2, 1971, p.267–282.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Sur l´administration des villes de Dobroudja sous la domination ottomane (XVe-XVIIIe siècles)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 32, 3-4, 1994, p.249-257.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., Ştiri despre Babadag în evul mediu, Revista de Istorie, 31, 3, 1978, p.445-464.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Formarea despotatului lui Dobrotici*, Peuce, 4, 1973-1975, p.233-247.

Anetshofer H., *Legends Of Sarı Saltık in The Seyahatnâme and The Bektashi Oral Tradition*. În: Tezcan N., Tezcan S., Dankoff R. (eds.). *Evliyâ Çelebi: studies and essays commemorating the 400th anniversary of his birth*, Istanbul: Ministry of Culture and Tourism. The Bank Association of Turkey, 2012, p.292-300.

Anghel G., *Rolul porturilor dunărene şi pontice în dezvoltarea legăturilor comerciale româno–otomane*, Revista Arhivelor, LXV, nr.1-2, 2003, p.181-192.

Anton M., *Conversion to Islam as Reflected in Kisve Bahasl Petitions: an Aspect of Ottoman Social Life in the Balkans, 1670-1730*. Teză doctorat, Institute of Islamic Studies McGill University, Montreal, 2000.

Antov N., *The Ottoman state and semi-nomadic groups along the Ottoman danubian serhad (frontier zone) in the late 15th and the first half of the 16th centuries: challenges and policies*, Hungarian Studies, 27, 2, 2013, p.219-235.

Arbore Al.P., *Caracterul etnografic al Dobrogei sudice din epoca turcească până la 1913*, Analele Dobrogei, 19, 2, 1938, p.77-120.

Bacalu V., *Zăcământul de fier de la Iulia – Dobrogea de Nord. Considerațiuni privind importanța sa economică*, Peuce, 5, 1978, p.117-126.

Balivet M., *Aux origines de l'islamisation des Balkans ottomans*. Revue du monde musulman et de la Méditerranée, 66, 1992, Les Balkans à l'époque ottoman, p.11-20.

Bara M., *Relații interetnice dintre creştinii ortodocşi şi musulmani în Dobrogea. Studiu de caz: Medgidia şi Cobadin*, Philologica Jassyensia, 2, 1, 2006, p.93-104.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Date asupra cetăţii şi oraşului Chilia sub stăpânirea otomană (sec. XV–XVII)*, Peuce, 6, 1977, p.247–257.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Instituția cadiatului în Dobrogea otomană*, Revista Arhivelor, 63, nr.1-2, 2001, p.34-42.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *La politique démographique des sultans à Istanbul (1453 – 1496)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 28, 1-4, 1990, p.45–56.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Les Etudes islamiques en Roumanie*, Revue des Études Islamiques, 37, 2, 1969, p.351-361.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Pescuitul în Delta Dunării în vremea stăpânirii otomane (sfârşitul sec. XV-începutul sec. al XVIII-lea)*, Peuce, 2, 1971, p.267–282.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Sur l´administration des villes de Dobroudja sous la domination ottomane (XVe-XVIIIe siècles)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 32, 3-4, 1994, p.249-257.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., Ştiri despre Babadag în evul mediu, Revista de Istorie, 31, 3, 1978, p.445-464.

Alexandrescu-Dersca Bulgaru M.M., *Formarea despotatului lui Dobrotici*, Peuce, 4, 1973-1975, p.233-247.

Anetshofer H., *Legends Of Sarı Saltık in The Seyahatnâme and The Bektashi Oral Tradition*. În: Tezcan N., Tezcan S., Dankoff R. (eds.). *Evliyâ Çelebi: studies and essays commemorating the 400th anniversary of his birth*, Istanbul: Ministry of Culture and Tourism. The Bank Association of Turkey, 2012, p.292-300.

Anghel G., *Rolul porturilor dunărene şi pontice în dezvoltarea legăturilor comerciale româno–otomane*, Revista Arhivelor, LXV, nr.1-2, 2003, p.181-192.

Anton M., *Conversion to Islam as Reflected in Kisve Bahasl Petitions: an Aspect of Ottoman Social Life in the Balkans, 1670-1730*. Teză doctorat, Institute of Islamic Studies McGill University, Montreal, 2000.

Antov N., *The Ottoman state and semi-nomadic groups along the Ottoman danubian serhad (frontier zone) in the late 15th and the first half of the 16th centuries: challenges and policies*, Hungarian Studies, 27, 2, 2013, p.219-235.

Arbore Al.P., *Caracterul etnografic al Dobrogei sudice din epoca turcească până la 1913*, Analele Dobrogei, 19, 2, 1938, p.77-120.

Bacalu V., *Zăcământul de fier de la Iulia – Dobrogea de Nord. Considerațiuni privind importanța sa economică*, Peuce, 5, 1978, p.117-126.

Balivet M., *Aux origines de l'islamisation des Balkans ottomans*. Revue du monde musulman et de la Méditerranée, 66, 1992, Les Balkans à l'époque ottoman, p.11-20.

Bara M., *Relații interetnice dintre creştinii ortodocşi şi musulmani în Dobrogea. Studiu de caz: Medgidia şi Cobadin*, Philologica Jassyensia, 2, 1, 2006, p.93-104.

Baram U., Caroll L., *The Future of the Ottoman Past*. În: Baram U., Caroll L. (eds.), *Historical Archaeology of the Ottoman Empire. Breaking New Ground*, Kluwer Academic Publishers. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow, 2002, p.3-32.

Barkan Ö. L., *The Price Revolution of the Sixteenth Century: A Turning Point in the Economic History of the Near East*, International Journal of Middle East Studies, 6, 1975, p.3 28.

Barnea I., *Descoperiri arheologice din epoca feudală la Mangalia*, Materiale și Cercetări Arheologice, 6, 1959, 903 – 911.

Bercu I., *Considerații privind regimul juridic al nemusulmanilor din kazâ-lele otomane de pe teritoriul Țării Moldovei (sfârșitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XIX-lea)*, Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Haşdeu" din Cahul, 2, 2, 2015, p.20-27.

Berov L., *Transport Costs and Their Role in Trade in the Balkan Lands in the 16th-19th Centuries*, Bulgarian Historical Review, 3, 1975, p.74-98.

Bieber F., *Muslim Identity in The Balkans Before the Establishment of Nation States*, Nationalities Papers, 28, 1, 2000, p.13-28.

Borandă G., *Porturi de la Dunărea de Jos în viziunea unui călător austriac din secolul al XVIII–lea*, Anuarul Muzeului Marinei Române, 3, 2, 2000, p.51–59.

Borandă G., *Porturi dobrogene. Scurt istoric*, Analele Dobrogei, S.N., 2, 1, 1997, p.125–128.

Boykov G., *Balkan city or Ottoman city? A study on the models of urban development in ottoman upper Thrace, from the fifteenth to the seventeenth century*. În: Proceedings of the Third International Congress on the Islamic Civilisation in the Balkans (1-5 November 2006), Bucharest, Romania. IRCICA, Istanbul, 2010, p.69-85.

Boykov G., *Who Established the Town of Tatar Pazarcık in Middle Upper Thrace?*. În: Bayrak M. et al. (eds.), Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Döbeni Türk-Bulgar Ilişkileri Sempozyumu (11-13 Mayıs 2005), Eskişehir, Turcia, p.253-259.

Brătescu C., *Ibn Battutah, un călător arab prin Dobrogea în sec. XIV*, Analele Dobrogei, 4, 2, 1923, p.138-148.

Brătescu C., *Pământul Dobrogei*. În: *Dobrogea. Cincizeci de ani de vieață românească*, București, 1928, p.3-66.

Brătescu C., *Pecenegii. Pagini de istorie medievală (sec. XI), traduse din Georgios Kedrenos*, Analele Dobrogei, 5-6, 1924-1925, p.145-154

Brătescu C., *Populația Dobrogei*, În: *Dobrogea. Cincizeci de ani de vieață românească*, București, 1928, p.201-259.

Brentjes S., *Cartography in Islamic Societies*. În: Kitchin R., Thrift N. (eds) *International Encyclopedia of Human Geography*, Vol. 1, Oxford: Elsevier, 2009, p.414–427.

Brummett P., *The Fortress: Defining and Mapping the Ottoman Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Proceedings of the British Academy, 156, 2009, p.31–55

Baram U., Caroll L., *The Future of the Ottoman Past*. În: Baram U., Caroll L. (eds.), *Historical Archaeology of the Ottoman Empire. Breaking New Ground*, Kluwer Academic Publishers. New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow, 2002, p.3-32.

Barkan Ö. L., *The Price Revolution of the Sixteenth Century: A Turning Point in the Economic History of the Near East*, International Journal of Middle East Studies, 6, 1975, p.3 28.

Barnea I., *Descoperiri arheologice din epoca feudală la Mangalia*, Materiale și Cercetări Arheologice, 6, 1959, 903 – 911.

Bercu I., *Considerații privind regimul juridic al nemusulmanilor din kazâ-lele otomane de pe teritoriul Țării Moldovei (sfârșitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XIX-lea)*, Buletinul Ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Haşdeu" din Cahul, 2, 2, 2015, p.20-27.

Berov L., *Transport Costs and Their Role in Trade in the Balkan Lands in the 16th-19th Centuries*, Bulgarian Historical Review, 3, 1975, p.74-98.

Bieber F., *Muslim Identity in The Balkans Before the Establishment of Nation States*, Nationalities Papers, 28, 1, 2000, p.13-28.

Borandă G., *Porturi de la Dunărea de Jos în viziunea unui călător austriac din secolul al XVIII–lea*, Anuarul Muzeului Marinei Române, 3, 2, 2000, p.51–59.

Borandă G., *Porturi dobrogene. Scurt istoric*, Analele Dobrogei, S.N., 2, 1, 1997, p.125–128.

Boykov G., *Balkan city or Ottoman city? A study on the models of urban development in ottoman upper Thrace, from the fifteenth to the seventeenth century*. În: Proceedings of the Third International Congress on the Islamic Civilisation in the Balkans (1-5 November 2006), Bucharest, Romania. IRCICA, Istanbul, 2010, p.69-85.

Boykov G., *Who Established the Town of Tatar Pazarcık in Middle Upper Thrace?*. În: Bayrak M. et al. (eds.), Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Döbeni Türk-Bulgar Ilişkileri Sempozyumu (11-13 Mayıs 2005), Eskişehir, Turcia, p.253-259.

Brătescu C., *Ibn Battutah, un călător arab prin Dobrogea în sec. XIV*, Analele Dobrogei, 4, 2, 1923, p.138-148.

Brătescu C., *Pământul Dobrogei*. În: *Dobrogea. Cincizeci de ani de vieață românească*, București, 1928, p.3-66.

Brătescu C., *Pecenegii. Pagini de istorie medievală (sec. XI), traduse din Georgios Kedrenos*, Analele Dobrogei, 5-6, 1924-1925, p.145-154

Brătescu C., *Populația Dobrogei*, În: *Dobrogea. Cincizeci de ani de vieață românească*, București, 1928, p.201-259.

Brentjes S., *Cartography in Islamic Societies*. În: Kitchin R., Thrift N. (eds) *International Encyclopedia of Human Geography*, Vol. 1, Oxford: Elsevier, 2009, p.414–427.

Brummett P., *The Fortress: Defining and Mapping the Ottoman Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*, Proceedings of the British Academy, 156, 2009, p.31–55

Büyükçinar A. B., *Romanya "Babadağı" ekseninde Sari Saltuk ve heterodoks İslam*, Uluslararasi Balkan tarihi ve kültürü sempozyumu 6-8 Ekim 2016, Çanakkale, Cilt I, Aralık, 2017, p.266-274.

Çakır I. E., *Sarı Saltuk Baba`nın Diyârı: XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağı Kazâsı*, Rumeli-Balkanlar özel sayısı II, Yeni Türkiye, 67, 2015 p.1747-1758.

Çelik N., *Black Sea and the Balkans under Ottoman Rule*, Karadeniz Araştırmaları, 6, 24, 2010, p.1-27.

Chiper M., *Dan al II-lea, domn până la „Marea cea mare". Tradiție și realitate*, Revue Roumaine d'Histoire, 40, 3, 1987.

Chiriac C., *Expediția avară din 578-579 și evidența numismatică*, Arheologia Moldovei, XVI, 1993, p.199

Chiriac C., *Unele observații asupra informațiilor literar-istorice bizantine privitoare la regiunea Dunării de Jos în secolele V-X*, Arheologia Moldovei, XX, 1997

Cialicoff G.l., *Din descrierea călătoriei lui Evlyiâ Çelebi în Dobrogea (pe la jumătatea secolului XVII)*, Analele Dobrogei, 2, 2, 1919, p.134-146.

Cihodaru C., *Observații în legătură cu porturile de pe cursul inferior al Dunării în secolele XI–XIX*, Cercetări istorice, 9-10, 1978–1979, p.285–295.

Ciobanu R. Șt., *Lupta domnilor Țării Românești - de la Mihail până la Vlad Țepeș - pentru apărarea unității cu Dobrogea*, Muzeul Național, 4, 1978, p.81-91.

Ciobanu R., *Aspecte ale civilizației portuare din Dobrogea la sfârșitul secolului al XIII-lea și în secolul al XIV-lea*, Pontica, 3, 1970, p.297-329.

Ciobanu R.Șt., *Cetatea Enisala*, Buletinul Monumentelor Istorice, 40, 1, București, 1971, p.21-30.

Ciocâltan V., *Competiția pentru controlul Dunării inferioare (1412-1420)*, Revista de Istorie, 35, 10 (p.1090-1100) și 11 (p.1191-1203), 1982.

Ciocîltan A., *Martin Gruneweg prin Moldova, Țara Românească și Dobrogea*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 27, 2009, p.209–248.

Ciocîltan V., *Către părțile tătărești din titlul voievodal al lui Mircea cel Bătrân*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 24, 2, 1987, p.349–355.

Ciocîltan V., *Georg Christoph Fernberger, un călător austriac, prin Dobrogea și Moldova în anul 1592*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 20, 2002, p.285-288.

Ciocîltan V., *Poarta osmană și gurile Dunării în secolul al XV-lea*, Revista de istorie, 11, 38, 1985, p.1054-1074.

Constantin N., Bănoiu D., Vlad N., *Aspecte noi privind topografia cetății de la Hârșova (jud. Constanța)*, Pontica, 41, 2009, p.313–343.

Constantin R., Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.241-296.

Constantinescu R., *Considerații asupra limitelor cronologice și teritoriale ale stăpânirii lui Mircea cel Bătrân* (I–II), Revista Arhivelor, 63, 1986, 3 (p.271–284) și 6 (p.361–371).

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Büyükçinar A. B., *Romanya "Babadağı" ekseninde Sari Saltuk ve heterodoks İslam*, Uluslararasi Balkan tarihi ve kültürü sempozyumu 6-8 Ekim 2016, Çanakkale, Cilt I, Aralık, 2017, p.266-274.

Çakır I. E., *Sarı Saltuk Baba`nın Diyârı: XVIII. Yüzyılın Ortalarında Babadağı Kazâsı*, Rumeli-Balkanlar özel sayısı II, Yeni Türkiye, 67, 2015 p.1747-1758.

Çelik N., *Black Sea and the Balkans under Ottoman Rule*, Karadeniz Araştırmaları, 6, 24, 2010, p.1-27.

Chiper M., *Dan al II-lea, domn până la „Marea cea mare". Tradiție și realitate*, Revue Roumaine d'Histoire, 40, 3, 1987.

Chiriac C., *Expediția avară din 578-579 și evidența numismatică*, Arheologia Moldovei, XVI, 1993, p.199

Chiriac C., *Unele observații asupra informațiilor literar-istorice bizantine privitoare la regiunea Dunării de Jos în secolele V-X*, Arheologia Moldovei, XX, 1997

Cialicoff G.l., *Din descrierea călătoriei lui Evlyiâ Çelebi în Dobrogea (pe la jumătatea secolului XVII)*, Analele Dobrogei, 2, 2, 1919, p.134-146.

Cihodaru C., *Observații în legătură cu porturile de pe cursul inferior al Dunării în secolele XI–XIX*, Cercetări istorice, 9-10, 1978–1979, p.285–295.

Ciobanu R. Șt., *Lupta domnilor Țării Românești - de la Mihail până la Vlad Țepeș - pentru apărarea unității cu Dobrogea*, Muzeul Național, 4, 1978, p.81-91.

Ciobanu R., *Aspecte ale civilizației portuare din Dobrogea la sfârșitul secolului al XIII-lea și în secolul al XIV-lea*, Pontica, 3, 1970, p.297-329.

Ciobanu R.Șt., *Cetatea Enisala*, Buletinul Monumentelor Istorice, 40, 1, București, 1971, p.21-30.

Ciocâltan V., *Competiția pentru controlul Dunării inferioare (1412-1420)*, Revista de Istorie, 35, 10 (p.1090-1100) și 11 (p.1191-1203), 1982.

Ciocîltan A., *Martin Gruneweg prin Moldova, Țara Românească și Dobrogea*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 27, 2009, p.209–248.

Ciocîltan V., *Către părțile tătărești din titlul voievodal al lui Mircea cel Bătrân*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 24, 2, 1987, p.349–355.

Ciocîltan V., *Georg Christoph Fernberger, un călător austriac, prin Dobrogea și Moldova în anul 1592*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 20, 2002, p.285-288.

Ciocîltan V., *Poarta osmană și gurile Dunării în secolul al XV-lea*, Revista de istorie, 11, 38, 1985, p.1054-1074.

Constantin N., Bănoiu D., Vlad N., *Aspecte noi privind topografia cetății de la Hârșova (jud. Constanța)*, Pontica, 41, 2009, p.313–343.

Constantin R., Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.241-296.

Constantinescu R., *Considerații asupra limitelor cronologice și teritoriale ale stăpânirii lui Mircea cel Bătrân* (I–II), Revista Arhivelor, 63, 1986, 3 (p.271–284) și 6 (p.361–371).

Costea I., *Monede otomane din aur din Colecția ICEM Tulcea*, În: Stănică A.-D., Micu C. (ed.), Istro-Pontica, 2, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2014, p.33–44.

Costea I., *Pipe de lut cu inscripții și mărci din colecția ICEM Tulcea*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.255–290.

Costea I., Stănică, A., Ignat, A., *Pipele de lut descoperite la Babadag*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.335-362.

Coşgel M., *Efficiency and Continuity in Public Finance: The Ottoman System of Taxation*, Review of Social Economy, 33, 3, 2004, p.329-341

Coşgel M., *Ottoman Tax Registers (Tahrir Defterleri)*, Economics Working Papers, 47, 2002, p.1-39.

Covacef P., *Catalogul numelor de locuri din Dobrogea. De la Evlia Celebi la Ion Ionescu de la Brad*, Analele Dobrogei, S.N., 6, 1, 2000, p.162–194.

Covacef Z., *Cercetările din sectorul V al cetății Capidava*, Materiale și Cercetări Arheologice, 15, 1983. A XV-a Sesiune anuală de rapoarte, Muzeul judeţean Braşov, 1981, p.361-366

Cristea O., Ștefan cel Mare în sursele venețiene: câteva considerații, Analele Putnei, I, 2005, 1, p.101–114

Croitoru G. F., *Informații privind atribuțiile cadiilor din Dobrogea (sec. XVI – XIX)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.153-161.

Custurea G., *Tezaurul monetar de la Cernavodă (sec. XVII-XVIII)*, Pontica, 11, 1978, p.253-257.

Custurea G., *Tezaurul monetar de la Enisala (secolele XV–XVII)*, Crisia, 8, 1978, p.531–536.

Custurea G., Murat A., *Aspecte ale vieții economice în Dobrogea în a doua jumătate a secolului al XVII–lea, în lumina tezaurului monetar de la Viile*, Pontica, 12, 1979, p.207–219.

Custurea G., *Monede otomane descoperite la Constanța (sec. XV – XVI)*, Pontica, 13, 1980, p.341-343.

Custurea G., *Monede de aur medievale descoperite în Dobrogea*, Pontica, 16, 1983, p.295-298.

Custurea G., *Cercetările arheologice din necropola așezării medievale Ester–Târguşor*, Materiale și Cercetări Arheologice. A XVI–a Sesiune anuală de rapoarte Vaslui, 1982, București, 1986, p.300–304.

Custurea G., *Date noi privind circulația monetară în Dobrogea medievală*, Pontica, 20, 1987, p.237-254.

Custurea I., Custurea G., *Aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolele XV-XVII*, Buletinul Societății Numismatice Române, 134–139, 1986-1991, p.161–174.

Custurea G., *Un tezaur monetar descoperit la Hârșova (sec. XV–XVI)*, Peuce, 10, 1991, p.555–558.

Custurea G., *Ester-Târguşor, jud. Constanța*, Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campaniile 1983-1992, București, 1997, p.32-33.

Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobrogea. (XI)*, Pontica, 30, 1997, p.371–387.

Custurea G., *Noi ponduri medievale din Dobrogea*, Pontica, 31, 1998, p.307–308.

Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (XII)*, Pontica, 31, 1998, p.309-328.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Costea I., *Monede otomane din aur din Colecția ICEM Tulcea*, În: Stănică A.-D., Micu C. (ed.), Istro-Pontica, 2, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2014, p.33–44.

Costea I., *Pipe de lut cu inscripții și mărci din colecția ICEM Tulcea*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.255–290.

Costea I., Stănică, A., Ignat, A., *Pipele de lut descoperite la Babadag*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.335-362.

Coşgel M., *Efficiency and Continuity in Public Finance: The Ottoman System of Taxation*, Review of Social Economy, 33, 3, 2004, p.329-341

Coşgel M., *Ottoman Tax Registers (Tahrir Defterleri)*, Economics Working Papers, 47, 2002, p.1-39.

Covacef P., *Catalogul numelor de locuri din Dobrogea. De la Evlia Celebi la Ion Ionescu de la Brad*, Analele Dobrogei, S.N., 6, 1, 2000, p.162–194.

Covacef Z., *Cercetările din sectorul V al cetății Capidava*, Materiale și Cercetări Arheologice, 15, 1983. A XV-a Sesiune anuală de rapoarte, Muzeul judeţean Braşov, 1981, p.361-366

Cristea O., Ștefan cel Mare în sursele venețiene: câteva considerații, Analele Putnei, I, 2005, 1, p.101–114

Croitoru G. F., *Informații privind atribuțiile cadiilor din Dobrogea (sec. XVI – XIX)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.153-161.

Custurea G., *Tezaurul monetar de la Cernavodă (sec. XVII-XVIII)*, Pontica, 11, 1978, p.253-257.

Custurea G., *Tezaurul monetar de la Enisala (secolele XV–XVII)*, Crisia, 8, 1978, p.531–536.

Custurea G., Murat A., *Aspecte ale vieții economice în Dobrogea în a doua jumătate a secolului al XVII–lea, în lumina tezaurului monetar de la Viile*, Pontica, 12, 1979, p.207–219.

Custurea G., *Monede otomane descoperite la Constanța (sec. XV – XVI)*, Pontica, 13, 1980, p.341-343.

Custurea G., *Monede de aur medievale descoperite în Dobrogea*, Pontica, 16, 1983, p.295-298.

Custurea G., *Cercetările arheologice din necropola așezării medievale Ester–Târguşor*, Materiale și Cercetări Arheologice. A XVI–a Sesiune anuală de rapoarte Vaslui, 1982, București, 1986, p.300–304.

Custurea G., *Date noi privind circulația monetară în Dobrogea medievală*, Pontica, 20, 1987, p.237-254.

Custurea I., Custurea G., *Aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolele XV-XVII*, Buletinul Societății Numismatice Române, 134–139, 1986-1991, p.161–174.

Custurea G., *Un tezaur monetar descoperit la Hârșova (sec. XV–XVI)*, Peuce, 10, 1991, p.555–558.

Custurea G., *Ester-Târguşor, jud. Constanța*, Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campaniile 1983-1992, București, 1997, p.32-33.

Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobrogea. (XI)*, Pontica, 30, 1997, p.371–387.

Custurea G., *Noi ponduri medievale din Dobrogea*, Pontica, 31, 1998, p.307–308.

Custurea G., Vertan A., Talmațchi G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (XII)*, Pontica, 31, 1998, p.309-328.

Custurea G., *Descoperiri monetare de la Ester-Târgușor*. În: Iacob M., Oberländer–Târnoveanu E., Topoleanu F. (eds.), Istro–Pontica. Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50-a aniversare, 1950-2000. Omagiul lui Simion Gavrilă la 45 de ani de activitate 1955-2000, Tulcea, 2000, p.581–588.

Custurea G., *Descoperirile monetare de la Ester-Târgușor (jud. Constanța)*, Pontica, 43, 2010, p.471-507.

Custurea G., *Circulația monedei otomane în Dobrogea. Repertoriu numismatic*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.81-104.

Darling L., *Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar-Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century*, Osmanlı Araştırmaları, 43, 2014, p.193-226.

Decei A., *Dobruca*, İslam Ansiklopedisi, III, Eskişehir, 1997, p.628–643.

Decei A., *Problema colonizării turcilor selgiucizi în Dobrogea secolului al XIII-lea*. În: Popa M. D. (coord.), *Relații româno-orientale*, București, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p.169-192.

Denize E., *Românii și căderea Mării Negre sub dominație otomană*, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2006, p.45–53.

Deny J., *Sarı Saltiq et le nom de la ville de Babadaghi*. În: Mélanges offerts a M. Émile Picot, member de l`institute par ses amis et par ses élèves, 2, Paris, 1913, p.1-15.

Derya O., *Urban design for sustainability: A study on the Turkish city*, International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 11, 1, 2004, p.24-35.

Diaconu P., *Câteva considerații pe marginea unor toponimice din dreapta Dunării de Jos (zona Ostrov – Cochirleni)*, Pontica, 10, 1977, p.59-63.

Dinu N., *Ceramica otomană descoperită în Dobrogea*, Pontica, 42, 2009, p.323-345.

Dinu N., *Ceramica otomană descoperită în Dobrogea*, Pontica, 43, 2010, p.303–320.

Dragomir I. T., *Cetatea medieval de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, Danubius, 6-7, 1972–1973, p.29-47.

Duymaz A. Ş., *An evaluation of turkish architecture in Romania in the lighy of documentation*. În: Gölen Z., Temġzer A. (eds.), *Balkan Tarihi*. Birinci cilt. Osmanlı Mirası ve Türk Kültürünü Araştırma Derneği Yayınları 1, Burdur, 2016, p.215 - 269.

Enver M., *Structura numelor topice turcești medievale din Dobrogea*, Limba română, 27, 3, 1978, p.259–265.

Eugen N., Mihai M., *Monedele otomane descoperite în necropola medievală de la Enisala*, Peuce, 10, 1991, p.559-572.

Faroqhi S., *Vakıf administration in sixteenth century Konya. The zaviye of Sadreddin-i Konevî*, Journal of the Economic and Social History of the Orient, 17, 2, 1974, p.145-172.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Custurea G., *Descoperiri monetare de la Ester-Târgușor*. În: Iacob M., Oberländer–Târnoveanu E., Topoleanu F. (eds.), Istro–Pontica. Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50-a aniversare, 1950-2000. Omagiul lui Simion Gavrilă la 45 de ani de activitate 1955-2000, Tulcea, 2000, p.581–588.

Custurea G., *Descoperirile monetare de la Ester-Târgușor (jud. Constanța)*, Pontica, 43, 2010, p.471-507.

Custurea G., *Circulația monedei otomane în Dobrogea. Repertoriu numismatic*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura Top Form, 2013, p.81-104.

Darling L., *Nasihatnameler, İcmal Defterleri, and the Timar-Holding Ottoman Elite in the Late Sixteenth Century*, Osmanlı Araştırmaları, 43, 2014, p.193-226.

Decei A., *Dobruca*, İslam Ansiklopedisi, III, Eskişehir, 1997, p.628–643.

Decei A., *Problema colonizării turcilor selgiucizi în Dobrogea secolului al XIII-lea*. În: Popa M. D. (coord.), *Relații româno-orientale*, București, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p.169-192.

Denize E., *Românii și căderea Mării Negre sub dominație otomană*, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2006, p.45–53.

Deny J., *Sarı Saltiq et le nom de la ville de Babadaghi*. În: Mélanges offerts a M. Émile Picot, member de l`institute par ses amis et par ses élèves, 2, Paris, 1913, p.1-15.

Derya O., *Urban design for sustainability: A study on the Turkish city*, International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 11, 1, 2004, p.24-35.

Diaconu P., *Câteva considerații pe marginea unor toponimice din dreapta Dunării de Jos (zona Ostrov – Cochirleni)*, Pontica, 10, 1977, p.59-63.

Dinu N., *Ceramica otomană descoperită în Dobrogea*, Pontica, 42, 2009, p.323-345.

Dinu N., *Ceramica otomană descoperită în Dobrogea*, Pontica, 43, 2010, p.303–320.

Dragomir I. T., *Cetatea medieval de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, Danubius, 6-7, 1972–1973, p.29-47.

Duymaz A. Ş., *An evaluation of turkish architecture in Romania in the lighy of documentation*. În: Gölen Z., Temġzer A. (eds.), *Balkan Tarihi*. Birinci cilt. Osmanlı Mirası ve Türk Kültürünü Araştırma Derneği Yayınları 1, Burdur, 2016, p.215 - 269.

Enver M., *Structura numelor topice turcești medievale din Dobrogea*, Limba română, 27, 3, 1978, p.259–265.

Eugen N., Mihai M., *Monedele otomane descoperite în necropola medievală de la Enisala*, Peuce, 10, 1991, p.559-572.

Faroqhi S., *Vakıf administration in sixteenth century Konya. The zaviye of Sadreddin-i Konevî*, Journal of the Economic and Social History of the Orient, 17, 2, 1974, p.145-172.

Fiedler U., *Bulgars in the Lower Danube region: A survey of the archaeological evidence and of the state of current research*. În: Curta F., Kovalev R. (eds.), The Other Europe in the Middle Ages: Avars, Bulgars, Khazars and Cumans, Brill, 2008, p.151-236.

Fotić A., *Tracing the Origin of a New Meaning of the Term Re'āyā in the Eighteenth Century Ottoman Balkans*, Balcanica, 48, 2017, p.55-66.

Gemil T., *Considerații privind aspectul demografic al zonei centrale a Dobrogei la sfârșitul secolului al XVII-lea (Pe baza unui registru financiar otoman)*, Comunicări de istorie a Dobrogei, 1, Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1980, p.67-74.

Gemil T., *Cercetări privind situația socio-economică și demografică a zonei moldavo-dobrogene în sec. al XVII-lea*, Muzeul Național, 7, 1983, p.163-176.

Gemil T., *Documents concernant le vakf d`Isaccea*, Studia et Acta Orientalia, 11, 1983, p.71-82.

Gemil T., *Raporturile româno–otomane în vremea lui Mircea cel Mare*. În: Pătroiu I. (coord.), *Marele Mircea voievod. Monografie*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987, p.330–364.

Gemil T., *Document turco–osman privind construirea farului de la Sulina (1745)*. În: Lascu S., Vitanos C. (coord.), „*Colegiul Pedagogic "Constantin Brătescu". Valori ale civilizației românești în Dobrogea*", Constanța, 1993, p.238–242.

Gemil T., *Cercetarea istoriei raporturilor româno-otomane întreprinsă în perioada totalitarismului*, Revista Istorică, S.N., 9, 5-6, 1998, p.347-352.

Gemil T., *Vakâfuri otomane fondate pe teritoriul României (sec. XV–XVIII)*. În: Teoteoi T., Murgescu B., Solcan Ş. (ed.), *Faţetele istoriei. Existenţe, identităţi, dinamici. Omagiu academicianului Ştefan Ştefănescu*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2000, 193–197.

Gemil T., *Peste un mileniu de existență a populației turco-tătare pe teritoriul României*. În: *Moștenirea istorică a tătarilor*. I, București, Editura Academiei Române, 2010, p.9-22.

Gemil T., *Turkic Presence on the Romanian Territory before the Ottomans*. În: Gemil T., Pienaru N. (coord.), *Moștenirea istorică a tătarilor*. II, București, Editura Academiei Române, 2012, p.27-56

Gemil T., *Legăturile româno-turce de-a lungul veacurilor (până în 1981)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura TopForm, 2013, p.33-80.

Gemil T., *Cumano-Tatars and the Early Medieval Romanian States*, Studia et Documenta Turcologica, 2, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014, p.85-97.

Ghiață A., *Condițiile instaurării dominației otomane în Dobrogea*. În: Stănescu E. (ed.), Studii istorice sud-est europene, București, Editura Academiei R.S.R., 1974, p.43-126.

Ghiață A., *Aspecte ale organizării politice în Dobrogea medievală (secolele XIII – XV)*, Revista de Istorie, 34, 10, 1981, p.1863-1897.

Fiedler U., *Bulgars in the Lower Danube region: A survey of the archaeological evidence and of the state of current research*. În: Curta F., Kovalev R. (eds.), The Other Europe in the Middle Ages: Avars, Bulgars, Khazars and Cumans, Brill, 2008, p.151-236.

Fotić A., *Tracing the Origin of a New Meaning of the Term Re'āyā in the Eighteenth Century Ottoman Balkans*, Balcanica, 48, 2017, p.55-66.

Gemil T., *Considerații privind aspectul demografic al zonei centrale a Dobrogei la sfârșitul secolului al XVII-lea (Pe baza unui registru financiar otoman)*, Comunicări de istorie a Dobrogei, 1, Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1980, p.67-74.

Gemil T., *Cercetări privind situația socio-economică și demografică a zonei moldavo-dobrogene în sec. al XVII-lea*, Muzeul Național, 7, 1983, p.163-176.

Gemil T., *Documents concernant le vakf d`Isaccea*, Studia et Acta Orientalia, 11, 1983, p.71-82.

Gemil T., *Raporturile româno–otomane în vremea lui Mircea cel Mare*. În: Pătroiu I. (coord.), *Marele Mircea voievod. Monografie*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987, p.330–364.

Gemil T., *Document turco–osman privind construirea farului de la Sulina (1745)*. În: Lascu S., Vitanos C. (coord.), „*Colegiul Pedagogic "Constantin Brătescu". Valori ale civilizației românești în Dobrogea*", Constanța, 1993, p.238–242.

Gemil T., *Cercetarea istoriei raporturilor româno-otomane întreprinsă în perioada totalitarismului*, Revista Istorică, S.N., 9, 5-6, 1998, p.347-352.

Gemil T., *Vakâfuri otomane fondate pe teritoriul României (sec. XV–XVIII)*. În: Teoteoi T., Murgescu B., Solcan Ş. (ed.), *Faţetele istoriei. Existenţe, identităţi, dinamici. Omagiu academicianului Ştefan Ştefănescu*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2000, 193–197.

Gemil T., *Peste un mileniu de existență a populației turco-tătare pe teritoriul României*. În: *Moștenirea istorică a tătarilor*. I, București, Editura Academiei Române, 2010, p.9-22.

Gemil T., *Turkic Presence on the Romanian Territory before the Ottomans*. În: Gemil T., Pienaru N. (coord.), *Moștenirea istorică a tătarilor*. II, București, Editura Academiei Române, 2012, p.27-56

Gemil T., *Legăturile româno-turce de-a lungul veacurilor (până în 1981)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, Constanța, Editura TopForm, 2013, p.33-80.

Gemil T., *Cumano-Tatars and the Early Medieval Romanian States*, Studia et Documenta Turcologica, 2, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014, p.85-97.

Ghiață A., *Condițiile instaurării dominației otomane în Dobrogea*. În: Stănescu E. (ed.), Studii istorice sud-est europene, București, Editura Academiei R.S.R., 1974, p.43-126.

Ghiață A., *Aspecte ale organizării politice în Dobrogea medievală (secolele XIII – XV)*, Revista de Istorie, 34, 10, 1981, p.1863-1897.

Ghiață A., *Contribuții noi privind unele aspecte ale societății românești din Dobrogea în secolele XV–XIX*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, IV, nr.1, 1975–1976, p.71–104.

Ghiață A., *Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 4, 5, 1980, p.29-61.

Ghiață A., *Formations politiques au bas Danube et à la mer Noire (fin du XIIe-XVIe siècles)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 1, 1986, 35-50.

Ghiață A., *Structures socio-economiques en Dobroudja (XVIe siècle)*, Analele Universității București, Istorie, 36, 1987, p.39-47.

Giurescu C.C., *Informations sur la population roumaine de la Dobroudja dans les cartes médiévales et modernes*, Revue Roumaine d'Histoire, 4, 3, 1965, p. 441–475.

Giurescu C.C., *Călătorii pentru cercetarea documentelor turceşti aflate în arhivele din R.P. Bulgaria*, Revista Arhivelor, 47, 32, 1, 1970, p.275–284.

Gradeva R., *A kadi court in the Balkans: Sofia in the seventeenth and early eighteenth centuries*. În: Woodhead C. (ed.), The Ottoman World, London: Routledge, 2012, p.57-71.

Gradeva R., *The Activities of a Kadi Court in 18th-century Rumeli: The Case of Hacioglu Pazarcik*, Oriente Moderno, 79, 1, 1999, p.177–190.

Gradeva R., *Administrative system and provincial government in the Central Balkan territories of the Ottoman empire, 15th century*. În: Güzel H.C., Oğuz C.C. & Karatay O. (eds.), The Turks: Vol.3. Ottomans, Ankara: Yeni Türkiye Publications, 2002, p.498-507.

Gradeva R., *On the Judicial Functions of Kadi Courts: Glimpses from Sofia in the Seventeenth Century*, Wiener Zeitschrift zur Geschichte der Neuzeit, 5/2, 2005, 15-43.

Gradeva R., *The Ottoman Balkans: a zone of fractures or a zone of contacts?*. În: Bues A. (ed.) Zones of Fracture in Modern Europe: the Baltic Countries, the Balkans, and Northern Italy / Zone di frattura in epoca moderna: il Baltico, i Balcani el'Italia settentrionale, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2005, p.61-75.

Guboglu M., *Orientalistica română*, Studii şi Articole de Istorie, I, 1956, p.314-350.

Guboglu M., *Contributions roumaines aux etudes orientales*, Acta Orientalia, 24, 3, 1956, p.454-475.

Guboglu M., *Despre arhiva turco-orientală din Biblioteca de stat „V. Kolarov" – Sofia – Importanța ei pentru istoria Bulgariei, României și a altor state din sud-estul Europei* (I), Revista Arhivelor, 2, 2, 1959, p.180-214.

Guboglu M., *O călătorie de studii în R.P. Bulgaria (nov.-dec. 1958)*, Studii de Istorie, 12, 3, 1959, p.249-251.

Guboglu M., *Despre arhiva turco-orientală din Biblioteca de stat „V. Kolarov" – Sofia – Importanța ei pentru istoria Bulgariei, României și a altor state din sud-estul Europei* (II), Revista Arhivelor, 3, 1, 1960, p.134-182.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Ghiață A., *Contribuții noi privind unele aspecte ale societății românești din Dobrogea în secolele XV–XIX*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, IV, nr.1, 1975–1976, p.71–104.

Ghiață A., *Toponimie și geografie istorică în Dobrogea medievală și modernă*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 4, 5, 1980, p.29-61.

Ghiață A., *Formations politiques au bas Danube et à la mer Noire (fin du XIIe-XVIe siècles)*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 1, 1986, 35-50.

Ghiață A., *Structures socio-economiques en Dobroudja (XVIe siècle)*, Analele Universității București, Istorie, 36, 1987, p.39-47.

Giurescu C.C., *Informations sur la population roumaine de la Dobroudja dans les cartes médiévales et modernes*, Revue Roumaine d'Histoire, 4, 3, 1965, p. 441–475.

Giurescu C.C., *Călătorii pentru cercetarea documentelor turceşti aflate în arhivele din R.P. Bulgaria*, Revista Arhivelor, 47, 32, 1, 1970, p.275–284.

Gradeva R., *A kadi court in the Balkans: Sofia in the seventeenth and early eighteenth centuries*. În: Woodhead C. (ed.), The Ottoman World, London: Routledge, 2012, p.57-71.

Gradeva R., *The Activities of a Kadi Court in 18th-century Rumeli: The Case of Hacioglu Pazarcik*, Oriente Moderno, 79, 1, 1999, p.177–190.

Gradeva R., *Administrative system and provincial government in the Central Balkan territories of the Ottoman empire, 15th century*. În: Güzel H.C., Oğuz C.C. & Karatay O. (eds.), The Turks: Vol.3. Ottomans, Ankara: Yeni Türkiye Publications, 2002, p.498-507.

Gradeva R., *On the Judicial Functions of Kadi Courts: Glimpses from Sofia in the Seventeenth Century*, Wiener Zeitschrift zur Geschichte der Neuzeit, 5/2, 2005, 15-43.

Gradeva R., *The Ottoman Balkans: a zone of fractures or a zone of contacts?*. În: Bues A. (ed.) Zones of Fracture in Modern Europe: the Baltic Countries, the Balkans, and Northern Italy / Zone di frattura in epoca moderna: il Baltico, i Balcani el'Italia settentrionale, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2005, p.61-75.

Guboglu M., *Orientalistica română*, Studii şi Articole de Istorie, I, 1956, p.314-350.

Guboglu M., *Contributions roumaines aux etudes orientales*, Acta Orientalia, 24, 3, 1956, p.454-475.

Guboglu M., *Despre arhiva turco-orientală din Biblioteca de stat „V. Kolarov" – Sofia – Importanța ei pentru istoria Bulgariei, României și a altor state din sud-estul Europei* (I), Revista Arhivelor, 2, 2, 1959, p.180-214.

Guboglu M., *O călătorie de studii în R.P. Bulgaria (nov.-dec. 1958)*, Studii de Istorie, 12, 3, 1959, p.249-251.

Guboglu M., *Despre arhiva turco-orientală din Biblioteca de stat „V. Kolarov" – Sofia – Importanța ei pentru istoria Bulgariei, României și a altor state din sud-estul Europei* (II), Revista Arhivelor, 3, 1, 1960, p.134-182.

Guboglu M., *L`historiographie ottomane des XVe-XVIIIe siècles*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 3, 1-2, 1965, p.81-93.

Guboglu M., *Despre materialele arhivistice otomane din Turcia și importanța lor pentru istoria țărilor române*, Revista Arhivelor, 9, 2, 1966, p.175-194.

Guboglu M., *Două călătorii în Turcia pentru cercetarea Arhivelor Imperiului Otoman*, Revista Arhivelor, 12, 1, 1969, p.221-236.

Guboglu M., *Călătorii pentru cercetarea documentelor turcești aflate în arhivele R.P. Bulgaria*, Revista Arhivelor, 32, 1, 1970, p.275-284.

Guțu M., *Istoriografia română privind relaţiile moldo-otomane. Unele consideraţiuni despre valorificarea şi publicarea izvoarelor istorice otomane (1944-1989)*, Revista de Istorie a Moldovei, 1, 2016, p.86-101.

Hathaway J., *Problems of periodization in Ottoman history: The Fifteenth through the Eighteenth Centuries*, The Turkish Studies Association Bulletin, 20, 2, 1996, p.25-31.

Heath L., *The Ottoman liva kanunnames contained in the defter-i hakani*, Osmanlı Araştırmaları, II, 1981, p.43-74.

Heywood C., *The frontier in Ottoman history: old ideas and new myths*. În: Power D., Standen N. (eds.), Frontiers in Question. Eurasian Borderlands, 700-1700, London: Macmillan Press Ltd, 1999, p.228-250.

Hóvári J., *Az 1515-17. Évi tulcsai török vámnapló*, Történelmi szemle, 24, 1981, p.430-449.

Hóvári J., *Customs register of Tulça (Tulcea), 1515-1517*, Acta Orientalia Academiae Scientiarium Hungaricae, 38, 1984, p.115-141.

Hunt C., *Pious Foundations (Vakıfs) in Ottoman Dobruca*. Comunicare prezentată la „The 14th International Congress of Ottoman Social and Economic History" (ICOSEH), 24-28 Iulie, 2017, Sofia (Bulgaria).

Ilie A., *Tătarii de pe valea Karasu în perioada secolelor XIII–XIX*, Cojoc M. (coord.), *Tătarii în istoria românilor*, Constanța, Editura Muntenia, 2005, p.43–48.

Ilie A., Populaţia evreiască în zona mediană a Dobrogei (secolele XVII-XIX). În: Coman V. (ed.), *Dobrogea - model de convieţuire multietnică şi multiculturală*, Constanţa, Editura Muntenia, 2008, p.74–79.

Ilie A., *Karasu-Medgidia în perioada dominației otomane (sec. XV-XIX)*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D. Plopeanu E. (eds.), *Dobrogea: coordonate istorice și arheologice*, Iași, Editura StudIS, 2016.

Inalcık H., *Ottoman methods of conquest*, Studia Islamica, 2, 1954, p.103-129.

Inalcık H., *The Ottoman decline and its effects upon the Reâyâ*. În: Birnbaum H., Vryonis Jr. S., (eds.), *Aspects of the Balkans. Continuity and change*, Mouton: The Hague-Paris, 1972, p.338-354.

Inalcık H., *Military and fiscal transformation in the Ottoman Empire*, Archivum Ottomanicum, 6, 1980, p.283-337.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Guboglu M., *L`historiographie ottomane des XVe-XVIIIe siècles*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 3, 1-2, 1965, p.81-93.

Guboglu M., *Despre materialele arhivistice otomane din Turcia și importanța lor pentru istoria țărilor române*, Revista Arhivelor, 9, 2, 1966, p.175-194.

Guboglu M., *Două călătorii în Turcia pentru cercetarea Arhivelor Imperiului Otoman*, Revista Arhivelor, 12, 1, 1969, p.221-236.

Guboglu M., *Călătorii pentru cercetarea documentelor turcești aflate în arhivele R.P. Bulgaria*, Revista Arhivelor, 32, 1, 1970, p.275-284.

Guțu M., *Istoriografia română privind relaţiile moldo-otomane. Unele consideraţiuni despre valorificarea şi publicarea izvoarelor istorice otomane (1944-1989)*, Revista de Istorie a Moldovei, 1, 2016, p.86-101.

Hathaway J., *Problems of periodization in Ottoman history: The Fifteenth through the Eighteenth Centuries*, The Turkish Studies Association Bulletin, 20, 2, 1996, p.25-31.

Heath L., *The Ottoman liva kanunnames contained in the defter-i hakani*, Osmanlı Araştırmaları, II, 1981, p.43-74.

Heywood C., *The frontier in Ottoman history: old ideas and new myths*. În: Power D., Standen N. (eds.), Frontiers in Question. Eurasian Borderlands, 700-1700, London: Macmillan Press Ltd, 1999, p.228-250.

Hóvári J., *Az 1515-17. Évi tulcsai török vámnapló*, Történelmi szemle, 24, 1981, p.430-449.

Hóvári J., *Customs register of Tulça (Tulcea), 1515-1517*, Acta Orientalia Academiae Scientiarium Hungaricae, 38, 1984, p.115-141.

Hunt C., *Pious Foundations (Vakıfs) in Ottoman Dobruca*. Comunicare prezentată la „The 14th International Congress of Ottoman Social and Economic History" (ICOSEH), 24-28 Iulie, 2017, Sofia (Bulgaria).

Ilie A., *Tătarii de pe valea Karasu în perioada secolelor XIII–XIX*, Cojoc M. (coord.), *Tătarii în istoria românilor*, Constanța, Editura Muntenia, 2005, p.43–48.

Ilie A., Populaţia evreiască în zona mediană a Dobrogei (secolele XVII-XIX). În: Coman V. (ed.), *Dobrogea - model de convieţuire multietnică şi multiculturală*, Constanţa, Editura Muntenia, 2008, p.74–79.

Ilie A., *Karasu-Medgidia în perioada dominației otomane (sec. XV-XIX)*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D. Plopeanu E. (eds.), *Dobrogea: coordonate istorice și arheologice*, Iași, Editura StudIS, 2016.

Inalcık H., *Ottoman methods of conquest*, Studia Islamica, 2, 1954, p.103-129.

Inalcık H., *The Ottoman decline and its effects upon the Reâyâ*. În: Birnbaum H., Vryonis Jr. S., (eds.), *Aspects of the Balkans. Continuity and change*, Mouton: The Hague-Paris, 1972, p.338-354.

Inalcık H., *Military and fiscal transformation in the Ottoman Empire*, Archivum Ottomanicum, 6, 1980, p.283-337.

Inalcık H., *Turcii și Balcanii*. În: Anghel F., Manea G.S., Omer M. (coord.) *Marea. Loc al memoriei și al desfășurărilor geostrategice*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, p.29-53.

Ionescu L., *Considerații diacronice privind denumirea localităților dobrogene*, Ovidius University Annals of Philology, 14, 2003, p.141-148.

Iorga N., *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 2, 33, 1910, p.35-60.

Iorga N., *O hartă a Țerii-Românești din c.1780 și un geograf dobrogean*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 2, 36, 1914, p.923-932.

Iosipescu S., *Invazii otomane în ținuturile carpato-dunăreano-pontice (sec. XIV-XVI)*, Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, 13, 1980, p.151-172.

Iosipescu S., *Dans la Dobroudja ottomane aux XVIe-XVIIIe siècles: le château–fort de Karaharman et son trésor*. În: Corvisier A., Preda D. (coord.), *Guerre et société en Europe. Perspectives des nouvelles recherches*, Bucarest, Editura Europa Nova, 2004, p.49–63.

Iosipescu S., *Portul și castelul Qaraharman. O contribuție la navigația pontică în secolele XIV – XIX*. În: Ciorbea V. (coord.), *Dobrogea 1878-2008. Orizonturi deschise de mandatul european*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2008, p.115-124.

Iosipescu S., Închiderea Mării Negre sub otomani (I), Revista de Istorie Militară, 1-2, 2010, p.1-7.

Iosipescu S., Închiderea Mării Negre sub otomani (II), Revista de Istorie Militară, 3-4, 2010, p.1-11.

Ismail N., *The Ottoman trade in the Black Sea in the late 18th century*, Synergy, 7, 1, 2011, p.96-101.

Kayapınar A., *Les îles ottomans du Danube au XVIe siècle*. În: Vatin N., Veinstein G. (coord.), Insularités ottomans, Maisonneuve Larose, Institut Français d`Etudes Anatoliennes, Istanbul, 2004, p.177-202.

Kayapınar A., *Dobruca yöresinde XVI. yüzyılda gayr-i sünnî islam`in izleri*, Alevilik-Bektaşilik araştırmaları dergisi, Sayı 1, 2009, p.85-102.

Kayapınar A., *La circonscription ottoman de Varna et sa region au XVIe siècle*, Études Balkaniques, 16, 2009, Paris, p.291-340.

Kayapınar A., *Balkanlar`da Mihaloğullarına Tâbi Akıncıların Bektaşilikle Bağlantısına Dair Onomastik ve Toponimik Bir Araştırma*. Doğumunun 800. Yılında Haci Bektaş Veli Sempozyumu (17-18 august 2009, Nevşehir), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2010, p.39-58.

Kayapınar A., *Danube*, p.331-332. În: Georgeon F., Vatin N., Veinstein G. (coord.), *Dictionnaire de l`Empire Ottoman*, Paris, Fayard, 2015.

Kayapınar A., Kayapınar L., *Application of derbend organization in the Balkans: an example of continuity of Balkan institutions in the Ottoman system*. În: Rudić S., Aslantaş S. (eds.), State and society in the Balkans before and after establishment of Ottoman rule, Belgrade, The Institute of History Belgrade - Yunus Emre Enstitüsü - Turkish Cultural Centre Belgrade, 2017.

Inalcık H., *Turcii și Balcanii*. În: Anghel F., Manea G.S., Omer M. (coord.) *Marea. Loc al memoriei și al desfășurărilor geostrategice*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2014, p.29-53.

Ionescu L., *Considerații diacronice privind denumirea localităților dobrogene*, Ovidius University Annals of Philology, 14, 2003, p.141-148.

Iorga N., *Un călător italian în Turcia și Moldova în timpul războiului cu Polonia*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 2, 33, 1910, p.35-60.

Iorga N., *O hartă a Țerii-Românești din c.1780 și un geograf dobrogean*, Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, 2, 36, 1914, p.923-932.

Iosipescu S., *Invazii otomane în ținuturile carpato-dunăreano-pontice (sec. XIV-XVI)*, Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară, 13, 1980, p.151-172.

Iosipescu S., *Dans la Dobroudja ottomane aux XVIe-XVIIIe siècles: le château–fort de Kara Harman et son trésor*. În: Corvisier A., Preda D. (coord.), *Guerre et société en Europe. Perspectives des nouvelles recherches*, Bucarest, Editura Europa Nova, 2004, p.49–63.

Iosipescu S., *Portul și castelul Qaraharman. O contribuție la navigația pontică în secolele XIV – XIX*. În: Ciorbea V. (coord.), *Dobrogea 1878-2008. Orizonturi deschise de mandatul european*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2008, p.115-124.

Iosipescu S., Închiderea Mării Negre sub otomani (I), Revista de Istorie Militară, 1-2, 2010, p.1-7.

Iosipescu S., Închiderea Mării Negre sub otomani (II), Revista de Istorie Militară, 3-4, 2010, p.1-11.

Ismail N., *The Ottoman trade in the Black Sea in the late 18th century*, Synergy, 7, 1, 2011, p.96-101.

Kayapınar A., *Les îles ottomans du Danube au XVIe siècle*. În: Vatin N., Veinstein G. (coord.), Insularités ottomans, Maisonneuve Larose, Institut Français d`Etudes Anatoliennes, Istanbul, 2004, p.177-202.

Kayapınar A., *Dobruca yöresinde XVI. yüzyılda gayr-i sünnî islam`in izleri*, Alevilik-Bektaşilik araştırmaları dergisi, Sayı 1, 2009, p.85-102.

Kayapınar A., *La circonscription ottoman de Varna et sa region au XVIe siècle*, Études Balkaniques, 16, 2009, Paris, p.291-340.

Kayapınar A., *Balkanlar`da Mihaloğullarına Tâbi Akıncıların Bektaşilikle Bağlantısına Dair Onomastik ve Toponimik Bir Araştırma*. Doğumunun 800. Yılında Haci Bektaş Veli Sempozyumu (17-18 august 2009, Nevşehir), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2010, p.39-58.

Kayapınar A., *Danube*, p.331-332. În: Georgeon F., Vatin N., Veinstein G. (coord.), *Dictionnaire de l`Empire Ottoman*, Paris, Fayard, 2015.

Kayapınar A., Kayapınar L., *Application of derbend organization in the Balkans: an example of continuity of Balkan institutions in the Ottoman system*. În: Rudić S., Aslantaş S. (eds.), State and society in the Balkans before and after establishment of Ottoman rule, Belgrade, The Institute of History Belgrade - Yunus Emre Enstitüsü - Turkish Cultural Centre Belgrade, 2017.

Kayhan O., *Agricultural Production, prices and rural demography in the Balkans (1593-C.1650)*, Archivum Ottomanicum, 33, 2016, p.271-277.

Kiel M., *Urban Development in Bulgaria in the Turkish Period: The Place of Turkish Architecture in the Process*. În: International Journal of Turkish Studies, 4, 2, 1989, p. 79-129.

Kiprovska M., *The Mihaloğlu family: gazi warriors and patrons of dervish hospices*, Osmanlı Araştırmaları, 32, Istanbul, 2008, p.193-222.

Kiprovska M., *Ferocious Invasion or Smooth Incorporation? Integrating the Established Balkan Military System into the Ottoman Army*. În: Schmitt O.J. (ed.), The Ottoman Conquest of the Balkans. Interpretations and Research Debates, Viena, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2016, p.79-102.

Koç Y., *Osmanlı'da Kent Iskânı ve Demografisi (XV.-XVIII. Yüzyıllar)*, Türkiye Arştırmaları Literatür Dergisi, 3, 6, 2005, p.161-210.

Kotzageorgis P. P., *New towns and old towns in the Ottoman Balkans. Two case studies from northern Greece*. În: Balta E., Salakidis G., Stavrides T. (eds.) Studies on the Ottoman empire and Turkey. Festschrift in honor of Ioannis P. Theocharides, Istanbul, The Isis Press, 2014, p.273-291.

Lascu S., *Călători străini despre turco-tătarii din Dobrogea (sec. XVIII – XIX.)* În: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional „Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă", Constanța, 17 – 20 noiembrie 1994, București, Editura Kriterion, 1997, p.206-221.

Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of the XVIII-the 20s of the XIXc.)*, Journal of Danubian Studies and Research, 3, 1, p.241-251.

Mateescu T., *Ester – un oraș dobrogean dispărut*, Pontica, 2, 1968, p.413–426.

Mateescu T., Ştiri noi despre prezența mocanilor în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane, Revista Arhivelor, 48, 3, 1971, p.391–417.

Mateescu T., *Une ville disparue de la Dobroudja-Karaharman*, Tarih Enstitüsü Dergisi, İstanbul, 2, 1971, p.296–344.

Mateescu T., Ţărani din Moldova şi Ţara Românească la munci agricole în Dobrogea (secolul al XVIII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea), Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 9, 1972, p.237–254.

Mateescu T. 1973, *Depozitele de la Isaccea ale Imperiului Otoman*, Danubius, 6-7, 1972-1973, p.49-68.

Mateescu T., *Arhivele din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Revista Arhivelor, 51, 36, 1-2, 1974, p.229-240.

Mateescu T., *Ciflicurile din Dobrogea în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea*, Peuce, 4, 1973 – 1975, p.249–272.

Mateescu T., *Vacufurile din Dobrogea și arhivele lor*, Revista Arhivelor, 53, 4, 1976, p.412–417.

Mateescu T., *Creșterea cailor în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Peuce, 8, 1977, p.287-297.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Kayhan O., *Agricultural Production, prices and rural demography in the Balkans (1593-C.1650)*, Archivum Ottomanicum, 33, 2016, p.271-277.

Kiel M., *Urban Development in Bulgaria in the Turkish Period: The Place of Turkish Architecture in the Process*. În: International Journal of Turkish Studies, 4, 2, 1989, p. 79-129.

Kiprovska M., *The Mihaloğlu family: gazi warriors and patrons of dervish hospices*, Osmanlı Araştırmaları, 32, Istanbul, 2008, p.193-222.

Kiprovska M., *Ferocious Invasion or Smooth Incorporation? Integrating the Established Balkan Military System into the Ottoman Army*. În: Schmitt O.J. (ed.), The Ottoman Conquest of the Balkans. Interpretations and Research Debates, Viena, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2016, p.79-102.

Koç Y., *Osmanlı'da Kent Iskânı ve Demografisi (XV.-XVIII. Yüzyıllar)*, Türkiye Arştırmaları Literatür Dergisi, 3, 6, 2005, p.161-210.

Kotzageorgis P. P., *New towns and old towns in the Ottoman Balkans. Two case studies from northern Greece*. În: Balta E., Salakidis G., Stavrides T. (eds.) Studies on the Ottoman empire and Turkey. Festschrift in honor of Ioannis P. Theocharides, Istanbul, The Isis Press, 2014, p.273-291.

Lascu S., *Călători străini despre turco-tătarii din Dobrogea (sec. XVIII – XIX.)* În: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional „Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă", Constanța, 17 – 20 noiembrie 1994, București, Editura Kriterion, 1997, p.206-221.

Lebedenko A., *Cossacks on the Danube Territories (the End of the XVIII-the 20s of the XIXc.)*, Journal of Danubian Studies and Research, 3, 1, p.241-251.

Mateescu T., *Ester – un oraș dobrogean dispărut*, Pontica, 2, 1968, p.413–426.

Mateescu T., Ştiri noi despre prezența mocanilor în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane, Revista Arhivelor, 48, 3, 1971, p.391–417.

Mateescu T., *Une ville disparue de la Dobroudja-Kara Harman*, Tarih Enstitüsü Dergisi, İstanbul, 2, 1971, p.296–344.

Mateescu T., Ţărani din Moldova şi Ţara Românească la munci agricole în Dobrogea (secolul al XVIII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea), Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 9, 1972, p.237–254.

Mateescu T. 1973, *Depozitele de la Isaccea ale Imperiului Otoman*, Danubius, 6-7, 1972-1973, p.49-68.

Mateescu T., *Arhivele din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Revista Arhivelor, 51, 36, 1-2, 1974, p.229-240.

Mateescu T., *Ciflicurile din Dobrogea în sec. al XVIII-lea și al XIX-lea*, Peuce, 4, 1973 – 1975, p.249–272.

Mateescu T., *Vacufurile din Dobrogea și arhivele lor*, Revista Arhivelor, 53, 4, 1976, p.412–417.

Mateescu T., *Creșterea cailor în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Peuce, 8, 1977, p.287-297.

Mateescu T., *La population roumaine du littoral de Dobroudja de la Mer Noire sous la domination ottomane*, Dacoromania, 4, 1977-1978, p.101–106.

Mateescu T., *Pricini ale românilor din Dobrogea judecate de organele judiciare ale Ţării Româneşti (secolul al XVIII–lea)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 9, 1978, p.125–132.

Mateescu T., *Contribuții la istoria instituțiilor administrative ale românilor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 17, 1980, p.609-614.

Mateescu T., *Bâlciurile din Dobrogea înainte de 1877*, Revista de Istorie, 38, 7, 1985, p.659–675.

Mateescu T., *Pescuitul în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 28, 1991, p.211–221.

Mateescu T., Ştiri din documente ale Ţării Româneşti despre vechi sate dobrogene (secolele XVI-XVII), Revista Arhivelor, 48, 4, 1991, p.505–508.

Maxim M., *Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea* (I), Revista de Istorie, 36, 8, 1983, p.802-817.

Maxim M., *Teritorii românești sub administrația otomană în secolul al XVI-lea* (II), Revista de Istorie, 36, 9, 1983, p.879-890.

Maxim M., *Ottoman Documents concerning the Wallachian salt in the ports on the Lower Danube in the second half of the sixteenth century*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 26, 2, 1988, p.113-122.

Maxim M., *Le règime juridique des chrétiens dans les ports roumains sous l´administration ottomane (XVI–XVII siècles)*, Analele Universității București. Istorie, 29, 1980, p.85–90.

Maxim M., *Pentru o abordare interdisciplinară și comparatistă a relațiilor româno-otomane*, Caietele Laboratorului de Studii Otomane, I, București, 1990, p.9-29.

Maxim M., Nicolae E., *Monede otomane descoperite în necropola medievală de la Enisala*, Peuce, 10, 1991, p.559–573.

Maxim M., *Un tezaur otoman din secolul al XVII-lea descoperit la Nalbant, jud. Tulcea*, Cercetări Numismatice, 7, 1996, p.199-208.

Maxim M., Maxim L., *Romanya'da Osmanlı Araştırmaları*, Türk Tarih Kongresi, Ankara, 2002, p.221-241.

Mehmet M.A., *Aspecte din istoria Dobrogei sub dominația otomană în veacurile XIV-XVII. (Mărturiile călătorului Evlia Celebi)*, Studii. Revista de istorie, 18, 5, 1965, p.1097-1116

Mehmed M. A., *Despre moștenirea culturală turcă în Dobrogea (unele reflecții)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, București, Editura Top Form, 2013, p.9-16.

Midvichi N., *A few considerations on the Jews in Dobrudja province during the Ottoman rule*, Peuce, S.N., 7, 2009, p.425-432.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Mateescu T., *La population roumaine du littoral de Dobroudja de la Mer Noire sous la domination ottomane*, Dacoromania, 4, 1977-1978, p.101–106.

Mateescu T., *Pricini ale românilor din Dobrogea judecate de organele judiciare ale Ţării Româneşti (secolul al XVIII–lea)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 9, 1978, p.125–132.

Mateescu T., *Contribuții la istoria instituțiilor administrative ale românilor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 17, 1980, p.609-614.

Mateescu T., *Bâlciurile din Dobrogea înainte de 1877*, Revista de Istorie, 38, 7, 1985, p.659–675.

Mateescu T., *Pescuitul în Dobrogea în timpul stăpânirii otomane*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 28, 1991, p.211–221.

Mateescu T., Ştiri din documente ale Ţării Româneşti despre vechi sate dobrogene (secolele XVI-XVII), Revista Arhivelor, 48, 4, 1991, p.505–508.

Maxim M., *Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea* (I), Revista de Istorie, 36, 8, 1983, p.802-817.

Maxim M., *Teritorii românești sub administrația otomană în secolul al XVI-lea* (II), Revista de Istorie, 36, 9, 1983, p.879-890.

Maxim M., *Ottoman Documents concerning the Wallachian salt in the ports on the Lower Danube in the second half of the sixteenth century*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 26, 2, 1988, p.113-122.

Maxim M., *Le règime juridique des chrétiens dans les ports roumains sous l´administration ottomane (XVI–XVII siècles)*, Analele Universității București. Istorie, 29, 1980, p.85–90.

Maxim M., *Pentru o abordare interdisciplinară și comparatistă a relațiilor româno-otomane*, Caietele Laboratorului de Studii Otomane, I, București, 1990, p.9-29.

Maxim M., Nicolae E., *Monede otomane descoperite în necropola medievală de la Enisala*, Peuce, 10, 1991, p.559–573.

Maxim M., *Un tezaur otoman din secolul al XVII-lea descoperit la Nalbant, jud. Tulcea*, Cercetări Numismatice, 7, 1996, p.199-208.

Maxim M., Maxim L., *Romanya'da Osmanlı Araştırmaları*, Türk Tarih Kongresi, Ankara, 2002, p.221-241.

Mehmet M.A., *Aspecte din istoria Dobrogei sub dominația otomană în veacurile XIV-XVII. (Mărturiile călătorului Evlia Celebi)*, Studii. Revista de istorie, 18, 5, 1965, p.1097-1116

Mehmed M. A., *Despre moștenirea culturală turcă în Dobrogea (unele reflecții)*. În: Gemil T., Custurea G., Cornea D. R. (coord.), *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea*, București, Editura Top Form, 2013, p.9-16.

Midvichi N., *A few considerations on the Jews in Dobrudja province during the Ottoman rule*, Peuce, S.N., 7, 2009, p.425-432.

Moačanin N., *Demographical Trends in the Ottoman Empire and their Impact on Economy: neither the West, nor the East*. În. Relazioni economiche tra Europa e mondo islamico secc. XIII–XVIII, Varese, 2007, p.55–73.

Moačanin N., *Division of cizye payers into three classes as foreshadowed in the prereform 17th century „pseudo-mufassals"*. În: Rudić S., Aslantaș S. (eds.), State and society in the Balkans before and after establishment of Ottoman rule, Belgrade, Institute of History, 2017, p.319-329.

Mototolea A., Andrei A., *Urban structures and commercial life in Ottoman Dobruja (16th – 18th centuries)*. În: Gölen Z., Temizer A. (eds.), Osmanlı Dőnemi. Balkan Sehirleri. Cilt 2. Aralık 2016, Ankara, p.509-557.

Mototolea A., *Catarame-pafta de influență orientală din colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța*, Pontica, 48–49, 2015 - 2016, p.315-356.

Mototolea A., *Elemente de urbanism în Dobrogea otomană (sec. XVI-XVIII)*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (eds.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.167-202.

Mototolea A., Stanc S.M., Andrei A., *The roadside inns (khāns) in Ottoman Dobrudja*, Revista Arheologică, S.N., 16, 1, 2020, p.48-62

Murat A., *Aspecte social-economice din Dobrogea (secolul al XVII-lea)*, Comunicări de istorie a Dobrogei, 2, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1983, p.31-48.

Murgescu B., *Economiile sud-estului Europei în epoca modernă timpurie: între Istanbul și Occident*. În: *Ediderunt* Luca C. *et* Cândea I., Studia Varia in Honorem Professoris Ștefan Ștefănescu Octogenarii, București–Brăila, Editura Academiei Române & Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2009, p.341-358.

Musa S., *Dobruca Bölgesinde Üç Kaza: Hacıoğlu Pazarı, Yenipazar ve Umur Fakih (XVIII. Yüzyıl Ortalarında Nüfus ve Yerleşim)*, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 6, 16, 2019, p.555-572.

Năsturel P. Ș., *Phases et alternatives de la conquête ottomane de la Dobroudja au XVe siècle*. În: Actes du IIe Congrès International des Études du Sud–Est Européen (Athènes, 7-13 Mai 1970), III, Athènes, 1978, p.49–58.

Nejdet G., *Introduction of the Berat in Ottoman Diplomatics*, Bulgarian Historical Review, 3-4, 2001, p.141-150.

Nicolae C., Despre topografia anticului Carsium, Pontica 26, 1993, 215-229.

Nicolae C., Bănoiu D., Nicolae V., *Aspecte noi privind topografia cetății de la Hârșova (jud. Constanța)*, Pontica, 41, 2009, p.313–343.

Nicolae C., *Carsium - Hârșova, note de toponimie*, Pontica 44, 2011, p.183-195.

Nicolae C., *Incinta cetății medievale de la Hârșova. Descoperiri noi*, Pontica, 47, 2014, p.375-399.

Nicolae C., *Dobrudja in the 17th and 18th centuries: Hârșova - a case study*. În: Nicolae F., Stanca N. (coord.), Constantin Brâncoveanu's legacy from cross-cultural perspectives, Constanța, Ovidius University Constanța, 2015, p.93-101.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Moačanin N., *Demographical Trends in the Ottoman Empire and their Impact on Economy: neither the West, nor the East*. În. Relazioni economiche tra Europa e mondo islamico secc. XIII–XVIII, Varese, 2007, p.55–73.

Moačanin N., *Division of cizye payers into three classes as foreshadowed in the prereform 17th century „pseudo-mufassals"*. În: Rudić S., Aslantaș S. (eds.), State and society in the Balkans before and after establishment of Ottoman rule, Belgrade, Institute of History, 2017, p.319-329.

Mototolea A., Andrei A., *Urban structures and commercial life in Ottoman Dobruja (16th – 18th centuries)*. În: Gölen Z., Temizer A. (eds.), Osmanlı Dőnemi. Balkan Sehirleri. Cilt 2. Aralık 2016, Ankara, p.509-557.

Mototolea A., *Catarame-pafta de influență orientală din colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța*, Pontica, 48–49, 2015 - 2016, p.315-356.

Mototolea A., *Elemente de urbanism în Dobrogea otomană (sec. XVI-XVIII)*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (eds.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.167-202.

Mototolea A., Stanc S.M., Andrei A., *The roadside inns (khāns) in Ottoman Dobrudja*, Revista Arheologică, S.N., 16, 1, 2020, p.48-62

Murat A., *Aspecte social-economice din Dobrogea (secolul al XVII-lea)*, Comunicări de istorie a Dobrogei, 2, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 1983, p.31-48.

Murgescu B., *Economiile sud-estului Europei în epoca modernă timpurie: între Istanbul și Occident*. În: *Ediderunt* Luca C. *et* Cândea I., Studia Varia in Honorem Professoris Ștefan Ștefănescu Octogenarii, București–Brăila, Editura Academiei Române & Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2009, p.341-358.

Musa S., *Dobruca Bölgesinde Üç Kaza: Hacıoğlu Pazarı, Yenipazar ve Umur Fakih (XVIII. Yüzyıl Ortalarında Nüfus ve Yerleşim)*, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, 6, 16, 2019, p.555-572.

Năsturel P. Ș., *Phases et alternatives de la conquête ottomane de la Dobroudja au XVe siècle*. În: Actes du IIe Congrès International des Études du Sud–Est Européen (Athènes, 7-13 Mai 1970), III, Athènes, 1978, p.49–58.

Nejdet G., *Introduction of the Berat in Ottoman Diplomatics*, Bulgarian Historical Review, 3-4, 2001, p.141-150.

Nicolae C., Despre topografia anticului Carsium, Pontica 26, 1993, 215-229.

Nicolae C., Bănoiu D., Nicolae V., *Aspecte noi privind topografia cetății de la Hârșova (jud. Constanța)*, Pontica, 41, 2009, p.313–343.

Nicolae C., *Carsium - Hârșova, note de toponimie*, Pontica 44, 2011, p.183-195.

Nicolae C., *Incinta cetății medievale de la Hârșova. Descoperiri noi*, Pontica, 47, 2014, p.375-399.

Nicolae C., *Dobrudja in the 17th and 18th centuries: Hârșova - a case study*. În: Nicolae F., Stanca N. (coord.), Constantin Brâncoveanu's legacy from cross-cultural perspectives, Constanța, Ovidius University Constanța, 2015, p.93-101.

Nicolae C., *Noi date despre fortificația otomană de la Hârșova*. În: Stănică A., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p. 49-84.

Nicolae E., Custurea G., *Tezaurul monetar din secolul al XVI-lea descoperit la Bercioiu, jud. Vîlcea*, Buletinul Societății Numismatice Române, 77-79, 131-133, 1983-1985, p.309-327.

Nicolae E., Donoiu I., *Monede de cupru otomane din secolele XIV–XVI descoperite în Dobrogea*, Buletinul Societății Numismatice Române, 134–139, 1986–1991, p.299–302.

Nicolae F., *Orașul Babadag în scrierile lui Dimitrie Cantemir*. În: Ciorbea V. (coord.), Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.191–193.

Obreschkov V., *Formación de la unidad administrativo-militar Silistra (uc, liva) finales del del s.XIV – los años 70 del s.XV*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 40, 1-4, Bucarest, 2002, p.103-107

Ocaklı N., *Turkization or re-turkization of the ottoman Bulgaria: case study of Nigbolu sandjak in the 16th century*, WEI International Academic Conference Proceedings, January 14-16 ianuarie 2013, Antalya, Turkey, p.1-18.

Oktay D., *Urban design for sustainability: A study on the Turkish city*. În: International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 11, 1, 2004, p.24-35.

Orhan K, *16-18. Yüzyıllarda Balkan şehirlerinde yaşanan veba salgınları ve sosyo-ekonomik etkileri*. În: Gölen Z., Temizer A. (eds.), Osmanlı Dönemi Balkan şehirleri. Cilt III, Ankara, 2017, p.1181-1209.

Panaite V., *Trade and Merchants in the 16th century. Ottoman-Polish Treaties*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 32, 3-4, 1994, p.259-276.

Panaite V., *Negustorii străini "protejați" în Imperiul Otoman în secolele XVI-XVII. Observații generale*, În: Dobre M. (coord.), *Istorie și ideologie: omagiu profesorului Stelian Brezeanu la 60 de ani*, București, Editura Universității din București, 2002, p.124-141.

Papacostea Ș., *Premisele politice ale hegemoniei economice a Imperiului Otoman în spațiul Mării Negre (1453–1484)*, Revista Istorică, S.N., 10, 1999, 1–2, p.13–39

Peacock A.C.S., *The Ottoman Empire and its Frontiers*, Proceedings of the British Academy, 156, 2009, p.1–27.

Penișoară I., *Unele aspecte dialectale în entopica dobrogeană*, Dacoromania, S.N., 7-8, 2002–2003, p. 193-196.

Pervain V., *Lupta antiotomană a Țărilor Române în anii 1419-1420*, Anuarul Institutului de Istorie și Artă „A.D. Xenopol", 19, 1976, 55-79.

Peychev S., *The image of the city. Public baths and urban space in Western travellers' descriptions of Ottoman Sofia*. În: Gharipour M., Özlü N. (eds.), The City in the Muslim World. Depictions by Western Travel Writers, London and New York, Routledge, 2015.

Nicolae C., *Noi date despre fortificația otomană de la Hârșova*. În: Stănică A., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p. 49-84.

Nicolae E., Custurea G., *Tezaurul monetar din secolul al XVI-lea descoperit la Bercioiu, jud. Vîlcea*, Buletinul Societății Numismatice Române, 77-79, 131-133, 1983-1985, p.309-327.

Nicolae E., Donoiu I., *Monede de cupru otomane din secolele XIV–XVI descoperite în Dobrogea*, Buletinul Societății Numismatice Române, 134–139, 1986–1991, p.299–302.

Nicolae F., *Orașul Babadag în scrierile lui Dimitrie Cantemir*. În: Ciorbea V. (coord.), Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.191–193.

Obreschkov V., *Formación de la unidad administrativo-militar Silistra (uc, liva) finales del del s.XIV – los años 70 del s.XV*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 40, 1-4, Bucarest, 2002, p.103-107

Ocaklı N., *Turkization or re-turkization of the ottoman Bulgaria: case study of Nigbolu sandjak in the 16th century*, WEI International Academic Conference Proceedings, January 14-16 ianuarie 2013, Antalya, Turkey, p.1-18.

Oktay D., *Urban design for sustainability: A study on the Turkish city*. În: International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 11, 1, 2004, p.24-35.

Orhan K, *16-18. Yüzyıllarda Balkan şehirlerinde yaşanan veba salgınları ve sosyo-ekonomik etkileri*. În: Gölen Z., Temizer A. (eds.), Osmanlı Dönemi Balkan şehirleri. Cilt III, Ankara, 2017, p.1181-1209.

Panaite V., *Trade and Merchants in the 16th century. Ottoman-Polish Treaties*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 32, 3-4, 1994, p.259-276.

Panaite V., *Negustorii străini "protejați" în Imperiul Otoman în secolele XVI-XVII. Observații generale*, În: Dobre M. (coord.), *Istorie și ideologie: omagiu profesorului Stelian Brezeanu la 60 de ani*, București, Editura Universității din București, 2002, p.124-141.

Papacostea Ș., *Premisele politice ale hegemoniei economice a Imperiului Otoman în spațiul Mării Negre (1453–1484)*, Revista Istorică, S.N., 10, 1999, 1–2, p.13–39

Peacock A.C.S., *The Ottoman Empire and its Frontiers*, Proceedings of the British Academy, 156, 2009, p.1–27.

Penișoară I., *Unele aspecte dialectale în entopica dobrogeană*, Dacoromania, S.N., 7-8, 2002–2003, p. 193-196.

Pervain V., *Lupta antiotomană a Țărilor Române în anii 1419-1420*, Anuarul Institutului de Istorie și Artă „A.D. Xenopol", 19, 1976, 55-79.

Peychev S., *The image of the city. Public baths and urban space in Western travellers' descriptions of Ottoman Sofia*. În: Gharipour M., Özlü N. (eds.), The City in the Muslim World. Depictions by Western Travel Writers, London and New York, Routledge, 2015.

Pinon P., *The Ottoman Cities of the Balkans*, Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds.), The City in the Islamic World, 2, Handbook of Oriental Studies, Brill, Leiden – Boston, 2008, p.143-158.

Pippidi A., *Sur une inscription greque de Silistra*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 24, 4, 1986, p.323-332.

Popescu (Radu) A., *O hartă osmană a Dobrogei de la mijlocul secolului XVII*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 22, 2, 1985, p.631-637.

Popescu A., *Un document ottoman concernant le commerce au Bas–Danube (XVIe siècle),* în Revue Roumaine d'Histoire, 31, 3–4, 1992, p.331–338.

Popescu A., *Circulația mărfurilor la Dunărea de Jos reflectată în kanunname-le (a doua jumătate a sec. al XVI–lea*, Revista Istorică, S.N., 6, 3–4, 1995, p.255–278.

Popescu A., *Fiscalitate otomană în porturile danubiano-pontice. Un document*, Revista Istorică, S.N., 8, 9–10, 1997, p.615–632.

Popescu A., *Circumscripții vamale otomane în zona Pontului stâng și a Dunării de Jos*. În: Lazăr Gh., Cristea O. (ed.), Național și universal în istoria românilor. Studii oferite Prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.312-325.

Popescu A., *Mitropolia Goției într-o diplomă otomană de învestire a Patriarhiului de Constantinopol*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 18, 2000, p.167-172.

Popescu A., *Flotila Dunării otomane (secolul al XVI-lea)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 21, 2003, p.151-160.

Popescu A., *La Mer Noire ottomane: Mare clausum? Mare apertum?*. În: Bilici F., Cândea I., Popescu A. (coord.), Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noire (XIVe – XXIe siècles). Études à la mémoire de Mihail Guboglu, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2007, p.141-170.

Popescu A., *Dobrogea otomană (sec. XV – XVI): disocieri teritorial-administrative și cronologice.* În: Țeicu D., Cândea I. (coord.), Românii în Europa medievală (între Orientul bizantin și Occidentul latin. Studii în onoarea profesorului Victor Spinei, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2008, p.633-652.

Popescu A., *Vestigii ale organizării Dobrogei preotomane într-un defter din anul 1530*. În: Cristea O., Lazăr Gh., (vol. îngrijit de), Vocația Istoriei. Prinos profesorului Șerban Papacostea, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2008, p.505-530.

Popescu A., *Dobrogea otomană*. În: Ciorbea V. (coord.), Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.139-149.

Popescu A., *Schela Măcin în secolul al XVI–lea (după reglementări comerciale otomane)*. În V. Sârbu, C. Luca (eds.), Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Cândea, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009, p.295–310.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Pinon P., *The Ottoman Cities of the Balkans*, Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds.), The City in the Islamic World, 2, Handbook of Oriental Studies, Brill, Leiden – Boston, 2008, p.143-158.

Pippidi A., *Sur une inscription greque de Silistra*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 24, 4, 1986, p.323-332.

Popescu (Radu) A., *O hartă osmană a Dobrogei de la mijlocul secolului XVII*, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol", 22, 2, 1985, p.631-637.

Popescu A., *Un document ottoman concernant le commerce au Bas–Danube (XVIe siècle),* în Revue Roumaine d'Histoire, 31, 3–4, 1992, p.331–338.

Popescu A., *Circulația mărfurilor la Dunărea de Jos reflectată în kanunname-le (a doua jumătate a sec. al XVI–lea*, Revista Istorică, S.N., 6, 3–4, 1995, p.255–278.

Popescu A., *Fiscalitate otomană în porturile danubiano-pontice. Un document*, Revista Istorică, S.N., 8, 9–10, 1997, p.615–632.

Popescu A., *Circumscripții vamale otomane în zona Pontului stâng și a Dunării de Jos*. În: Lazăr Gh., Cristea O. (ed.), Național și universal în istoria românilor. Studii oferite Prof. dr. Șerban Papacostea cu ocazia împlinirii a 70 de ani, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.312-325.

Popescu A., *Mitropolia Goției într-o diplomă otomană de învestire a Patriarhiului de Constantinopol*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 18, 2000, p.167-172.

Popescu A., *Flotila Dunării otomane (secolul al XVI-lea)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 21, 2003, p.151-160.

Popescu A., *La Mer Noire ottomane: Mare clausum? Mare apertum?*. În: Bilici F., Cândea I., Popescu A. (coord.), Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noire (XIVe – XXIe siècles). Études à la mémoire de Mihail Guboglu, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2007, p.141-170.

Popescu A., *Dobrogea otomană (sec. XV – XVI): disocieri teritorial-administrative și cronologice.* În: Țeicu D., Cândea I. (coord.), Românii în Europa medievală (între Orientul bizantin și Occidentul latin. Studii în onoarea profesorului Victor Spinei, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2008, p.633-652.

Popescu A., *Vestigii ale organizării Dobrogei preotomane într-un defter din anul 1530*. În: Cristea O., Lazăr Gh., (vol. îngrijit de), Vocația Istoriei. Prinos profesorului Șerban Papacostea, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2008, p.505-530.

Popescu A., *Dobrogea otomană*. În: Ciorbea V. (coord.), Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european, Constanța, Editura ExPonto, 2008, p.139-149.

Popescu A., *Schela Măcin în secolul al XVI–lea (după reglementări comerciale otomane)*. În V. Sârbu, C. Luca (eds.), Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Professoris Ionel Cândea, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2009, p.295–310.

Popescu A., *Străjuirea navigației pe Dunăre în epoca otomană: derbendcilik-ul*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 28, 2010, p.149-168.

Popescu A., *Portul Constanța în comerțul Mării Negre în secolul al XVI–lea*. În: Rezachevici C. (coord.), Izvoare istorice, artă, cultură şi societate. În memoria lui Constantin Bălan (1928–2005), Bucureşti, Editura Speteanu, 2010, p.199–209.

Popescu A., *Toponimii multiple în sancak-ul Silistra (sec. XVI)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 29, 2011, p.163-182.

Popescu A., *Ester au XVIe siècle. Nouvelles contributions*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 50, 1-4, 2012, p.191-202.

Popescu A., *Multiple Toponymy in the Sangeac of Silistra (16th Century)*. În: Gemil T., Pienaru N. (ed.), Moştenirea istorică a tătarilor, vol. II, Bucureşti, 2012, p.199–217.

Popescu A., *Derbendgii la Dunărea de Jos în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. O contribuție*, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2013, p.12-17.

Popescu A., *Ellici în kazaua Hârșova (sec. XVI). Precizări asupra unei instituții*, Istros. In Honorem Professoris Ionel Cândea, 20, 2014, p.529-545.

Popescu A., *Les «derbendci» au Bas-Danube (XVIe siècle)*. În: Studia et Documenta Turcologica, 2, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014, p.195-204.

Popescu A., *Portul Tulcea în documente otomane din secolul al XVI-lea*. În: Stănică A.-D., Micu C. (ed.), Istro-Pontica, 2, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2014, p.23-32.

Popescu A., *Dobrogea în epoca otomană: kazaua Hârșova (sec.XVI)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 33, 2015, p.85-112.

Rada M., Cochină N., *Identificarea aerofotografică a oraşului medieval Ester, judeţul Constanţa*, Revista Muzeelor și Monumentelor-Monumente Istorice și de Artă, 40, 2, 1977, p.62–64.

Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.241-296.

Radu E., Ciotaru L. O., *Antropology of the Turkish and Tartar population in south Dobrudja*, Proceedings of Romanian Academy, Series B, 3, 2008, p.247–267.

Radu Iorguș C., Radu L., Ionescu M., *Pipe ceramice descoperite la Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p. 239-254.

Radu L., *Toponimie Dobrogeană: Callatis-Pangalla-Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.229-238.

Radu L., *Note cu privire la istoria Mangaliei în epoca otomană*. În: Stănică A., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea otomană – coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.85-104.

Rashev R., *On the origin of the Proto-Bulgarians*. În: Studia protobulgarica et mediaevalia europensia. In honorem Prof. V. Beshevliev, Veliko Târnovo, 1992, p.23-33.

Popescu A., *Străjuirea navigației pe Dunăre în epoca otomană: derbendcilik-ul*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 28, 2010, p.149-168.

Popescu A., *Portul Constanța în comerțul Mării Negre în secolul al XVI–lea*. În: Rezachevici C. (coord.), Izvoare istorice, artă, cultură şi societate. În memoria lui Constantin Bălan (1928–2005), Bucureşti, Editura Speteanu, 2010, p.199–209.

Popescu A., *Toponimii multiple în sancak-ul Silistra (sec. XVI)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 29, 2011, p.163-182.

Popescu A., *Ester au XVIe siècle. Nouvelles contributions*, Revue des Études Sud-Est Européennes, 50, 1-4, 2012, p.191-202.

Popescu A., *Multiple Toponymy in the Sangeac of Silistra (16th Century)*. În: Gemil T., Pienaru N. (ed.), Moştenirea istorică a tătarilor, vol. II, Bucureşti, 2012, p.199–217.

Popescu A., *Derbendgii la Dunărea de Jos în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. O contribuție*, Revista de Istorie Militară, 1-2, 2013, p.12-17.

Popescu A., *Ellici în kazaua Hârșova (sec. XVI). Precizări asupra unei instituții*, Istros. In Honorem Professoris Ionel Cândea, 20, 2014, p.529-545.

Popescu A., *Les «derbendci» au Bas-Danube (XVIe siècle)*. În: Studia et Documenta Turcologica, 2, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014, p.195-204.

Popescu A., *Portul Tulcea în documente otomane din secolul al XVI-lea*. În: Stănică A.-D., Micu C. (ed.), Istro-Pontica, 2, Brăila, Muzeul Brăilei: Editura Istros, 2014, p.23-32.

Popescu A., *Dobrogea în epoca otomană: kazaua Hârșova (sec.XVI)*, Studii și Materiale de Istorie Medie, 33, 2015, p.85-112.

Rada M., Cochină N., *Identificarea aerofotografică a oraşului medieval Ester, judeţul Constanţa*, Revista Muzeelor și Monumentelor-Monumente Istorice și de Artă, 40, 2, 1977, p.62–64.

Radu L., Ionescu M., Alexandru N., *Mangalia. Cercetări arheologice de salvare*, Peuce, S.N., 5, 2007, p.241-296.

Radu E., Ciotaru L. O., *Antropology of the Turkish and Tartar population in south Dobrudja*, Proceedings of Romanian Academy, Series B, 3, 2008, p.247–267.

Radu Iorguș C., Radu L., Ionescu M., *Pipe ceramice descoperite la Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p. 239-254.

Radu L., *Toponimie Dobrogeană: Callatis-Pangalla-Mangalia*, Peuce, S.N., 11, 2013, p.229-238.

Radu L., *Note cu privire la istoria Mangaliei în epoca otomană*. În: Stănică A., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea otomană – coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.85-104.

Rashev R., *On the origin of the Proto-Bulgarians*. În: Studia protobulgarica et mediaevalia europensia. In honorem Prof. V. Beshevliev, Veliko Târnovo, 1992, p.23-33.

Rădulescu A., *Un atestat străromânesc la Capidava*, Pontica, 3, 1971, p.255-274.

Rădvan L., *Cu privire la cămătarii turci din orașele Moldovei și practicile lor (a doua jumătate a sec. XVII – a doua jumătate a sec.XVIII)*. În: Rădvan L., Căpraru B. (ed.), Orașele, orășenii și banii: atitudini, activități, instituții, implicații (sec.XVI-XX), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2011, p.180-205.

Robinson R., *Tobacco Pipes of Corinth and of the Athenian Agora*, Hesperia, 54, 2, 1985, p.149-203.

Rohn A.H., Barnes E., Sanders G.D.R., *An early ottoman cemetery at ancient Corint*, Hesperia 78, 2009, p.501–615.

Sandfuchs S. Ö., *Reconstructing a Town from its Court Records. Rodosçuk (1546-1553)*, Dissertation an der Fakultät für Kulturwissenschaften der Ludwig-Maximilians-Universität, München, 2008.

Sezer M., *Dupniçe estates belonged to Ismihan sultan in XVIth century (together with estate and border certificates)*, Journal of Turkish Researches Institute, 62, 2018, Erzurum, p.375-395.

Sizoi I., *Necrasovite Cossaks in Dobrudja (1740–1864)*. În: Ţighiliu I., Cojoc M. (ed.), Dobrudja. A Cross Cultural Blend: Multi–Ethnic Space, Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2007, p.23–38.

Soreanu M., *Fortificații și porturi otomane la Marea Neagră*, Revista de Istorie Militară, 3-4, 2010, p.12–20.

Stoikov R., *Selișta v Silistrenskiia sandjak prez 70-te godini na XVII vek,* Izvestiia na Narodnaia Muzei Varna, 7, 22, Varna, 1971, p.163-182.

Stănescu H., *Monuments d'Art Turc en Dobroudja*, Studia et Acta Orientalia, 3, 1961, p.177–189.

Stănică A., *Tulcea. Un centru economic la Dunărea de Jos în secolul al XVI-lea*, Peuce, S. N., 2, 2004, p.199-206

Stănică A.-D., *Cartografia cetăților medievale dispărute din Dobrogea. Studiu de caz: fortificațiile turcești*, Peuce, S.N., 14, 2016, p.187–224.

Stănică A.-D., Dinu N., *Aspecte privind locuirea otomană în zona cetății Noviodunum*, Analele Banatului, S.N., Arheologie–Istorie, 25, 2017, p.185-200.

Stojkov R., *La division administrative de l`eyalet de Roumélie pendant les années soixante du XVIIe siècle. Selon un registre turc-ottoman de 1668-1669*, Recherches de géographie historique. Studia Balcanica, 1, Sofia, 1970, p.205-227

Șahin K., *The Ottoman Empire in the Long Sixteenth Century*, Renaissance Quarterly, 70, 2017, p.220–234.

Șerban C., Șerban V., *Rolul economic și politico – militar al orașelor din Dobrogea de Nord în sec. XVI – XVIII*, Peuce, 2, 1971, p.283–291.

Șerban C., Șerban V., *Tipologia orașelor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane (sec. XV – XIX)*, Peuce, 6, 1977, p.271–277.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Rădulescu A., *Un atestat străromânesc la Capidava*, Pontica, 3, 1971, p.255-274.

Rădvan L., *Cu privire la cămătarii turci din orașele Moldovei și practicile lor (a doua jumătate a sec. XVII – a doua jumătate a sec.XVIII)*. În: Rădvan L., Căpraru B. (ed.), Orașele, orășenii și banii: atitudini, activități, instituții, implicații (sec.XVI-XX), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2011, p.180-205.

Robinson R., *Tobacco Pipes of Corinth and of the Athenian Agora*, Hesperia, 54, 2, 1985, p.149-203.

Rohn A.H., Barnes E., Sanders G.D.R., *An early ottoman cemetery at ancient Corint*, Hesperia 78, 2009, p.501–615.

Sandfuchs S. Ö., *Reconstructing a Town from its Court Records. Rodosçuk (1546-1553)*, Dissertation an der Fakultät für Kulturwissenschaften der Ludwig-Maximilians-Universität, München, 2008.

Sezer M., *Dupniçe estates belonged to Ismihan sultan in XVIth century (together with estate and border certificates)*, Journal of Turkish Researches Institute, 62, 2018, Erzurum, p.375-395.

Sizoi I., *Necrasovite Cossaks in Dobrudja (1740–1864)*. În: Ţighiliu I., Cojoc M. (ed.), Dobrudja. A Cross Cultural Blend: Multi–Ethnic Space, Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2007, p.23–38.

Soreanu M., *Fortificații și porturi otomane la Marea Neagră*, Revista de Istorie Militară, 3-4, 2010, p.12–20.

Stoikov R., *Selișta v Silistrenskiia sandjak prez 70-te godini na XVII vek,* Izvestiia na Narodnaia Muzei Varna, 7, 22, Varna, 1971, p.163-182.

Stănescu H., *Monuments d'Art Turc en Dobroudja*, Studia et Acta Orientalia, 3, 1961, p.177–189.

Stănică A., *Tulcea. Un centru economic la Dunărea de Jos în secolul al XVI-lea*, Peuce, S. N., 2, 2004, p.199-206

Stănică A.-D., *Cartografia cetăților medievale dispărute din Dobrogea. Studiu de caz: fortificațiile turcești*, Peuce, S.N., 14, 2016, p.187–224.

Stănică A.-D., Dinu N., *Aspecte privind locuirea otomană în zona cetății Noviodunum*, Analele Banatului, S.N., Arheologie–Istorie, 25, 2017, p.185-200.

Stojkov R., *La division administrative de l`eyalet de Roumélie pendant les années soixante du XVIIe siècle. Selon un registre turc-ottoman de 1668-1669*, Recherches de géographie historique. Studia Balcanica, 1, Sofia, 1970, p.205-227

Șahin K., *The Ottoman Empire in the Long Sixteenth Century*, Renaissance Quarterly, 70, 2017, p.220–234.

Șerban C., Șerban V., *Rolul economic și politico – militar al orașelor din Dobrogea de Nord în sec. XVI – XVIII*, Peuce, 2, 1971, p.283–291.

Șerban C., Șerban V., *Tipologia orașelor din Dobrogea în timpul stăpânirii otomane (sec. XV – XIX)*, Peuce, 6, 1977, p.271–277.

Thierry Z., *Nouvelles perspectives dans les recherches sur les Kızılbaş -Alévis et les Bektachis de la Dobroudja, de Deli Orman et de la Thrace orientale*, Anatolia moderna/Yeni Anadolu, 4. Derviches des Balkans, disparitions et renaissances, 1992, p.1-11.

Todorova M.N., *Was There a Demographic Crisis in the Ottoman Empire in the Seventeenth Century?*, Etudes balkaniques, 2, 1988, p.55-63.

Turcitu V., *Ottoman documents in the National archives of Romania. Realities and perspectives*. 2. Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, 2017, Istanbul, p.343-344.

Vasiliu I., *Cimitirul medieval de la Isaccea. Biserica Sf. Gheorghe*, Peuce, 11, 1995, p.373-409.

Vasiliu I., *Obiecte de podoabă și accesorii vestimentare medievale din colecțiile Muzeului de Arheologie din Tulcea*, Peuce, 12, 1996, p.225-242.

Vasiliu I., Știri istorice și date arheologice referitoare la orașul Babadag în Evul Mediu, Peuce, 12, 1996, p.195-224.

Veinstein G., *Imperiul în secolul de aur (secolul al XVI-lea)*. În: Mantran R. (coord.), *Istoria Imperiului Otoman*, București, 2001, p.167-211.

Veinstein G., *The Ottoman town (fifteenth - eighteenth centuries)*. În: Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds), The City in the Islamic World, 2, Leiden – Boston, Handbook of Oriental Studies, 2008, p.205-217.

Veliman V., *Toponimul „Dobrogea" în documente turcești*. În: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional „Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă" (Constanța, 17 – 20 noiembrie 1994), București, Editura Kriterion, 1997, p.191-197.

Ventura A., *Islamul sunnit în perioada clasică (secolele VII-XVI)*. În: Filoramo G. (coord.), Istoria religiilor. Religiile dualiste. Islamul, III, București, Editura Polirom, 2009, p.155-254.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (VI)*, Pontica, 17, 1984, p.245–256.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (VII)*, Pontica, 19, 1986, p.297–310.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (X)*, Pontica, 28-29, 1995–1996, p.309–321.

Vîlcu A., *Stadiul cercetărilor de numismatică otomană în România*. În: Felezeu, C., Fetisleam, M. (eds.), Contemporary Research in Turkology and Eurasian Studies, in Honor of Professor Tasin Gemil on the occasion of his 70th birthday, Cluj-Napoca, Editura Universitară Clujeană, 2004, p.41-52.

Vîlcu A., Custurea G., *Un tezaur de falsuri după monede otomane de la Ahmed I descoperit la Movilița, jud. Constanța*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.203-218.

Vlădescu E. M., *Lăcașuri de cult ale musulmanilor dobrogeni*. În: Lască M., Menadil E. (coord.), Din istoria tătarilor. Contribuţii istoriografice, II, Ovidius University Press, Constanţa, 2011, p.141–148.

Instaurarea Administrației Otomane în Dobrogea

Thierry Z., *Nouvelles perspectives dans les recherches sur les Kızılbaş -Alévis et les Bektachis de la Dobroudja, de Deli Orman et de la Thrace orientale*, Anatolia moderna/Yeni Anadolu, 4. Derviches des Balkans, disparitions et renaissances, 1992, p.1-11.

Todorova M.N., *Was There a Demographic Crisis in the Ottoman Empire in the Seventeenth Century?*, Etudes balkaniques, 2, 1988, p.55-63.

Turcitu V., *Ottoman documents in the National archives of Romania. Realities and perspectives*. 2. Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, 2017, Istanbul, p.343-344.

Vasiliu I., *Cimitirul medieval de la Isaccea. Biserica Sf. Gheorghe*, Peuce, 11, 1995, p.373-409.

Vasiliu I., *Obiecte de podoabă și accesorii vestimentare medievale din colecțiile Muzeului de Arheologie din Tulcea*, Peuce, 12, 1996, p.225-242.

Vasiliu I., Știri istorice și date arheologice referitoare la orașul Babadag în Evul Mediu, Peuce, 12, 1996, p.195-224.

Veinstein G., *Imperiul în secolul de aur (secolul al XVI-lea)*. În: Mantran R. (coord.), *Istoria Imperiului Otoman*, București, 2001, p.167-211.

Veinstein G., *The Ottoman town (fifteenth - eighteenth centuries)*. În: Jayyusi K.S., Holod R., Petruccioli A., Raymond A. (eds), The City in the Islamic World, 2, Leiden – Boston, Handbook of Oriental Studies, 2008, p.205-217.

Veliman V., *Toponimul „Dobrogea" în documente turcești*. În: Gemil T. (coord.), Lucrările Simpozionului Internațional „Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă" (Constanța, 17 – 20 noiembrie 1994), București, Editura Kriterion, 1997, p.191-197.

Ventura A., *Islamul sunnit în perioada clasică (secolele VII-XVI)*. În: Filoramo G. (coord.), Istoria religiilor. Religiile dualiste. Islamul, III, București, Editura Polirom, 2009, p.155-254.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (VI)*, Pontica, 17, 1984, p.245–256.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (VII)*, Pontica, 19, 1986, p.297–310.

Vertan A., Custurea G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (X)*, Pontica, 28-29, 1995–1996, p.309–321.

Vîlcu A., *Stadiul cercetărilor de numismatică otomană în România*. În: Felezeu, C., Fetisleam, M. (eds.), Contemporary Research in Turkology and Eurasian Studies, in Honor of Professor Tasin Gemil on the occasion of his 70th birthday, Cluj-Napoca, Editura Universitară Clujeană, 2004, p.41-52.

Vîlcu A., Custurea G., *Un tezaur de falsuri după monede otomane de la Ahmed I descoperit la Movilița, jud. Constanța*. În: Stănică A.-D., Custurea G., Stănică D., Plopeanu E. (ed.), Dobrogea. Coordonate istorice și arheologice, Iași, Editura StudIS, 2016, p.203-218.

Vlădescu E. M., *Lăcașuri de cult ale musulmanilor dobrogeni*. În: Lască M., Menadil E. (coord.), Din istoria tătarilor. Contribuţii istoriografice, II, Ovidius University Press, Constanţa, 2011, p.141–148.

Vryonis Jr. S., *Religious Changes and Patterns in the Balkans, 14th-16th Centuries*. În: Birnbaum H., Vryonis Jr. S. (eds.), Aspects of the Balkans: Continuity and Change, Mouton Press, The Hague, 1972, p. 151-176.

Zajaczkowski W., *Gagauz*, EoI. II, C-G, Leiden, Brill, 1991, p.971-972.

Zecheru D., *Toponimia turcească în Dobrogea între realitate demografică și conservatorism lingvistic*. În: Coman V. (coord.), Dobrogea-model de convieţuire multietnică şi multiculturală. Volum dedicat aniversării a 130 de ani de la Reintegrarea Dobrogei la Statul Român, Constanţa, Editura Muntenia, 2008, p.381–394.

Zens R., *Provincial Powers: The Rise of Ottoman Local Notables (Ayan)*, History Studies, 3, 3, 2011, p.433-447.

Webografie

Ancuța I., *Conversia funcțională a hanurilor* https://www.academia.edu/24251286/CONVERSIA_FUNCTIONAL%C4%82_A_HANURILOR

Boykov G., *Demographic features of ottoman Upper Thrace: a case study on Filibe, Tatar Pazarcik and İstanimaka (1472-1614)*. A Master's Thesis, Bilkent University, Department of History, Ankara, 2004 https://core.ac.uk/download/pdf/52939923.pdf

Boykov G., *Mastering the conquered space: resurrection of urban life in Ottoman upper Thrace (14th–17th centuries)*, A Ph.D. Dissertation, Ankara, 2013 https://core.ac.uk/download/pdf/52926249.pdf

Demirci S., *The functioning of Ottoman avariz taxation: an aspect of the relationship between centre and periphery; a case study of the province of Karaman, 1621-1700*, Durham theses, Durham University, 2001 http://etheses.dur.ac.uk/1661/

Göksel B., *Ottoman serhad organization in the Balkans (1450s to Early 1500s)*, Teză doctorat, The Institute of Economics and Social Sciences, Bilkent University, Ankara, 2017 https://www.academia.edu/34797470/OTTOMAN_SERHAD_ORGANIZATION_IN_THE_BALKANS_1450s_to_Early_1500s

Karasu C., *Romanya Dobrucasi'ndaki osmanlı eserleri* http://archive.is/yFWca

Lexikon Karavane http://www.bibelwissenschaft.de/de/wibilex/das-bibellexikon/lexikon/sachwort/anzeigen/details/karawane/ch/67aef00fea4f27661d1eb0253d919167/

Mateescu T., *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane*, Balkan Studies, 13, 2, 1972, p.279-300 https://ojs.lib.uom.gr/index.php/BalkanStudies/article/viewFile/957/965

Mutafchieva V., *L'institution de l'ayanlik pendant les dernières décennies du XVIIIe siècle*, Etudes balkaniques, 2-3, 1965, p.236. *Apud* Adanır F., The Ottoman Peasantries, c.1360-c.1860. În : Scott T. (ed.), The Peasantries of Europe from the Fourteenth to the Eighteenth Centuries, London and New York : Longman, 1998, p.269-310. https://www.academia.edu/9872782/_The_Ottoman_Peasantries_c_1360_c_1860_in_Tom_Scott_ed_The_Peasantries_of_Europe_

Vryonis Jr. S., *Religious Changes and Patterns in the Balkans, 14th-16th Centuries*. În: Birnbaum H., Vryonis Jr. S. (eds.), Aspects of the Balkans: Continuity and Change, Mouton Press, The Hague, 1972, p. 151-176.

Zajaczkowski W., *Gagauz*, EoI. II, C-G, Leiden, Brill, 1991, p.971-972.

Zecheru D., *Toponimia turcească în Dobrogea între realitate demografică și conservatorism lingvistic*. În: Coman V. (coord.), Dobrogea-model de convieţuire multietnică şi multiculturală. Volum dedicat aniversării a 130 de ani de la Reintegrarea Dobrogei la Statul Român, Constanţa, Editura Muntenia, 2008, p.381–394.

Zens R., *Provincial Powers: The Rise of Ottoman Local Notables (Ayan)*, History Studies, 3, 3, 2011, p.433-447.

Webliography

Ancuța I., *Conversia funcțională a hanurilor* https://www.academia.edu/24251286/CONVERSIA_FUNCTIONAL%C4%82_A_HANURILOR

Boykov G., *Demographic features of ottoman Upper Thrace: a case study on Filibe, Tatar Pazarcik and İstanimaka (1472-1614)*. A Master's Thesis, Bilkent University, Department of History, Ankara, 2004 https://core.ac.uk/download/pdf/52939923.pdf

Boykov G., *Mastering the conquered space: resurrection of urban life in Ottoman upper Thrace (14th–17th centuries)*, A Ph.D. Dissertation, Ankara, 2013 https://core.ac.uk/download/pdf/52926249.pdf

Demirci S., *The functioning of Ottoman avariz taxation: an aspect of the relationship between centre and periphery; a case study of the province of Karaman, 1621-1700*, Durham theses, Durham University, 2001 http://etheses.dur.ac.uk/1661/

Göksel B., *Ottoman serhad organization in the Balkans (1450s to Early 1500s)*, Teză doctorat, The Institute of Economics and Social Sciences, Bilkent University, Ankara, 2017 https://www.academia.edu/34797470/OTTOMAN_SERHAD_ORGANIZATION_IN_THE_BALKANS_1450s_to_Early_1500s

Karasu C., *Romanya Dobrucasi'ndaki osmanlı eserleri*http://archive.is/yFWca

Lexikon Karavane http://www.bibelwissenschaft.de/de/wibilex/das-bibellexikon/lexikon/sachwort/anzeigen/details/karawane/ch/67aef00fea4f27661d1eb0253d919167/

Mateescu T., *Les diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane*, Balkan Studies, 13, 2, 1972, p.279-300 https://ojs.lib.uom.gr/index.php/BalkanStudies/article/viewFile/957/965

Mutafchieva V., *L'institution de l'ayanlik pendant les dernières décennies du XVIIIe siècle*, Etudes balkaniques, 2-3, 1965, p.236. *Apud* Adanır F., The Ottoman Peasantries, c.1360-c.1860. În : Scott T. (ed.), The Peasantries of Europe from the Fourteenth to the Eighteenth Centuries, London and New York : Longman, 1998, p.269-310. https://www.academia.edu/9872782/_The_Ottoman_Peasantries_c_1360_c_1860_in_Tom_Scott_ed_The_Peasantries_of_Europe_

from_the_Fourteenth_to_the_Eighteenth_Centuries_London_and_New_York_Longman_1998_pp_269_310?email_work_card=minimal-title

Ocakli N., *Demographic structure and settlement patterns of north-eastern Bulgaria: a case study on Niğbolu sandjak (1479-1483)*, A Master's thesis, Bilkent University, Department of History, Ankara, 2006 http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003130.pdf

Ocaklı N., *Danubian border in the second half of the 16th century: revolution and transformation, tradition and continuation on the eve of a new era*, A Ph.D. Dissertation, The Department of History, Bilkent University, Ankara, 2013 (sursă online, accesată la 8.09.2016) http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0007048.pdf

Radushev E., Ivanova S., Kovachev R., *Inventory of Ottoman Turkish Documents about Waqf Preserved in the Oriental Department at the St Cyril and Methodius National Library*, Part 1- Sofia, Registers, 2003 http://veramutafchieva.net/pdf/198.pdf

Şeyban L., *Mankalya Esmâ Sultan Câmii Hazîresi Mezartaşi Kitâbeleri,* Belleten – Türk Tarih Kurumu, 74, 2010, p.389-420 http://www.akademiktarih.com/pdfler/store/lutfiseyban2.pdf

Todorov N., *La ville balkanique aux XV–XIX siècles. Développement socio– économique et démographique,* Cahiers de la Méditerranée: série spéciale, 3, 1, 1975, p.125-151. https://www.persee.fr/doc/camed_0337-0569_1975_hos_3_1_1472

Veinstein G., *Les registres de recensement ottomans. Une source pour la démographie historique à l'époque modern,* Annales de démographie historique. Démographie des villes et des campagnes, Paris, 1990, p.365-378. https://www.persee.fr/doc/adh_0066-2062_1990_num_1990_1_1777

from_the_Fourteenth_to_the_Eighteenth_Centuries_London_and_New_York_Longman_1998_pp_269_310?email_work_card=minimal-title

Ocakli N., *Demographic structure and settlement patterns of north-eastern Bulgaria: a case study on Niğbolu sandjak (1479-1483)*, A Master's thesis, Bilkent University, Department of History, Ankara, 2006 http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0003130.pdf

Ocaklı N., *Danubian border in the second half of the 16th century: revolution and transformation, tradition and continuation on the eve of a new era*, A Ph.D. Dissertation, The Department of History, Bilkent University, Ankara, 2013 (sursă online, accesată la 8.09.2016) http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0007048.pdf

Radushev E., Ivanova S., Kovachev R., *Inventory of Ottoman Turkish Documents about Waqf Preserved in the Oriental Department at the St Cyril and Methodius National Library*, Part 1- Sofia, Registers, 2003 http://veramutafchieva.net/pdf/198.pdf

Şeyban L., *Mankalya Esmâ Sultan Câmii Hazîresi Mezartaşi Kitâbeleri,* Belleten – Türk Tarih Kurumu, 74, 2010, p.389-420 http://www.akademiktarih.com/pdfler/store/lutfiseyban2.pdf

Todorov N., *La ville balkanique aux XV–XIX siècles. Développement socio– économique et démographique,* Cahiers de la Méditerranée: série spéciale, 3, 1, 1975, p.125-151.https://www.persee.fr/doc/camed_0337-0569_1975_hos_3_1_1472

Veinstein G., *Les registres de recensement ottomans. Une source pour la démographie historique à l'époque modern,* Annales de démographie historique. Démographie des villes et des campagnes, Paris, 1990, p.365-378. https://www.persee.fr/doc/adh_0066-2062_1990_num_1990_1_1777

1406 (6915) noiembrie 23

Mircea cel Mare vv., domn al Țării Românești acordă călugărilor de la mânăstirea Tismana exclusivitate de exploatare a peștelui în râul Tismana și asupra pășunii. Titulatura domnească menționează întinderea stăpânirii sale până la „marea cea mare și stăpânitor al cetății Dârstorului”.

ANR, SANIC, colecția *Secția istorică*, 11

November 23rd, 1406 (6915)

Mircea cel Mare, Voivode of Wallachia, grants exclusive fish exploitation rights and access to pastures to monks from Tismana Monastery. The voievodes' nobility title mentions the extent of his dominion all the way 'to the Great Sea, and ruler over the Dârstor citadel.'

ANR, SANIC, *Secția istorică* colection, 11

1419 (6927) martie 18

Mihail I vv, , fiul lui Mircea cel Bătrân, domn al Țării Românești, „până la Marea cea Mare”, scutește carele mânăstirii Cozia de plata vămilor din țară.

ANR, SANIC, colecția *Secția istorică*, 21

March 18th , 1419 (6927)

Mircea cel Mare, Voivode of Wallachia, son of Mircea the Elder, ruler of Wallachia, all the way 'to the Great Sea', exempts Cozia monastery of customs duties.

ANR, SANIC, *Secția istorică* Collection, 21

<1420>

Fragment dintr-o copie după cronica *Tevarih-i Al-i Osman (Cronicile dinastiei otomane)*; cuprinde şi extrase din cronica *Heşt Behişt (Opt Paradisuri)* a lui Idris Bitlisi; este relatată campania lui Mehmed I Celebi din 1419-1420, în urma căreia Babadag, Enisala şi Isaccea au reintrat sub administraţie otomană.

ANR, SANIC, colecţia *Microfilme Turcia*, rola 9 cadrul 666 (sursa: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y., 2438)

<1420>

Fragment of a copy after the chronicle *Tevarih-i Al-i Osman (Chronicles of the Ottoman Dynasty)*; also includes extracts from the chronicle *Heşt Behisht (Eight Paradises)* by Idris Bitlisi; the campaign of Mehmed I Celebi from 1419-1420 is described, following which Babadag, Enisala and Isaccea re-entered under Ottoman administration.

ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, roll 9 frame 666 (source: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y., 2438)

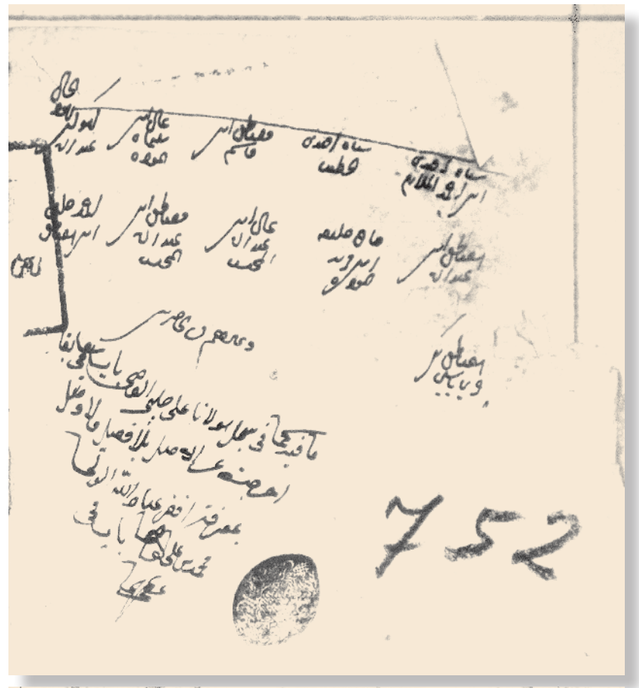

1577 noiembrie 22 –decembrie 1
(985 Ramazan evasıt)

Condică (defter) privind garanţii lui Ali, eminul schelelor Tulcea, Isaccea şi Măcin, precum şi al feudelor imperiale (havass-i humayun) din cazalele respective; sunt menţionaţi românii: Costea Barbu, Tudor Auran, Nicula Mihail ş.a.

ANR, SANIC, colecţia *Microfilme Turcia*, rola 25 cadrul 692-693 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Fekete Tasnifi, 752)

November 22nd- December 1st
(985 Ramazan evasıt)

Register (defer) regarding the guarantees of Ali, the emin of the Tulcea, Isaccea and Măcin scaffolds, as well as of the imperial fiefs (havass-i humayun) in the respective kazas; where Romanians are mentioned: Costea Barbu, Tudor Auran, Nicula Mihail et al.

ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, roll 25 frame 692-693 (source: Başbakanlik Arşivi, Fekete Tasnifi, 752)

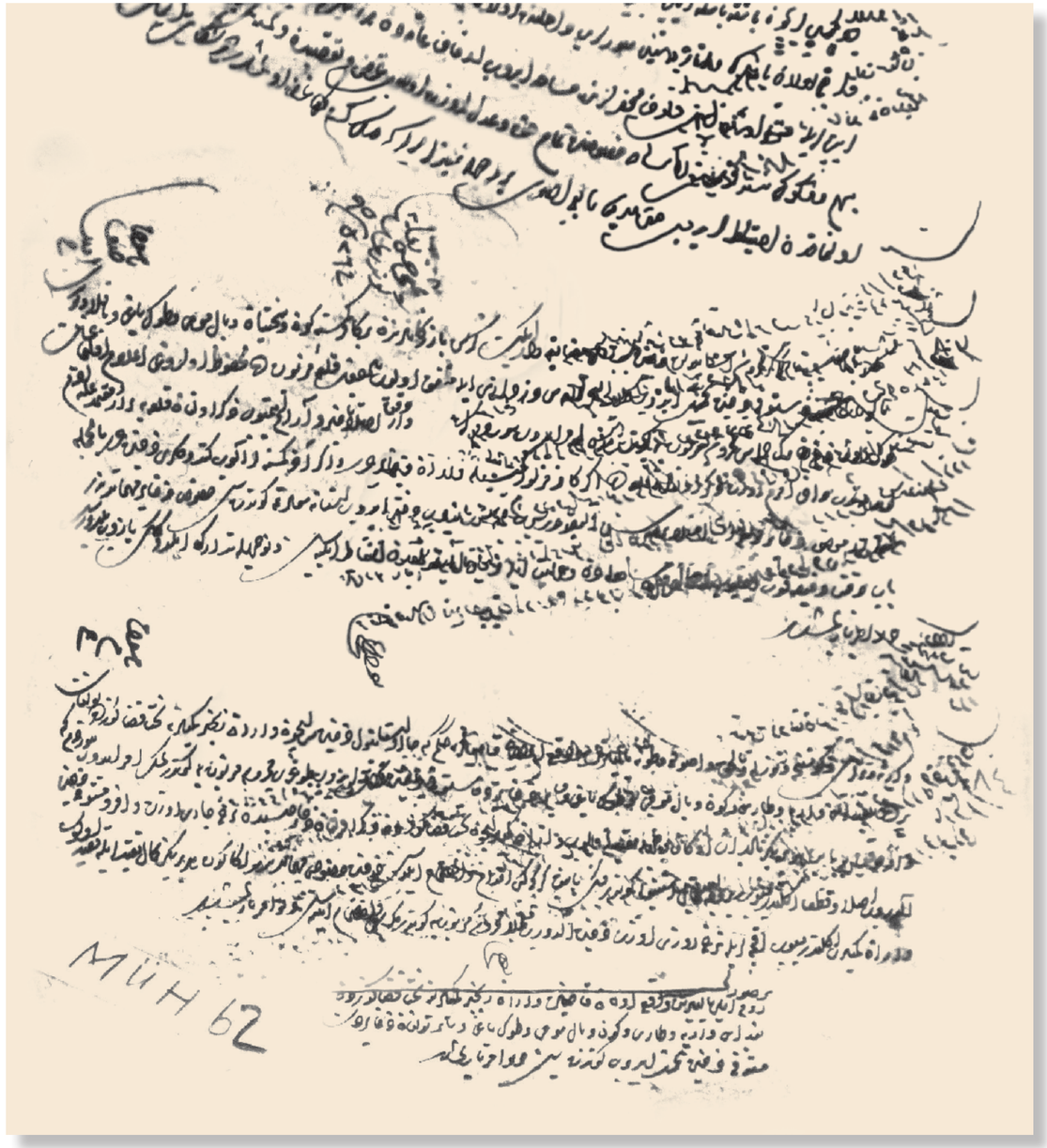

1587 august 30 (965 Ramazan 26)
Sultanul Murad al III-lea poruncește cadiilor de Varna, Brăila, Constanța, Tuzla, Balcic și alte localități să asigure cu vasele expedierea diferitelor produse către Poartă.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 25 cadrul 538 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 62)

August 30th 1587 (965 Ramazan 26)
The Sultan Murad III orders the cadis of Varna, Brăila, Constanța, Tuzla, Balcik and other localities to ensure the shipment of various products to the Porte with vessels.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, roll 25 frame 538 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 62)

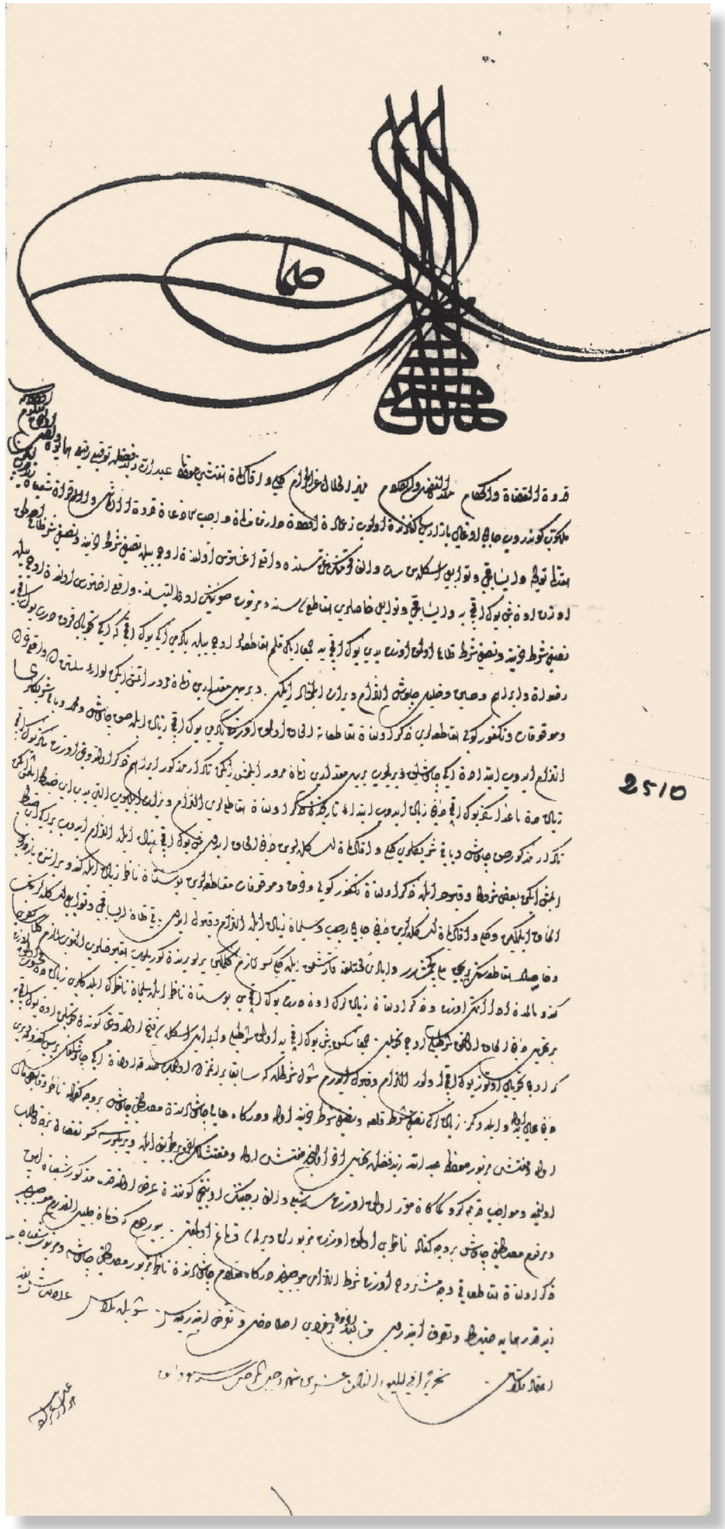

1599 februarie 9 (1007 Receb 13)
Firman al sultanului Mehmed al III-lea către mevlana Abdullah, inspector în Chilia și Akkerman, în legătură cu arendarea veniturilor fiscale din schelele Tulcea și Isaccea, precum și a celor din Techirghiol și din vakâfurile din sangeacul Silistra.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 25 cadrul 642 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Fekete Tasnifi, 2510)

9th February 1599 (1007 Receb 13)
Firman of Sultan Mehmed III to Mevlana Abdullah, inspector in Chilia and Akkerman, regardig with the leasing of fiscal revenues from the Tulcea and Isaccea harbors, as well as those from Techirghiol and from the vakâfs of the Silistra sanjak.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, roll 25 frame 642 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Fekete Tasnifi, 2510)

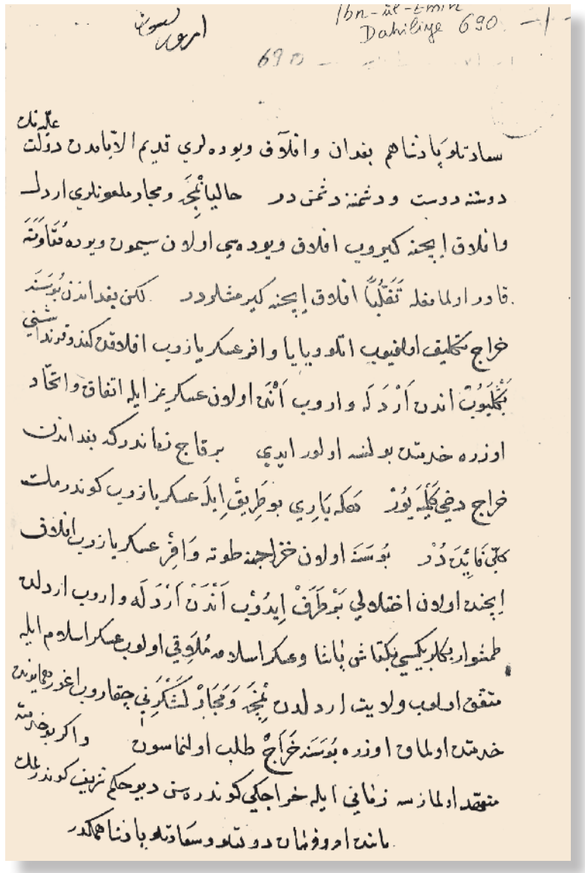

Ibn-ul-Emin
Dahiliye 690

سعادتلو پادشاهم بندان وانلاق ویوده لری قدیم الزمان دولت علیه نك
دوشمن دوست ودوشمنه دشمن دور حالیا بجه ومجار ملعونلری اردلرنه
وانلاق ایچنه کیروب انلاق ویوده جی اولون سیمون ویوده تعاون
قادر اولمغله تقلبا انلاق ایچنه کیرمشلردر کن بعد اندن بوسنه
خراج تکلیف اولنیوب انلاق ویایا وافرعسکر یازوب انلاقه کلدکده تومندار سنجقبکلری
تکلیوب اندن اردله واروب اندن اولون عسکر یزایله اتفاق واتحاد
اوزره خرمتلو بولنسه اولور ایدی برقاچ زمان درکه بعد اندن
خراج دفع تکلیوب هکه یاری بوطریق ایله عسکر یازوب کوندرملت
تکلی نایدردی بوسنه اولون خراجنه طوتره وافر عسکر یازوب انلاق
ایچنه اولون اختلالی بوطرف ایدوب اندن اردله واروب اردلر
طمغوار بکلریکی بکتاشی پاشا وعسکر اسلامه ملاقی اولوب عسکر اسلام ایله
متفق اولوب ولایت اردلدن بنجه وبجار لشکرینی چقاروب اغیر دفع ایدوب
خرمتلو اولماق اوزره بوسنه خراجی طلب اولنماسون واکر بوخدمته
متعهد اولمازسه زمانی ایله خراجکی کوندرمسی دیوحکم تزیین کوندریلمك
باینده امروفردا ان دولتلو وسعادتلو پادشاهمکدر

Ibn-ul-Emin
Dahiliye 690

ایچنه اولون اختلالی بوطرف ایدوب اندن اردله واروب اردلر
طمغوار بکلریکی بکتاشی پاشا وعسکر اسلامه ملاقی اولوب عسکر اسلام ایله
متفق اولوب ولایت اردلدن بنجه وبجار لشکرینی چقاروب اغیر دفع ایدوب
خرمتلو اولماق اوزره بوسنه خراجی طلب اولنماسون واکر بوخدمته
متعهد اولمازسه زمانی ایله خراجکی کوندرمسی دیوحکم تزیین کوندریلمك
باینده امروفردا ان دولتلو وسعادتلو پادشاهمکدر

سعادتلو پادشاهم شویلکه بوخدمتی کورمزایسه بنخراجی طلب ایدوب اوزره
کرچه میخال عصیان ندن بری اولجا بندن خراج کلماشدر اما بری
بری اردنجه امرلر دفع کونده ویلمیوب هکه نمدبلك آدملری بوجهله
امرشریف ویریلوب سه بوخدمتی اوکا ایدردیو جواب ایدیورلر اولباب

Ibn-ul-Emin
Dahiliye 434

Ante 1603 iunie 8 (1011 Zilhicce 28)
Notă de cancelarie referitoare la reînnoirea poruncii adresată mutevelliului de Ismail pentru interzicerea trecerii cailor și prizonieri în Moldova, Țara Românească și Polonia.
ANR, SANIC, colecția *Xerografii Turcia*, pachet XVIII, doc.5. (sursa: Başbakanlik Arşivi, Ibnulemin Tasnifi, Dahiliye, 434)

Before June 8th, 1603 (1011 Zilhicce 28)
Chancery note regarding the renewal of the order addressed to the *mutevelli(t.n. trustee or administrator)* of Ismail to forbid horses and prisoners from crossing into Moldavia, Wallachia and Poland.
ANR, SANIC, *Xerografii Turcia* Collection, bundle XVIII, doc.5 (source: Başbakanlik Arşivi, Ibnulemin Tasnifi, Dahiliye, 434)

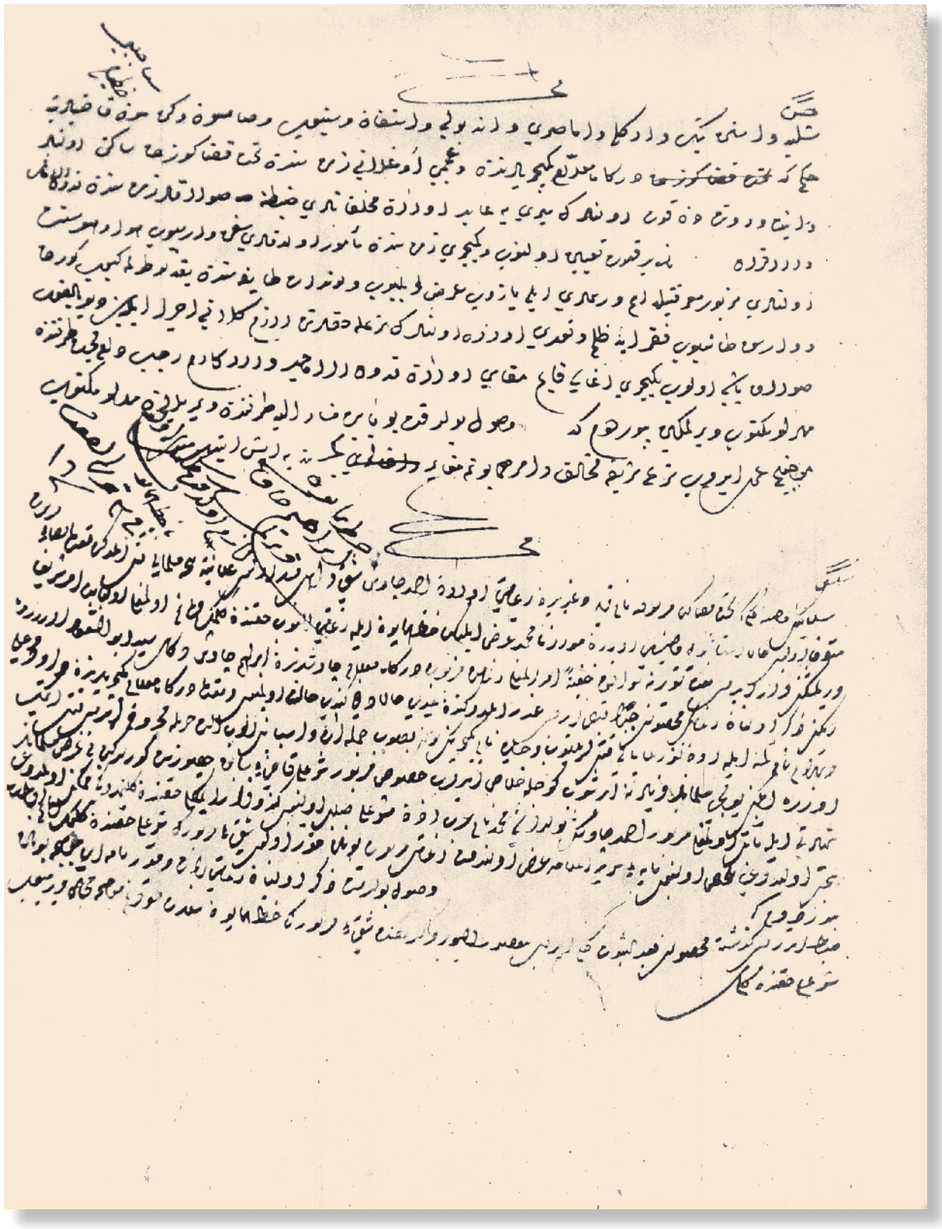

<1608 februarie 16 (1016 Șevval 29)>
Sultanul Ahmed I poruncește cadiilor din sangeacul Silistra să judece și să pedepsească pe Bostan bei și Naibzade Mehmed care au săvîrșit fărădelegi în satele din jurul târgului Carasu.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 21, cadrul 389 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 76, doc. 49)

February 16th, 1608 (1016 Șevval 29)
Sultan Ahmed I orders the kadis in the Silistra sanjak to judge and punish Bostan bey and Naibzade Mehmed who had committed wrongdoings in the villages around the Karasu market town.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 21, frame 389 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 76, doc. 49)

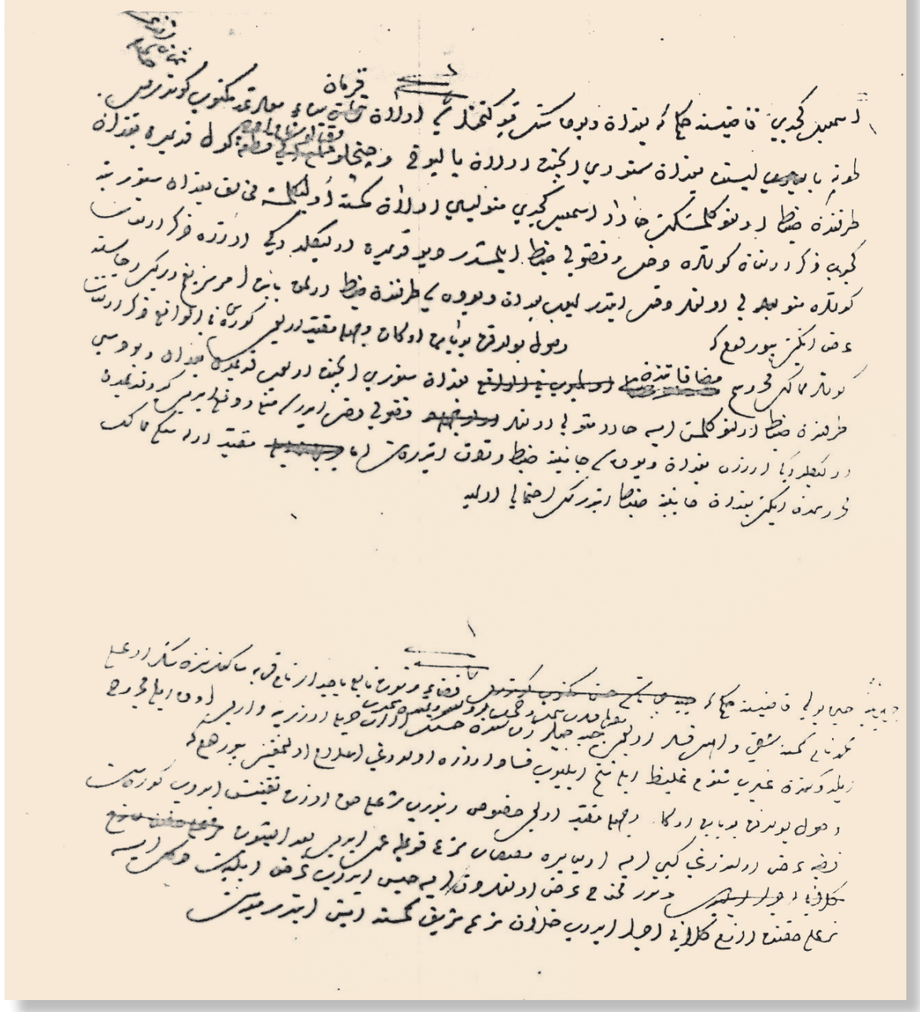

<1609 noiembrie (1018 Șaban)>

Sultanul Ahmed I poruncește cadiului din Ismail să cerceteze pricina dintre capuchehaia Moldovei și mutevelliul din Ismail referitoare la pretenția de stăpânire a celui din urmă asupra trei lacuri aflate în stânga Dunării.

ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 118, cadrul 503 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 78.)

November 1609 (1018 Șaban)

Sultan Ahmed I orders the kadi in Ismail to inquire into the dispute between the *capuchehaia* of Moldavia and the *mutevelli(t.n. trustee or administrator)* of Ismail regarding the latter's claim of ownership over three lakes left of the Danube river.*(t.n.capuchehaie –diplomatic representative of the Wallachian/Moldavian rulers to the Ottoman court)*

ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 118, frame 503 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 78.)

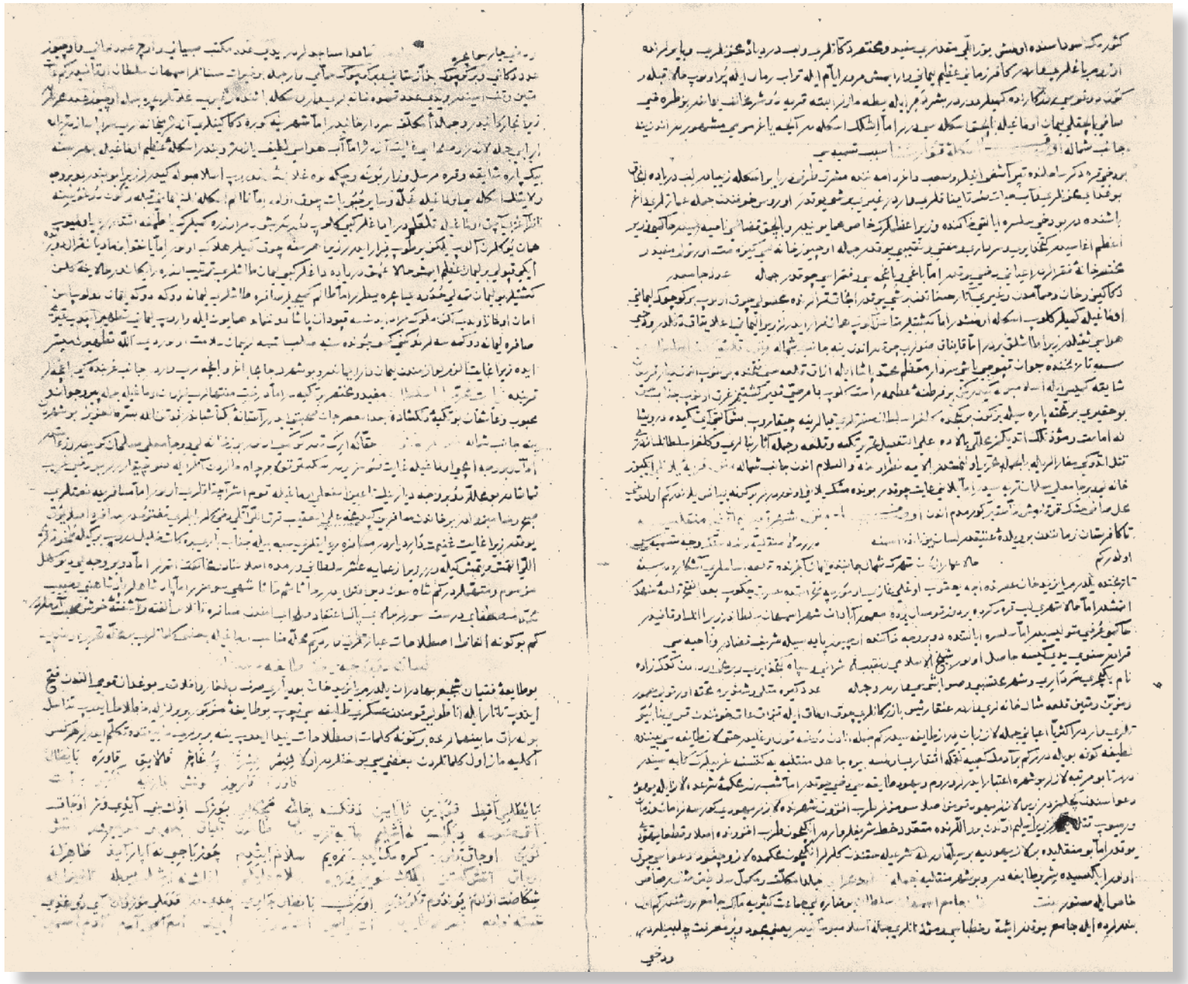

<secolul al XVII-lea>

Evliya Çelebi, *Seyahatname* (*Cartea călătoriilor*)

Fragment cu relatările lui Evliya Celebi referitoare la localitățile din Dobrogea: Mangalia, Constanța, Babadag, Tulcea, Karasu. Între altele se precizează că în anul 1650 (1062) în orașul Babadag erau 1500 familii, existau 200 de prăvălii, 3 hanuri, 3 școli și o geamie.

ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 51 cadrul 199-203 (sursa: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bagdat, 305)

17th Century

Fragment with the descriptions of Evliya Celebi regarding the localities of Dobrogea: Mangalia, Constanța, Babadag, Tulcea, Karasu. Among other things, it is stated that in the year 1650 (1062) there were 1500 families in the town of Babadag, there were 200 shops, 3 inns, 3 schools and a mosk.

ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 51 frame 199-203 (source: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bagdat, 305)

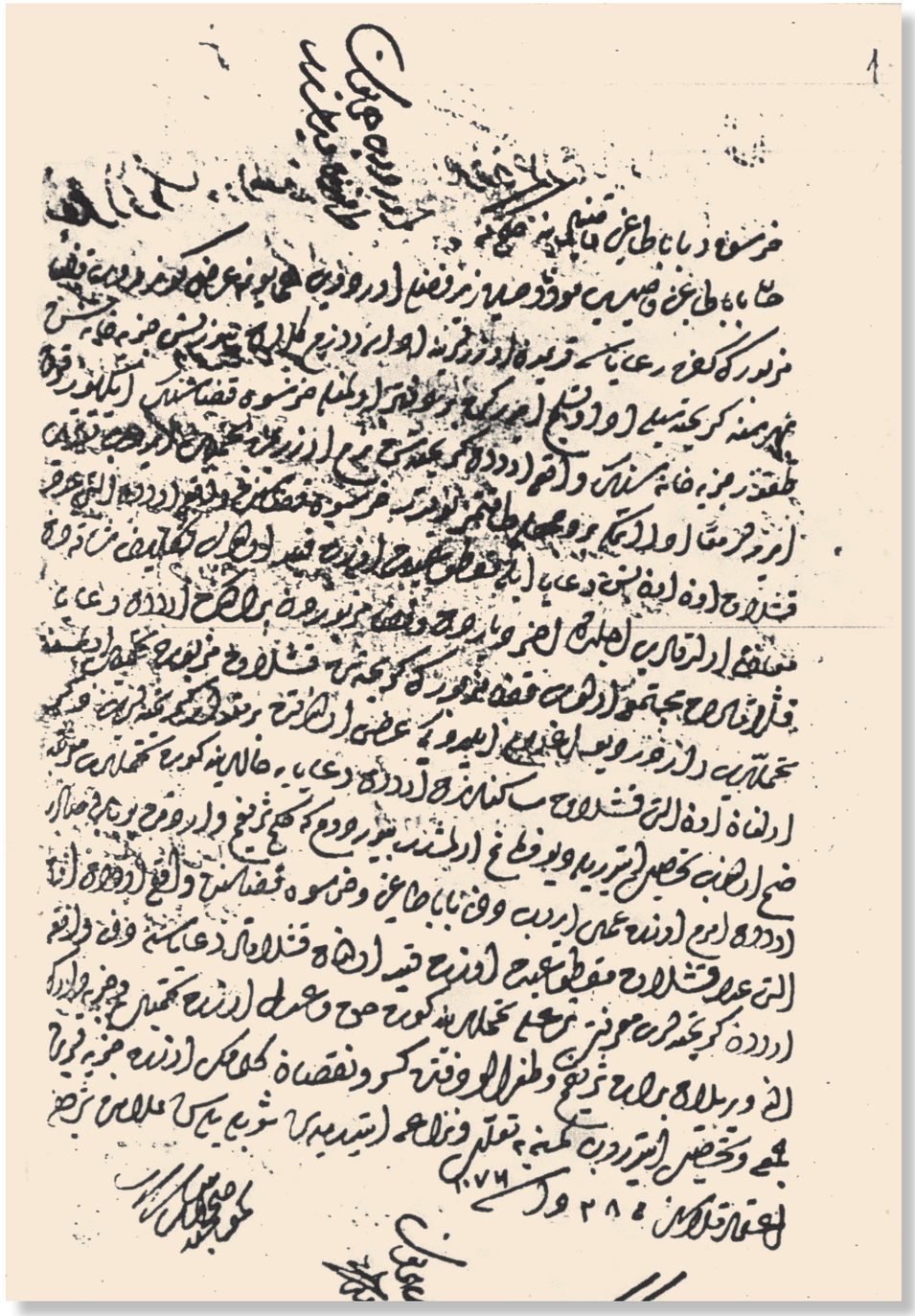

1664 iunie 22 (1074 Zilkade 28)
Sultanul Mehmed IV poruncește cadiului de Hârșova ca locuitorii creștini stabiliți în satele Dăieni, Sarai și alte sate învecinate să plătească giziaua potrivit condicii unde au fost înregistrați.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 155, cadrul 590 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Maliyeden Mudevver Defterler, nr.9848,f.76.)

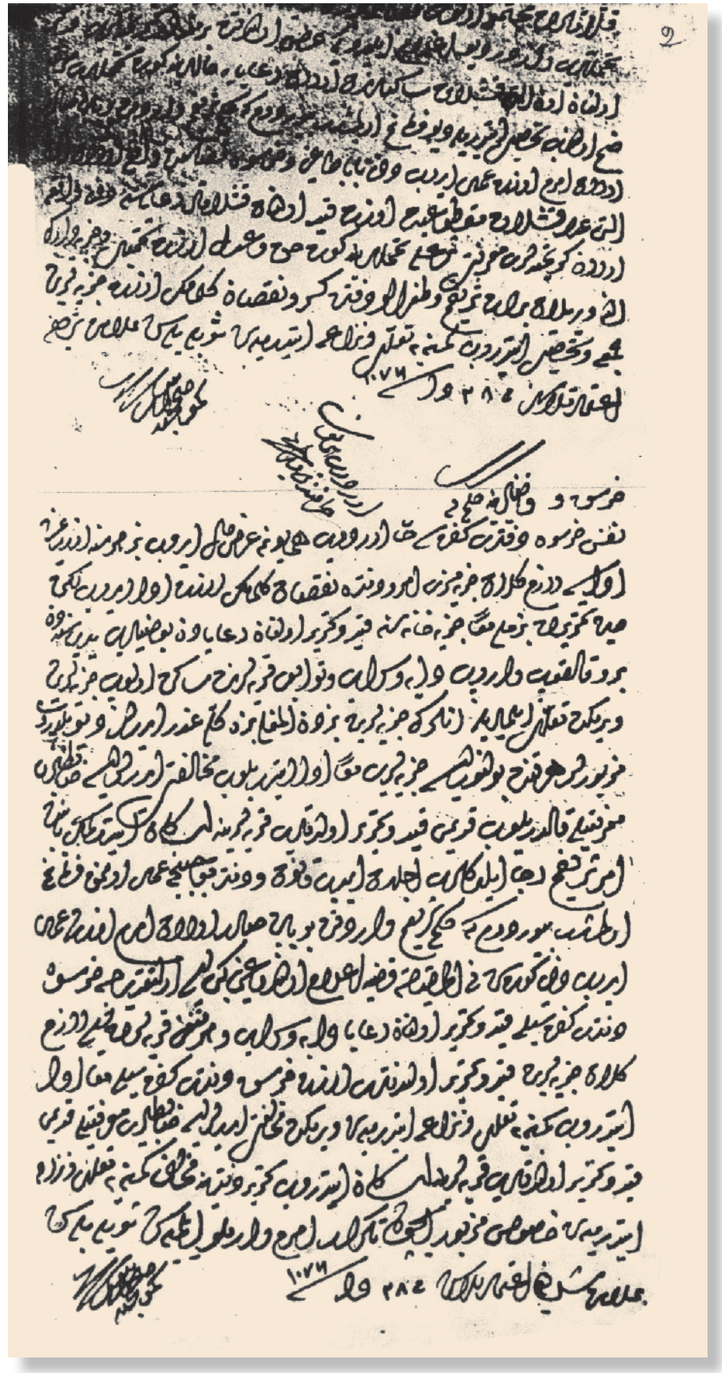

June 22nd, 1664 (1074 Zilkade 28)
Sultan Mehmed IV orders the kadi in Hârșova to ensure that Christian inhabitants who settled in Dăieni, Sarai and other neighbouring villages pay the gizia *(t.n. tax applied to non-Muslim citizens)* according to the ledger they were registered in.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 155, frame 590
(source: Başbakanlik Arşivi, Maliyeden Mudevver Defterler, no.9848, p.76.)

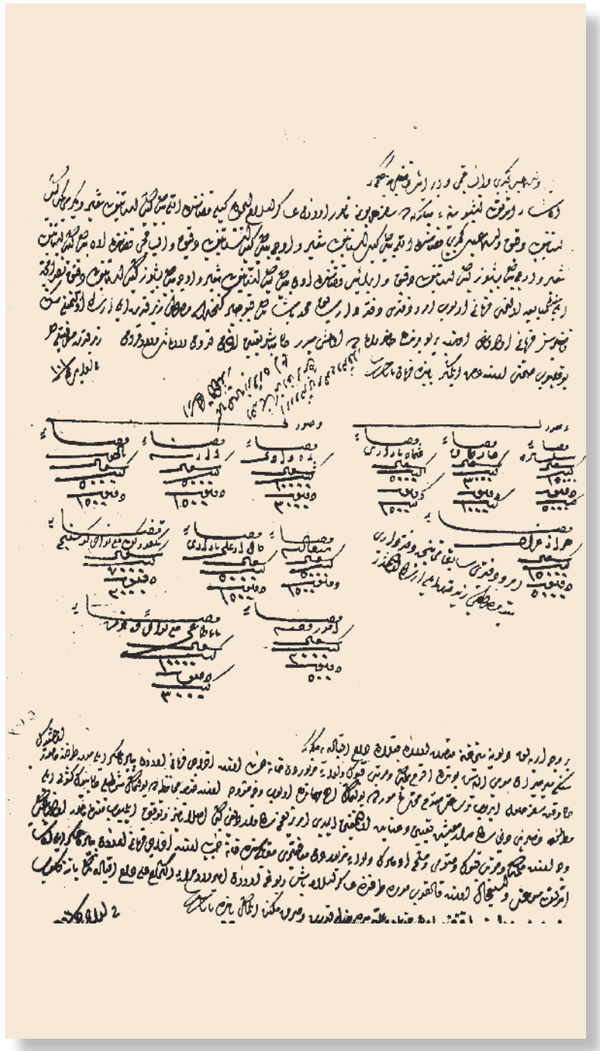

1690 martie 12-21 (1101 Cemaziul II evail)
Sultanul Suleyman al II-lea poruncește cadiilor de Ismail, Isaccea, Brăila, Techirghiol, Mangalia, Silistra să raporteze situația exactă a livrărilor de orz și făină, menționând și cantitățile stabilite pentru fiecare caza.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 40, cadrul 209 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 99, doc. 374)

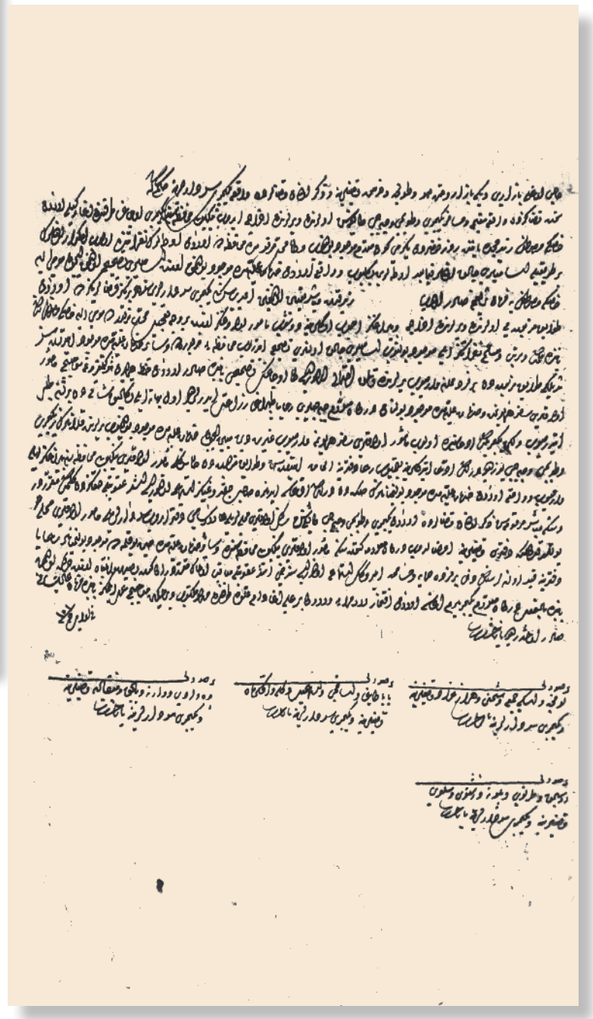

March 12th – 21st, 1690 (1101 Cemaziul II evail)
Sultan Suleyman II orders the kadisof Ismail, Isaccea, Brăila, Techirghiol, Mangalia and Silistra to report on the accurate status of oat and flour shipments, mentioning the established quantities for each kaza.
ANR, SANIC, Microfilme *Turcia* Collection, reel 155, frame 590 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 99, doc. 374)

1697 decembrie 15-24
(1109 Cemaziul II evail)
Sultanul Mustafa al II-lea poruncește lui Antioh Cantemir vv. domn al Moldovei, să soluționeze, potrivit reglementărilor existente, pricinile pe care unii tătari și locuitori ai Dobrogei le au cu unii supuși ai Moldovei
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 41, cadrul 605 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 110, p.200)

December 15th – 24th, 1697
(1109 Cemaziul II evail)
Sultan Mustafa II orders Antioh Cantemir, Voivode of Moldavia to sort out, in accordance with existing regulations, the issues that some Tatars and residents of Dobruja have with subjects of Moldavia.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 41, frame 605 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 110, p.200)

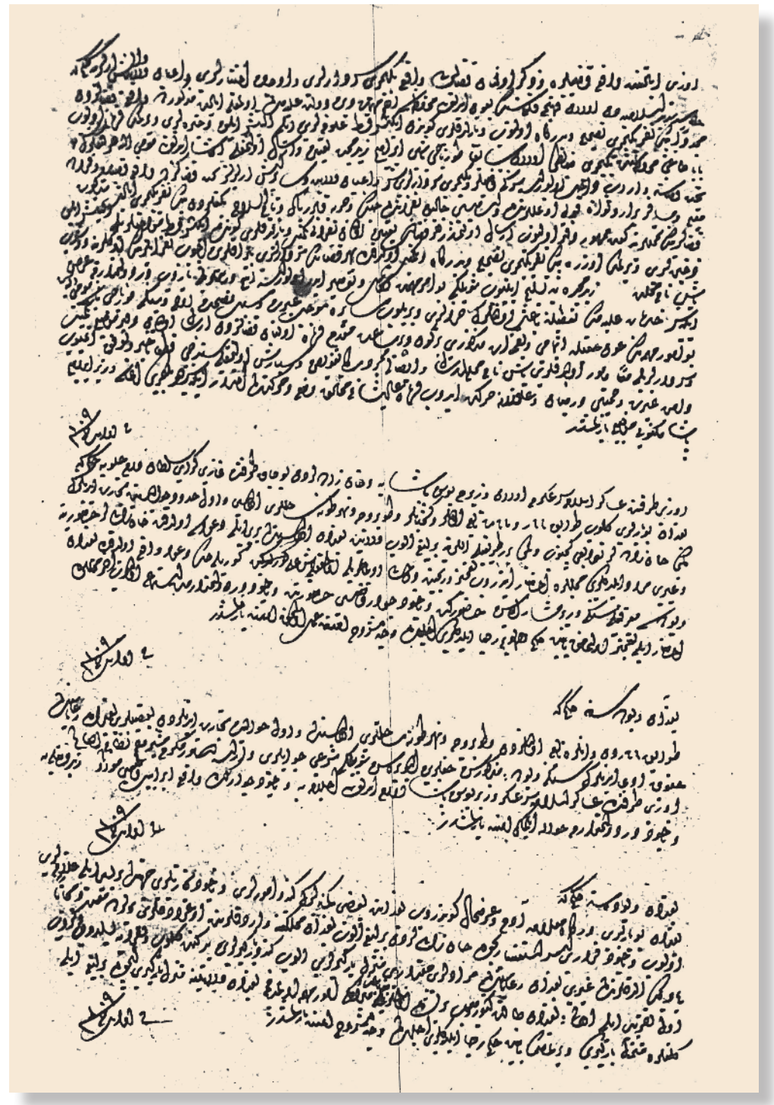

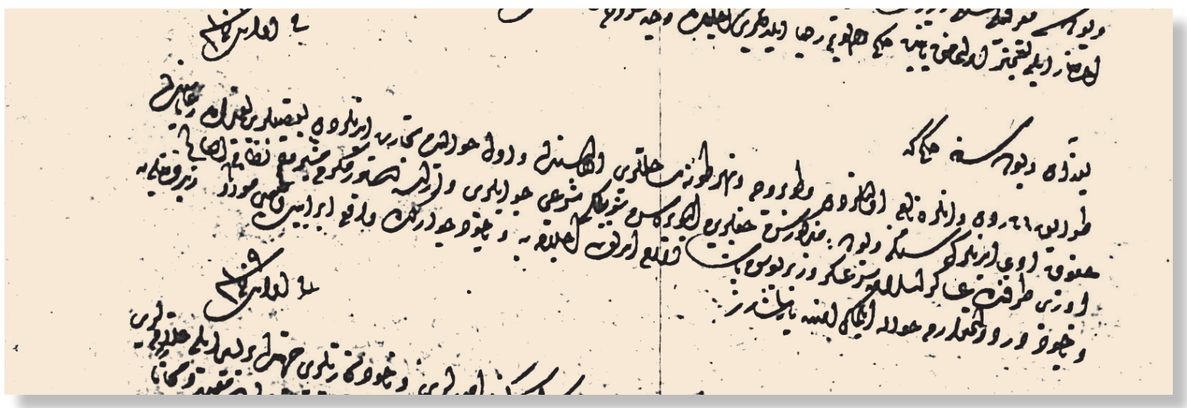

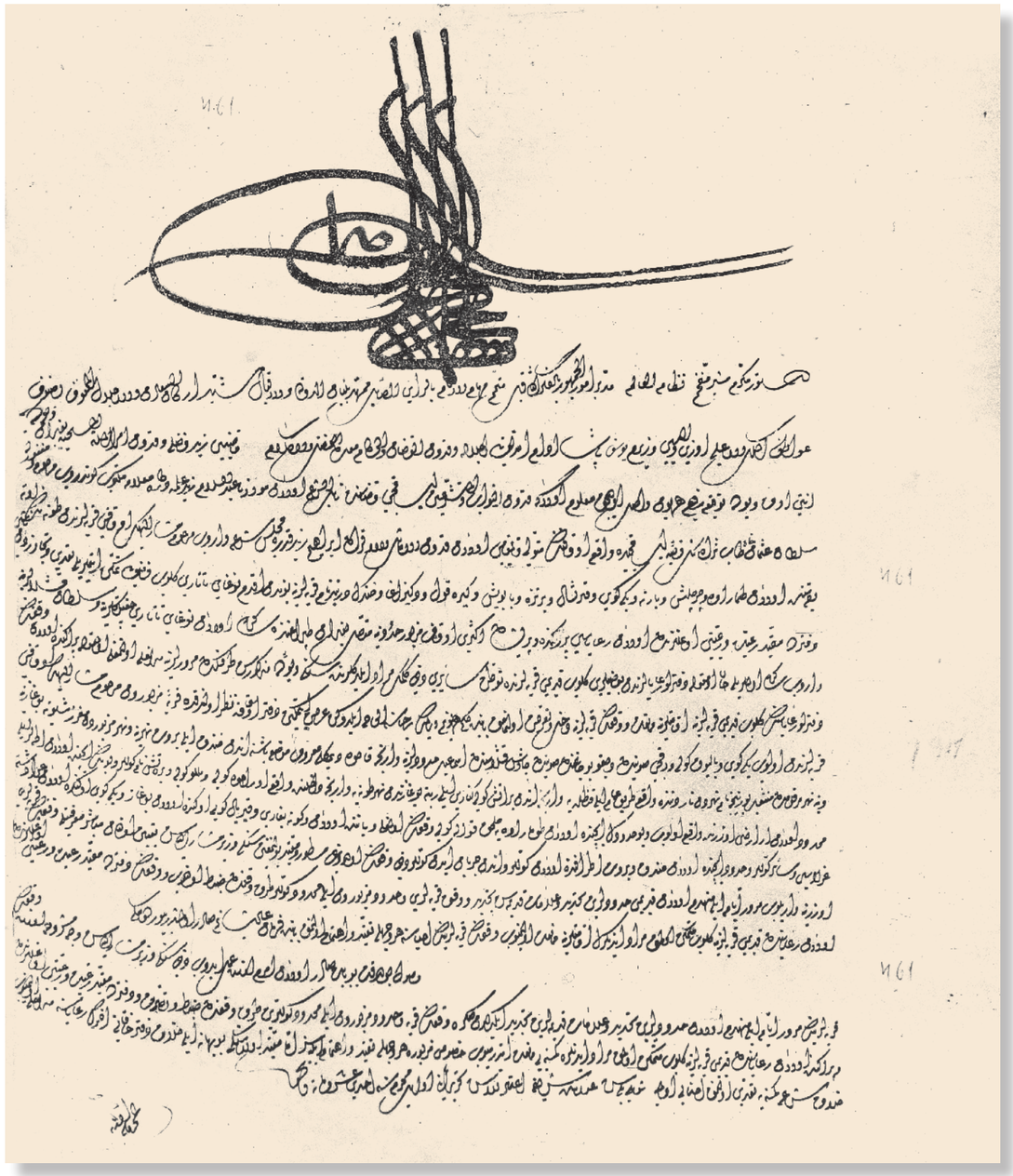

1699 iunie 29-iulie 8 (1111 Muharrem evail), Edirne
Sultanul Mustafa al II-lea poruncește valiului de Vozia, Yusuf pașa, și domnului Moldovei, Antioh Cantemir vv., reîntărirea hotarelor vakâfului de Isaccea și să nu se împiedice reașezarea locuitorilor în vechile lor sate.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 4, cadrul 455-457 (sursa: Topkapi Sarayi Muzesi Arșivi, E-461)

June 29th – July 8th, 1699 (1111 Muharrem evail), Edirne
Sultan Mustafa II orders the wali of Vozia, Yusuf Pasha, and Antioh Cantemir, Voivode of Moldavia to strengthen the borders of the Issacea waqf and not to hinder the resettlement of the residents in their old villages.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 4, frame 455-457 (source: Topkapi Sarayi Muzesi Arșivi, E-461)

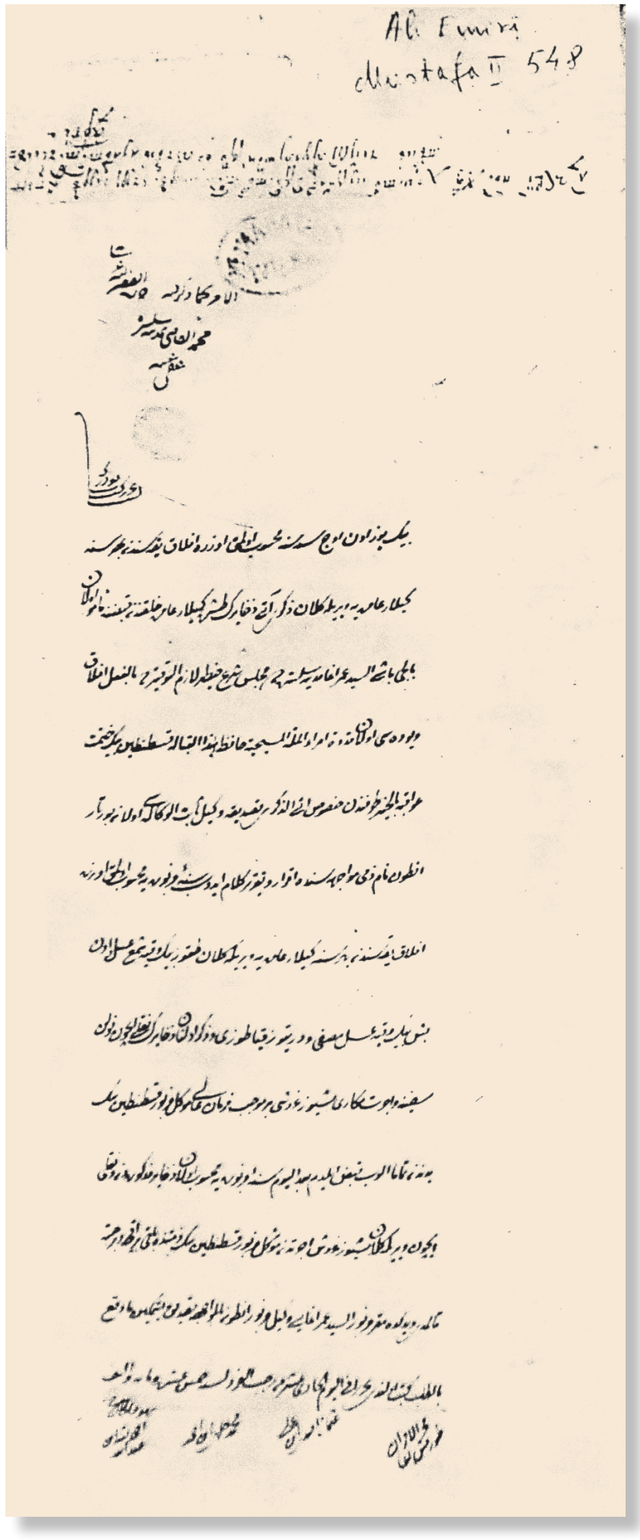

1703 noiembrie 29 (1115 Receb 20)
Hotărâre judecătorească întărită de cadiul de Silistra, în privința predării către Poartă a dărilor de miere, ceară și sare ale Țării Românești.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 147, cadrul 347 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Emri Tasnifi, 548)

November 29th, 1703 (1115 Receb 20)
Court decision strengthened by the kadi of Silistra regardingWallachia's delivery of honey, wax and salt to the Porte.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 147, frame 347 (source: Başbakanlik Arşivi, Emri Tasnifi, 548)

1711
Asediul Brăilei de către otomani în campania pornită la 16 iunie 1711 de către marele vizir Mehmet Baltagi.
ANR, SANIC, Colecția *Stampe*, 765

1711
The siege of Braila by the Ottomans in the campaign started on June 16th, 1711 by the Grand Vizir Mehmet Baltagi.
ANR, SANIC, *Stampe Collection*, 765

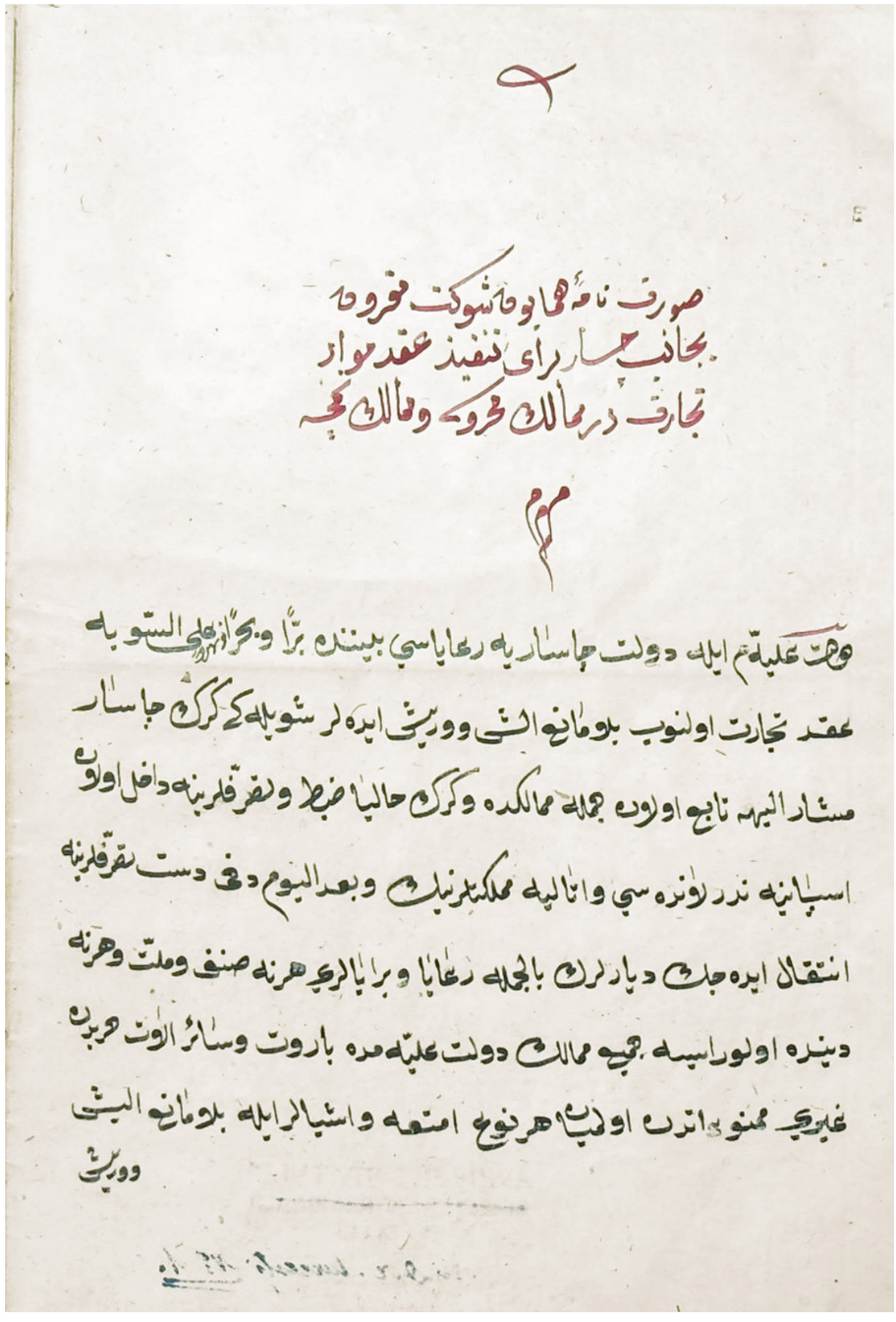

صورت نامهٔ همایون حاشوکت فروه
بجانب چسار رای تنفیذ عقد مواد
تجارت در ممالک محروسه وممالک مجه

مم

وهت علیه‌م ایله دولت چاسار یه رعایای بینده برّا وبحرًا علی السّویه
عقد تجارت اولنوب بلومانع اشی وورش ایده لر شویله که کرک چاسار
مشار الیهم تابع اولوب جمله ممالکده وکرک حالیا ضبط ونقر فلرینه داخل اولوب
اسپانیه نذر اونره سی وانالیه مملکتلرینک وبعد الیوم دخی دست نقر فلرینه
انتقال ایده جک دیارلرک بالجمله رعایا وبرایالری هرنه صنف وملّت وهرنه
دینده اولورایسه جمیع ممالک دولت علیه‌مده باروت وسائر الوت حربیه
غیری ممنوعاتدن اولیان هرنوع امتعه واشیالرایله بلومانع البتّه
وورش

Archivele Naționale ale României

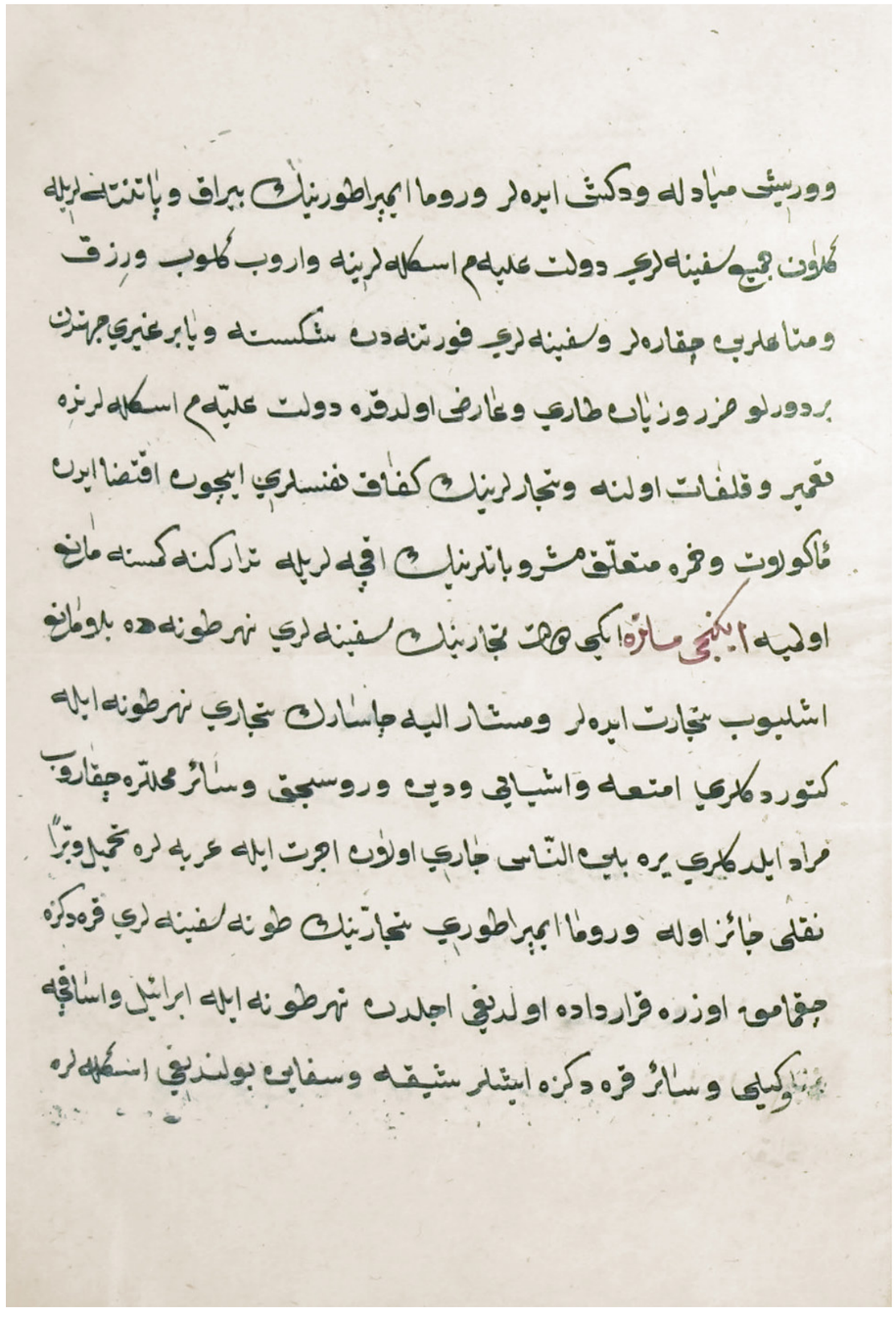

وورشی مبادله ودکش ایده لر وروما ایمپراطورینک بیراق وپاتنتی ایله
کلوب جمیع سفینه لری دولت علیه‌م اسکله لرینه واروب کلوب ورزق
ومتاعلری چقاره لر وسفینه لری فورتنه دن شکسته وپاپور غیری جهتدن
بردورلو ضرر وزیان طاری وعارضی اولدقده دولت علیه‌م اسکله لرنده
تعمیر وقلفات اولنه وتجارلرینک کفاف نفسلری ایچون اقتضا ایدن
ماکولات وغره متعلق مشروباتدرینک اقچه ایله تدارک کسنه مانع
اولیه ایکنجی ماده اکچی وهت تجارینک سفینه لری نهر طونه ده بلومانع
اشلیوب تجارت ایده لر ومشار الیه چاسارک تجاری نهر طونه ایله
کتوردکلری امتعه واشیانی ودیه وروسیجق وسائر محلّره چقاروب
مراد ایدکلری یره بیع الناس جاری اولوب اجرت ایله عربه لره تحمیل وبرّا
نقلی جائز اوله وروما ایمپراطوری تجارینک طونه لی سفینه لری قره دکزه
چقامیوب اوزره قرارداده اولدیغی اجلدن نهر طونه ایله ابراییل واسانجه
قره دکیی وسائر قره دکزه ایشلر سنیقه وسفاین بولندیغی اسکله لره

1718 iulie 29 (1130 Ramazan evail)
Scrisoare imperială pentru aplicare tratatului de la Passarowitz, încheiat între Imperiul Otoman și Austria în 20 de articole, privind derularea negoțului; se precizează că mărfurile se transportă pe Marea Neagră, la schelele: Brăila, Isaccea, Chilia.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 2376

July 29th, 1718 (1130 Ramazan evail)
Imperial letter about the implementation of the Treaty of Passarowitz between the Ottoman Empire and Austria. The 20-article treaty addresses how trade is to be carried out, and it is mentioned that wares will be transported across the Black Sea to the wharfs in Brăila, Isaccea, and Chilia.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 2376

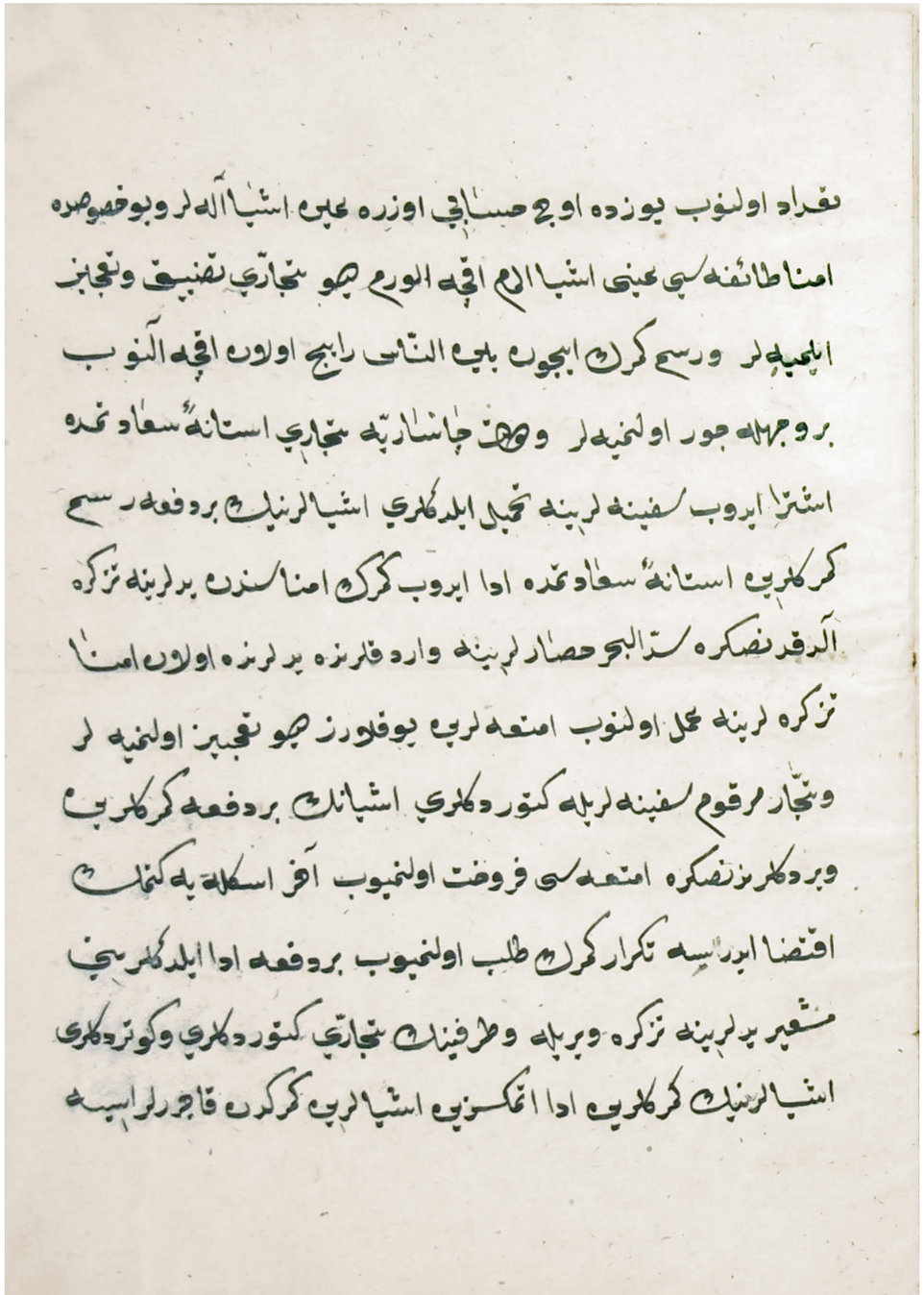

1718 iulie 29 (1130 Ramazan evail)
Scrisoare imperială pentru aplicare tratatului de la Passarowitz, încheiat între Imperiul Otoman și Austria în 20 de articole, privind derularea negoțului; se precizează că mărfurile se transportă pe Marea Neagră, la schelele: Brăila, Isaccea, Chilia.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 2376

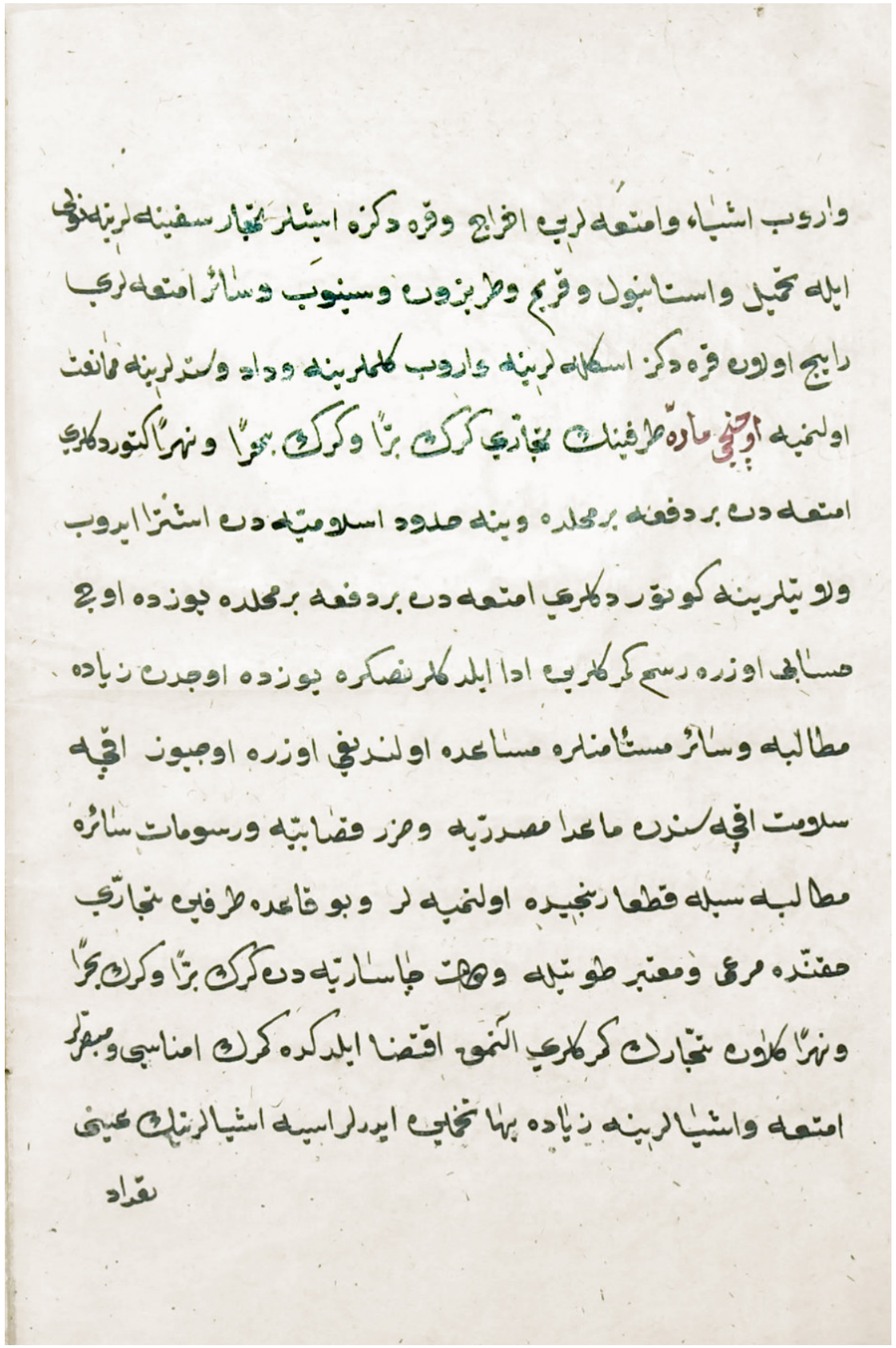

July 29th, 1718 (1130 Ramazan evail)
Imperial letter about the implementation of the Treaty of Passarowitz between the Ottoman Empire and Austria. The 20-article treaty addresses how trade is to be carried out, and it is mentioned that wares will be transported across the Black Sea to the wharfs in Brăila, Isaccea, and Chilia.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 2376

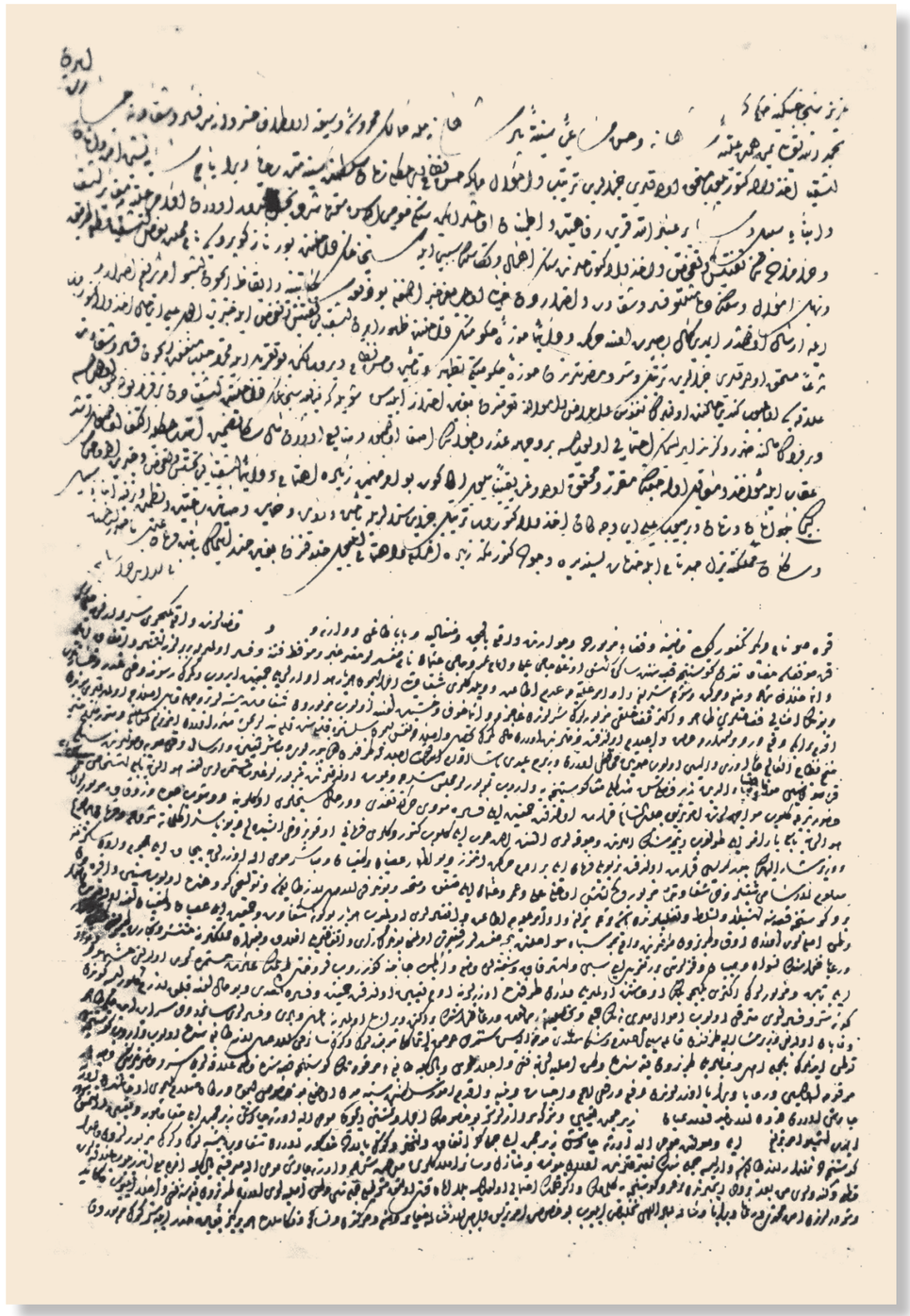

1722 august 13-22 (1134 Zilkade evail)

Sultanul Ahmed al III-lea poruncește cadiilor de Carasu și serdarilor de ieniceri din cazaua Balcic, Mangalia, Babadag, Varna să fie luate măsurile necesare pentru izgonirea lazilor din târgul Constanța.

ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 79, cadrul 207-208 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 130, f. 416-417)

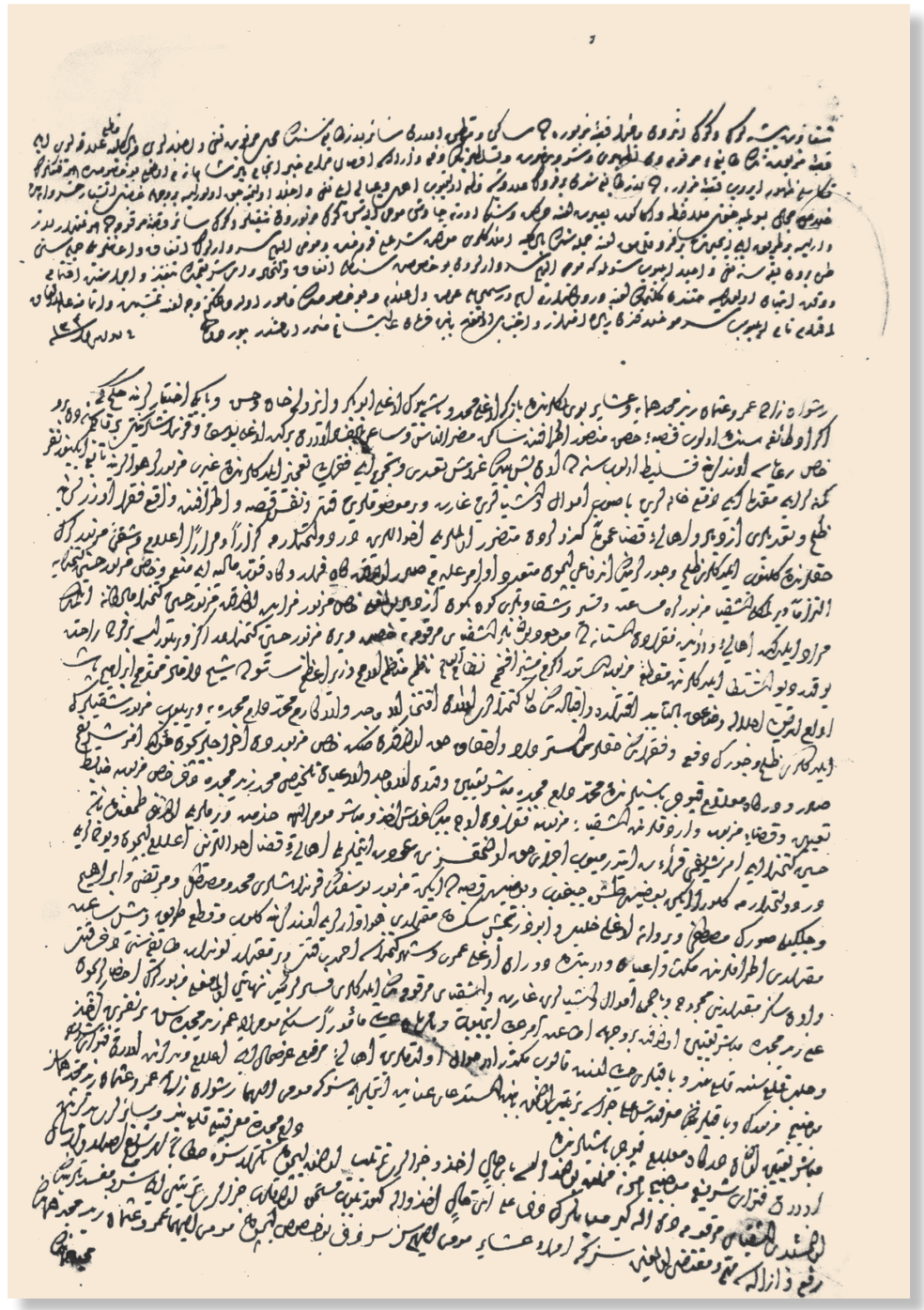

13th – 22nd August, 1722 (1134 Zilkade evail)

Sultan Ahmed III orders the kadis in Karasu and Sirdars of janissaries from the Balcik, Mangalia, Babadag and Varna kazas to take the necessary measures for expelling Laz people from Constanța.

ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 79, frame 207-209 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 130, f. 416-417)

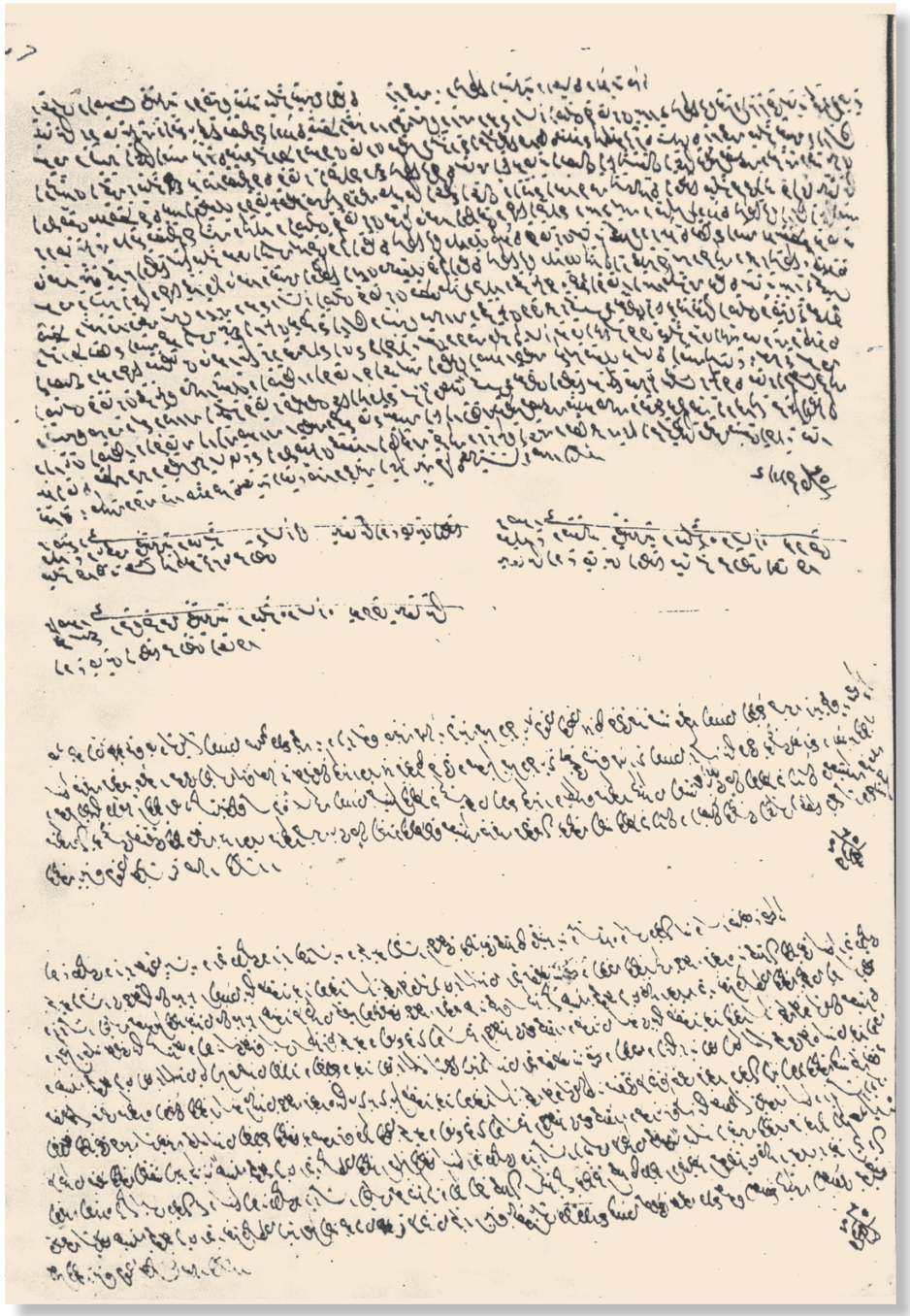

1740 august 14-23 (1153 Cemaziul I evahir)
Sultanul Mahmud I poruncește cadiilor, naibilor din Babadag, Măcin, Dăieni și Tulcea să ia măsurile necesare pentru interzicerea transportării zaherelelor cu vase mici pe lacurile din zonele respective.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 79 cadrul 896 (sursa: Başbakanlik Arşivi, MUD, 130, f. 416-417)

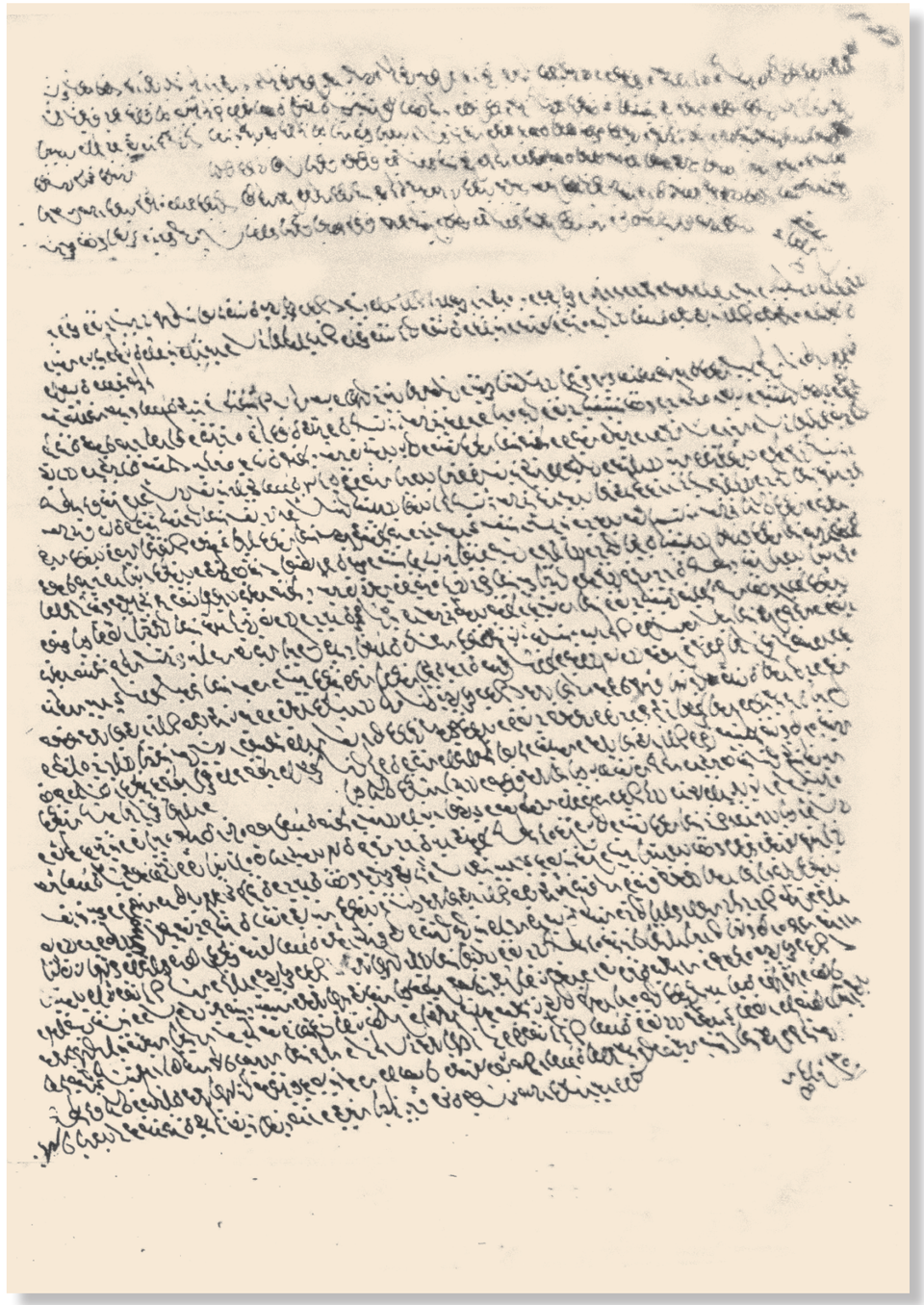

14th – 23rd August, 1740 (1153 Cemaziul I evahir)
Sultan Mahmud I orders the kadis and naibs from Babadag, Măcin, Dăieni and Tulcea to take the necessary measures to forbid the transport of *zaharea* on small ships over the lakes from those areas. *(t.n. zaharea – supplies such as honey, wax or flour which the Romanian Principalities were obligated to hand over to Ottoman troops)*
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 79, frame 896 (source: Başbakanlik Arşivi, MUD, 130, f. 416-417)

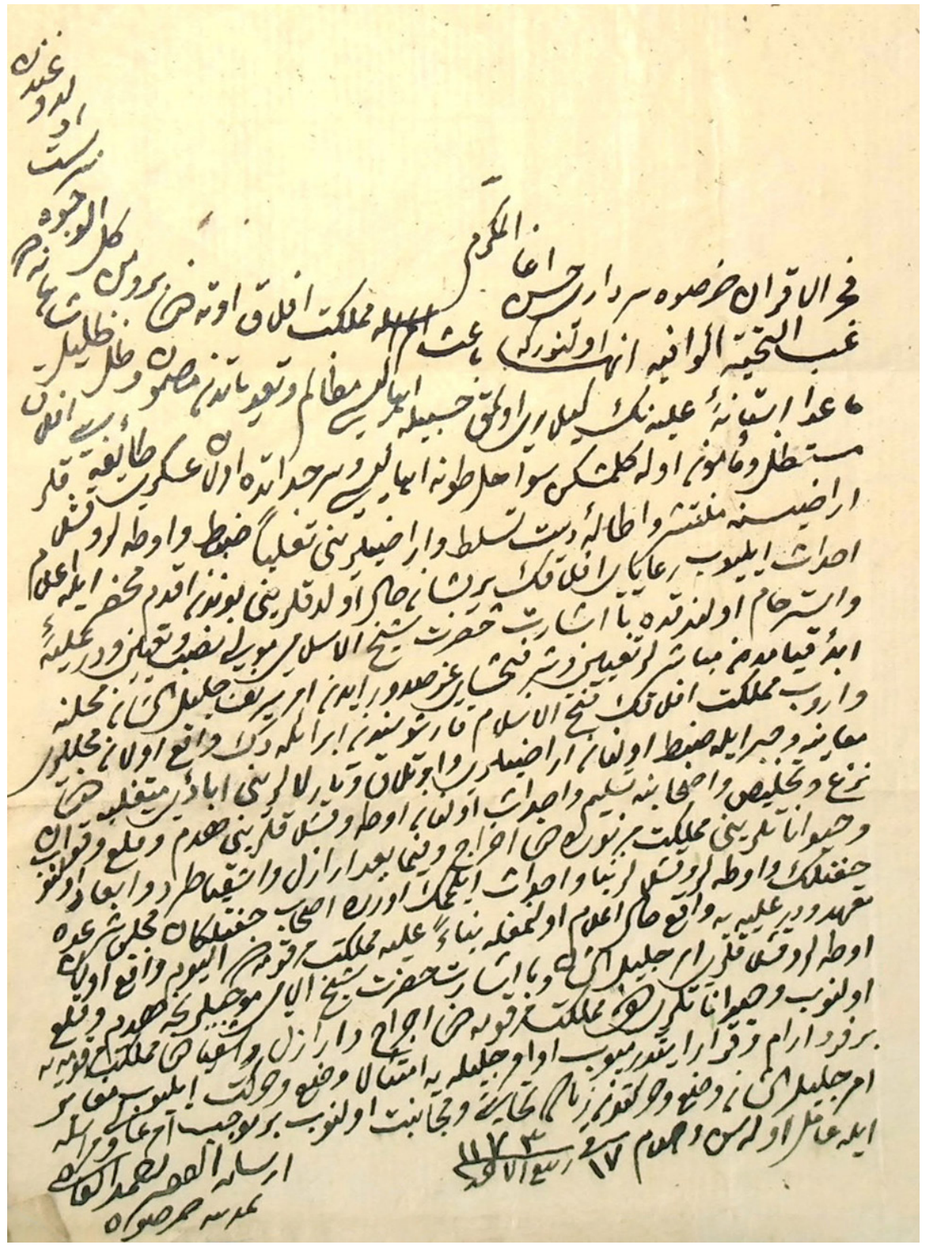

1759 decembrie 8 (1173 Rebiul II 17)
Ahmed, cadiu de Hârșova, scrie lui Hasan aga, serdar de Hârșova, despre emiterea unui firman împărătesc privind respectarea nizamului Tării Românești. Se interzice intrarea în Valahia a ostașilor turci, răufăcătorilor **şi** construirea de case **şi** adăposturi (kișlak).
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 162

December 8th, 1759
Ahmed, the kadi of Hârșova, writes to Hasan Agha, Sirdar in Hârșova, about issuing an imperial firman about respecting nizam in Wallachia. Turk soldiers and wrongdoers are forbidden from entering Wallachia and building houses or shelters.(t.n. nizam – Nizam I-Cedid, a program of westernizing reforms undertaken by the Sultan Selim III)
ANR, SANIC, *Documente turcești* Fonds, 162

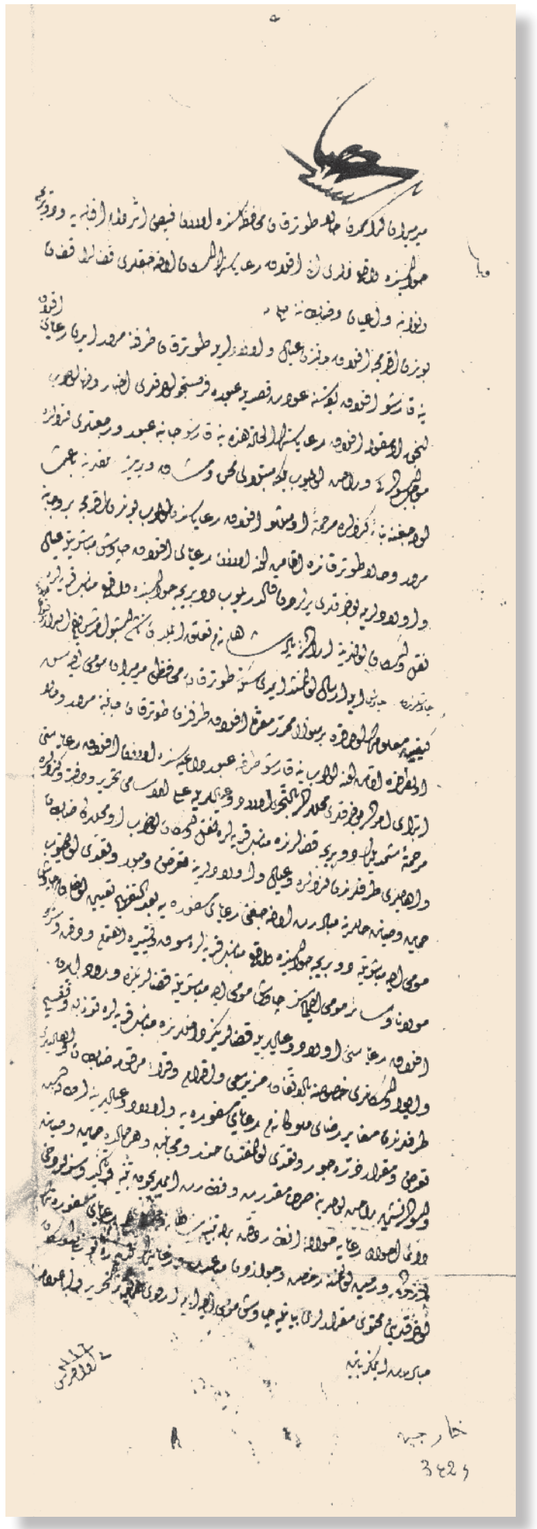

1772 noiembrie 17-25 (1186 Șaban evahır)
Sultanul Mustafa al III-lea poruncește lui Feyzullah, cadiu de Turtucaia, precum și altor cadii, aiani și zabiți din Dobrogea să ia măsuri pentru stabilirea în anumite sate dobrogene a locuitorilor din Țara Românească refugiați la Turtucaia și ocrotirea acestora.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 84 cadrul 66
(sursa: Bașbakanlik Arșivi, MUD, 130, f. 416-417)

17th – 25th November, 1772 (1186 Șaban evahir)
Sultan Mustafa III orders Feyzullah, the kadi in Tutrakan, as well as other kadis, *aian(t.n. - Turkish official in charge of a commune's or raia's administration)*and *zabiți (t.n. administrators)* throughout Dobruja to take measures for assisting Wallachian refugees who fled to Tutrakan by helping them settle in villages in Dobruja and protecting them.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 84, frame 66
(source: Bașbakanlik Arșivi, MUD, 130, f. 416-417)

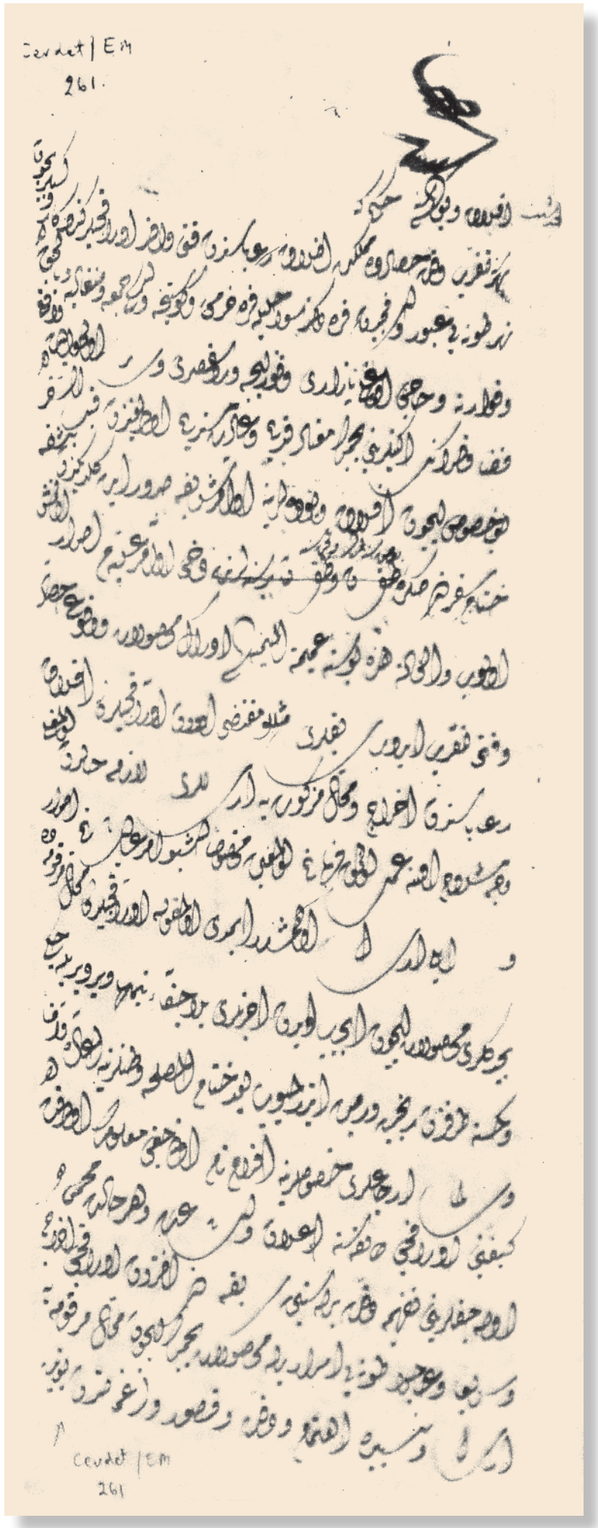

1781 mai 25-iunie 3 (1195 Cemaziul ahir)
Sultanul Abdul Hamid I poruncește lui Alexandru Ipsilanti vv., domn al Țării Românești să trimită secerători în Dobrogea; se precizează că o copie a fost trimisă și domnului Moldovei, Constantin Moruzi.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 158 cadrul 67-70 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Cevdet Tasnifi, Eyalet-i Mumtaza, 261)

May 25th – June 3rd (1195 Cemaziul ahir)
Sultan Abdul Hamid I orders Alexandru Ipsilanti, Voivode of Wallachia to send harvesters to Dobruja; it is mentioned that a copy of this document was sent to Constantine Morouzis, Voivode of Moldavia.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 158, frame 67-70 (source: Başbakanlik Arşivi, Cevdet Tasnifi, Eyalet-i Mumtaza, 261)

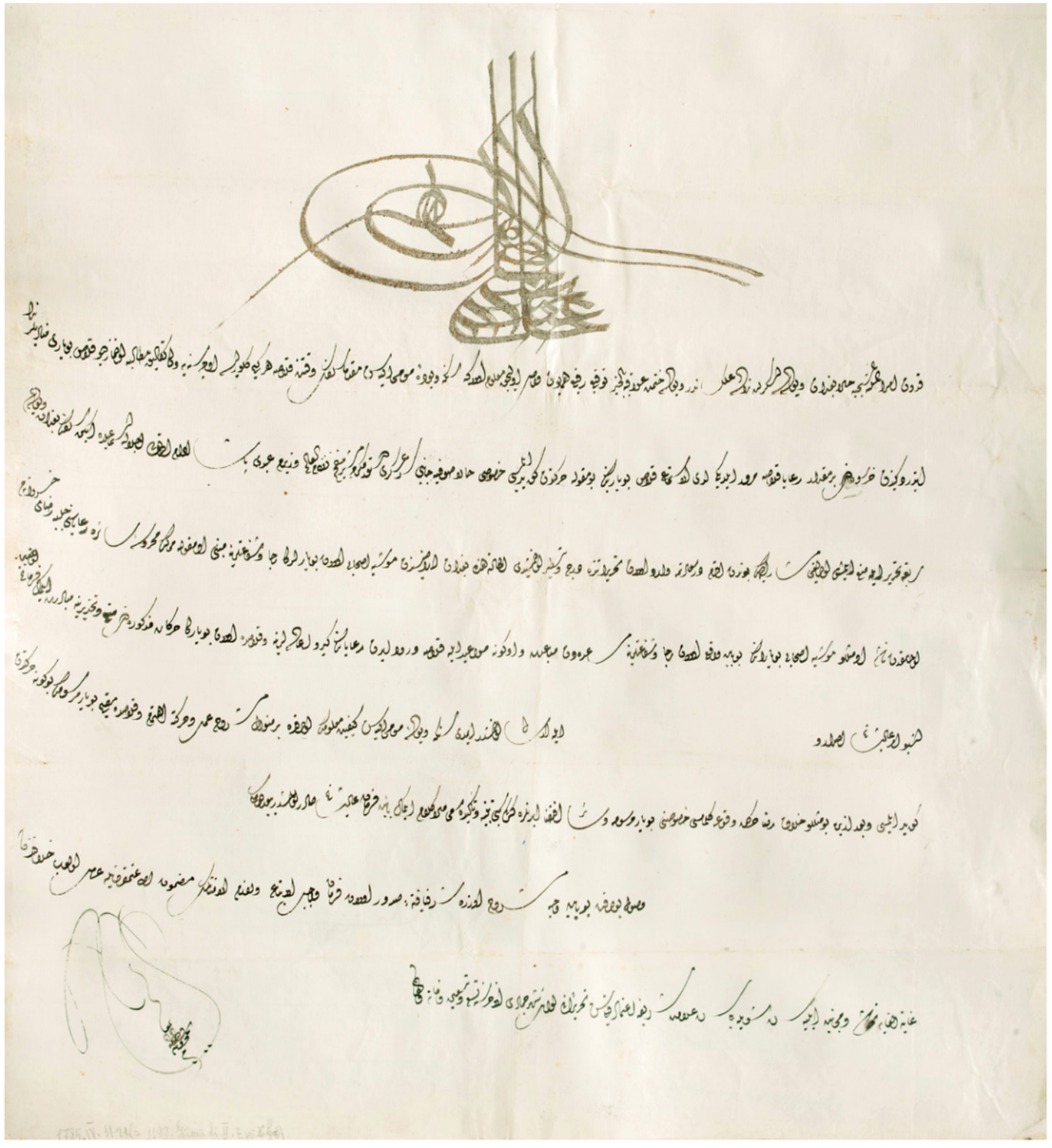

1785 aprilie 11/29 (1199 Cemaziul II evvel), Constantinopol
Firman prin care sultanul Abdul Hamid I poruncește lui Alexandru <Mavrocordat> vv., domn al Moldovei, să ia măsuri împotriva unui boier din Galați pentru restituirea unor raiale din Hârșova care de trei ani nu mai plătiseră dările; despre aceste practici scrise-se și seraskerul de Sofia, pe când era la Sofia.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, CCLIII/4

April 11th/29th, 1785 (1199 Cemaziu II evvel), Constantinople
Firman in which Sultan Abdul Hamid I orders Alexandru Mavrocordat, Voivode of Moldavia, to take measures against a boyar in Galați in order to collect ftom some raia) in Hârșova who hadn't paid their dues for three years; the Serasker of Sofia had written about these practices as well, when he was in Sofia.(t.n. raia – 1. subjects of the Ottoman Empire under Christian denomination)
ANR, SANIC, *Achiziții Noi Collection*, CCLIII/4

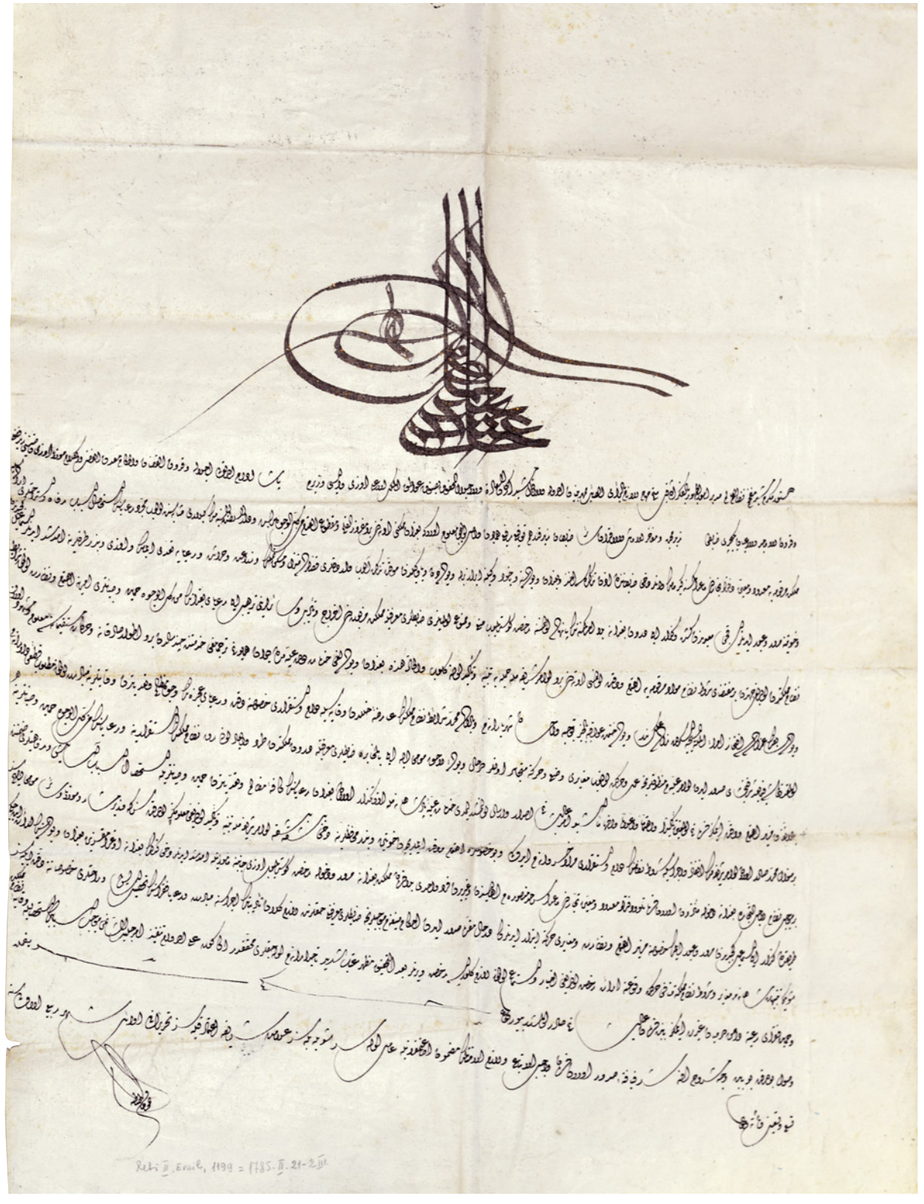

1785 ianuarie 12 -21 (1199 Rebiul I evail), Constantinopol
Firman prin care sultanul Abdul Hamid I poruncește cadiului de Oceacov, precum și altor aiani și zabiți de ieniceri, ca să reglementeze circulația prin Ismail și Isaccea și raiaua protejată.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, CCLII/3

January 12th – 21st 1785 (1199 Rebiul I evail), Constantinople
Firman in which Sultan Abdul Hamid I orders the Oceakov kadi, as well as aian *(t.n. - Turkish official in charge of a commune's or raia's administration)* and janissary zabiți *(t.n. administrators)*, to regulate traffic through Ismail, Isaccea and the raia under protection. *(t.n. raia – 2. territory under Ottoman rule, making up the hinderland of a citadel)*
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, CCLII/3

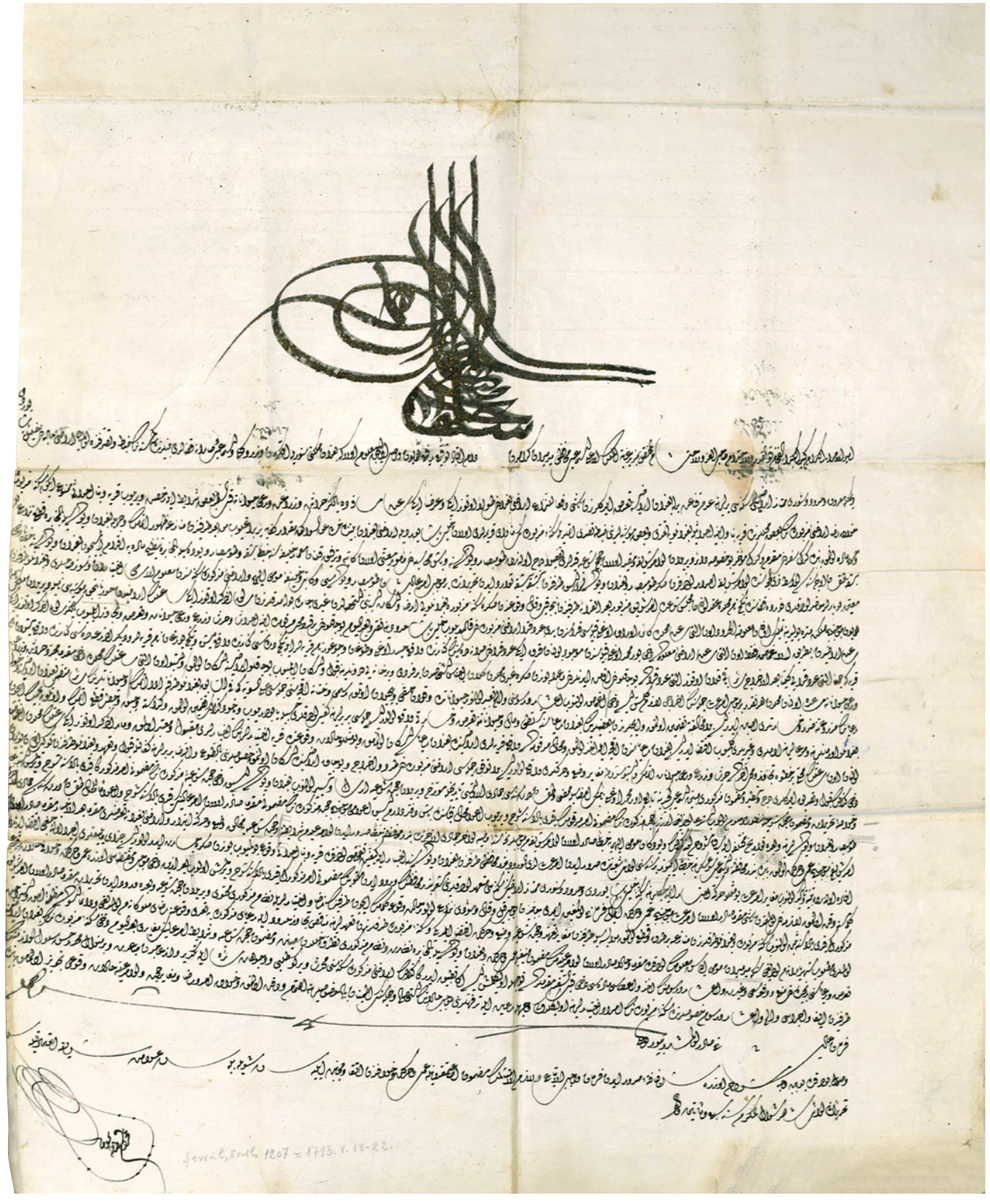

1793 mai 12-21 (1207 Șevval **evail), Constantinopol**
Firman prin care sultanul Selim III poruncești mahafizului de Ismail, cu rang de mirimirian, să se ia măsurile cuvenite pentru respectarea de către cei din Bugeac a „hotarului" lui Halil pașa și nimeni să nu construiască clădiri în această zonă.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, CCLII/13

May 12th – 21st 1793 (1207 Șevval evail), Constantinopol
Firman in which Sultan Selim III orders the muhafiz *(t.n. guard or protector)* of Ismail (ranked as mirimirian) that appropriate measures should be taken to ensure that those in Bugeac respect Halil Pasha's 'boundary' and that no one should build structures in this area.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, CCLII/3

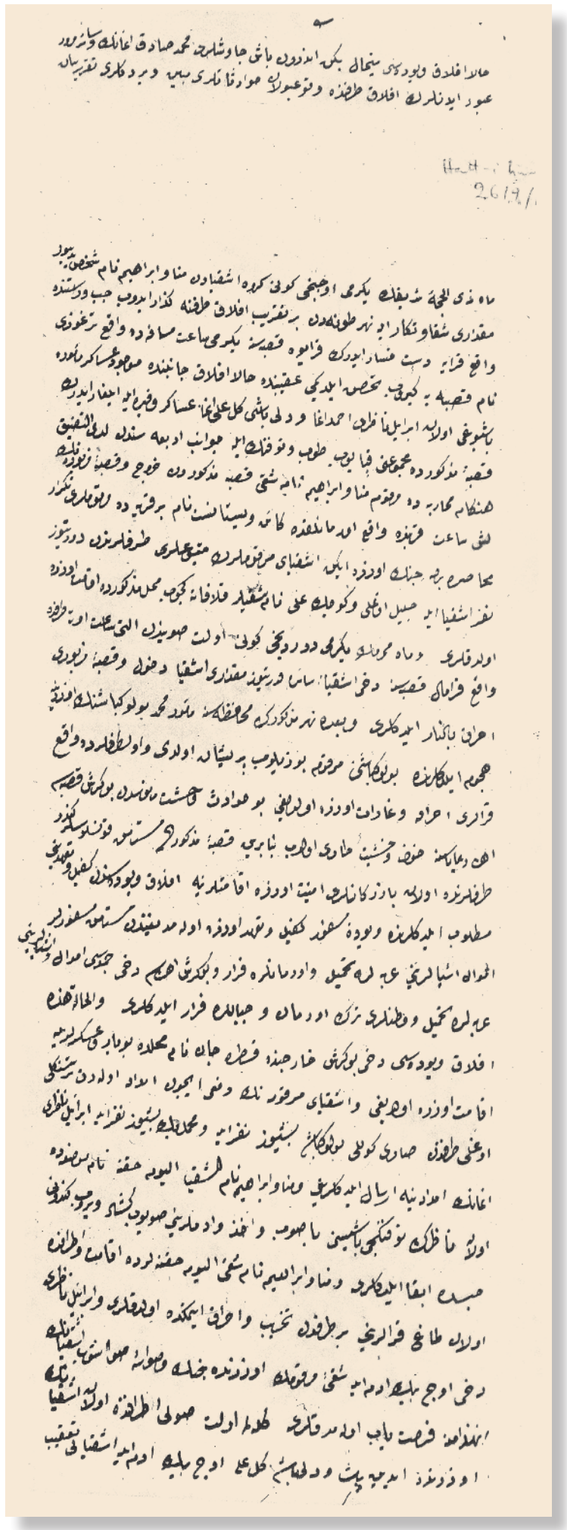

1802 iunie 11 (1217 Safer 9)
Raportul prezentat domnului Țării Românești, Mihail Șuțu vv., de către ceaușul Mehmed Sadik aga referitor la faptele săvârșite de Manav Ibrahim și alți răufăcători în Galați, Brăila și cazaua Isaccea.
ANR, SANIC, colecția *Microfilme Turcia*, rola 148 cadrul 260-263 (sursa: Başbakanlik Arşivi, Hatt-i Humayun Tasnifi, 2619/H)

June 11th, 1802 (1217 Safer 9)
The report presented to Mihail Șuțu, Voivode of Wallachia by *ceauș(t.n. messenger or doorman)* Mehmed Sadik Agha regarding the wrongdoings committed by Manav Ibrahim and other criminals from Galați, Brăila and the Isaccea kaza.
ANR, SANIC, *Microfilme Turcia* Collection, reel 148, frame 260-263 (source: Başbakanlik Arşivi, Hatt-i Humayun Tasnifi, 2619/H)

1818 octombrie 2-31 (1233 Zilhice)
Sultanul Mahmud al II-lea poruncește lui Alexandru Șuțu vv., domnul Țării Românești să furnizeze încă 200 chile de grâu de Brăila veliului de Silistra.
ANR, SANIC, colecția *Documente turcești, 20*

2-31st October 1818 (1233 Zilhice)
Sultan Mahmud II orders Alexandru Șuțu Voivode of Wallachia, to supply another 200 kilos of wheat from Brăila to the veily of Silistra.
ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 20

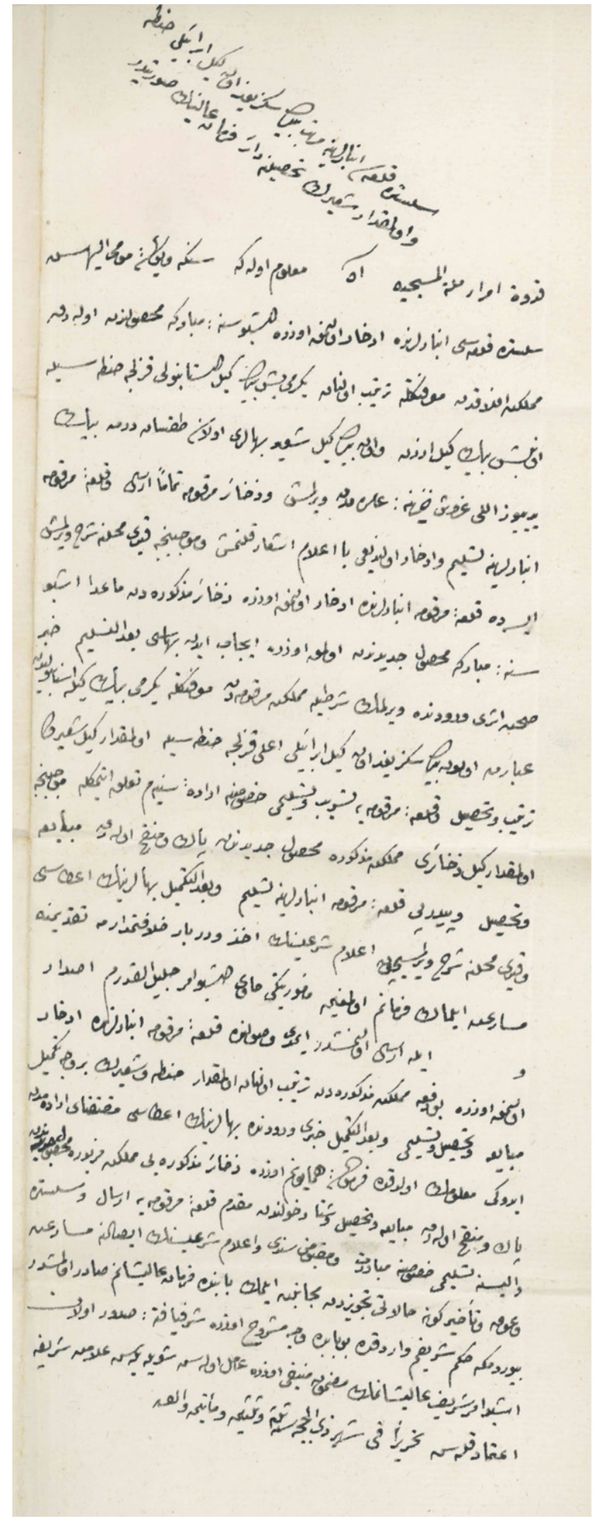

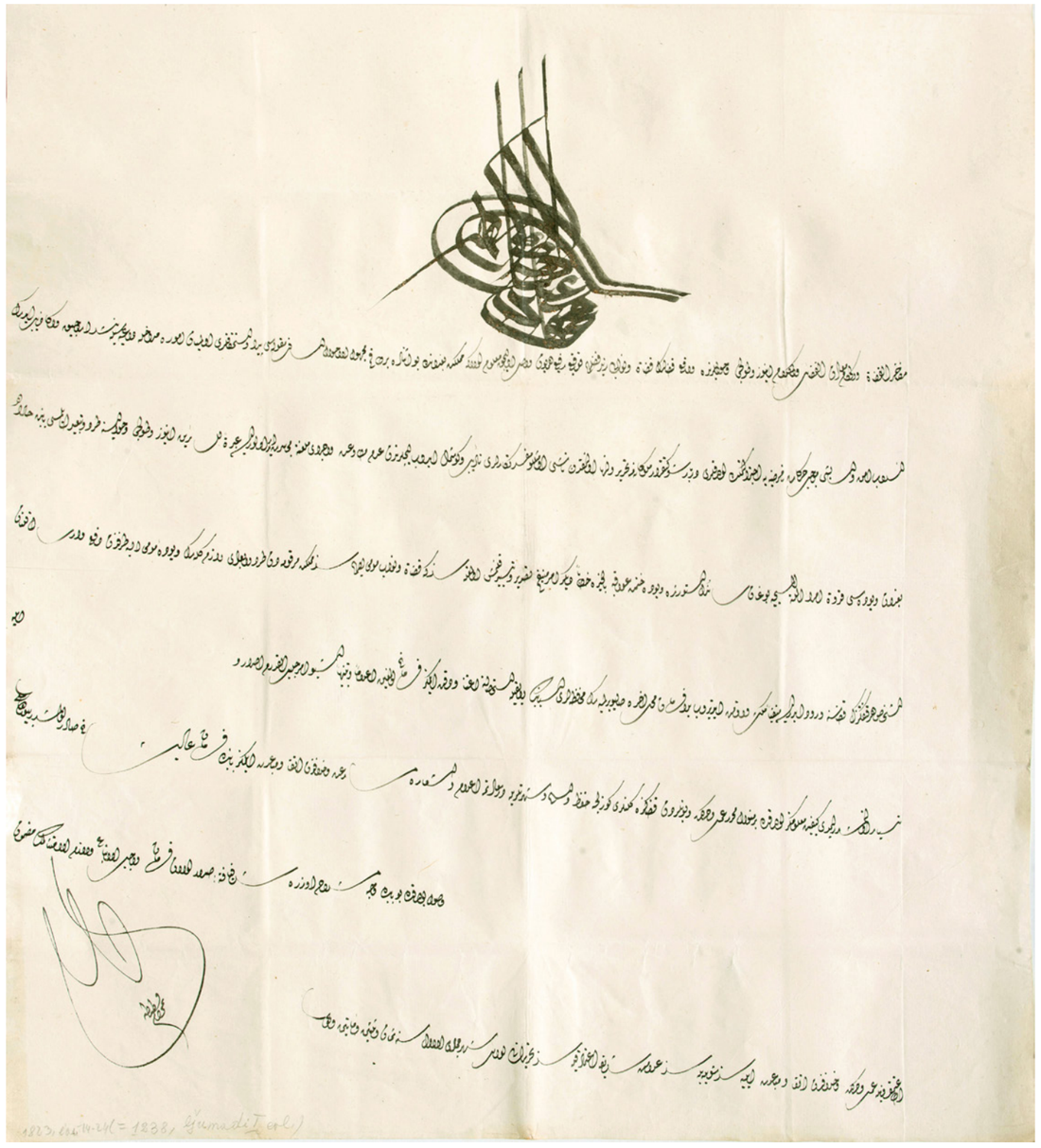

1822 ianuarie 14/23 (1238 Cemaziul I evvel), Constantinopol

Sultanul Mahmud II face cunoscut cadiilor și naibilor din Enoz și Tulcea, precum și celor din împrejurimi că, la o jalbă a lui Ioan Sandu Sturza vv., domn al Moldovei, că se permite ca „tulburătorii" ce au pricinuit intrigi și provocări în Moldova să fie surghiuniți la Enoz și Tulcea și să nu li se permită părăsirea localităților.

ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 1263

Janury 14th/23rd 1822 (1238 Cemaziul I evvel), Constantinople

Sultan Mahmud II announces to the kadisand naibsof Enoz and Tulcea, as well as those from neighbouring regions that by the demand of Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia, it is allowed for the 'troublemakers' who had caused intrigues and unrest in Moldavia to be exiled to Enoz and Tulcea and not be allowed to leave the localities.

ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1263

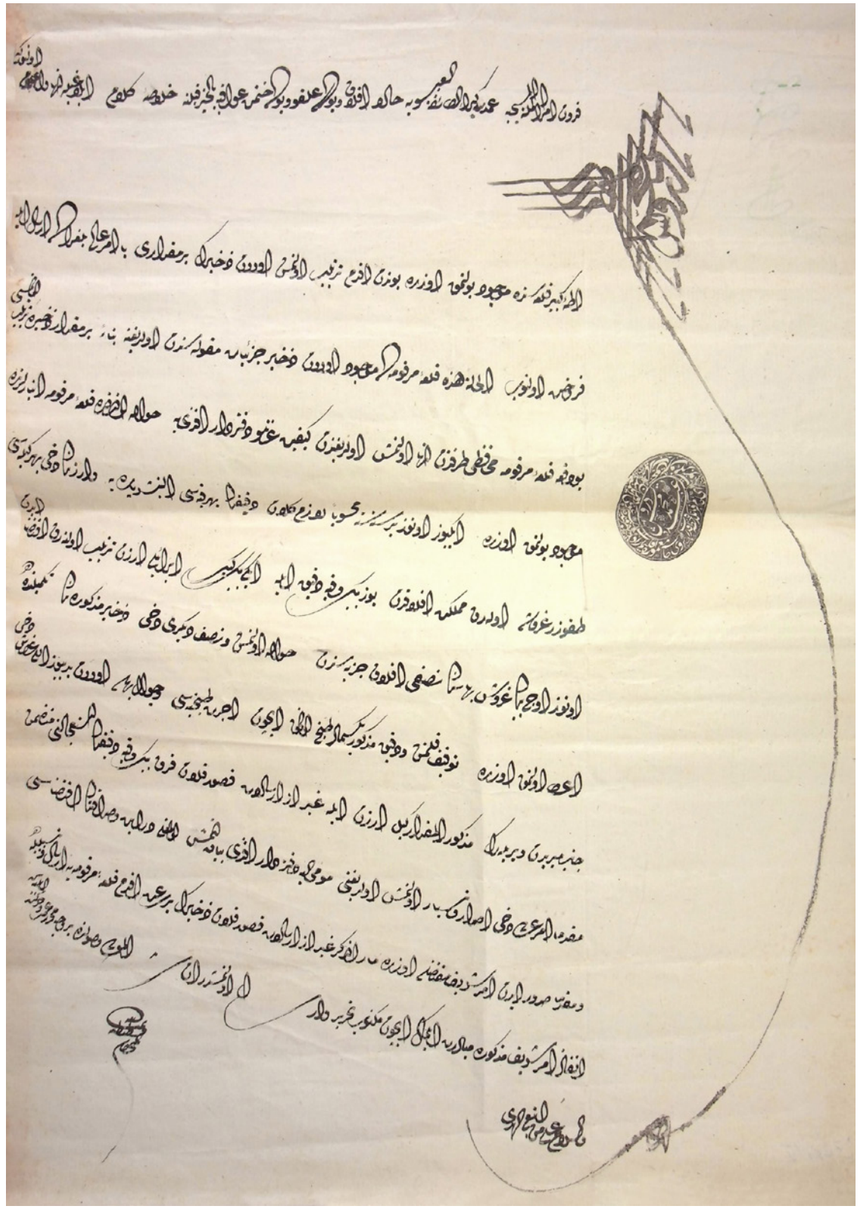

1822 noiembrie 16 (1238 Rebi I gurre), Tulcea

Scrisoare prin care Esseid Yunus pașa, muhafiz al cetății Tulcea, transmite lui <Ioan Sandu Sturza vv. domn al Moldovei> salutările sale prietenești și urări de bine.

ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 228

November 16th, 1822 (1238 Rebi I gurre), Tulcea

Esseid Yunus Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* of the Tulcea citadel, sends his friendly greetings and best wishes to Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia.

ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 228

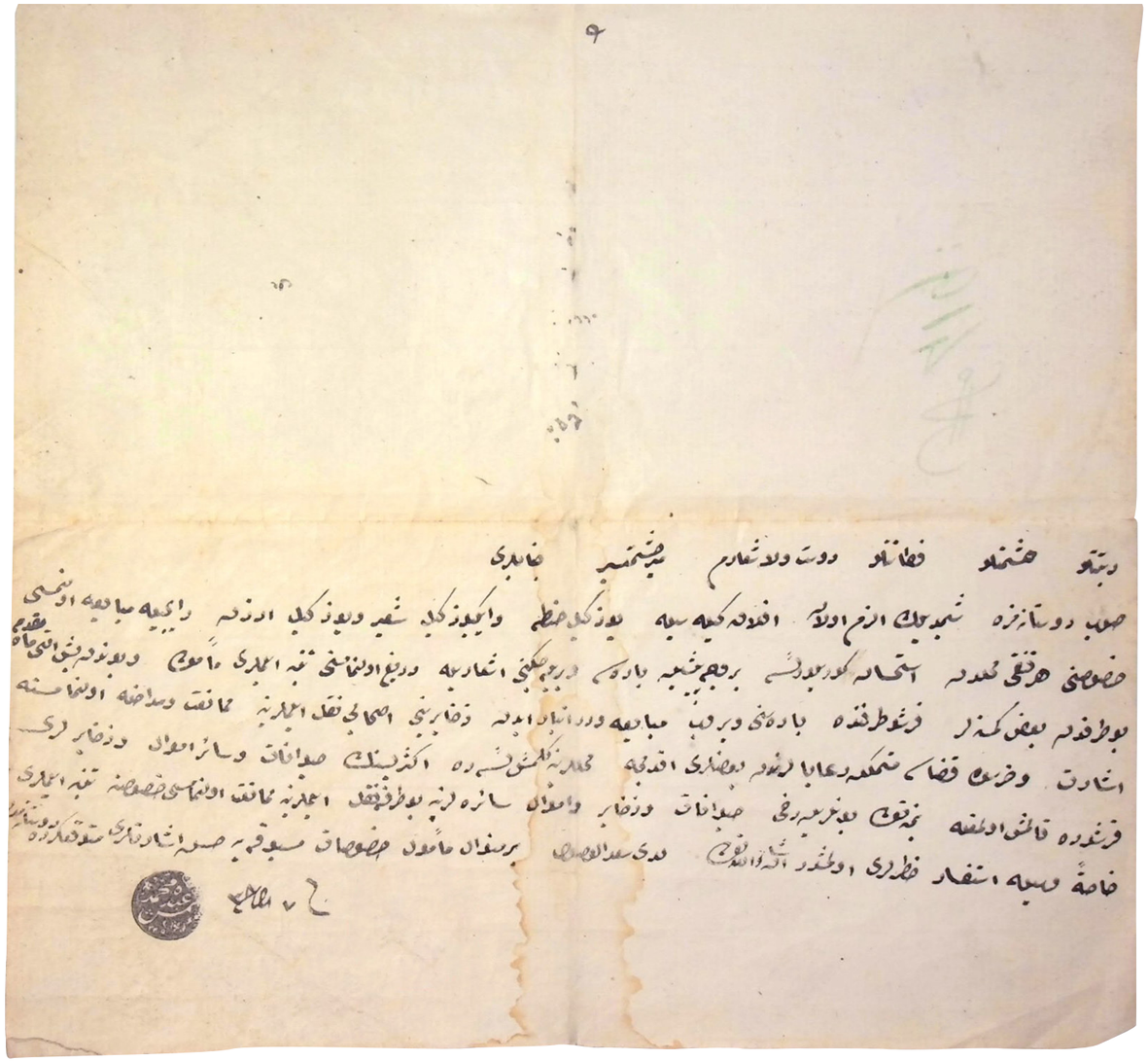

1822 noiembrie 22 (1238 Rebiul evvel 7), Hârșova
Mehmed Memeș, aian de Hârșova, roagă pe Grigorie Ghica vv. domn al Țării Românești, să-i permită cumpărarea a 100 chile „valahe” de grâu, 200 chile de orz și 100 chile de mei din Țara Românească, rugând, totodată, ca raialele fugite din Hârșova să fie readuse, cu vitele și lucrurile lor.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 419

November 22nd, 1822 (1238 Rebiul evvel 7), Hârșova
Mehmed Memeș, aian *(t.n. Turkish official in charge of a commune's or raia's administration)* from Hârșova, asks Grigorie Ghica, Voivode of Wallachia, for his permission to buy 100 "Wallachian" kilos of wheat, 200 kilos of oats and 100 kilos of millet from Wallachia, and asks that the raia who fled Hârșova be brought back with all of their cattle and belongings. *(t.n. raia – 1. subjects of the Ottoman Empire under Christian denomination)*
ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 419

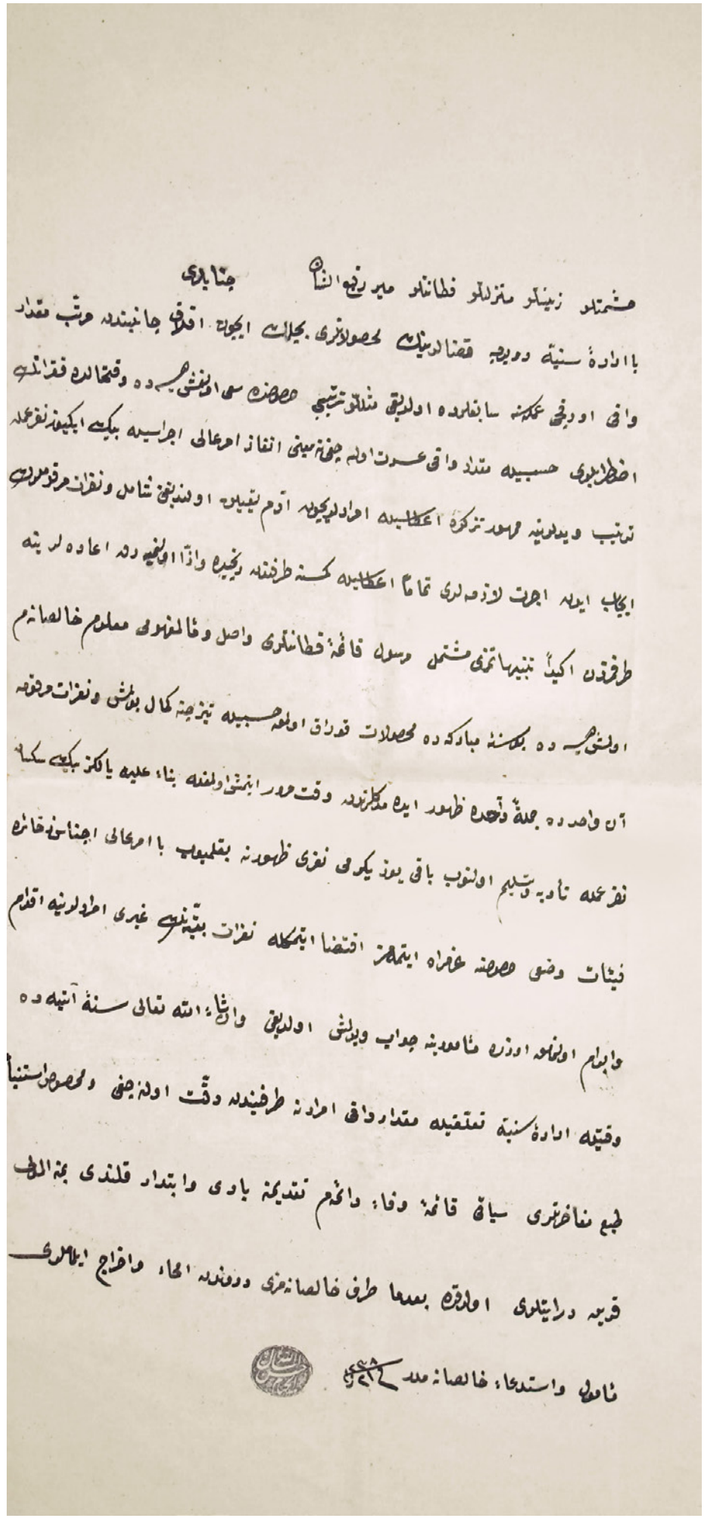

1823 august 29 (1238 Zilhice 21)
Hasan bei comunică lui Grigore Ghica vv., domn al Țării Românești, că din cei 1200 lucrători trimiși pentru secerarea recoltei din Dobrogea, numai 1080 au fost folosiți; restul de 120 nu s-au prezentat fiind secetă și foamete.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 746

August 29th, 1823 (1238 Zilhice 21)
Hasan bey informs Grigore Ghica, Voivode of Wallachia that out of the 1.200 workers sent to harvest the fields in Dobruja, only 1.080 were used; the other 120 weren't available due to draught and famine.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 746

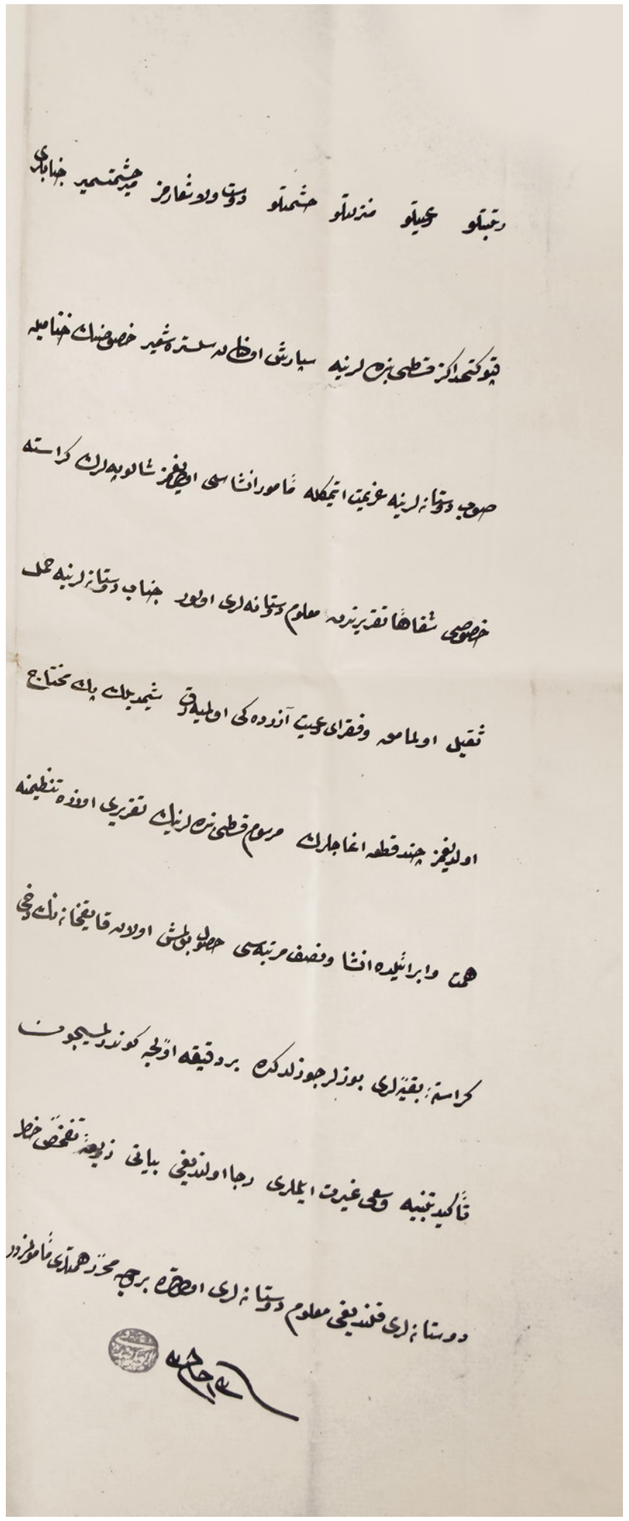

1823 ianuarie 26 (1238 Cemaziul I 13), Isaccea
Ahmed, binbaș al cetății Isaccea scrie lui Ioan Sandu Sturdza vv., domn Moldovei despre trecerea prin Silistra a unor boieri și întărirea relațiilor dintre târgul Iași și cetatea Isaccea.
ANR, SANIC, colecția *Documente turcești*, 1269

January 26th, 1823 (1238 Cemaziul I 13), Isaccea
Ahmed, binbashi at the Isaccea citadel writes to Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia about some boyars' passing through Silistra and strengthening the relations between Iași and Isaccea.
ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 1269

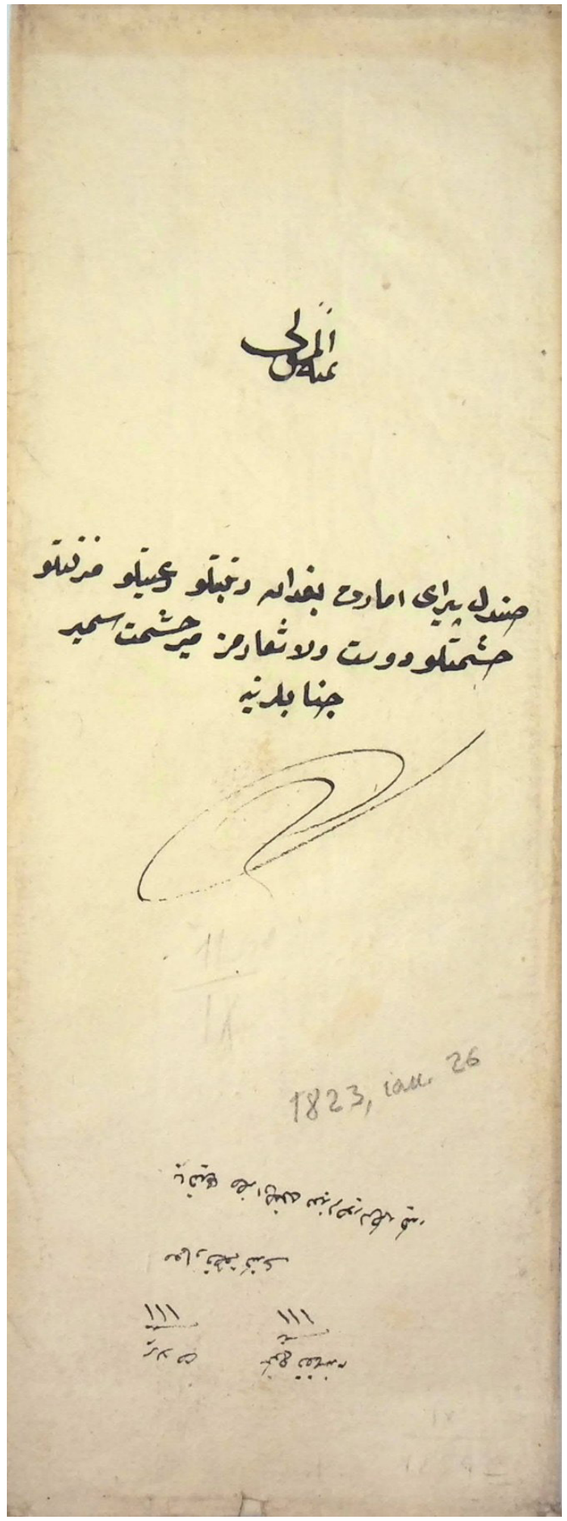

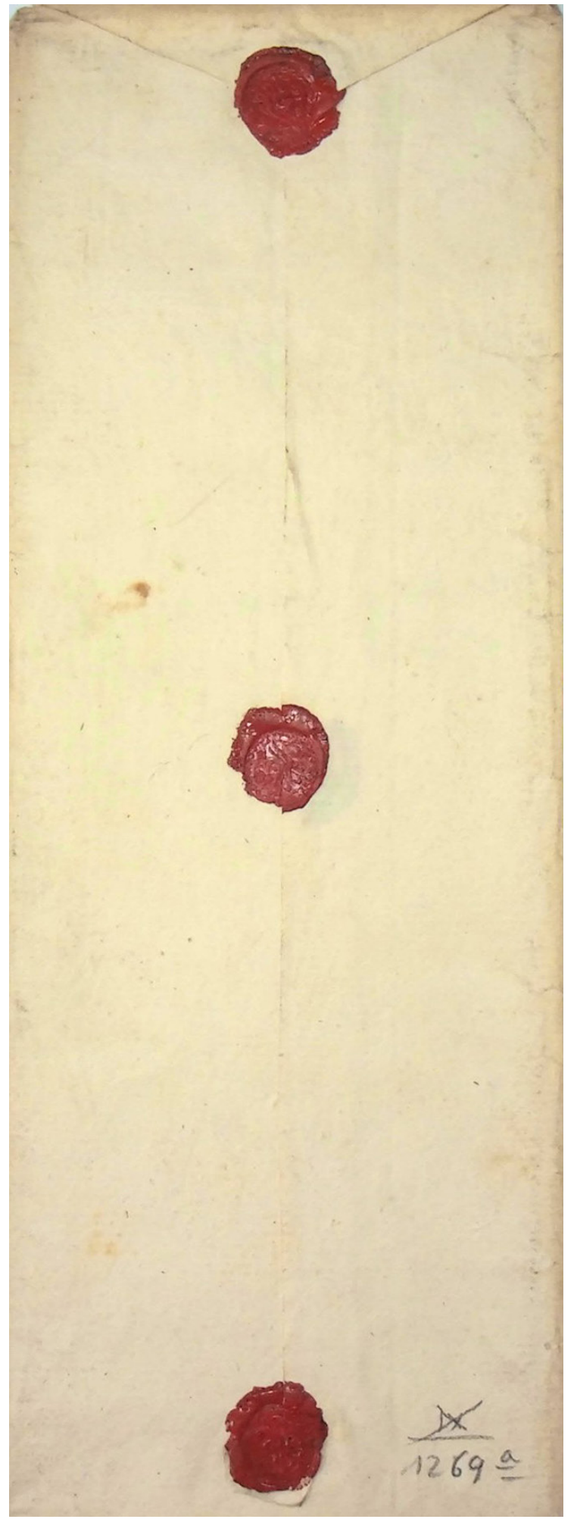

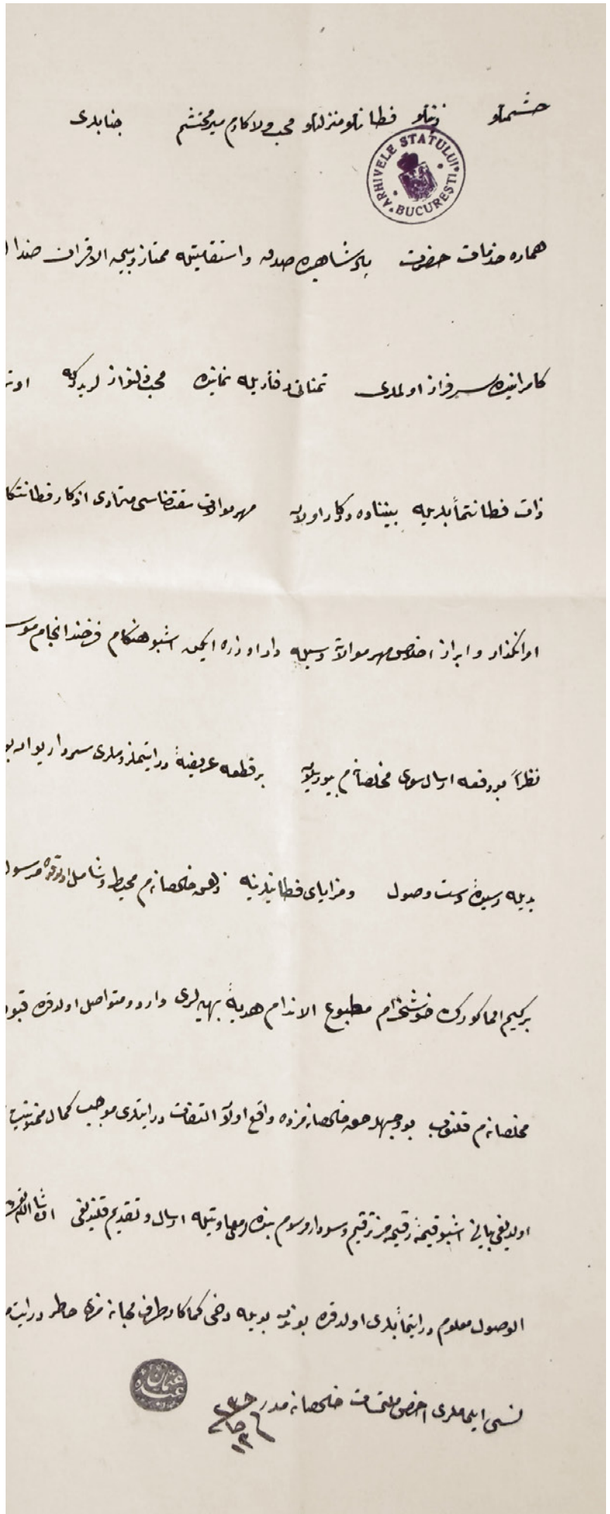

1823 ianuarie 26 (1238 Cemaziul I 13), Isaccea
Osman pașa, muhafâz de Isaccea, mulțumește lui Ioan Sandu Sturza vv., domn al Moldovei, pentru o blană și o mănușă pentru șoimi, primite prin boierul Ioan serdar.
ANR, SANIC, colecția *Documente turcești*, 1272

January 26th, 1823 (1238 Cemaziul I 13), Isaccea
Osman Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Isaccea, thanks Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia, for a fur and glove for hawks which he received through the Sirdar boyar Ioan.
ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 1272

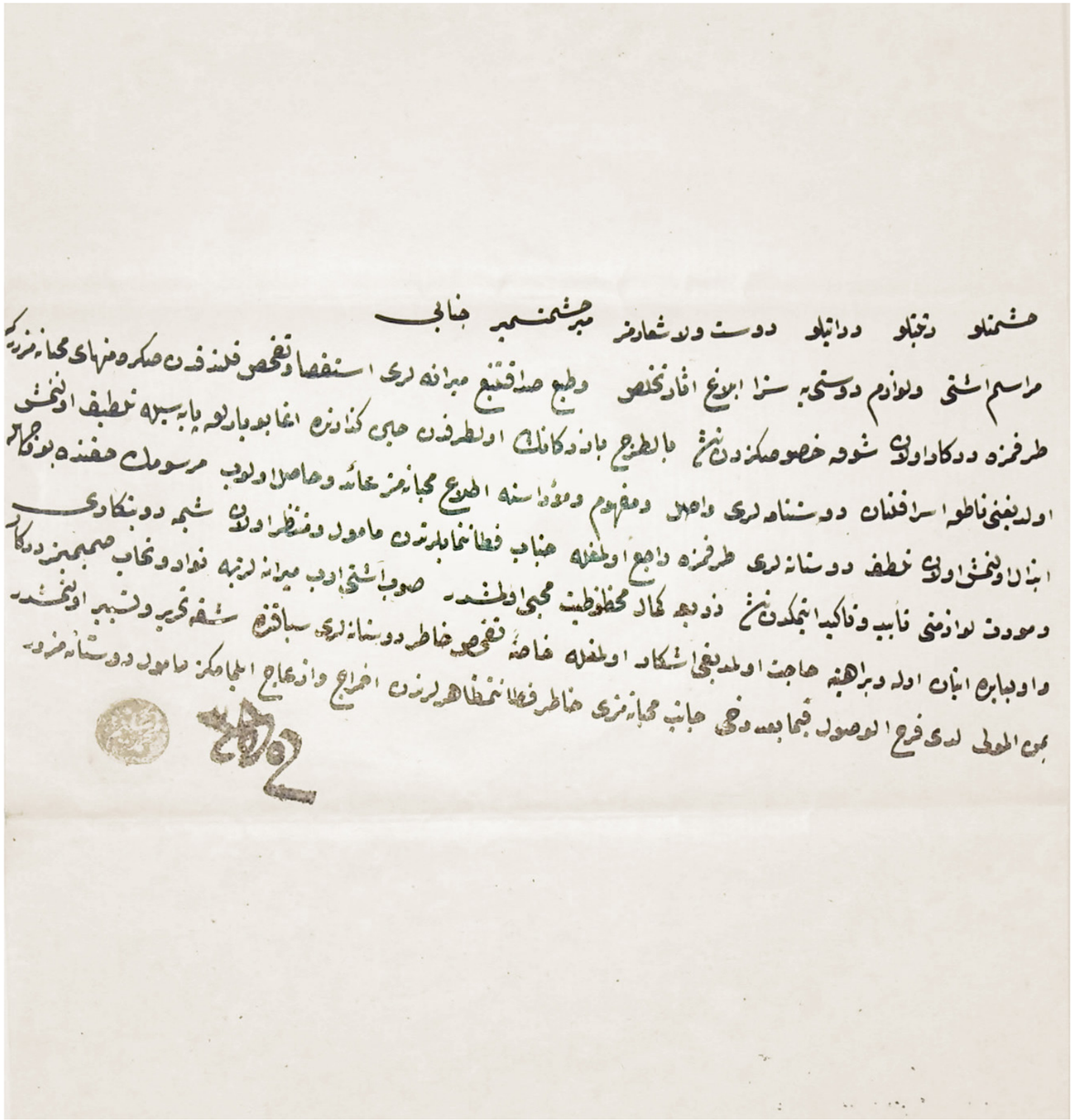

1823 februarie 17 (1238 Cemaziul II 5)
Mehmed Selim, muhafâz de Silistra și serasker de Dunăre, aduce la cunoștința lui Ioan Sandu Sturdza că a aflat cu mulțumire despre ridicarea la rangul de mare boier a negustorului Bălțărețu.
ANR, SANIC, colecția *Documente turcești*, 1277

February 17th, 1823 (1238 Cemaziul II 5)
Mehmed Selim, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Silistra and Danube Serasker, informs Ioan Sandu Sturdza that he learned with satisfaction about promoting the merchant Bălțărețu to the rank of high boyar.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1277

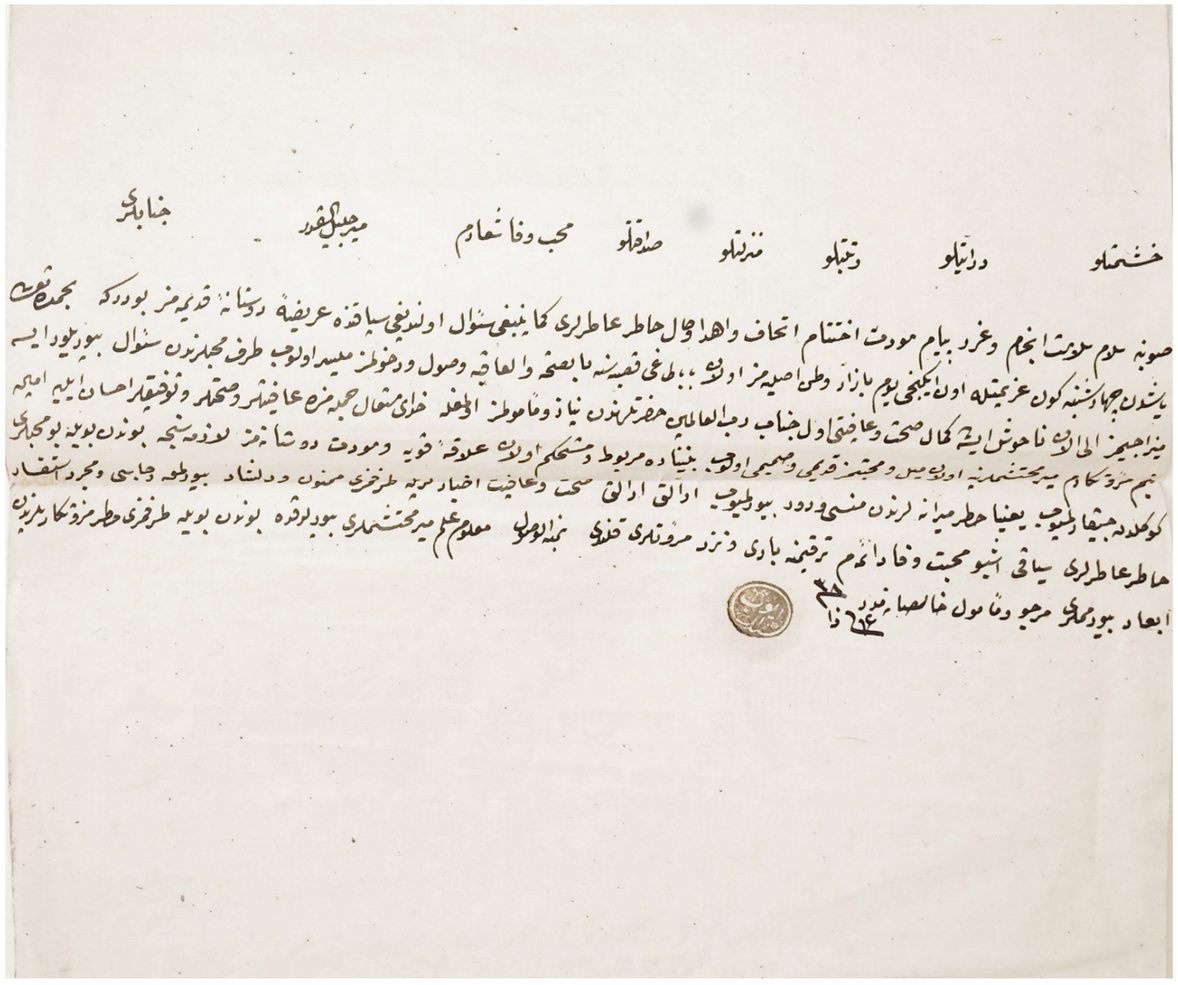

10 (1238 Zikade gurre)
Eyub <fost başbeşli aga la Iaşi> aduce la cunoştinţă lui Ioan Sandu Sturdza vv., domn al Moldovei, că plecând din Iaşi a sosit la Babadag, oraşul său natal, şi transmite domnului omagiile sale.
ANR, SANIC, colecţia *Documente Turceşti*, 1326

July 10th, 1823, (1238 Zikade gurre)
Eyub, former Başbeşli Agha *(t.n. supreme commander of Turkish police officers)* in Iaşi,informs Ioan Sandu Surzda, Voivode of Moldavia that he had travelled from Iaşi to Babadag, his native town, and pays homage to the Voivode.
ANR, SANIC, *Documente Turceşti* Collection, 1326

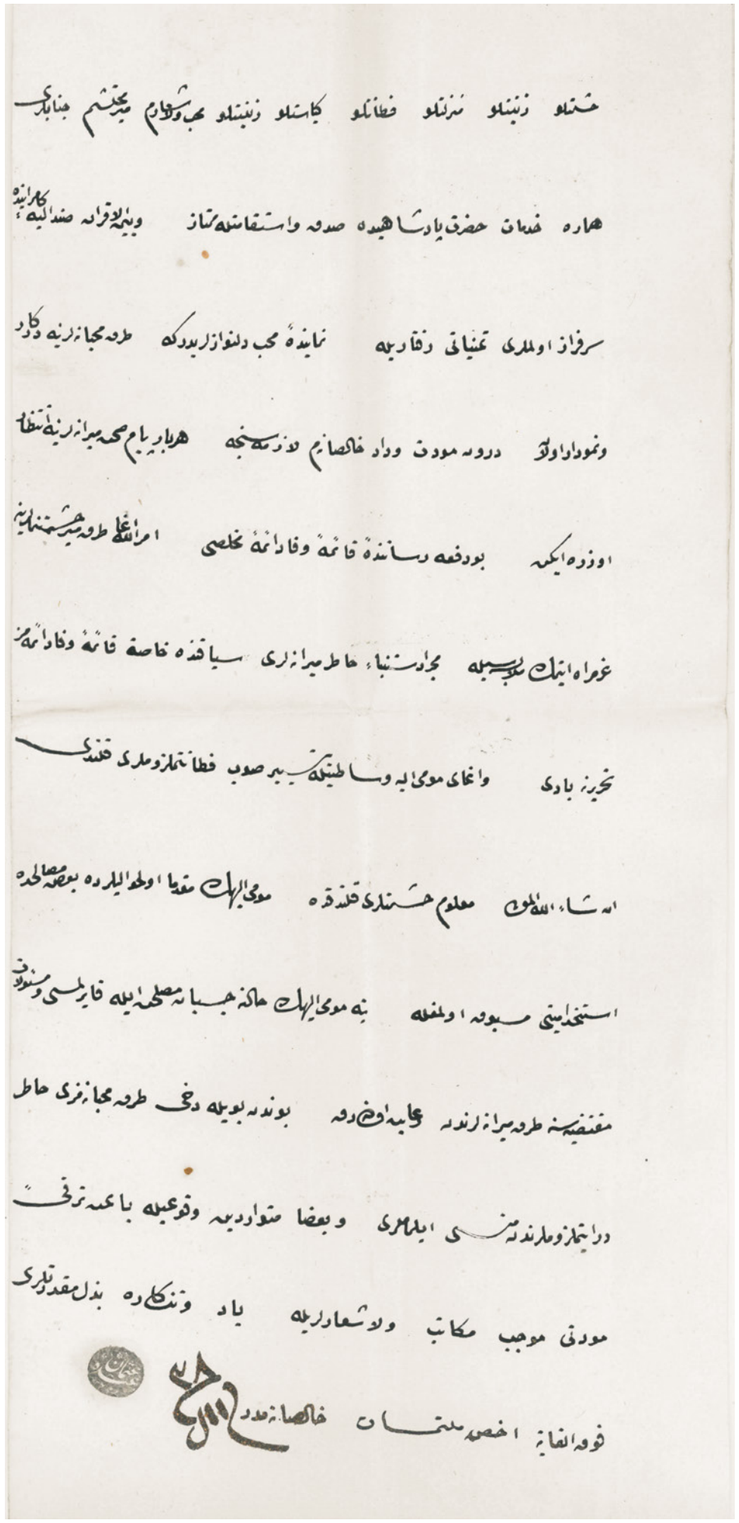

1823 iunie 21 (1238 Şevval 11)
Osman paşa, muhafâz de Isaccea, recomandă lui Ioan Sandu Sturza vv., domn al Moldovei, pe Emrullah aga, rugîndu-l pe domn să-i acorde un post.
ANR, SANIC, colecţia *Documente Turceşti*, 1320

June 21st 1823 (1238 Şevval 11)
Osman Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Isaccea, recommends Emrullah Agha to Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia, asking the voivode to grant him a position.
ANR, SANIC, *Documente Turceşti* Collection, 1322

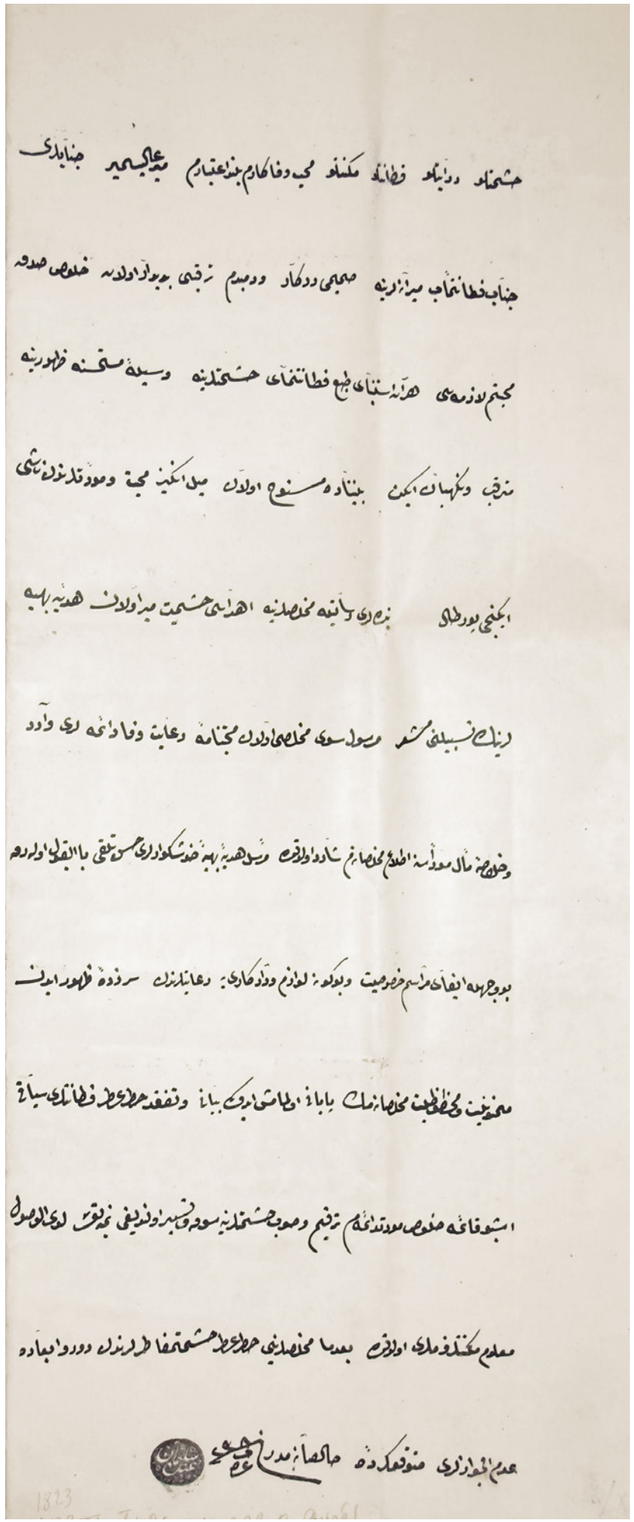

1823 martie 14 (1238 Receb gürre)
Suleiman pașa, muhafâz de Măcin, mulțumește lui Ioan Sandu Sturza vv., domn al Moldovei, pentru darul princiar primit prin al doilea portar.
ANR, SANIC, colecția *Documente turcești*, 1287

March 14th, 1823 (1238 Receb gürre)
Suleyman Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Măcin, thanks Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia for the princely gift he received through the second porter.
ANR, SANIC, *Documente turcești* Collection, 1287

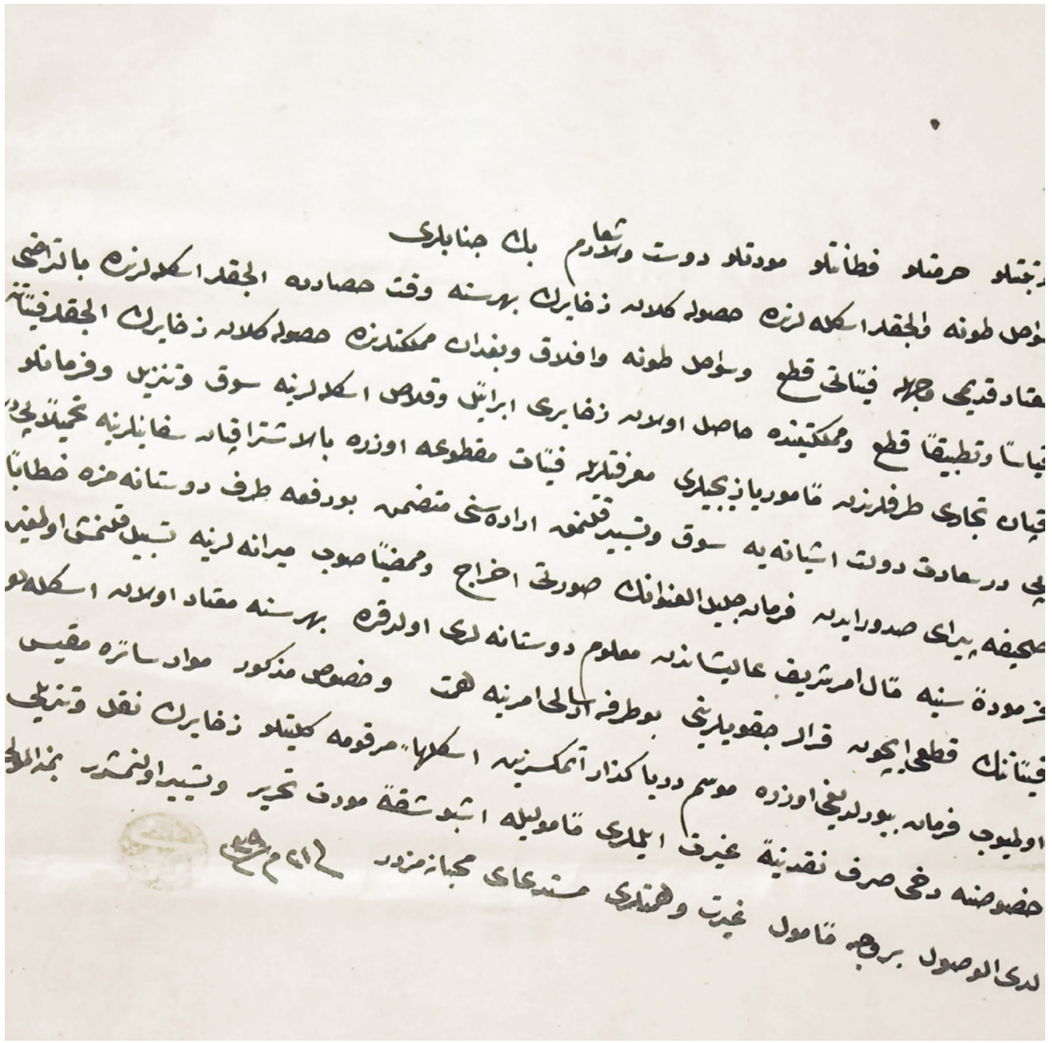

1823 septembrie 27 (1239 Muharrem 21)
Ebubekir pașa, muhafâz de Brăila, comunică lui Ioan Sandu Sturdza vv., domn al Moldovei, sosirea unui firman împărătesc pentru expedierea la Brăila și Galați a zaherelelor adunate din Țara Românească și Moldova spre a fi vândute negustorilor capanlâi, cu același preț fixat pentru zaherelele adunate la Balcic.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 1363

September 27th, 1823 (1239 Muharrem 21)
Eburbekir Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Brăila, informs Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia, that an imperial firman has arrived about sending the zaharea gathered from Wallachia and Moldavia to Brăila and Galați to be sold to capanlâi merchants with the same fixed prices of the zaharea from Balcik.
(t.n. zaharea – supplies such as honey, wax or flour which the Romanian Principalities were obligated to hand over to Ottoman troops, capanlâu - Turkish merchant who aquired food supplies for Turkish troops)
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1363

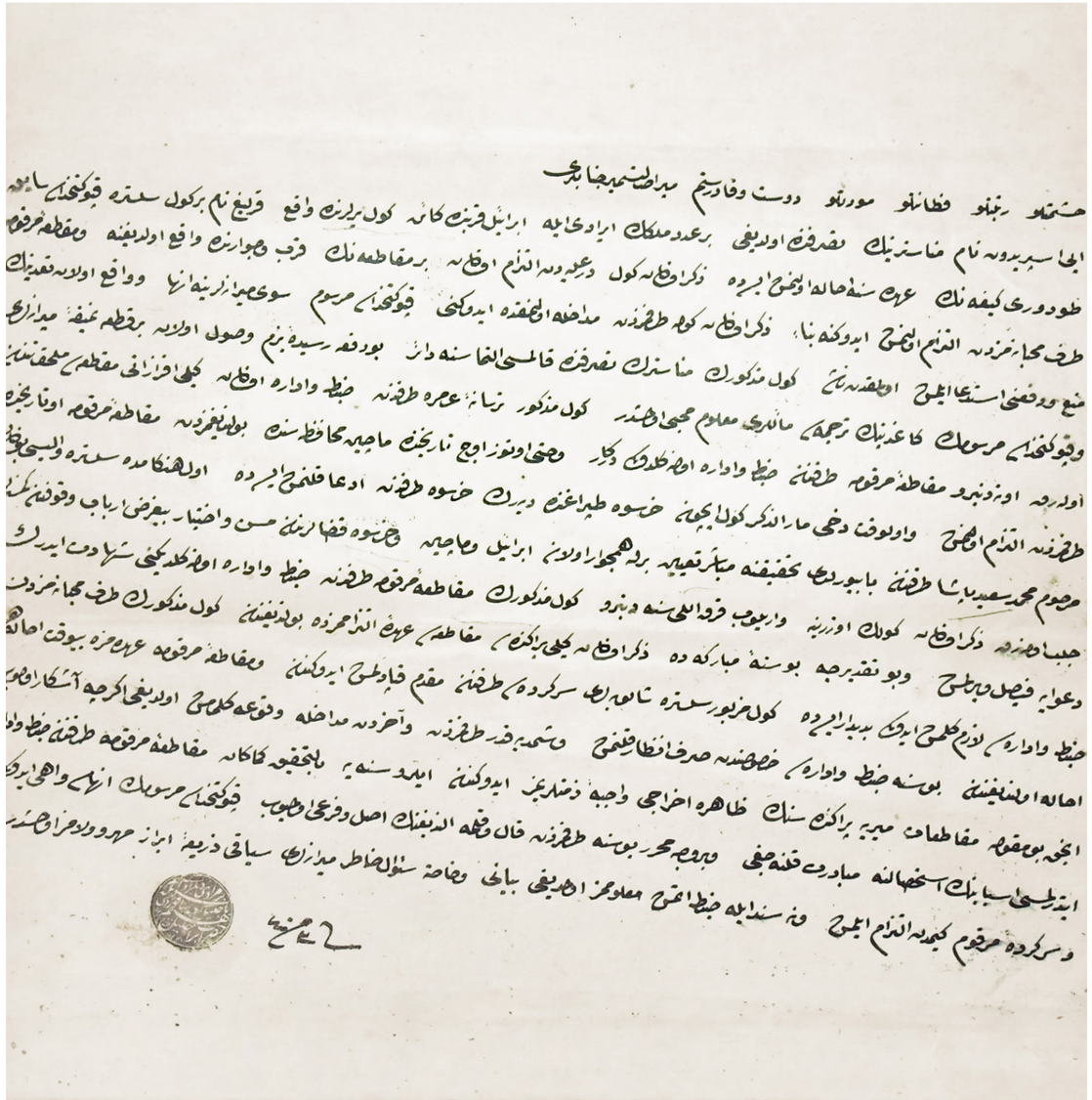

1824 august 28 (1240 Muharrem 3)
Ibrahim Halil, muhafiz de Brăila, confirmă lui Grigore Ghica vv., domn al Țării Românești, primirea scrisorii lui Tudor Ghica, fost capuchehaie de Silistra, în pricina bălții Cârlig de lângă Brăila, iar că, în urma cercetării pricinii cu cei din apropierea Hârșovei, Brăilei și Măcinului, s-a constatat că balta aparținea Brăilei.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 872

August 28th, 1824 (1240 Muharrem 3)
Ibrahim Halil, *muhafiz (t.n. guard or protector)* of Brăila, confirms to Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, that he has received the letter from Tudor Ghica, former capuchehaie of Silistra, regarding the issue of the Cârlig pond near Brăila, and that after inquiring on the matter with those around Hârșova, Brăila and Măcin, it was decided that the pond was under Brăila's jurisdiction.
(t.n.capuchehaie – diplomatic representative of the Wallachian/Moldavian rulers to the Ottoman court)
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 872

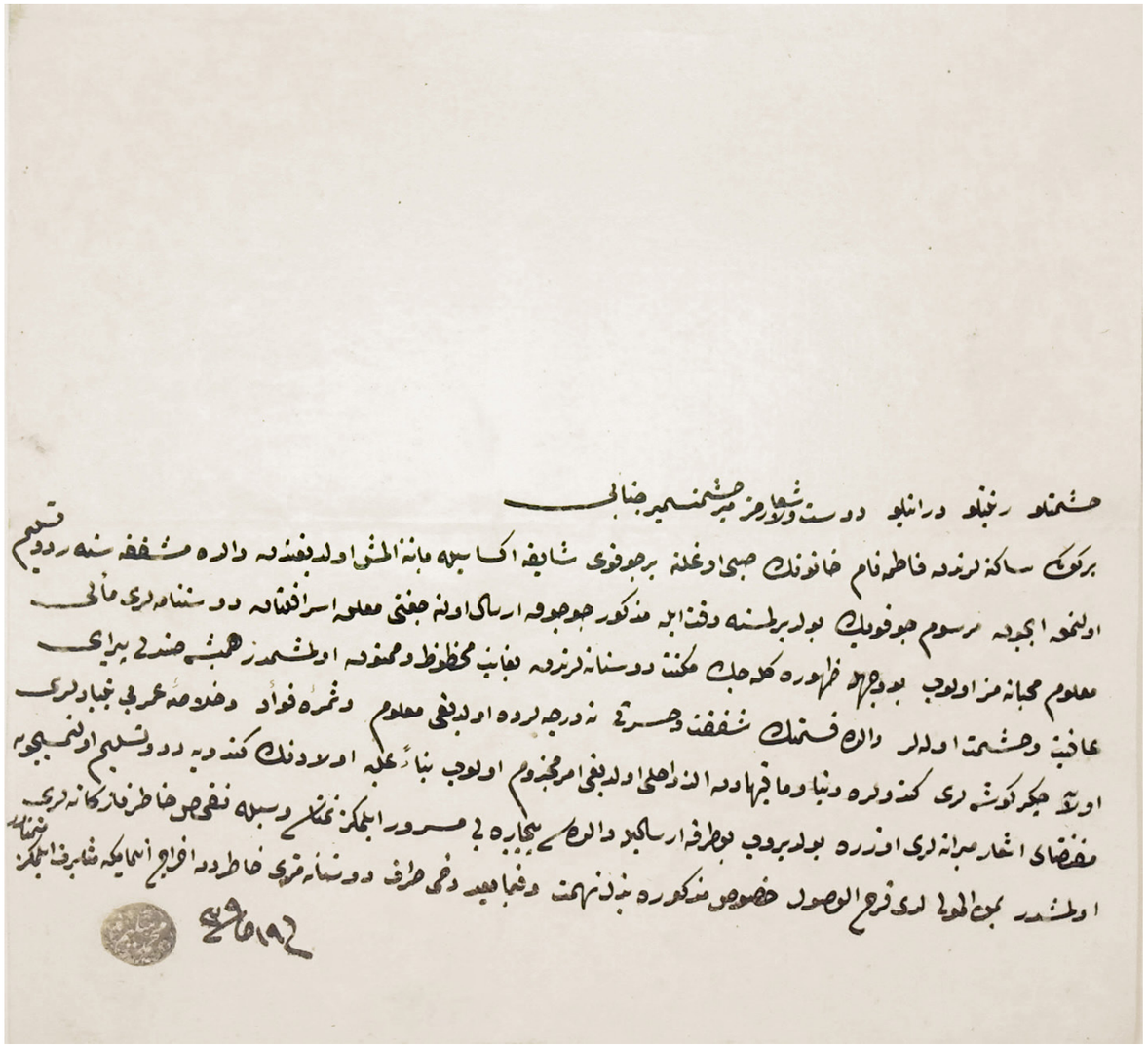

1824 iunie 21 (1239 Cumadi I 19), Silistra
Selim Mehmed, pașa de Silistra, solicită lui Grigore Ghica vv., domn al Țării românești să trimită 40 de grinzi de stejar, necesare pentru tălpi la șalupe. De aceea, se trimite și arhitectul Mehmed Califa.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 442

June 21st, 1824 (1239 Cumadi I 19), Silistra
Selim Mehmed, Pasha in Silistra, addresses Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, requesting 40 oakwood beams necessary for building boats. Architect Mehmed Califa is sent for the same reason.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 442

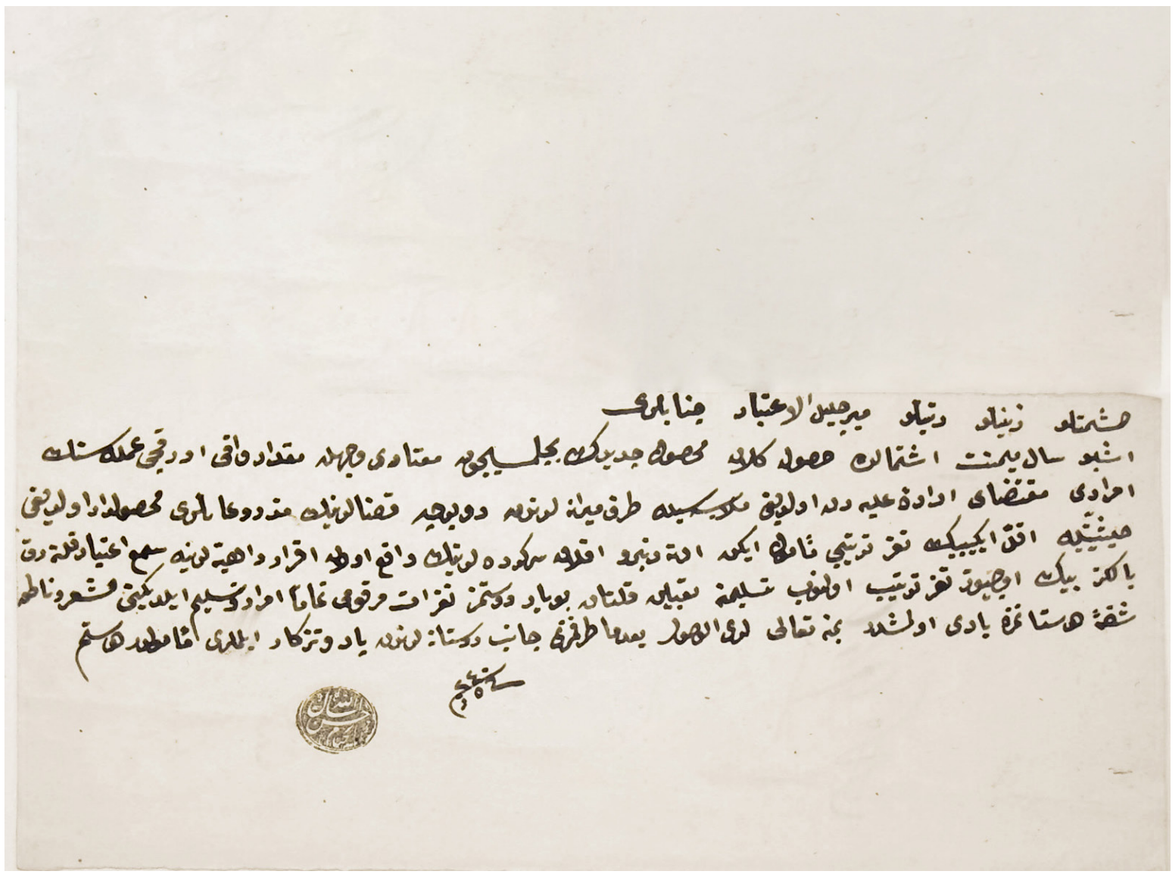

1825 iulie 25 (1240 Zilhice 9)
Sinet prin care Hasan din Alceaklar (Balcic), mumbașir pentru strângerea zaherelei din Dobrogea, confirmă primirea a 1300 lucrători din Țara Românească, prin logofătul Iamandi.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 940

July 25th, 1825 (1240 Zilhice 9)
Payment document through which Hasan from Alceaklar (Balcik), mumbașir *(t.n. tax collector)* tasked with collecting the zaharea in Dobruja, confirms receiving 1.300 workers from Wallachia through logofăt Iamandi. *(t.n. zaharea – supplies such as honey, wax or flour which the Romanian Principalities were obligated to hand over to Ottoman troops. Logofăt – head of the royal chancery)*
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 940

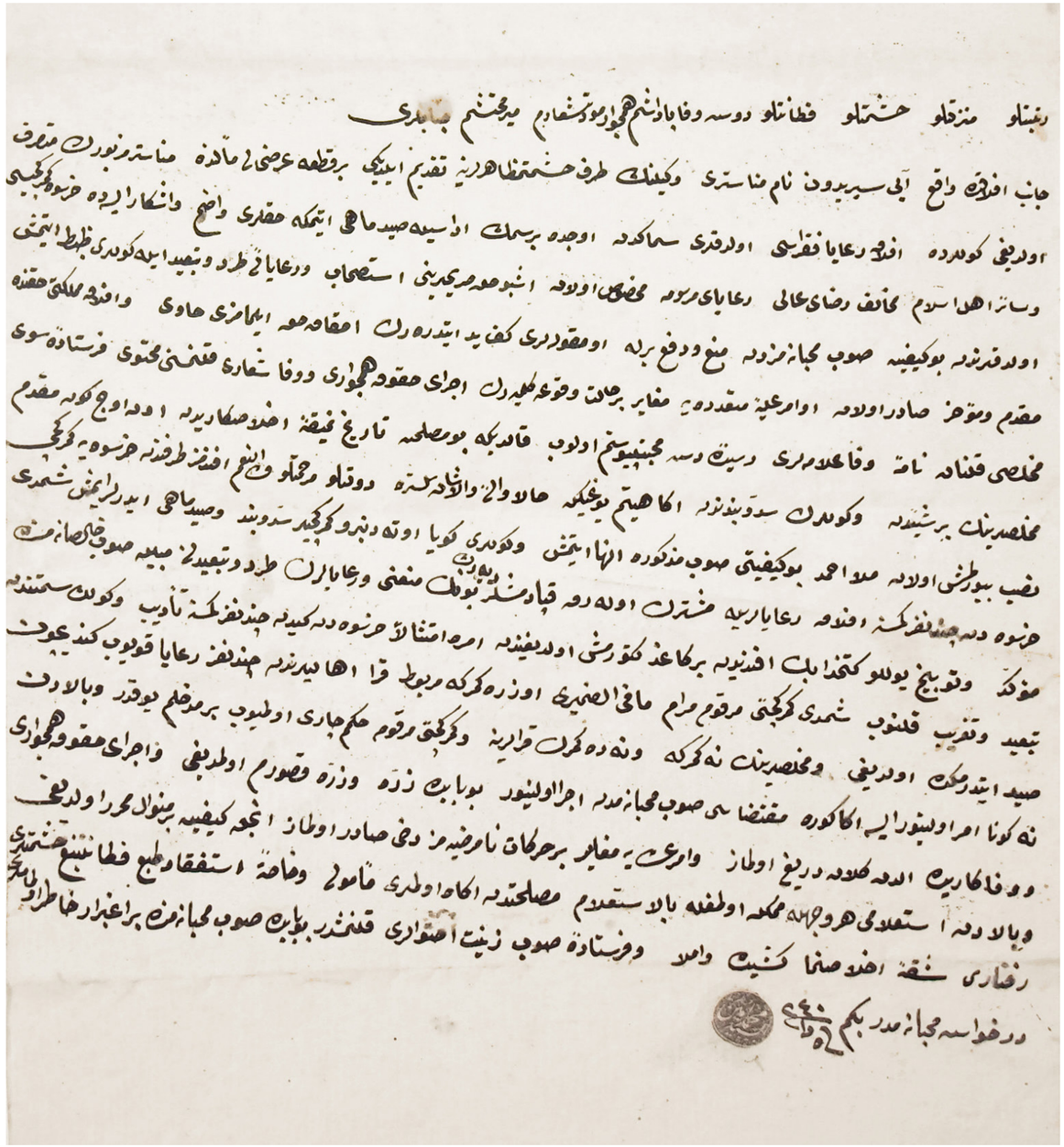

1825 iunie 21 (1240 Zi l cade 5)
Es-Seid Mehmed Emin, aian de Hârșova, confirmă lui Grigore Ghica vv., domnul Țării Românești că mânăstirea Sfântul Spiridon are voie să ia trei pești.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 896

June 21st, 1825 (1240 Zi l cade 5)
Letter from Es-Seif Mehmen Emin, aian of Hârșova, to Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, confirming that Saint Spiridon Monastery is allowed to take three fish. *(t.n.aian - Turkish official in charge of a commune's or raia's administration)*
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 896

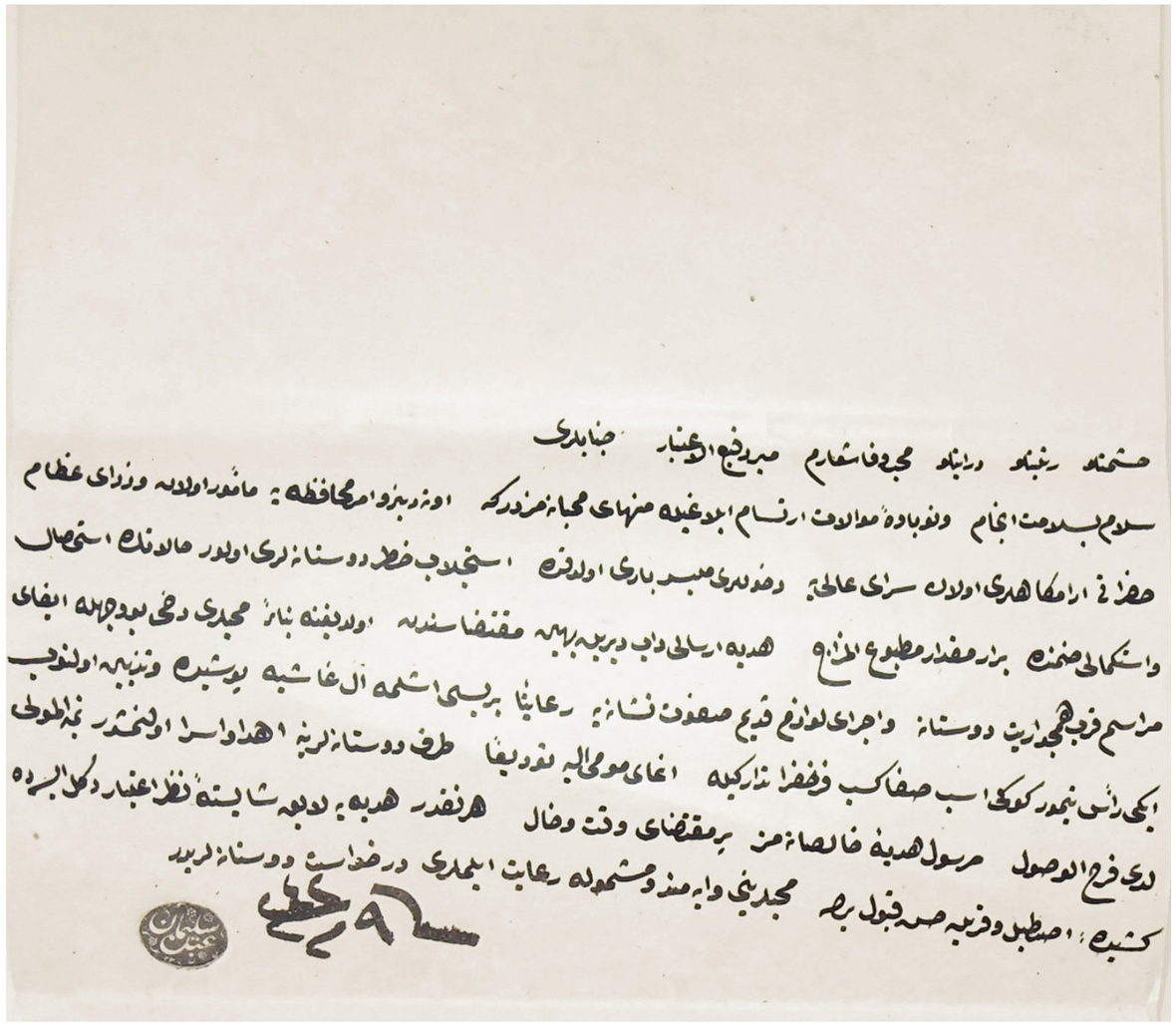

1826 august 13 (1242 Muharrem 9), Isaccea
Suleiman pașa, muhafâz,de Isaccea, scrie lui Ioan Sandu Sturdza, vv Moldovei că îi trimite, printr-un agă, ca dar, doi cai vineți închiși, în semn de prietenie și bună vecinătate.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 1629 bis

August 13th, 1826 (1242 Muharrem 9), Isaccea
Suleyman Pasha, *muhafiz* (*t.n. guard or protector)* informs Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia that he will send him two dark dun horses as a sign of friendship and good neighbourliness.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1629 bis

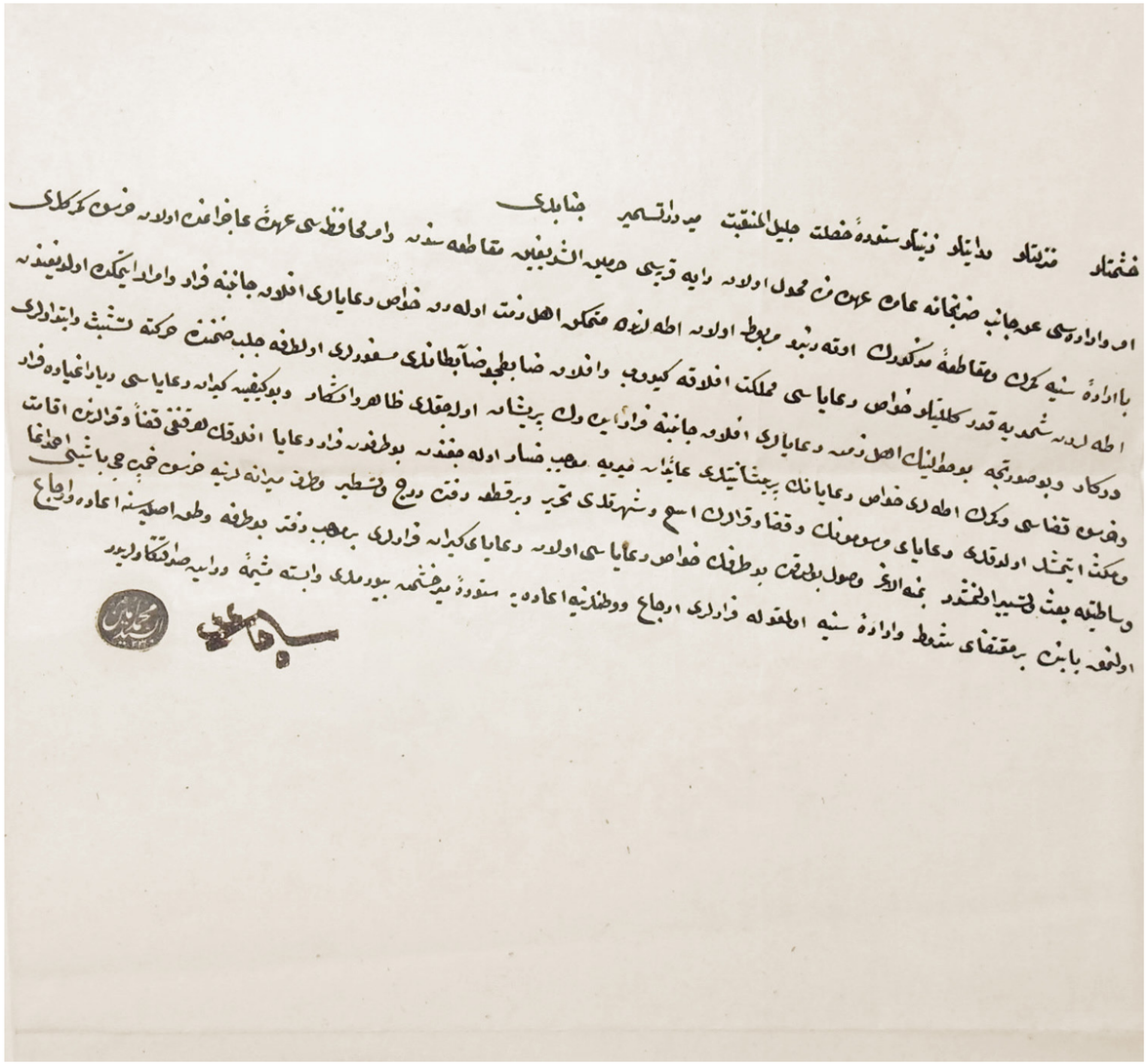

1826 decembrie 5 (1242 Cumadi I 5) Hârșova
Mehmed, aian de Hârșova, se adresează lui Grigore Ghica vv., domn al Țării Românești, să poruncească predarea fugarilor din Țara Românească, făcând referire la un catastif în care erau trecute numele, particularitățile fiecărui fugar, precum și din ce ostroave și sate dobrogene proveneau.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 649

December 5th 1826 (1242 Cumadi I 5) Hârșova
Mehmed Emin, aian in Hârșova, writes to Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, requesting him to hand over the fugitives from Wallachia, mentioning a ledger which featured the names, descriptions of each fugitive, as well as the islets or villages in Dobruja they had come from. *(t.n. aian - Turkish official in charge of a commune's or raia's administration)*
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 649

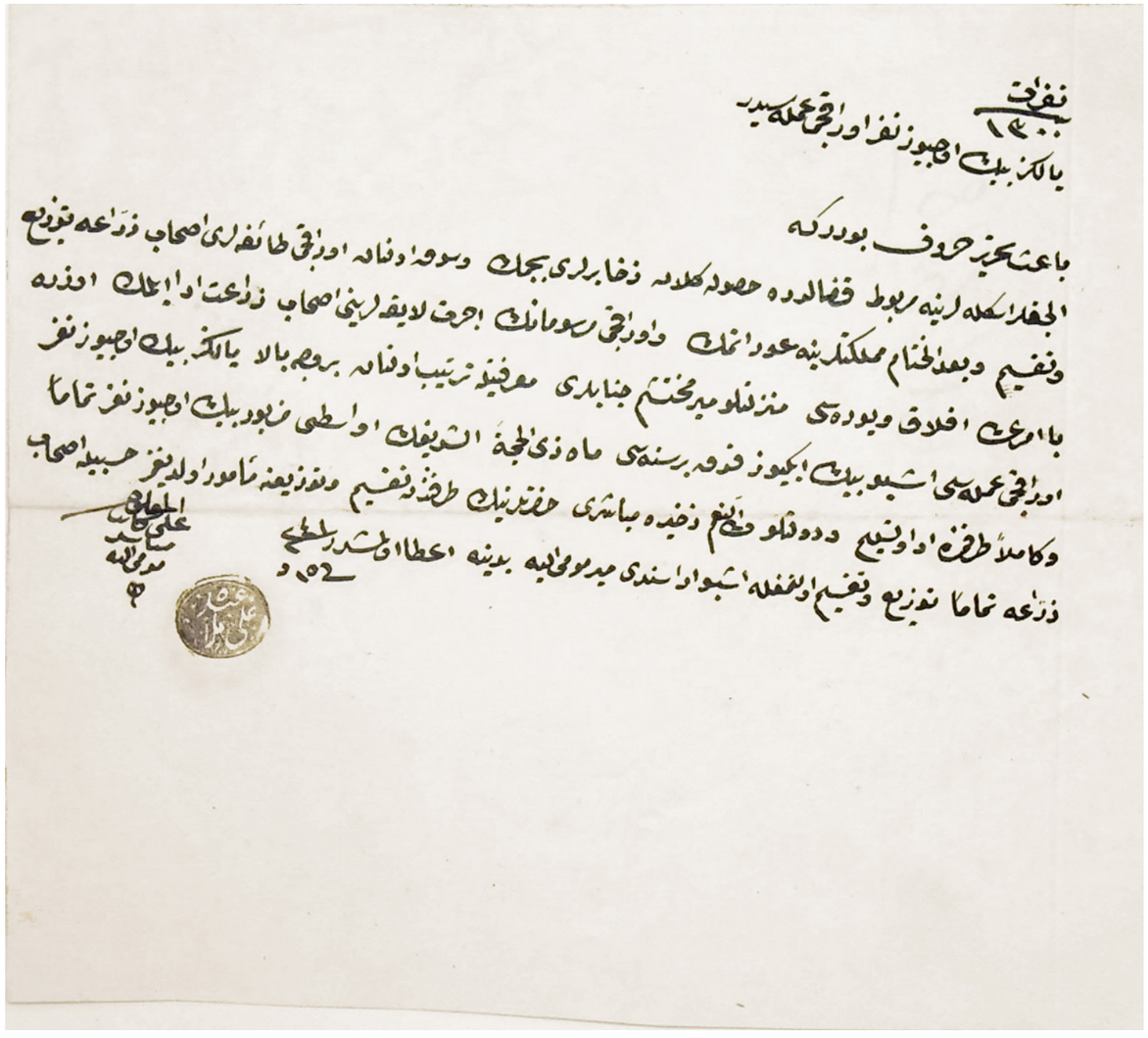

1826 iulie 21 (1241 Zilhice 15)
Sinet de plată prin care molla Ali confirmă primirea unui număr de 1300 muncitori pentru secerarea holdelor din cazalele aparținând schelei Alceaklar (Balcic).
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 628

July 21st, 1826 (1241 Zilhice 15)
Payment document in which *molla (t.n. judge of high rank)* Ali confirms receiving 1300 workers for the fields in the kazas from the Alceaklar (Balcik) wharf.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 628

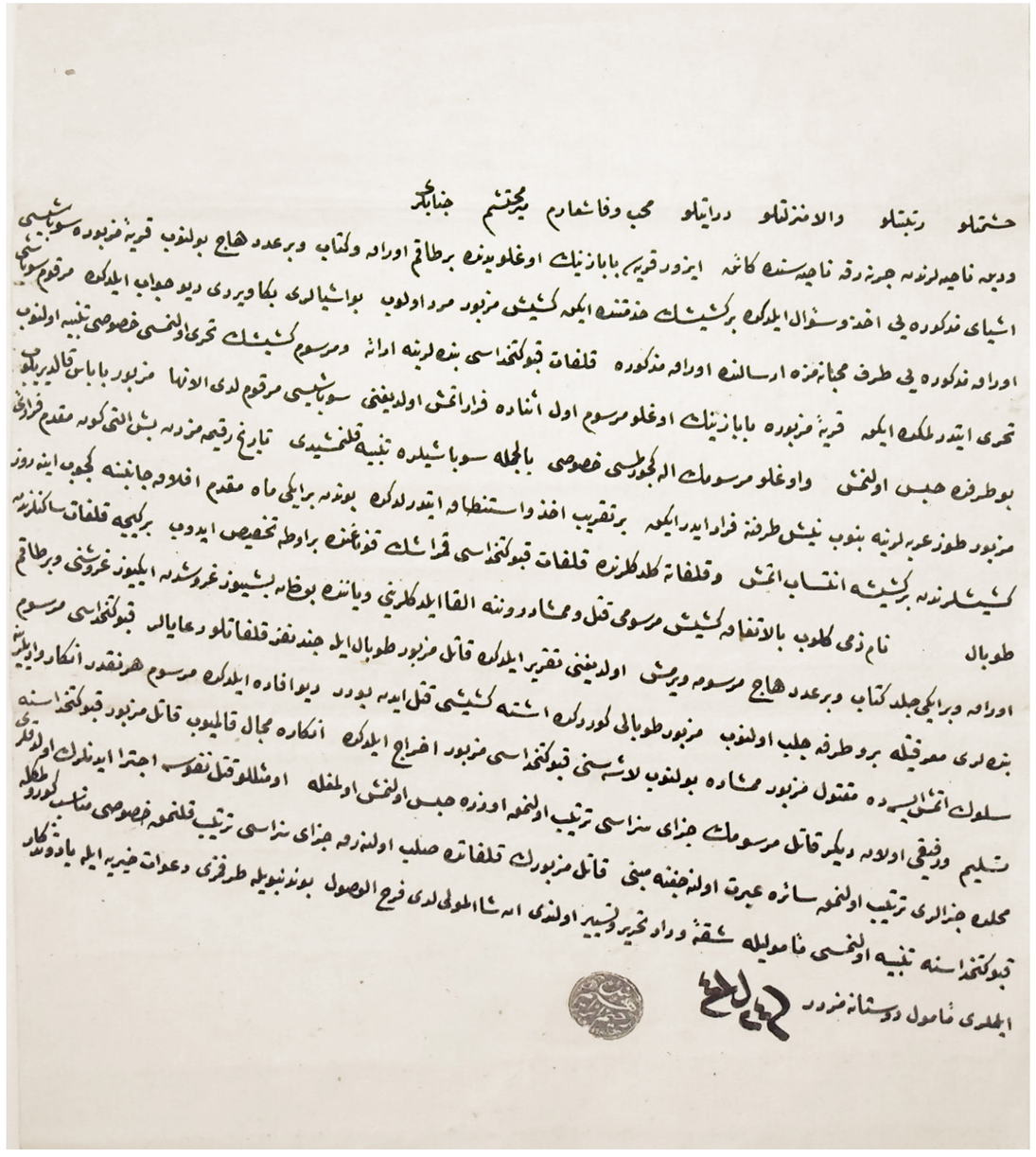

1826 iunie 6 (1241 Șevval, selh) , Tulcea
Scrisoare prin care Esseid Iunis, muhafâz al cetății Tulcea, roagă pe Grigore Ghica vv., domn al Țării Românești, să-i expedieze, prin curier, cu un temessük, 7500 guruși, necesari pentru plata celor ce lucrau la fortificațiile și hambarele cetății Tulcea.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 603

June 6th 1826 (1241 Șevval, selh), Tulcea
Letter in which Esseid Iunies, muhafiz *(t.n. guard or protector)* at the Tulcea citadel, asks Grigore Ghica, Voivode of Wallachia to send him 7500 kuruș with a temessük *(t.n. document confirming the receival of a sum of money)* through a courier, necessary to pay those working on the fortifications and barns at the Tulcea citadel.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 603

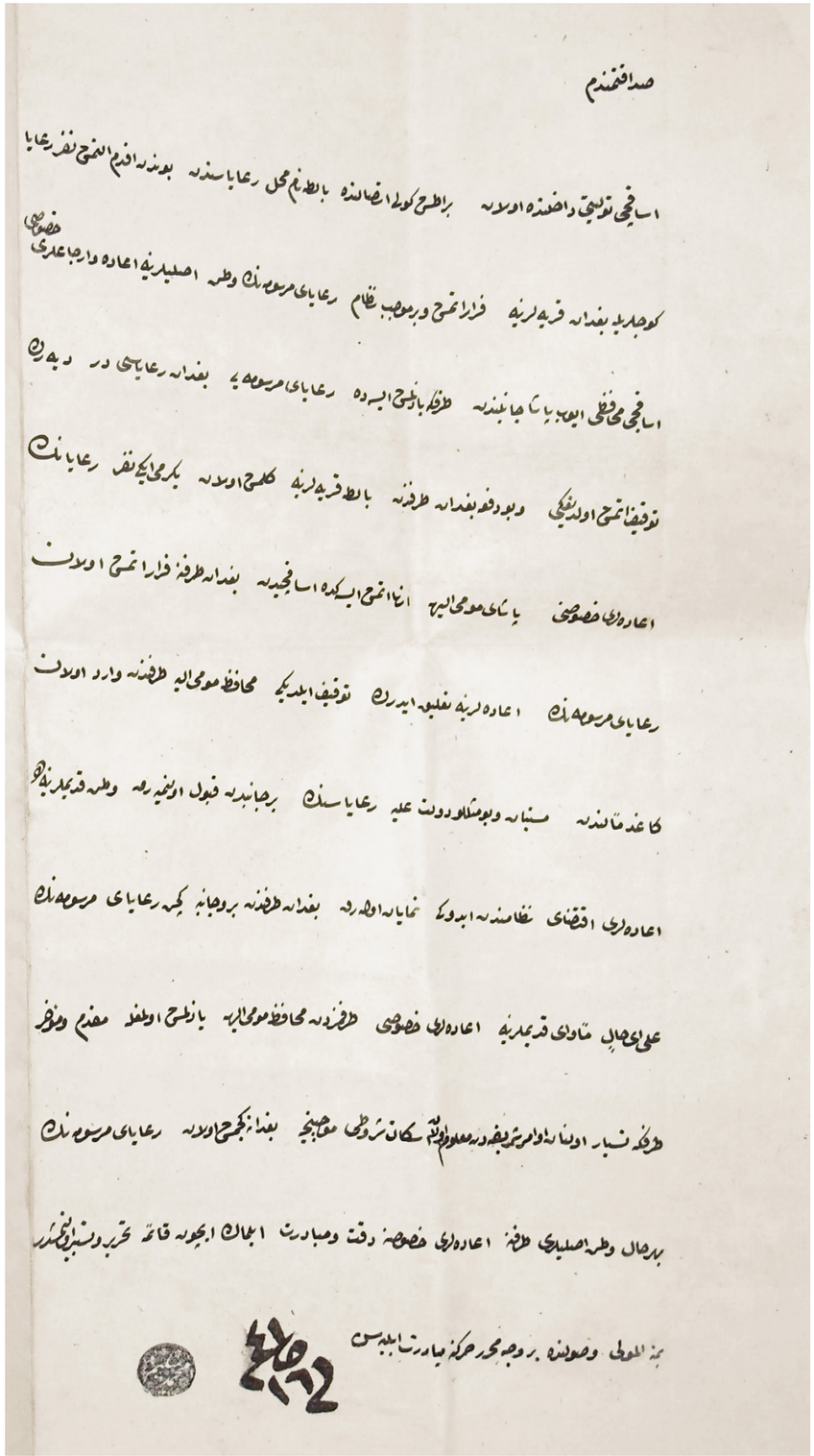

1826 iunie 22
(1241 Zilkade 16)
Marele vizir, Mehmed Selim paşa solicită lui Ioan Sandu Sturdza vv., domnul Moldovei, să predea cele 22 de raiale care au fugit din Balta în teritoriul Isaccei, deoarece aceştia nu sunt moldoveni, aşa cum a scris mai înainte şi Eiub paşa.
ANR, SANIC, colecţia *Documente Turceşti*, 1607

June 22nd, 1826 (1241 Zilkade 16)
The great vizier Mehmed Selim Pasha requests that Ioan Sandu Sturdza, Voivode of Moldavia hands over the 22 raia who had fled from Balta (Isaccea region) because they are not Moldavian, as it was written down beforehand by Eiub Pasha. *(t.n. raia – 1. subjects of the Ottoman Empire under Christian denomination)*
ANR, SANIC, *Documente Turceşti* Collection, 1607

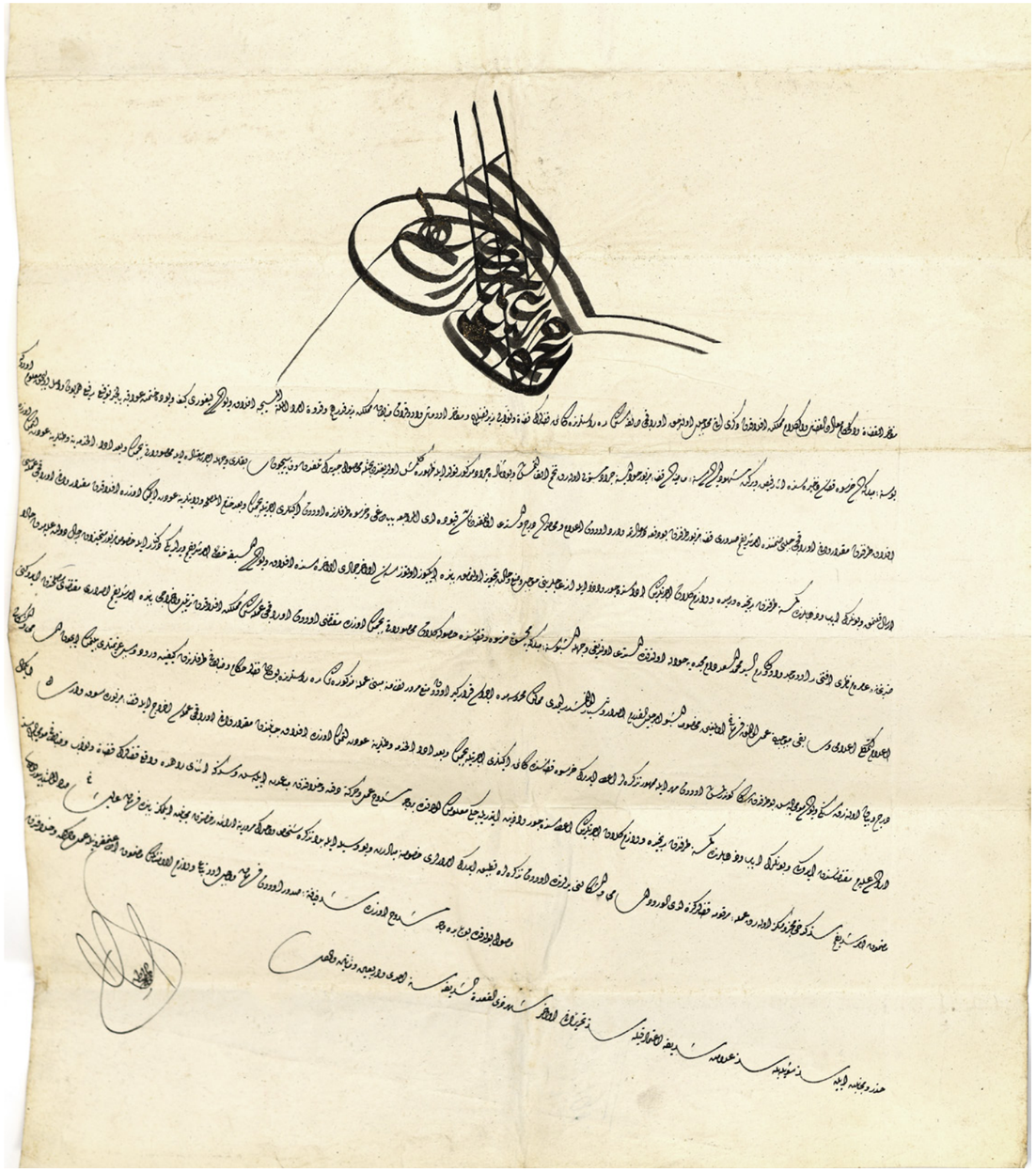

1826 iunie 27 –iulie 6 (1241 Zilcade evahir)
Firman prin care sultanul Mahmud II porunceşte autorităţilor otomane din dreapta Dunării şi lui Grigore Ghica vv., domn al Ţării Româneşti, să trimită şi să apere pe cei ce vor secera în cazaua Hârşova şi Babadag.
ANR, SANIC, colecţia *Documente Turceşti*, 191

June 27th – July 6th 1826 (1241 Zilcade evahır)
Firman in which Sultan Mahmud II orders Ottoman authorities right of the Danube River and Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, to send and protect the harvesters sent for the Hârşova and Babadag kazas.
ANR, SANIC, *Documente Turceşti* Collection, 191

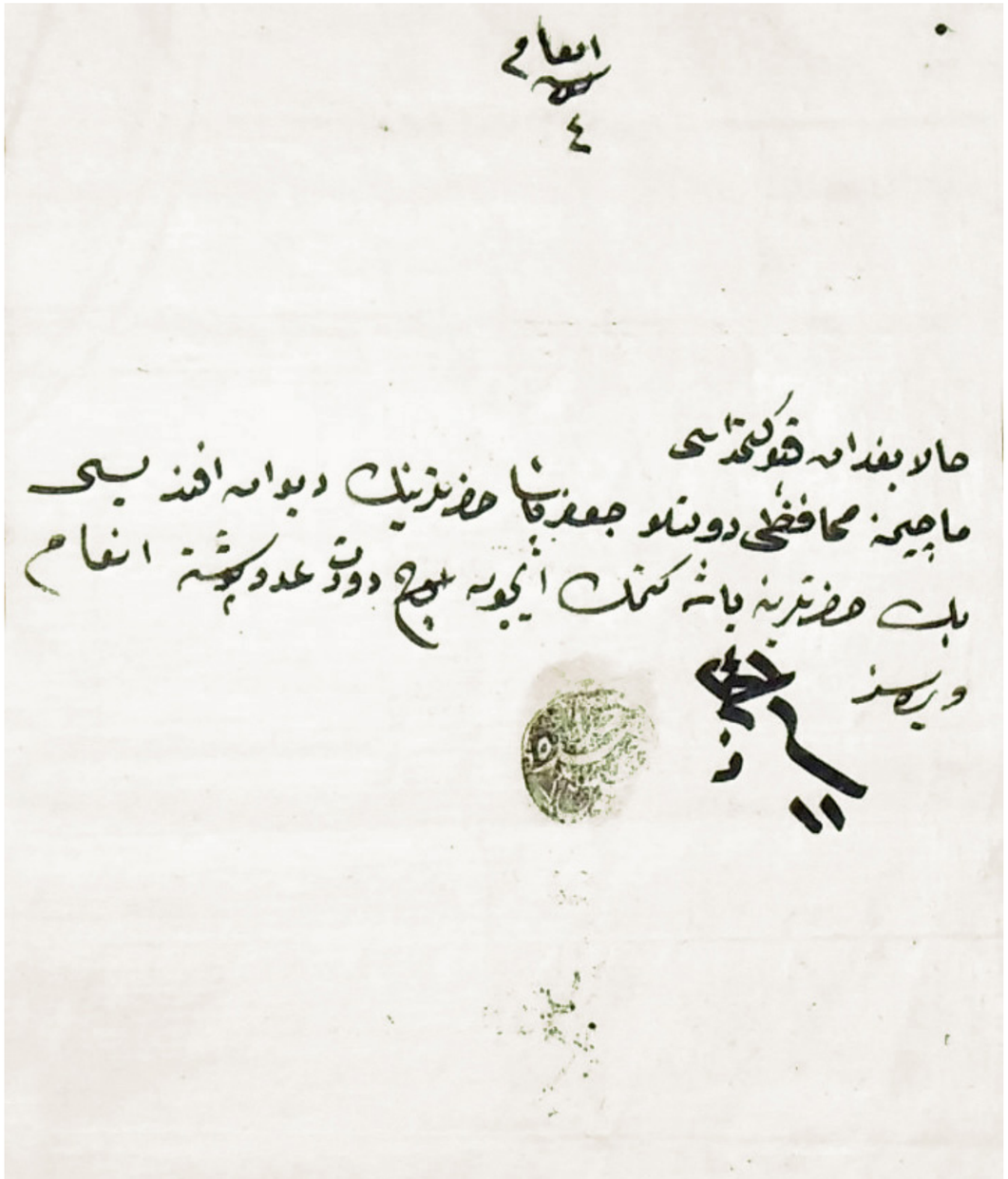

1826 septembrie 17 (1241 Zilhice 11)
Teșcherea prin care Husein cere capuchehaiei moldovenești să predea patru „poște" (cai) lui Geafer pașa, muhafâz de Măcin.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 1605

September 17th, 1826 (1241 Zilhice 11)
Teșcherea *(t.n. receipt)* through which Husein requests that the Moldavian capuchehaie hand over four horses to Geafer Pasha, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Măcin.
(t.n.capuchehaie –diplomatic representative of the Wallachian/Moldavian rulers to the Ottoman court)
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1605

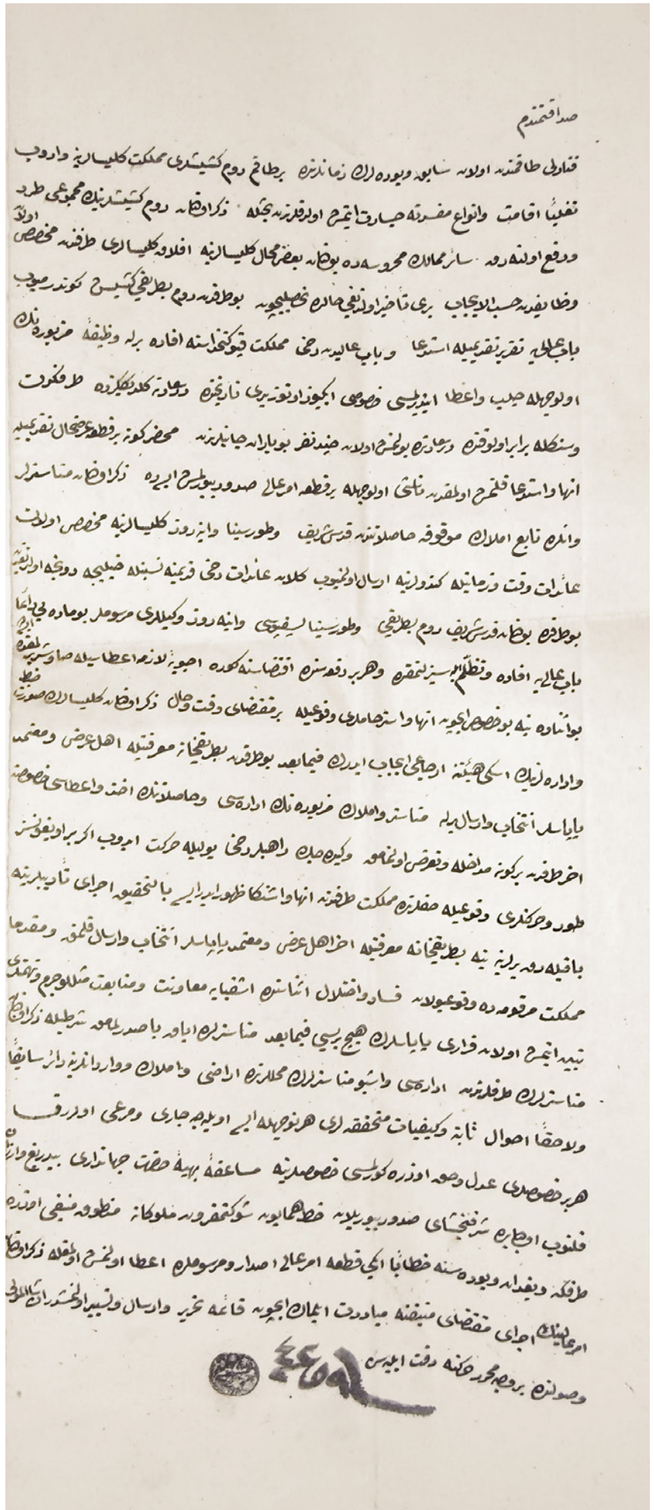

1827 iunie 30 (1242 Zilhice 5), Hârșova
Scrisoare prin care Mehmed, muhafîz de Hârșova, roagă pe Grigore Ghica vv, domn Țării Românești, să-i trimită încă 500 de secerători pentru cosirea holdelor din regiunea Hârșovei.
ANR, SANIC, colecția *Documente Turcești*, 1083

June 30th 1827,(1242 Zilhice 5), Hârșova
Letter in which Mehmed, muhafiz *(t.n. guard or protector)* in Hârșova, asks Grigore Ghica, Voivode of Wallachia, to send him another 500 harvesters for the fields in the Hârșova region.
ANR, SANIC, *Documente Turcești* Collection, 1083

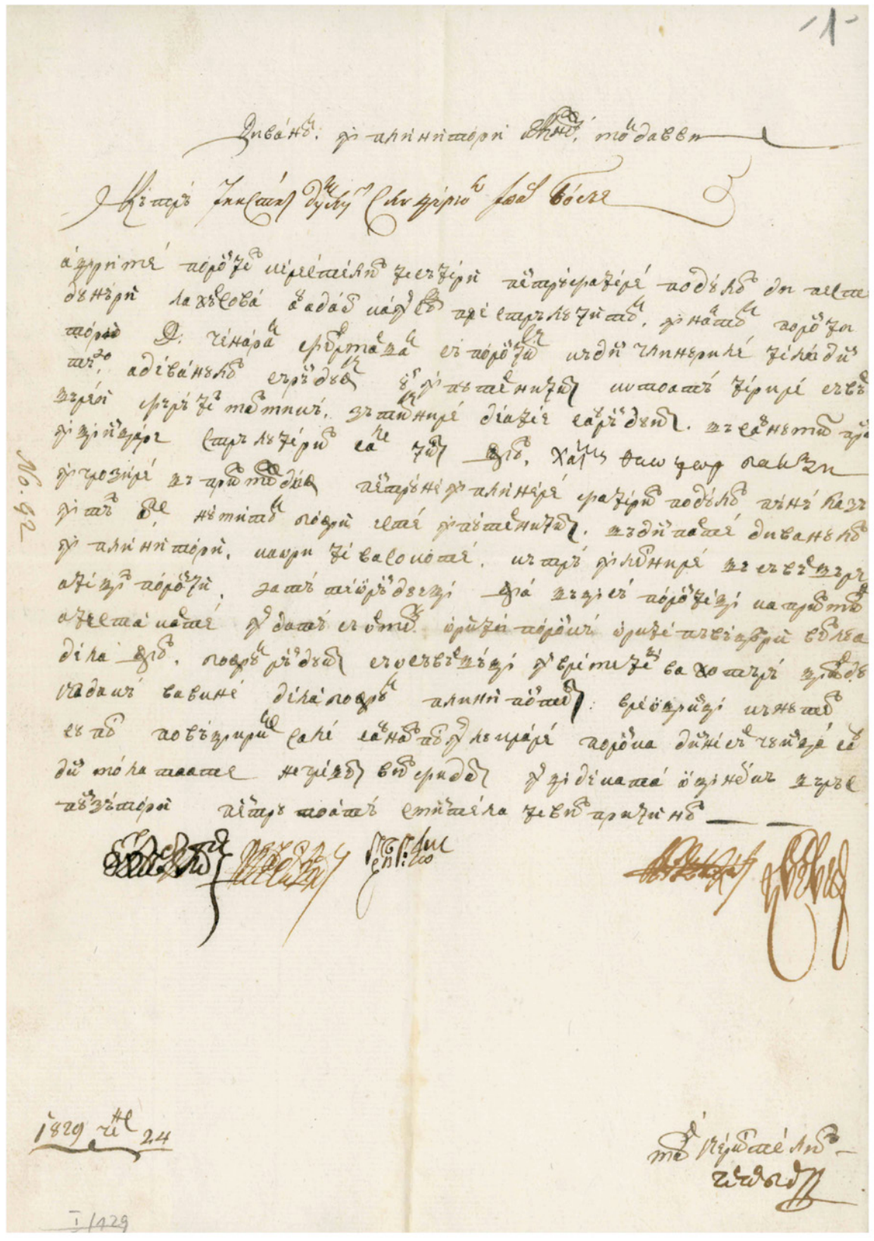

1829 ianuarie 24

Divanul Săvârșitor face cunoscut slugerului Ioan Bosie că este însărcinat pe lângă hatmanul Theodor Balș să depună toate eforturile pentru construirea la timp a podului de peste Dunăre, la Hârșova.

ANR, SANIC, fond *Bosie Vasile*, VI/10

January 24th, 1829

Divanul Sărvârșitor *(t.n.the Wallachian Parliament)* informs that sluger Ioan Bosie and hetman Theodor Balș are asked to make any necessary efforts to build the bridge across the Danube in Hârșova in due time. *(t.n. sluger – official tasked with gathering and supplying meat to the court and troops)*

ANR, SANIC, *Bosie Vasile* Fonds, VI/10

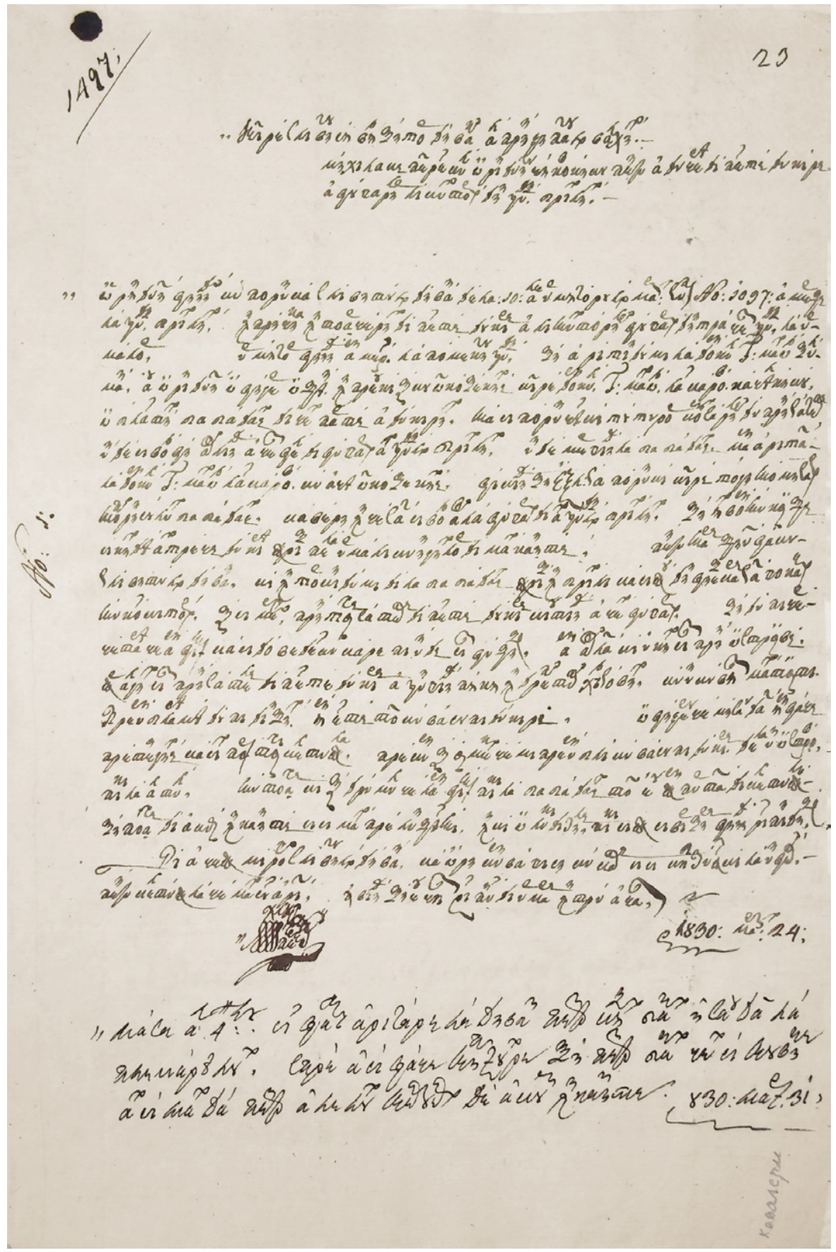

1830 martie 24, Brăila

Raport al lui Mihalache Petrescu, însărcinat cu aducerea locuitorilor județului Brăila, fugiți peste Dunăre, către Divanul Săvîrșitor, referitor la călătoria făcută la Babadag și în locurile din Dobrogea unde s-au așezat fugarii.

ANR, SANIC, fond *Administrative Vechi,* dosar 250/1830, f.23

March 24th, 1830, Brăila

Mihalache Petrescu, asked to with bringing fugitives who had fled from Brăila across the Danube reports to Divanul Săvîrșitor *(t.n.the Wallachian Parliament)* about his journey to Babadag and to locations in Dobruja where the fugitives had settled.

ANR, SANIC, *Administrative Vechi* Fonds, file 250/1830, f.23

ALBANIE SUP.RE, ROUMILIE, SERVIE, BULGARIE, VALACHIE.

Longitude Orientale du Méridien de l'Ile de Fer
VALACHIE
EYALET DE SEMENDRA
EYALET DE WIDIN
EYALET DE ROUMILIE
EYALET DE SILISTRIE
EYALET DE GALLIPOLI
EYALET DE THESSALIE
EYALET DE DULCIGNO
EYALET D'ALADSCHA-HISSAR
EYALET DE WOULDSCHITERIN
SANDSCHAK DE MONASTIR
SANDSCHAK DE SIROZ
SANDSCHAK DE CONTESSA
SANDSCHAK DE SELANIK
SANDSCHAK DE TIRHALA
SANDSCHAK DE VELESTIN
SANDSCHAK DE KARATOWA
SANDSCHAK DE KRATOWO
SANDSCHAK DE KRUSSOWA
SANDSCHAK DE KRITSCHOWO
SANDSCHAK DE WOULDSCHITERIN
SANDSCHAK DE GÜSTENDIL
SANDSCHAK DE SOFIA
SANDSCHAK DE DOMNITZA
SANDSCHAK DE DRAMA
SANDSCHAK DE TSCHERMEN
SANDSCHAK DE WIZA
SANDSCHAK DE GELIBOLI
SANDSCHAK DE KIRKILISSE
SANDSCHAK DE TSCHATALDSCHA
SANDSCHAK DE SILISTRIE
SANDSCHAK DE TSCHERNAWODA
SANDSCHAK DE KUSTENDSCHE
SANDSCHAK DE KARASOU
SANDSCHAK DE KUSTENDSCHE
SANDSCHAK DE TULTSCHA
SANDSCHAK DE BABADAGH
SANDSCHAK DE ISAKTSCHI
SANDSCHAK DE HERSOW
SANDSCHAK DE TO

1845
Delamarche, *Harta Imperiului Otoman și a Greciei moderne*
ANR, SANIC, colecția *Hărți*, A XX/7

1845
Delamarche, *Map of the Ottoman Empire and modern Greece*
ANR, SANIC, *Hărți* Collection, A XX/7

1845 martie 4
Interogatoriu luat de punctul și carantina Călărași lui Ion, fiul lui Petre, despre șederea sa în Dobrogea și cauzele fugii sale în stânga Dunării.
ANR, SANIC, fond *Ministerul de Război. Administrația Centrală. Secția II*, dosar 471, f.40

March 4th, 1845
The interrogation of Ion, son of Petre, by the Călărași Quarantine post about his stay in Dobruja and the reasons behind him fleeing left of the river Danube.
ANR, SANIC, *Ministerul de Război. Administrația Centrală. Secția II* Fonds, file 471, f.40

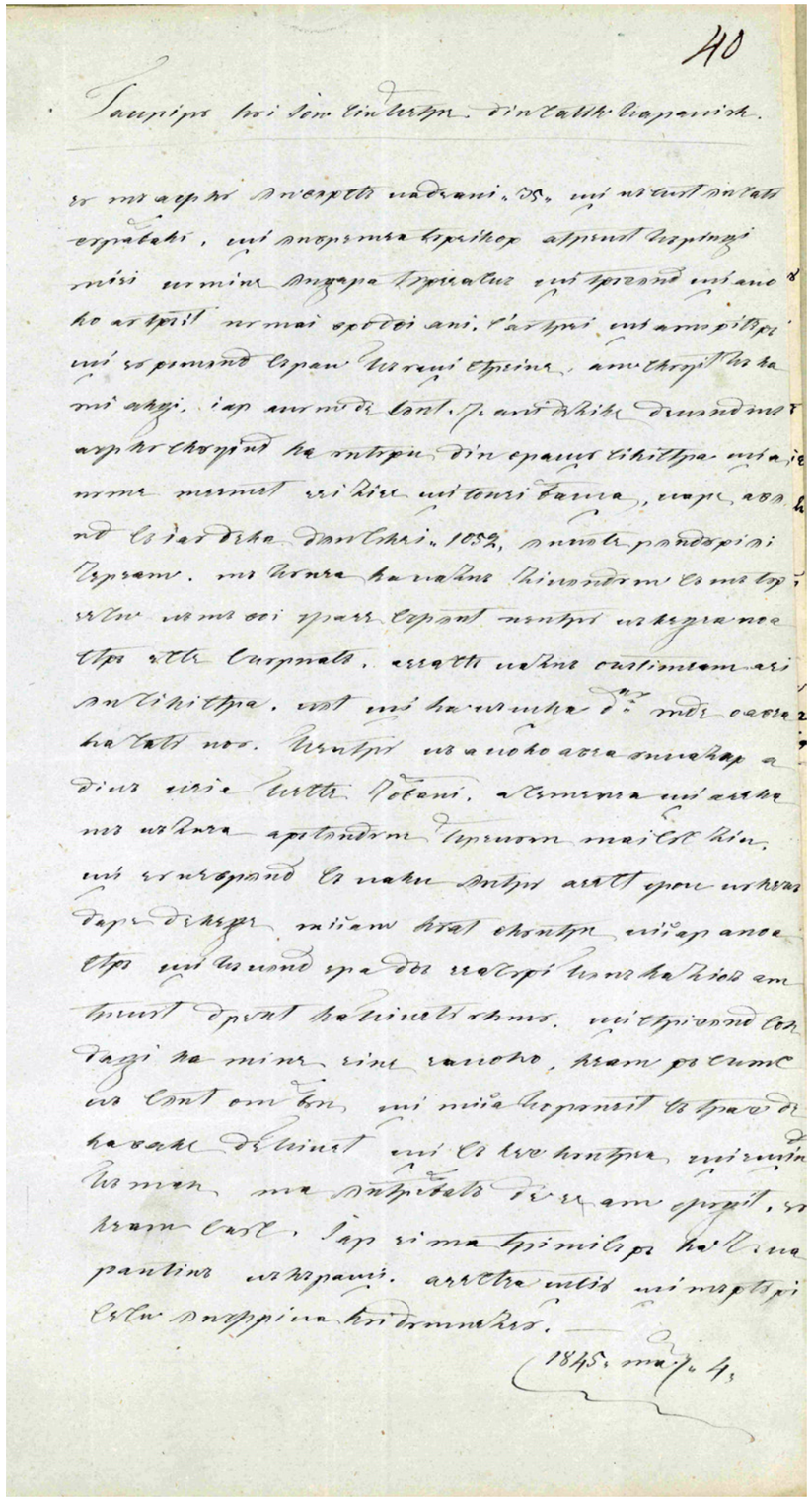

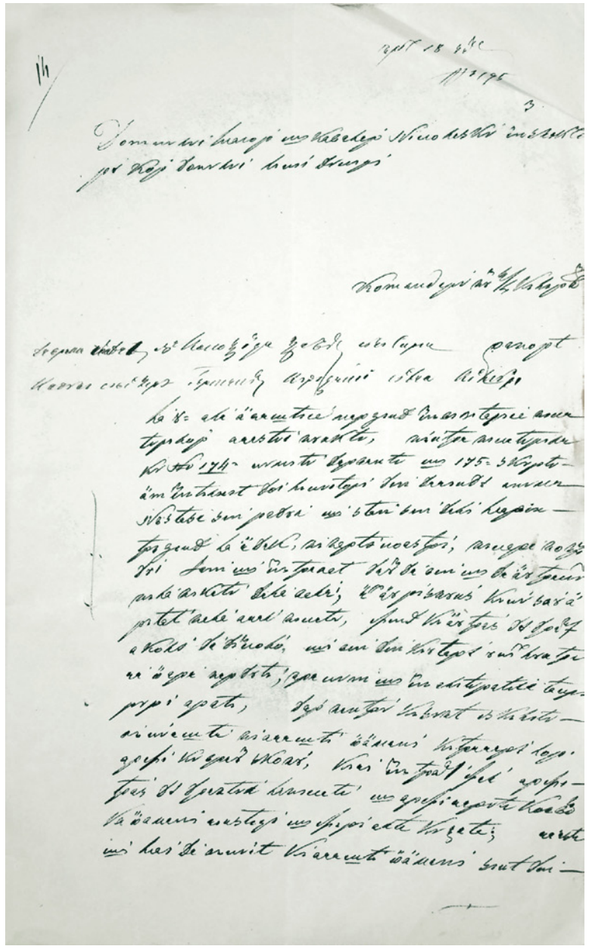

1852 ianuarie 14
Raport al punctului Călărași către Inspectoratul cordonului Dunării privind găsirea între pichetele Dervent și Scurtu, a doi locuitori din Dobrogea, Năstase, fiul lui Radu și Stan, fiul lui Deli Marin, care trăgeau la edec o luntre.
ANR, SANIC, fond *Ministerul de Războiu. Inspectoratul Cordonului Dunării, dosar 48/1852, f.3.*

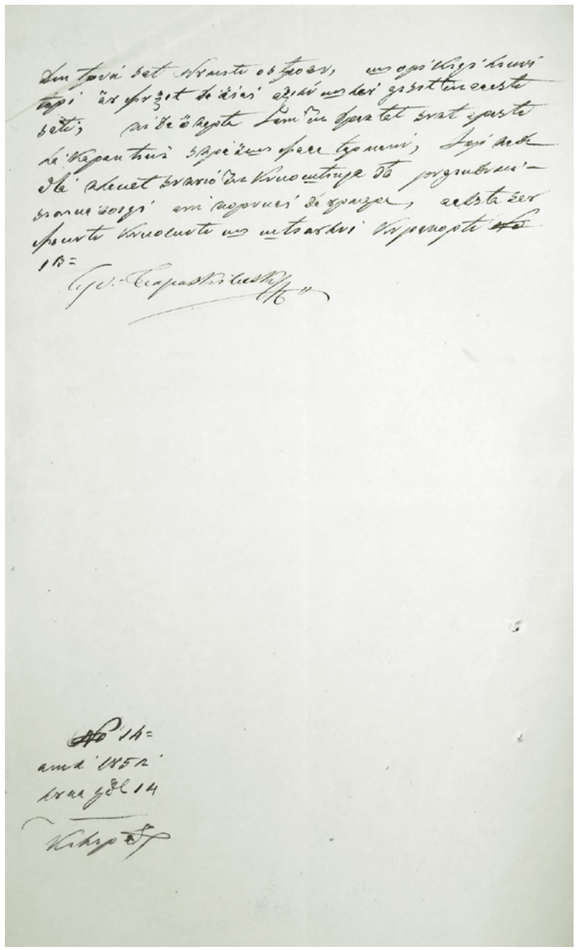

January 14th, 1852
Report from the Călărași post to Inspectoratul cordonului Dunării about discovering two Dobrujan residents (Năstase, son of Radu and Stan, son of Deli Marin) portaging a boat between the Dervent and Scurtu posts.
ANR, SANIC, *Ministerul de Războiu. Inspectoratul Cordonului Dunării* Fond, *dosar 48/1852, f.3.*

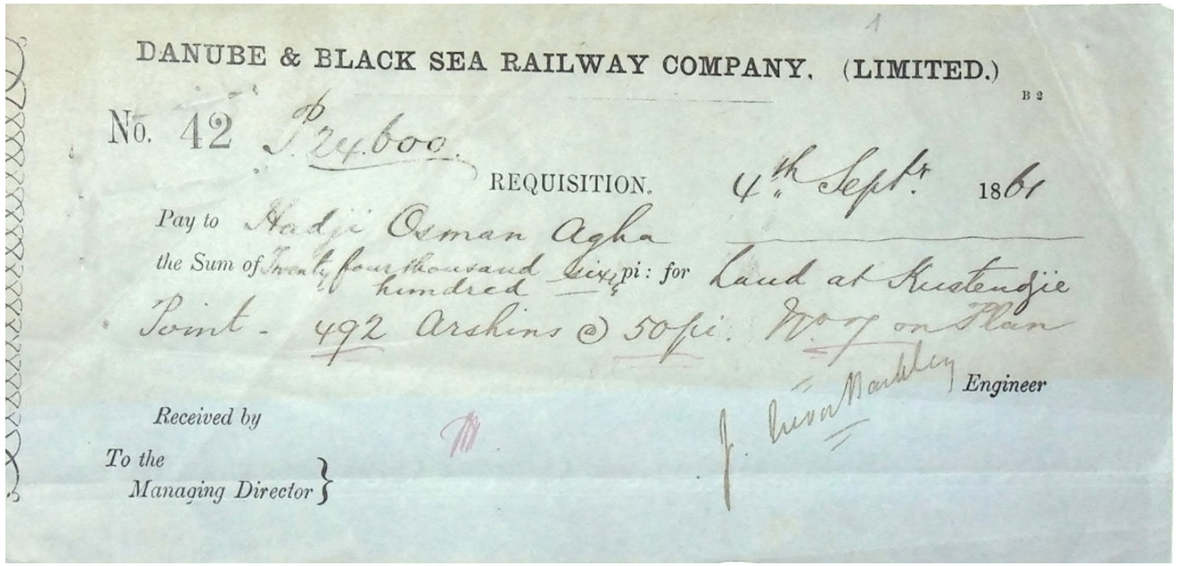
DANUBE & BLACK SEA RAILWAY COMPANY. (LIMITED.)

No. 42 P 24600.

REQUISITION. 4th Sept. 1861

Pay to Hadji Osman Agha

the Sum of Twenty four thousand six hundred Piastres: for Land at Kustendjie

Point - 492 Arshins @ 50 pi: Wm Jon Plan

Engineer

Received by

To the Managing Director

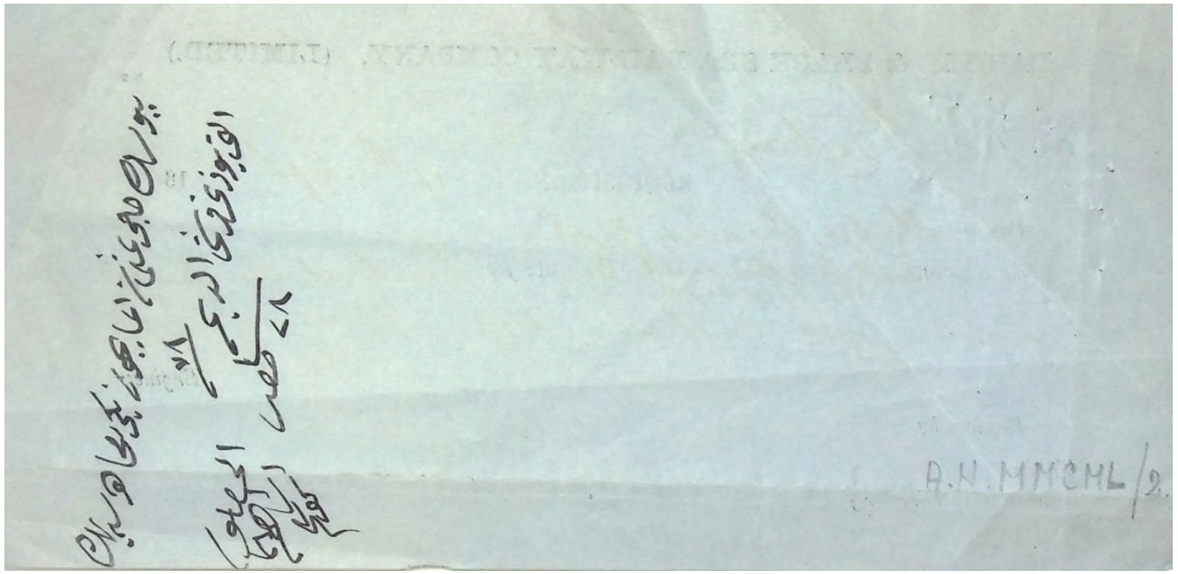

1861 septembrie 4
Chitanță pentru încasarea de către Hagi Osman aga a sumei de 24600 piaștri din partea Societății de Căi Ferate din Constanța pentru un vânzarea unui loc, la malul mării.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMCML/2

September 4th , 1861
Receipt for cashing the amount of 24600 piasters by Hagi Osman aga from the Railroad Company from Constanța for the sale of a plot of land by the sea.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi Collenction*, MMCML/2

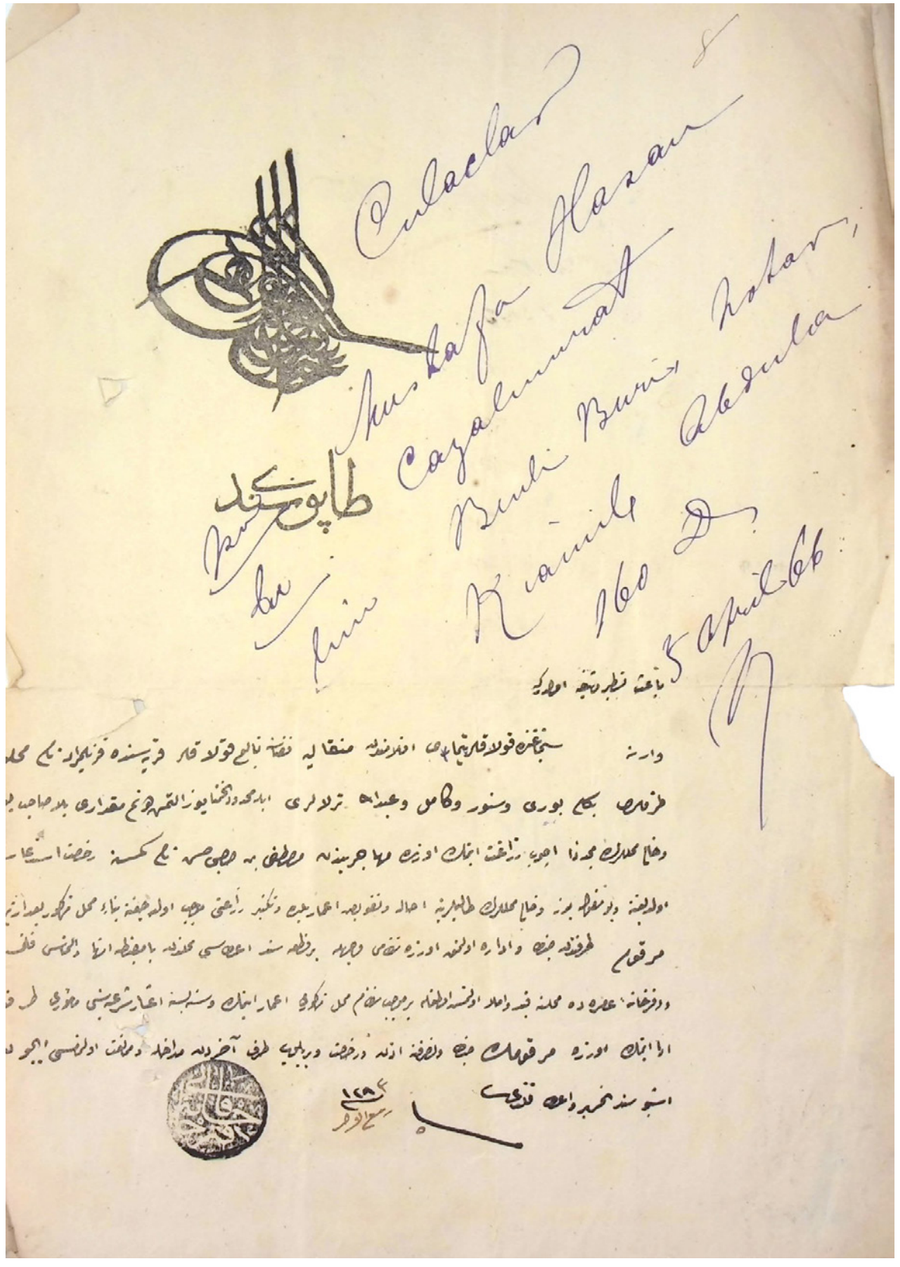

1866 aprilie 5
Act de proprietate (tapu-senedi) al lui Mustafa Hasan din satul Culaclar, cazaua Mangalia.
ANR, SANIC, colecția *Tapiuri*, LXX/1

April 5th, 1866
Property deed (tapu-senedi) of Mustafa Hasan from the village Culaclar of Mangalia kaza.
ANR, SANIC, *Tapiuri* Collection, LXX/1

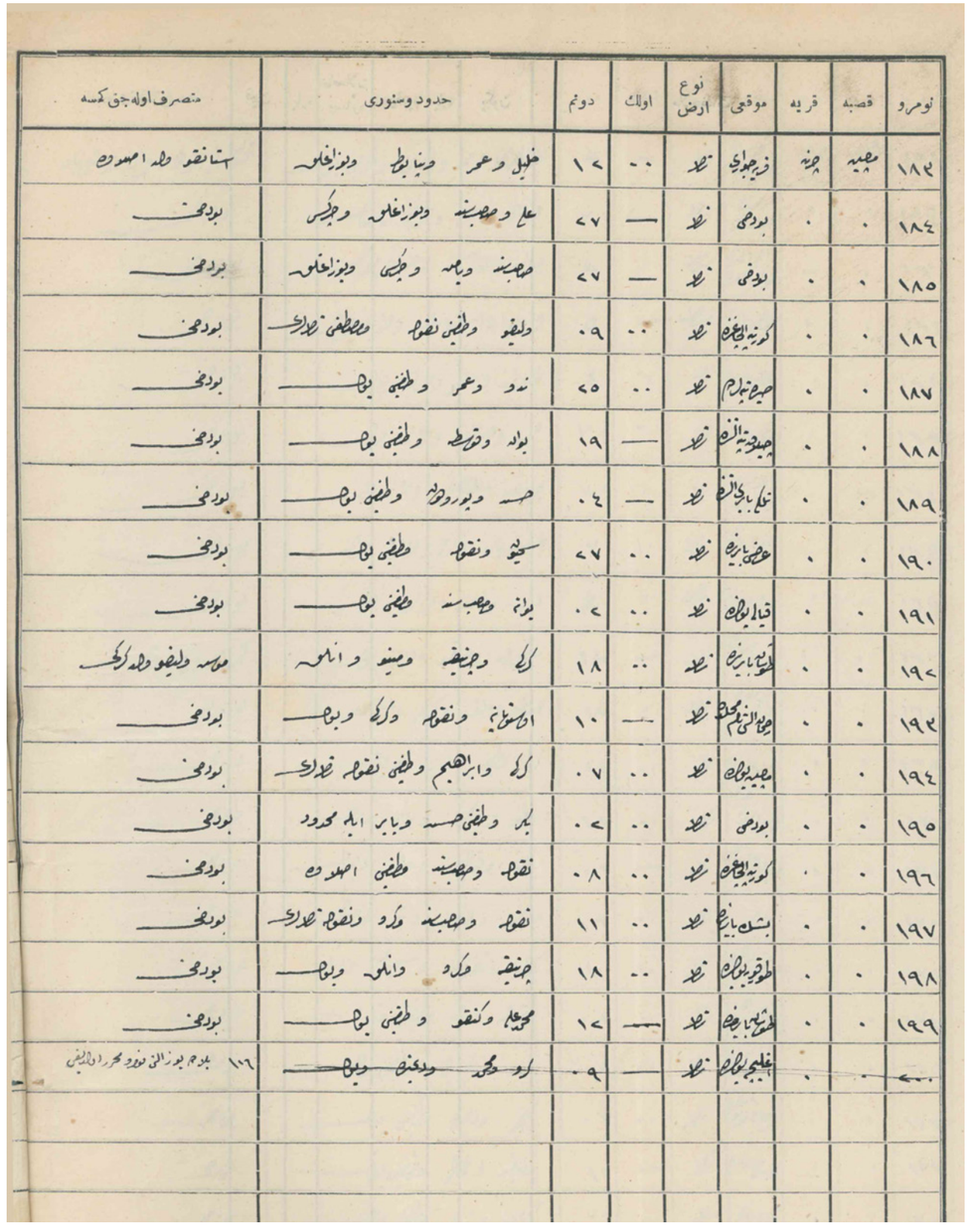

نومرو	قصبه	قریه	موقعی	نوع ارض	اولك	دونم	حدود وسنوری	متصرف اولدیغی کمسه
۱۸۴	مجیدیه	چرنه	قره چوبای	نصف	..	۱۷	خلیل و عمر و دینار یولی و دیوار اغاسی	بستانقوی ولد امعدود
۱۸۴	بودمی	۰	بودمی	نصف	—	۷۷	علی و مصطفی و دیوار اغاسی و جکس	بودمخ
۱۸۵	بودمی	۰	بودمی	نصف	—	۷۷	مصطفی و یمه و جکسی و دیوار اغاسی	بودمخ
۱۸۶	کوزه یایلاغی	۰	کوزه یایلاغی	نصف	..	۰۹	دلیقو و طرفین نقطه و مصطفی تحاری	بودمخ
۱۸۷	صیرچ تپه سی	۰	صیرچ تپه سی	نصف	..	۷۵	تدو و عمر و طرفین یول	بودمخ
۱۸۸	چیچوجه تپه سی	۰	چیچوجه تپه سی	نصف	—	۱۹	بوله و قوریطه و طرفین یول	بودمخ
۱۸۹	نکلی یایلاغی	۰	نکلی یایلاغی	نصف	—	۰۷	حسه و بوروجه و طرفین یول	بودمخ
۱۹۰	عرض یایلاغی	۰	عرض یایلاغی	نصف	..	۷۷	حیقو و نقطه و طرفین یول	بودمخ
۱۹۱	قیا یایلاغی	۰	قیا یایلاغی	نصف	..	۰۷	یوله و مصطفی و طرفین یول	بودمخ
۱۹۲	آلچو یایلاغی	۰	آلچو یایلاغی	نصف	..	۱۸	کرکه و جنیقه و میمو و اسامه	مومسه ولیقو ولد کرکه
۱۹۲	جامع النی نام محل	۰	جامع النی نام محل	نصف	—	۱۰	اوسطوبانی و نقطه و کرکه و یول	بودمخ
۱۹۴	مجیدیه یایلاغی	۰	مجیدیه یایلاغی	نصف	..	۰۷	کرکه و ابراهیم و طرفین نقطه تحاری	بودمخ
۱۹۵	بودمی	۰	بودمی	نصف	..	۰۷	یل و طرفین حسه و دیار ایله محدود	بودمخ
۱۹۶	کوزه یایلاغی	۰	کوزه یایلاغی	نصف	..	۰۸	نقطه و مصطفی طرفین احمدوف	بودمخ
۱۹۷	بشن یایلاغی	۰	بشن یایلاغی	نصف	..	۱۱	نقطه و مصطفی و کرکه و نقطه تحاری	بودمخ
۱۹۸	طوقوز یایلاغی	۰	طوقوز یایلاغی	نصف	..	۱۸	جنیقه و کرکه و دانلو و یول	بودمخ
۱۹۹	طوقوز یایلاغی	۰	طوقوز یایلاغی	نصف	—	۱۷	محمود و کنقو و طرفین یول	بودمخ
۰۰۰	غلیچ یایلاغی	۰	غلیچ یایلاغی	نصف	—	۰۹	اوسو محمد و دیغنی و یول	۱۰۶ بدوم بوزالق نوزد محرر اولدیغی

<1866-1867>
Registru de evidență a revizuirii tarlalelor din cazaua Măcin, localitățile: Măcin, Carcalia, Pisica, Ienichioi.
ANR, SANIC, colecția *Tapiuri,* CXXXIII/3

<1866-1867>
Land register for the plots of land in Măcin Kaza, vileges : Măcin, Carcalia , Pisica, Ienichioi
ANR, SANIC, *Tapiuri* Collection, CXXXIII/3

1867 ianuarie 21
Act de proprietate al lui Selim Ahmed din satul Idris Kuyusu, cazaua Medgidia.
ANR, SANIC, colecția *Tapiuri*, LXIX/2

January 21st, 1867
Property deed of Selim Ahmed from the village Idris Kuyusu of Medgidia kaza.
ANR, SANIC, *Tapiuri* Collection, LXIX/2

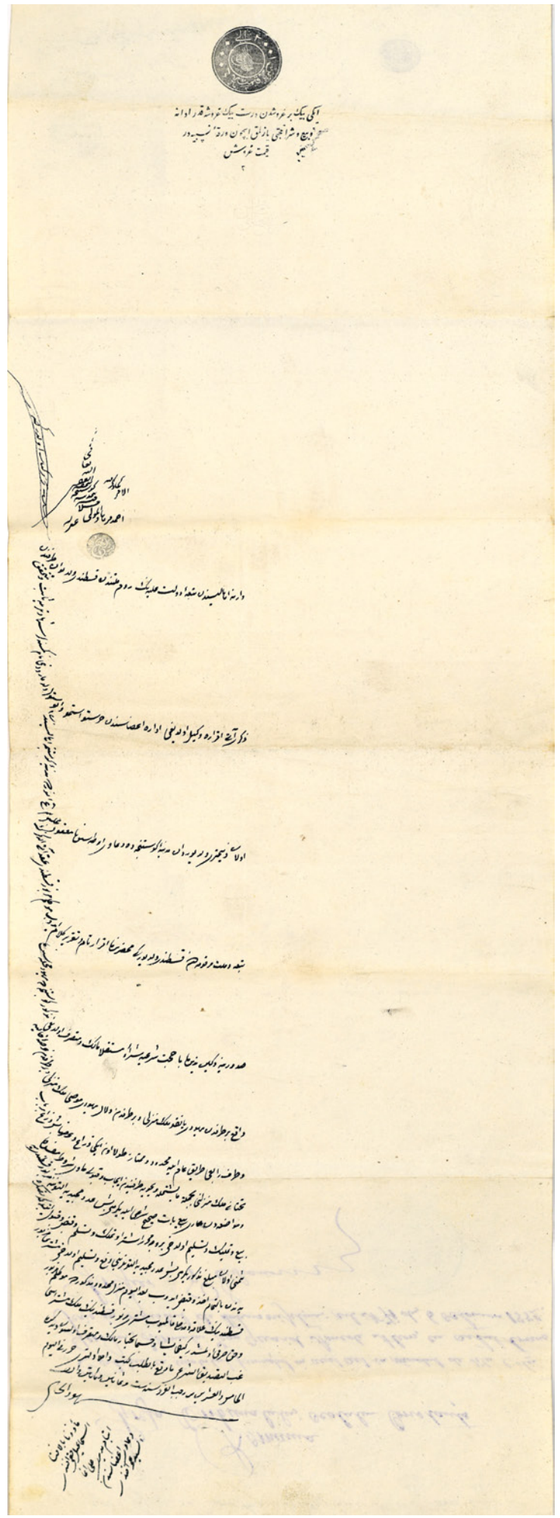

1869 octombrie 31 (1296 Receb 25), Constanța
Act de vânzare prin care Ahmed, molla de Constanța, întărește cumpărarea unui menzil cu suma de 25 de galbeni de către grecul Constantin, fiul lui Ioan din Varna.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMDCCCLXIX/1

October 31st, 1869 (1296 Receb 25), Constanța
Sale deed through which Ahmed, molla *(t.n. judge of high rank)* in Constanța, strengthens the acquisition of a menzil *(t.n. rest stop)* for the sum of 25 gold coins by the Greek Constantin, son of Ioan from Varna.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, MMDCCCLXIX/1

Empire Ottoman

MINISTÈRE
DES
TRAVAUX PUBLICS

Constantinople le 10 Octobre

Entre Son Excellence **Daoud Pacha**,
Ministre des Travaux-Publics, agissant et contractant au nom et pour le compte du Gouvernement Impérial Ottoman, d'une part

Et l'Honorable **Fred Walpole** Membre du Parlement Anglais, agissant et contractant au nom et pour le compte de la Compagnie du Chemin de fer de Kustendjé à la Mer Noire, en vertu de la procuration ci-jointe, d'autre part

Il a été convenu ce qui suit.

Article 1er

La concession du Port de Kustendjé accordée à la Compagnie du Chemin de fer de Kustendjé à la Mer Noire [illegible] 12 et Soubarum 1274 (1er Septembre 1857) est annulée.

Article 2.

Le port de Kustendjé est déclaré, à partir de la présente Convention, libre de tous droits à percevoir sur les navires qui

jouissance, à titre de bail gratuit pour le reste du terme de la concession du chemin de fer, des quais et des jetées et la Compagnie prend par contre à sa charge les frais d'entretien du Port ainsi que de l'éclairage du phare.

Article 6.

La Compagnie renonce à toutes réclamations antérieures relatives à la question des droits de port et se déclare, moyennant la présente convention, entièrement satisfaite.

Article 7.

La Compagnie s'engage de prolonger la jetée au Sud pour le compte du Gouvernement Impérial et de porter la longueur totale de cette jetée à 700 pieds anglais. La Compagnie achèvera ces travaux avant le 1er Septembre 1873 et au prix de L.T. Trente mille (30000) à forfait. Cette somme lui sera payée par le Gouvernement Impérial en trois versements égaux de L.T. Dix mille (10000) chacun au premier Mars de chaque année par délégations sur la Banque Impériale Ottomane. Il est entendu que chacun de ces versements n'aura lieu à la date fixée que contre justification de l'exécution d'un tiers, au moins, des travaux.

Article 8.

Le petit port extérieur, abrité par le mole de l'Est, restera, comme par le passé, à la disposition des barques

1870 octombrie 11

Convenție semnată între Imperiul Otoman și Societatea de Cale Ferată Constanța -Marea Neagră pentru anularea concesiunii portului Constanța din 1 septembrie 1857 și declararea ca port liber pentru orice navă fie pentru adăpost, fie pentru activități comerciale; totodată, se predă guvernului otoman portul Constanța, conform planului anexat.

ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMCML/34, 34 bis

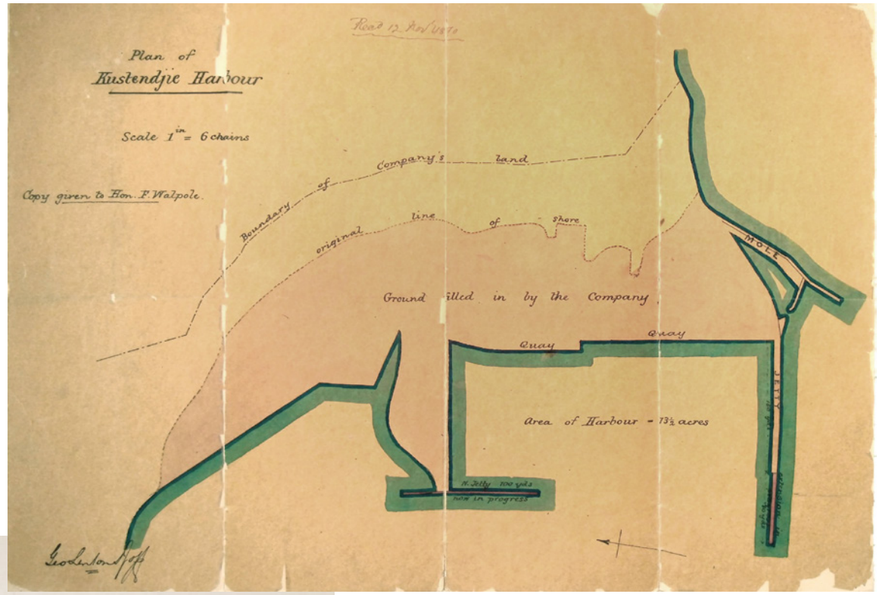

1870 octombrie 11

Anexă la Convenția semnată între Imperiul Otoman și Societatea de Cale Ferată Constanța prin care se predă guvernului otoman portul Constanța, conform planului anexat.

ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMCML/34 bis

du Port nommée par le Gouvernement Ottoman.

Article 12.

Sont annulés, en ce qu'elles auraient de contraire à la présente convention, toutes dispositions contenues dans la concession du Chemin de fer de Kustendjé à la Mer Noire relativement au Port de Kustendjé.

Fait et signé en double au Ministère des Travaux-Publics, ce jourd'hui le 1er Octobre / 28 Septembre 1870.

Dd. Daoud

Frederick Walpole

N° 10520

La Chancellerie Impériale de Commerce certifie que la signature apposée ci-dessus est celle de S. E. Daoud Pacha Ministre des Travaux Publics de l'Empire Ottoman

Constantinople le 16 Redjep 1287 / 11 Octobre 1870.

Pour le Directeur
L'Adjoint
D. Mavroudis

11th of October 1870

Annex to the Convention between the Ottoman Empire and the Railroad Company Constanța –Black Sea regarding transfer to the Ottoman Government, according to the annexed plan.

ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, |MMCML/34 bis

11th of October 1870

Convention between the Ottoman Empire and the Railroad Company Constanța –Black Sea for the annulment of the concession of Constanța Harbor n 1 September 1857, to declare the port as porto-franco for shipping to be carried out and all vessels to be protected, also other activities commercial to be carried out; all is transferred to the Ottoman Government, according to the annexed plan.

ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, MMCML/34, 34 bis

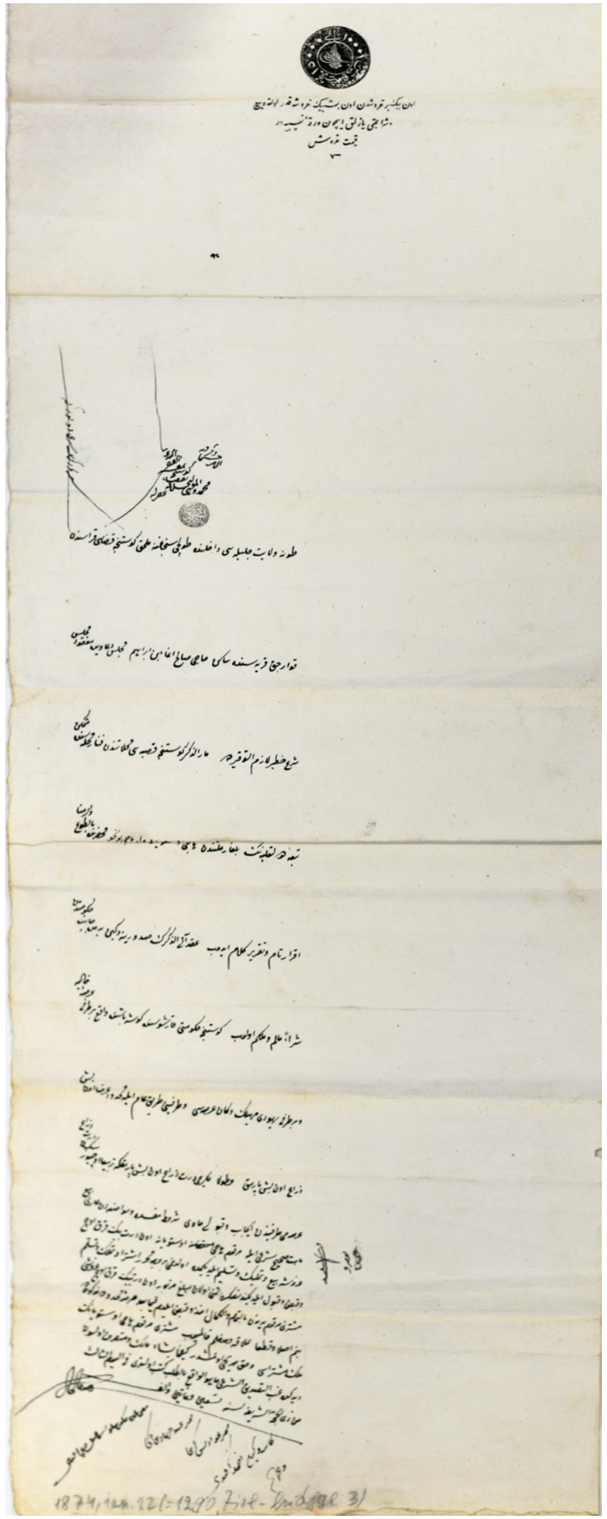

1874 ianuarie 22 (1290 Zi l hice 3) Constanța
Act de vânzare (hoget) prin care Mehmed, molla de Constanța, întărește cumpărarea de către Hagi Stoianov a unui teren în Constanța, pentru 1404 guruși; se precizează întinderea și hotarele terenului.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMDCCCLXIX/2.

22nd January 1874 (1290 Zi l hice 3) Constanța
Deed of sale (hoget) by which Mehmed, molla of Constanta, confirms Hagi Stoianov's purchase of a plot of land in Constanta, for 1404 gurusi; the extent of the land and the boundaries are specified.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, MMDCCCLXIX/2.

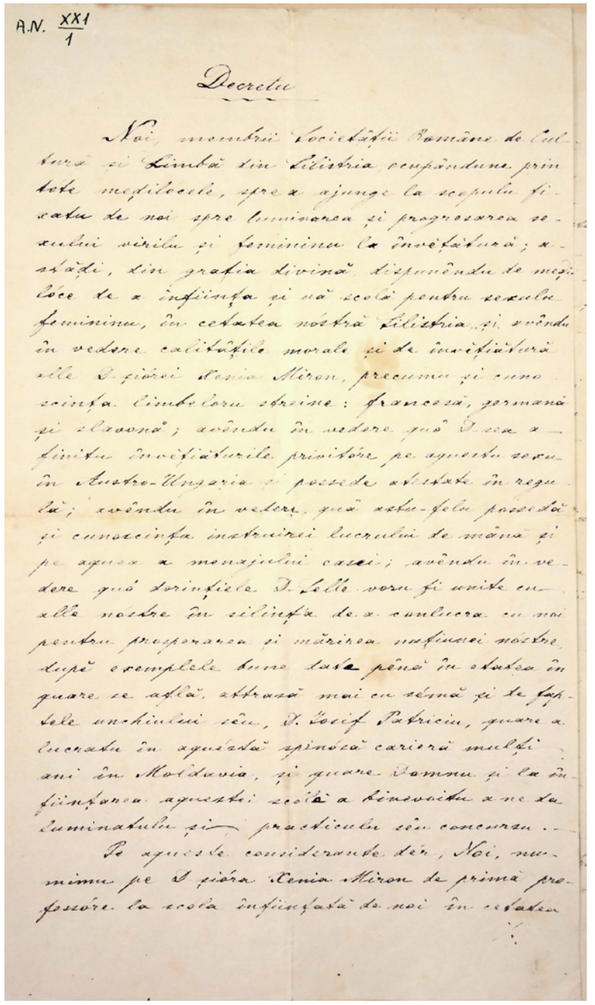

A.N. XXI/1

Decretu

Noi, membrii Societății Române de Cultura și Limbă din Silistria compăndemu prin tote mediloacle, spre a ajunge la scopulu fi-xatu de noi spre luminarea și progresarea se-xului virilu și femininu la învețătura; a-stădi, din grația Divină dispunêndu de mej-loce de a înființa și noi scoli pentru sexulu femininu, în cetatea nostră Silistria, și avêndu în vedere calitățile morale și de învițătură alle D-șôrei Xenia Miron, precumu și cuno-scința limbelorn străine: francesă, germană și elenonă; avêndu în vedere puțe D-sea a-finitu învițăturile primitore pe aceeași scoa în Austro-Ungaria și posede atestate în regu-lă; avêndu în vedere, puțe asta-felu posedă și cunoscința învățerei lucrului de mână și pe aprosa a monajelui casei; avêndu în ve-dere puțe dorințele D-sêlle vorn fi unite cu alle nostre în silinția de a conlucra cu noi pentru preparerea și mărirea instituei nostre, după exemplele bune date pênă în etatea în guare se afla, atrasă mai cu sêmă și de fap-tele unchiului seu, D. Iosif Patricin, guare a lucrudu în aprigeată spinosă carieră mulți ani în Moldavia, și guare Domnu și la în-ființarea acestei scoli a binevoitu a ne da luminatulu și practiculu seu concursu.

Pe aceste considerande dar, Noi, nu-mimu pe D-șôra Xenia Miron de prima pro-fesore la scola înființată de noi în cetatea

March 5th, 1874
Decision by the Romanian Culture and Language Society in Silistra about establishing a Romanian school for girls in the city and naming Xenia Miron as teacher. The schedule for the four grades the school will teach and the society's obligations.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, XXI/1

1874 martie 5
Hotărâre a Societății române de cultură și limbă din Silistra de înființare a unei școli românești de fete în acest oraș și de numire ca învățătoare și directoare a Xeniei Miron. Programa celor patru clase ale școlii și obligațiile societății.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi, XXI/1*

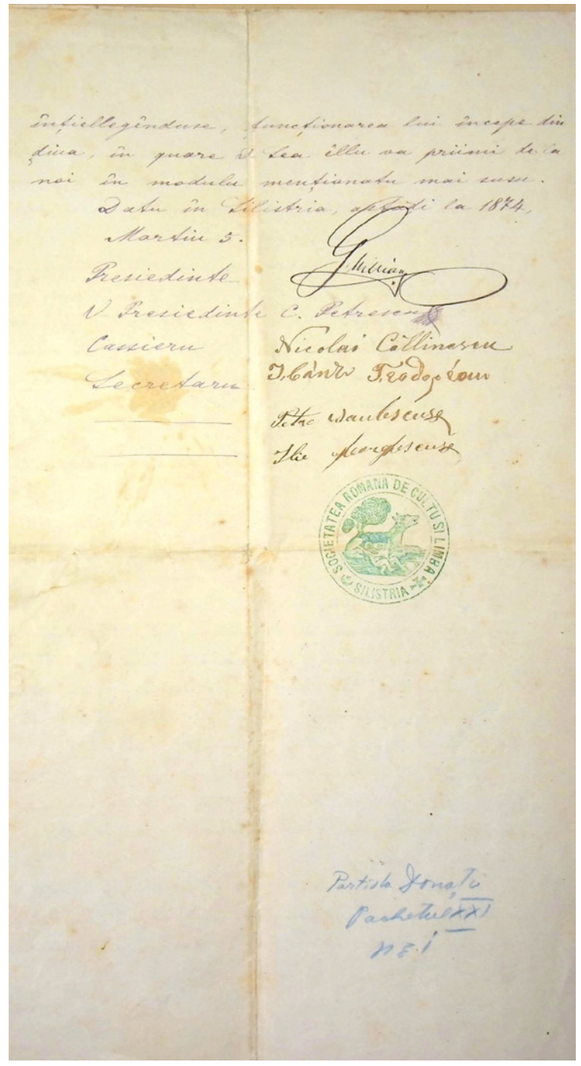

Intellegêndune, însuflarea lui începe din ființa, în guare D-sea ellu va primi de la noi în modulu menționatu mai susu.

Datu în Silistria, gl-ți la 1874, Martiu 5.

Presiedinte — Gh. Mihăescu
V. Presiedinte — C. Petrescu
Cassieru — Nicolai Călinescu
Secretariu — D. Candr. Teodosiou
— St. Vasilescu
— Ilie Georgescu

SOCIETATEA ROMANA DE CULTURA SI LIMBA SILISTRIA

Partida Donați Pandeli XXI 1 N. 1

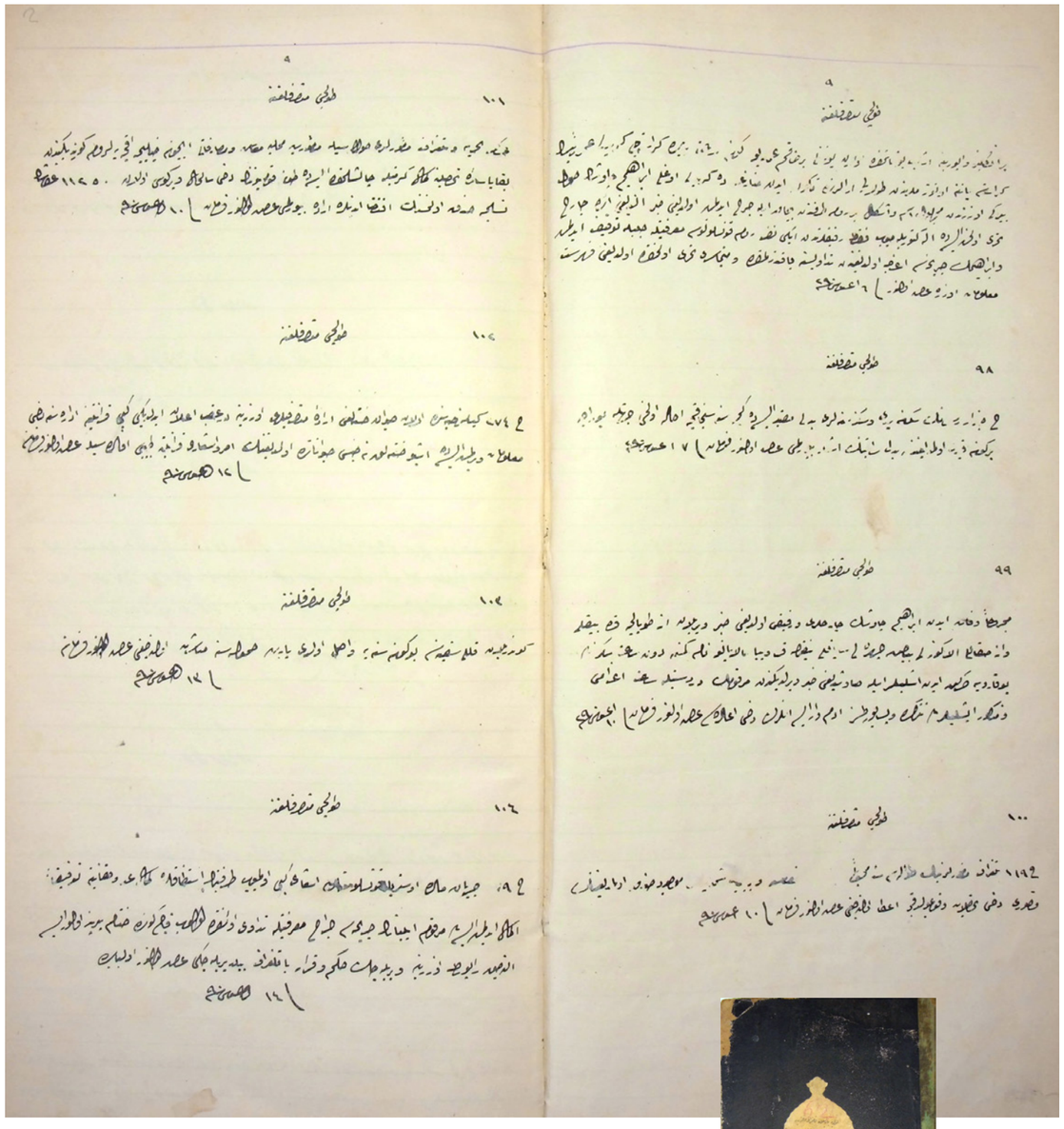

1874-1875 (1290-1291)
Registru de telegrame adresate Prefecturii Tulcea din partea autorităților vamale din Sulina.
ANR, SANIC, fond *Tribunalul Musulman Turtucaia*, 62.

1874-1875 (1290-1291)
Register of telegrams adressed by Tulcea Prefecture by the customs authorities from Sulina
ANR, SANIC, *Tribunalul Musulman Turtucaia* Fond, 62.

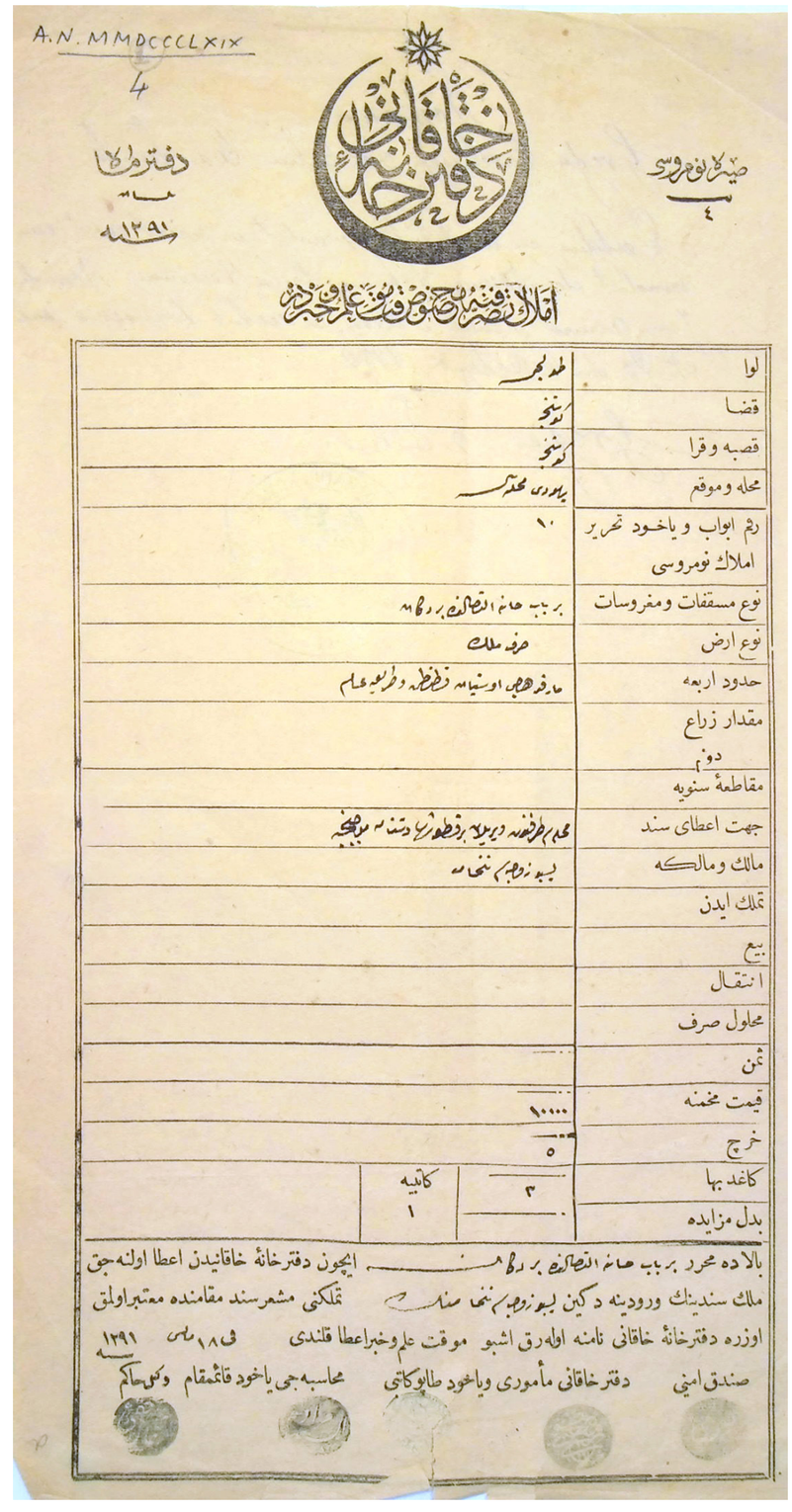

1875 mai 30 (1291 Mayıs 18)
Act de posesiune asupra unei case și dughene din cazaua Constanța, mahalaua evreiască din ținutul Tulcea, pentru Nehiam, soția lui Leiba.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMDCCCLXIX/4.

May 30th, 1875 (1291 Mayıs 18)
Ownership deed over a house and bodega in the Jewish neighbourhood of Constanța kaza, Tulcea county, for Nehiam, wife of Leiba.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, MMDCCCLXIX/4

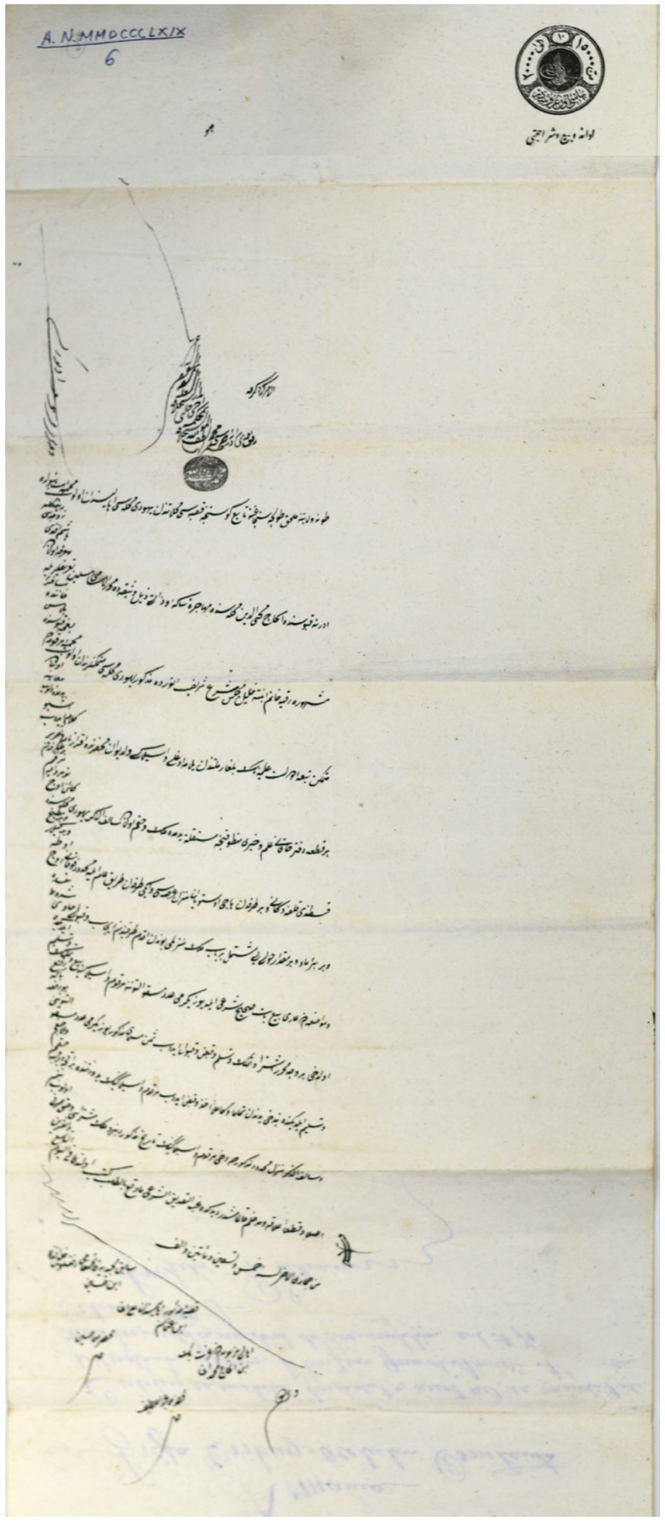

1878 aprilie 30 (1295 Cumadi II, 29) Constanța
Act de vânzare (hoget) prin care Mehmed Lutfi, molla de Constanța, întărește cumpărarea unui menzil în mahalaua evreiască de către bulgarul Vasilachi, fiul lui Ioan, pentru 120 de galbeni.
ANR, SANIC, colecția *Achiziții Noi*, MMDCCCLXIX/6.

30th April 1878, (1295 Cumadi II, 29) Constanța
Deed of sale (hoget) by which Mehmed Lutfi, mullah of Constanța, confirms the purchase of a menzil in the Jewish slum by the Bulgarian Vasilachi, son of Ioan, for 120 gold coins.
ANR, SANIC, *Achiziții Noi* Collection, MMDCCCLXIX/6.

1878
Harta Dobrogei întocmită din ordinul generalului de divizie Alexandru Cernat, ministrul de război
ANR, SANIC, colecția *Hărți*, A XXV/15

1878
Map of Dobruja prepared at the order of the division general Alexandru Cernat , War Minister
ANR, SANIC, *Hărți Collection*, A XXV/15

171

1

Versailles, le 14 7bre 1878.

Confidentielle.

Monsieur, L'Agent de Roumanie à Paris m'a remis copie, il y a quelques jours, des instructions adressées par le Cabinet de Bucharest à son représentant à Vienne en vue des opérations qui vont avoir lieu sur le terrain pour tracer la frontière de la Principauté entre le Danube et la Mer Noire.

Nous comprenons très bien les intérêts de la Roumanie dans cette question et rien ne sera négligé, de notre côté, pour lui assurer une satisfaction équitable. Déjà, lorsque la Principauté s'est trouvée amenée à rétrocéder, en échange de la Dobrudja la portion de la Bessarabie Moldave qui lui avait été attribuée par le traité de 1856, il n'a pas dépendu de nous de lui faire obtenir une compensation plus large, nous n'avons pas réussi dans nos efforts autant que nous l'aurions désiré; néanmoins la Roumanie y a gagné un accroissement de territoire qui doit porter à l'est de Silistrie sur le Danube, pour aboutir au sud de Mangalia, sur la Mer Noire.

Kogălniceanu
XVI/29-5.

La délimitation de cette frontière ne soulèvera probablement pas de grandes difficultés, la ligne susdite étant appelée à joindre conformément à l'usage les points d'attache mentionnés à l'article 46 du Traité du 13 Juillet. Toute inflexion susceptible de porter atteinte aux intérêts de la Roumanie serait donc, selon nous, en désaccord avec l'esprit de cette clause, et si les nécessités du terrain exigeaient absolument une ou plusieurs dérogations au principe que je viens d'indiquer, ce ne pourrait être qu'au prix de compensations équitablement calculées.

Quant à la détermination du lieu où l'extrême frontière roumaine devrait se souder avec la nouvelle, c'est une question plus délicate, mais le vœu incontestable des Puissances est que ce point soit reconnu et fixé à l'Est de Silistrie dans les conditions les plus favorables à l'établissement d'un pont sur le Danube.

Tel est le sens des instructions que j'ai tracées à M. le Cte Lemoyne au moment de son départ pour la Roumanie. Vous pourrez en informer confidentiellement le

2

Gt Roumain et j'espère qu'il y verra une nouvelle preuve des dispositions amicales qui nous animent à son égard.

Recevez Monsieur, les assurances de ma considération la plus distinguée.

Signé: Waddington.

1878 septembrie 14, Versailles

Notă confidențială referitoare la reintegrarea Dobrogei la statul român în schimbul cedării sudului Basarabiei și problema stabilirii frontierei în Dobrogea, de la est de Silistra până la sud de Mangalia.

ANR, SANIC, fond *Mihail Kogălniceanu, pachet 91, XVI, f.1-2*

September 14th, 1878, Versailles

Confidential note about the reintegration of Dobruja in the Romanian state in exchange for southern Bessarabia and the issue of deciding the frontier in Dobruja, from Silistra in the east towards the south of Mangalia.

ANR, SANIC, *Mihail Kogălniceanu* Fonds, bundle 91, XVI, p.1-2

Glosar / Glosary

aian – funcționar turcesc pus în fruntea administrației unei comune sau raiale / *Turkish official in charge of a commune's or raia's administration*

başbeşliaga – comandant suprem al ostașilor de poliție turcească / *supreme commander of Turkish police officers (agha)*

capanlâu – negustor turc care achiziționa alimente pentru aprovizionarea trupelor turcești / *Turkish merchant who aquired food supplies for Turkish troops*

capuchehaie – reprezentant diplomatic al Principatelor Românei înaintea curților otomane / *diplomatic representative of the Wallachian/Moldavian rulers to the Ottoman court*

ceauș – mesager sau ușier / *messenger or doorman*

gizia – taxă pentru rezidenți non-musulmani / *tax applied to non-Muslim residents*

logofăt – conducătorul cancelariei domnești / *head of the royal chancery*

menzil – popas / *rest stop*

mirimirian –

molla – judecător de rang înalt / *judge of high rank*

muhafiz – gardian, custode / *guard or custodian*

mumbașir – colector de taxe / *tax collector*

mutevelli –mandatar, administrator / *trustee or administrator*

nizam – Nizam I-Cedid, set de reforme prin care Sultanul Selim al III-lea urmărea să aducă Imperiul Otoman la nivelul occidentului / *Nizam I-Cedid, program of westernizing reforms undertaken by the Sultan Selim III*

raia – 1. denumire dată supușilor creștini din Imperiul Otoman / *subjects of the Ottoman Empire under Christian denomination*; 2. teritoriu supus de turci, care forma hinterlandul unei cetăți / *territory under Ottoman rule, making up the hinderland of a citadel*

sluger – dregător însărcinat cu strângerea dării în vite tăiate sau cu aprovizionarea (cu carne tăiată) curții domnești și a armatei / *official tasked with gathering and supplying meat to the court and troops*

temessük – document prin care se confirmă primirea unei sume de bani / *document confirming the receival of a sum of money*

teșcherea – adeverință, chitanță /*receipt*

zabit – administrator, guvernator / *administrator, governor*

zaharea – bunuri materiale precum miere, ceară sau făină, pe care Principatele Române erau obligate să le predea trupelor otomane/*supplies such as honey, wax or flour which the Romanian Principalities were obligated to hand over to Ottoman troops*